

ŽELEZARJI
V POČASTITEV
TITOVIH
JUBILEJEV

*Udbor za priznanja samoupravljalcem podokrajja v imenu
Zveze sindikatov Slovenije in sindikatov Slovenije*

Priznanje

delavcem
Železarne Ravne,
Ravne na Koroškem

*za izjemne dosežke pri razvijanju in utrjevanju
samoupravnih družbenih odnosov*

Iskrene
čestitke

Datum: 3. 6. 1977

Številka: 95-5-3

Predsednik odbora
za priznanja samoupravljalcem

Jod Povejčič

Predsednik republiškega sveta
Zveze sindikatov Slovenije

Trubaric

ŽELEZARJI, ČESTITAMO!

Med letošnjimi dobitniki najvišjih slovenskih priznanj samoupravljalcem je bil tudi kolektiv železarne Ravne, za kar mu v imenu uredništva iskreno čestitamo.

V nadaljevanju objavljamo sklep o podelitvi priznanj in nagrad samoupravljalcem v letu 1977 in obrazložitev, na osnovi katere so delavci železarne Ravne prejeli to visoko družbeno priznanje.

Na podlagi določil statutarnega dogovora o organiziranosti in delovanju sindikatov in Zveze sindikatov v SR Sloveniji ter določil pravilnika o podeljevanju priznanj in nagrad samoupravljalcem je odbor za priznanja samoupravljalcem na sejah 31. maja ter 2. in 3. junija 1977 sprejel tale

SKLEP

O PODELITVI PRIZNANJ IN NAGRAD SAMOUPRAVLJALCEM V LETU 1977

1.

Priznanje samoupravljalcem (v nadaljevanju priznanje) prejmejo delavci petih organizacij združenega dela in deset posameznikov.

2.

Za izjemne dosežke pri razvijanju in utrjevanju samoupravnih družbenih odnosov prejmejo priznanje delavci:

- delovne skupnosti osnovne šole »Jozeta Mihevc«, Idrija
- SOZD Združenega kmetijsko gospodarskega podjetja, Kočevje
- Gradbenega industrijskega podjetja »GRADIS«, Ljubljana
- Železarna Ravne, Ravne na Koroškem
- Rudarsko elektroenergetskega kombinata »ZASAVJE«, Trbovlje

3.

Za uspešno organiziranje in uresničevanje samoupravljanja v temeljnih in drugih organizacijah združenega dela prejmejo priznanje: Ljudmila Andolšek iz Ljubljane, Marija Gostinčar iz Šempetra pri Gorici, Katica Kašman iz Ptuja, Henrik Omerzu iz Arnovega sela pri Brežicah, Alojz Plaznik iz Mozirja, Erih Poljanec iz Celja, Franc Spruk iz Kamnika, Dora Vauda iz Pekar pri Mariboru, Zvonimir Volfand iz Ljubljane in Hinko Žolnir iz Slovenske Bistrice. Obenem s priznanjem prejme vsak odlikovanec tudi denarno nagrado v znesku 8000 dinarjev.

4.

Priznanja in nagrade bodo podeljene 27. junija 1977 v Ljubljani.

Obrazložitev:

DELA VCI ŽELEZARNE RAVNE, RAVNE NA KOROŠKEM

V dvajsetih temeljnih organizacijah združenega dela in treh delovnih skupnostih skupnih služb dela 4600 delavcev delovne organizacije Železarne Ravne. Prek nje se tudi združujejo v SOZD Slovenske železarne.

Ravenska železarna je znana kot proizvajalka plemenitih jekel in ima trispetdesetletno tradicijo. Že vrsto let dosegajo

njeni delavci pomembne gospodarske rezultate, v preteklih petih letih pa so zakročili in izpopolnili investicijsko dejavnost, s čimer pa so preusmerili proizvodnjo izdelkov črne metalurgije v kvalitetnejše proizvode in povečali predelavo jekla v končne izdelke. S tem so za trikrat povečali vrednost prodanih izdelkov. Med drugim so s tem omogočili tudi večjo zaposlitev delavcev iz širšega območja. S svojo poslovno politiko so ravenski železarji povečali izvoz za 300 %, pomembno pa je, da so v tem okviru povečali izvoz končnih izdelkov od 20 na 50 odstotkov, tako da izvažajo vedno večji delež vložnega dela. Tudi v finančnem pogledu so njihovi uspehi ugodni. Med drugim so v zadnjih petih letih povečali bruto amortizacijo za 200 %, družbeni proizvod pa so v istem obdobju povečali za okrog 275 %. Treba je tudi povedati, da so dosegli še vrsto uspehov tako z izpopolnitvijo proizvodne tehnologije kot z uvedbo popolnoma novih izdelkov. Pozabili niso tudi na gospodarsko povezovanje tako v ožjem kot v širšem območju. Združili so se z delavci tovarne rezalnega orodja v Prevaljah, s svojim razvojnim načrtom pa predvidevajo v tem pogledu še druge ukrepe.

Samoupravljanje so pričeli uvajati z izvolitvijo prvega delavskega sveta 24. 2. 1950, od takrat dalje pa so ravenski železarji sledili vsem družbenim spremembam in razvoju samoupravnih družbenoekonomskih odnosov in sistema. Temu primerno so prilagajali svojo lastno samoupravno organiziranost.

Posebna odlika naporov, ki so jih delavci Železarne Ravne vložili v razvoj in uveljavitev čim pristnejših samoupravnih odnosov, je ravno premočrtnost in stalnost njihovih prizadevanj za takšno samoupravno organiziranost, ki bi čim učinkoviteje omogočila delavcem oblikovati njihove lastne in medsebojno dogovorjene samoupravne odločitve o delu in njegovih rezultatih. Pri tem so prešli prek vseh osnovnih razvojnih stopenj. Med prvimi so uvedli

obratne delavske svete z njihovimi izvršilnimi in drugimi organi in oblikovali posebne samoupravne enote, ki so ob koncu leta 1973 prerasle v prve temeljne organizacije združenega dela. Kasneje pa so na podlagi ustreznih strokovnih analiz in ob medsebojno razčiščenih stališčih izpeljali sedanjo samoupravno organiziranost, konstituirali TOZD in sprejeli vse temeljne samoupravne splošne akte, potrebne za izoblikovanje TOZD in delovne organizacije, sprejemajo pa tudi nov samoupravni sporazum o združitvi v SOZD Slovenske železarne. Sedemindvajsetletno samoupravno delovanje ravenskih železarjev je zaznamovano z veliko upornostjo v iskanju najustrežnejših poti in načinov oblikovanja samoupravnih odnosov ter čvrsto vztrajnostjo v njihovem uresničevanju. Pomembnejše uspehe so dosegli tudi v pogledu uveljavljanja načela delitve po delu. Že dolga leta intenzivno proučujejo možnosti za ovrednotenje dela in jih nato po skrbnih pripravah v dogovorjeni obliki in obsegu tudi uporabijo. Že dolgo je tudi, kar štejejo dobro medsebojno obveščenost za pomemben člen v verigi pogojev, s katerimi omogočajo in zagotavljajo svojo samoupravno učinkovitost. Dosledno uveljavljajo delegatski sistem in razmerja v temeljnih samoupravnih organih. To so razvili že do tolikšne mere, da deluje v vseh samoupravnih organih železarne več kot petina vseh delavcev. Seveda je jasno, da vsa opisana prizadevanja spremljajo tudi dosežki v urejanju delovnih in življenjskih pogojev, omogočanju lastne strokovne in družbenopolitične usposobljenosti, ustvarjanju pogojev za kulturno življenje delavcev in podobno.

Delavci Železarne Ravne so v nenehnem procesu revolucionarnih družbenih sprememb s svojo samoniklo izvornostjo veliko prispevali tudi k izoblikovanju splošnih družbenih spoznanj, predvsem pa v nenehnem soočanju z lastno prakso uresničujoče ne le svoje ampak tudi razredne delavske interese.

S proslave 1. maja

Edo Pogorevc

ŠTIRIDESET LET S TITOM

Letošnji praznik občine Ravne na Koroškem se ujema s pomembnimi obletnicami naše zgodovine, revolucije in naše zmag nad vsem tistim, kar je tlačilo naše narode v revščino in zatiranje.

V tistih mračnih dneh — pred štiridesetimi leti, ko se je začel razširjati val fašizma v Evropi, so bili najbolj v nevarnosti majhni narodi, posebno pa narodi, katerih režimi so se naslanjali na fašistično ideologijo v upanju, da se bodo tako lahko obdržali na oblasti. Tudi starojugoslovanska vlada Cvetković—Maček—Korošec je videla svojo rešitev v tem, da se je pričela tesneje povezovati z nemškimi oblastneži, doma pa je preganjala vse napredne stranke delavskega razreda. Še v največjih težavah je bila komunistična partija, saj je bilo njeno delovanje prepovedano, večina voditeljev pa zaprtih, ali pa so morali delovati v ilegali. Povrhu vsega pa sta partijo pestili frakcionaštvo in neenotnost. Vendar pa so se razmere v partiji pričele temeljito popravljati. Občutilo se je prizadevanje tovariša Tita, ki je že dolgo časa vodil boj za enotnost partije in delavskih strank. Tito si je s tem pridobil zaupanje članstva komunistične partije Jugoslavije ter postal njen generalni sekretar.

Letos mineva že 40 let, odkar je tovariš Tito prišel na čelo partije. Pod njegovim vodstvom je komunistična partija uspešno premagovala vse ovire in povedla revolucijo ter zmagala.

Ni bilo lahko. Saj je moral tovariš Tito na začetku svojega prihoda na čelo partije voditi boj s Kominternom, zato da bi se vodstvo jugoslovanske partije vrnilo v domovino in doma vodilo delovanje in boj partije za nove družbenoekonomske odnose ter za spremembo družbenopolitičnega sistema.

Seveda takšno prizadevanje Tita ni bilo všeč Moskvi, zato se je močno omajal položaj jugoslovanske partije v Kominterni.

Vendar se velika vztrajnost in sposobnost tovariša Tita ter podpora najbližjih sodelavcev — revolucionarjev: Edvarda Kardelja, Franca Leskoška, Mihe Marinka, Blagoje Paroviča, Veljka Vlahoviča, Ive-Lola Ribarja, Ivana Milutinoviča, Borisa Kidriča in mnogih drugih najboljših sinov naše domovine — pripomogle k temu, da se je vodstvo partije vrnilo, oziroma da je nastajalo v domovini.

Ponosni smo lahko, da je prav v teh prizadevanjih sodeloval tudi Lovro Kuhar — Prežihov Voranc s svojimi predvojnimi komunisti.

On je bil organizator partijskega dela, na Koroškem. Bil je steber upora koroških železarjev, rudarjev, kmetov in vseh tistih, ki se niso dali podjarmiti.

Če samo bežno prelistamo zgodovino revolucionarne dejavnosti v Mežiški dolini, bomo našli polno dokazov za trditev, da je v tem delu Slovenije bilo neprestano revolucionarno vrenje.

Stavka mežiških rudarjev leta 1918, ki je imela za cilj izboljšati kos kruha in plače, in še istega leta od 1. do 8. novembra razorožitev žandarjev na Prevaljah in vzpo-

stavitev delavske oblasti, s tem pa uničenje stare avstrijske nadvlade; veliki uspehi komunistov na volitvah, organiziranje tajnih kanalov čez mejo za prenos marksistične literature in prehod partijskih voditeljev vse od zloglasne obznane decem-

sti pa neodvisnost mnogih evropskih narodov, med njimi tudi slovenskega in vseh jugoslovanskih.

Kongres je sprejel manifest — najnaprednejši dokument, ki ga takrat ni zmogla niti ena od strank tedanje dobe.

Junija sta železarno obiskala predsednik RK SZDL tovariš Mitja Ribičič in član predsedstva SRS tovariš Tone Bole — gostje s predstavniki železarne pred vstopom v kovačnico

bra 1920. leta dalje, organiziranje 3. konference SKOJA v Kefrovem mlinu. Delovanje delavskih prosvetno kulturnih društev SVOBODA, kjer so se uveljavljali najvidnejši komunisti, spopad z orjunaši, ki so hoteli ustrahovati mežiške rudarje, vendar so morali pred rudarji zbežati nazaj, od koder so prišli, in stalne partizanske ter druge narodnoosvobodilne akcije med vojno.

In še bi se lahko spominjali dogodkov, ki bi potrjevali, da je Mežiška dolina bila revolucionarna in borbena.

Lovro Kuhar je rad pripovedoval tovarišu Titu o življenju, delu in boju naših ljudi vedno, kadar je imel priložnost. In ne samo njemu, želel je povedati vsem ljudem, da je Mežiška dolina bila in postajala čedalje bolj rdeča — revolucionarna in večkrat v zgodovino zapisana kot nevarna za obstoj kapitalističnega režima.

Podobno je bilo tudi v drugih krajih naše domovine.

Po drugi strani se je morala naša partija s Titom na čelu bojevati s takratnim režimom, ki se je vse bolj nagibal v fašistične vode zatiranja in diktature.

Komunistična partija se je kljub represalijam in zapiranju komunistov nezadržno utrjevala in pričela ustrezno organizirati v vseh delih Jugoslavije.

V Sloveniji je bil ustanovni kongres KPS v noči od 17. na 18. april 1937. leta. To je bil čas, ko je naraščajoči val fašizma pričel neposredno ogrožati mir v svetu, zla-

V njem je zapisano, da ima slovenski razred veliko zgodovinsko odgovornost za usodo lastnega naroda, zato se morajo Slovenci združiti in skupaj z drugimi jugoslovanskimi narodi boriti za svojo osvoboditev in narodnostni obstoj. Nakazane so tudi naloge in smeri delovanja ne samo komunistom, ampak vsem Slovincem, ki jim je bilo do obstoja Slovenije in Jugoslavije.

Tudi 40. obletnico ustanovnega kongresa KPS smo v Sloveniji dostojno proslavili in množično izrazili svojo voljo in pripravljenost čuvati pridobitve naše revolucije.

Dogodki naslednjih let po kongresu so potrdili, da so bile njegove ocene in zastavljene naloge pravilne. Napadi fašizma so se v letih po kongresu strahotno in hitro vrstili. Režim Cvetković—Maček—Korošec se je popolnoma naslonil na fašistično Nemčijo in pristopil k trojnemu paktu.

Telega sramotnega dejanja pa jugoslovanski narodi niso mogli sprejeti. Na poziv KPJ so z velikimi demonstracijami prisilili vlado, da je odstopila.

Kaj takšnega pa Hitlerju ni šlo v račun. Sklenil je Jugoslavijo napasti na zverinski način.

To se je zgodilo 6. aprila 1941, ko je brez vojne napovedi začel bombardirati Beograd, hkrati pa je z okoli petdesetimi nemškimi in italijanskimi divizijami in pozneje še ob pomoči madžarskih in bolgarskih napadel ter razkosal Jugoslavijo.

Nova vlada se v takšnih razmerah ni znašla in je skupaj s kraljem pobegnila iz

Po ogledu kovačnice

države, ljudstvo pa prepustila na milost in nemilost okupatorjem.

Edino KPJ je bila pripravljena na dvojni boj: na boj proti okupatorju in na boj proti vladajočemu razredu za nacionalno in družbeno osvoboditev. Zato je zagrebška konferenca komunistov prve dni maja 1941 sklenila pričetni oboroženo borbo.

Z napadom Nemčije na Sovjetsko zvezo pa je politbiro KPJ izdal nov, kar najbolj nujen poziv vsem narodom Jugoslavije, ki se je glasil: na oboroženo vstajo.

»Vi, ki ječite pod okupatorjevim škornjem, vsi vi, ki ljubite svobodo in neodvisnost ter nočete biti sužnji fašizma, zavedajte se, da se bliža trenutek osvoboditve izpod fašističnega jarma. Prispevajte tudi vi k boju za vašo svobodo pod vodstvom KPJ... Vaše mesto je v borbenih enotah delavskega razreda, ki se bori za vašo resnično svobodo in neodvisnost. Od uspeha tega boja je odvisna vaša prihodnost in prihodnost vaših otrok.«

Poziv je naletel na veliko odmevnost med ljudskimi množicami. Začele so se oborožene vstaje po vsej državi. Komunisti v svoji borbi niso bili osamljeni. V različnih oblikah so nastajala in se vse bolj krepila množična gibanja in organizacija frontovskega značaja. Nastajala je resnična narodnoosvobodilna fronta, ki ni bila samo narodnoosvobodilno gibanje proti okupatorju, ampak tudi politična sila za spremembo družbenopolitičnega sistema.

Napočila je dolga in krvava štiriletna borba proti okupatorjem in domačim izdajalcem.

Naši ljudje so se množično vključevali v boj. Z vsakim dnem so rastle nove partizanske enote in boj se je iz dneva v dan stopnjeval. Okupator ni mogel zatreti partizanskega vojskovanja, ki ga je uspešno vodila KPJ s tovarišem Titom. Fašistični vojskovodje so se srečali z novim načinom vojskovanja, ki ga do tedaj niso poznali in mu niso bili kos, kljub temu da so se vrstile sovražne ofenzive z izredno vojaško in udarno močjo.

Naša narodnoosvobodilna vojska je iz vsakega spopada izšla močnejša, odločnejša in bolj človeška, kljub velikim žrtvam, ki jih je imela.

Spomnimo se bojev na Kozari, Sutjeski, Neretvi, Užicah, desanta na Drvar in še mnogih drugih. Vselej se je izkazalo, da tam, kjer je orožje v rokah ljudstva, ki se bori za svobodo, ga ni mogoče premagati. Nastajala so osvobodjena ozemlja z novo ljudsko oblastjo.

V Sloveniji se Hitlerju ni posrečilo »napraviti to deželo nemško«, četudi se je posluževal različnih metod uničevanja slovenskega ljudstva.

Mnogo družin, izseljenih v nemška taborišča, je tam našlo tragičen konec. Tiste slovenske družine, ki pa so bile preseljene v Srbijo, bi morale po Hitlerjevi doktrini izumreti v lastni domovini. To pa se ni uresničilo. Srbsko ljudstvo jih je sprejelo kot svoje najdražje brate in sestre in delilo z njimi vse, kar je imelo.

Z Raven je bilo največ družin preseljenih v Varvarin in nekaj tudi v Čačak, ter tam skovalo nerazdružljivo bratstvo, ki ga nihče ne bo mogel uničiti. Živelo bo, kot bodo živeli jugoslovanski narodi, bratsko povezani med seboj in vselej odločeni enotno braniti pridobitve narodnoosvobodilne borbe in revolucije.

To je tudi naš dolg vsem tistim, ki so padli v boju in žrtvovali svoja življenja za svobodo vseh ljudi in vseh narodov naše domovine. Naša svoboda ne sloni na izmišljeni filozofiji o demokratičnih svoboščinah, o kakršnih smo znovič slišali v nekaterih državah, ampak se izraža v resnični svobodi delovnih ljudi, da sami odločajo o tem, kako bodo živeli in delali ter tudi o tem, kako bodo gospodarili z rezultati svojega dela.

Samo v tem se lahko izraža resnična svoboda človeka, o kateri pa nočejo nič slišati zagovorniki parlamentarne demokracije, kakor tudi ne tisti, ki državno partijsko urejajo vse pravice v imenu ljudstva, kar pa je seveda daleč od resnične svobode ljudi.

Fašistična Nemčija, ki je pahnila v vojno ves svet, je kapitulirala. V naših krajih pa vojna še ni bila končana. Fašistični zločinci se kljub brezpogojni kapitulaciji niso hoteli predati jugoslovanski partizanski vojski. Kar naenkrat so se zavedali svojih zločinov, zato so se hoteli za vsako ceno predati Angležem ali Amerikancem.

Cela Koroška je bila takrat polna do zob oboroženih elitnih sil nemške vojske, pornežane z ustaši in drugimi kvilingi. Vsi pozivi na predajo orožja so bili zaman. Napetost se je stopnjevala, vse dokler ni prišlo do zadnjega odločilnega boja.

Borci 14. divizije Borisa Kidriča in III. jugoslovanske armade so povedli zadnji odločilni boj in 15. maja 1945 dokončno obračunali z ostanki nepokorne nemške vojske v EVROPI.

Tej veliki zmagi koroških fužinarjev, knapov, kmetov in vseh samorastnikov, ki so skupaj s partizansko vojsko izvojevali svobodo, je posvečen naš občinski praznik.

Na Poljani, kjer so se odvijali zadnji boji v Evropi za dokončno osvoboditev Jugoslavije izpod okupatorjevega škornja, smo postavili SPOMENIK, ki je hkrati opomin vsem tistim, ki se še niso odrekli fašizmu in imperializmu, ter upanje vseh narodov, ki se borijo za svojo narodno osvoboditev, našim sedanjim in bodočim rodovom pa izročilo borcev, naj v miru in sreči uživajo pridobitve NOB in še hitreje gradijo svojo lepo domovino.

Ob tej priložnosti je prav, da pregledamo, kakšen razvoj smo dosegli v naši občini po vojni in s kakšnimi problemi se srečujemo ter kakšne naloge nas še čakajo.

— Ugotovimo lahko, da je bil razvoj zelo hiter.

— Število prebivalstva se je povečalo za več kot 6000, tako da v občini živi sedaj okrog 25.000 prebivalcev. Pri tem so napredovale vse krajevne skupnosti, razen KS Črna, v kateri prebivalstvo v zadnjih 10 letih upada.

— Delež kmečkega prebivalstva se je stalno zmanjševal zaradi pospešenega razvoja industrije, in sicer od 17 odstotkov na 7,6 odstotka.

— Število zaposlenih se je v povojnem obdobju znatno povečalo in je danes zaposlenih nad 10.600 ali 43 odstotkov vseh prebivalcev. Kljub vsemu pa zaostajamo za republiškim poprečjem posebno pri zaposlovanju žensk.

Sedanja struktura zaposlenih je neugodna in ne zagotavlja hitrejšega razvoja celotnega gospodarstva. Na to je že v preteklosti vplivala enostranska gospodarska rast. Najbolj zaostaja terciarni sektor.

V gospodarstvu je zaposlenih 9.550 delavcev, v negospodarstvu pa 1.050 delavcev, pri tem pa se kvalifikacijska struktura zaposlenih vsako leto izboljšuje.

Družbeni proizvod na zaposlenega je nehalno rastle in danes znaša 62.020 din na zaposlenega.

Seveda je bilo na osnovi takšne rasti družbenega proizvoda mogoče izločiti več sredstev za družbeni in osebni standard.

— V zadnjih 15 letih je bilo zgrajenih nad 1700 družbenih in 600 zasebnih stanovanj.

Sedaj zgradimo okrog 200 stanovanj letno in bi bilo prav, da tak tempo tudi zadnjimo.

— Število motornih vozil se je povečalo za več kot 17-krat.

— Zgradili smo tudi nove šole, vrtce, te lovadnice in družbene objekte, vendar na tem področju še precej zaostajamo za potrebami, kar nas bo še nadalje sililo v zbiranje sredstev s samoprispevkom.

Dosedanji družbenoekonomski razvoj ob čine in doseženi uspehi kažejo zakonitosti, ki terjajo skladnejši in celovitejši razvoj celotnega gospodarstva. Z doseženo stopnjo rasti ne moremo biti zadovoljni.

Zato pa bomo morali v letošnjem letu zelo veliko narediti, da bomo izboljšali gospodarsko stanje, spremenili družbenoekonomske odnose in vključili vse spodbujevalne dejavnike, s čimer bomo odpravili zastoj produktivnosti, uravnivalske odnose, s tem pa se bo povečal dohodek oziroma ostanek dohodka.

Z združevanjem sredstev in dela moramo odločneje premagovati zaostalost v razvoju, odpravljati razkorak med predelovalno in bazično industrijo, proizvodnjo in trgovino in smejeje načrtovati nadaljnji razvoj, da se bo povečala zaposlenost in socialna varnost delovnih ljudi v občini Ravne na Koroškem. Upreti se moramo tudi neupravičenim zahtevam in pritiskom za povišanje cen, ker to vodi samo v večjo stopnjo inflacije in razvrednotenje dosedanjih prizadevanj našega gospodarstva.

Še na varstvo življenjskega in delovnega okolja naših delovnih ljudi in občanov ne smemo pozabiti. To ni enkratna naloga, ampak nenehna skrb in sestavni del razvoja.

Pripraviti se moramo tudi na nove volitve delegatskih skupščin, delegatov in storiti vse, da bo delegatski in samoupravni sistem kar najbolje deloval.

Ko se danes oziramo nazaj, lahko ugotovimo, da smo pod Titovim vodstvom dosegli izjemne uspehe. Zgradili smo bazično in predelovalno industrijo, veliko novih stanovanj in šol, novih sodobnih poti, energetskih virov in še bi lahko naštevati. Postali smo gospodarsko in industrijsko bolj razviti, neodvisni, svobodni in neuvrščeni. To pa zato, ker smo znali obvarovati svojo svobodo pred različnimi skušnjavami imperialističnih in hegemonističnih sil in ker smo razvili samoupravljanje ter delegatski sistem in tako omogočili delovnim ljudem, da sami urejajo svoje zadeve povsod tam, kjer imajo interese in potrebe... In tudi zato, ker imamo močno ljudsko armado in dobro organiziran splošni ljudski odpor ter družbeno samozaščito, ki je porok, da nas ne bo mogel nihče presesteti.

Naša svoboda izžareva z vso ustvarjalnostjo in oblastjo delovnih ljudi na podlagi ustave in vrste zakonov, zgrajenih na trajnih interesih delavskega razreda.

Žal, takšne svobode niso deležni naši rojaki na avstrijskem Koroškem. Avstrija 22 let po podpisu državne pogodbe noče uresničiti 7. člena, ki daje naši manjšini vse pravice za neoviran razvoj in uporabo materinega jezika. Težko si je potem razlagati uradne izjave avstrijske vlade o demokraciji Avstrije, če pa takšne demokracije nista deležni slovenska in hrvaška manjšina. Avstrijska vlada bi si morala biti na jasnem, da v dvajsetem stoletju s svojimi zakoni ne more razveljav-

ljati mednarodnih obvez, na podlagi katerih si je pridobila svojo neodvisnost kakor tudi to, da ni mogoče prisiliti naših manjšin k molku in zatiranju. Razumljivo je, da se naši manjšini taki politiki avstrijske vlade morata zoperstavljati in se še naprej boriti za svoje pravice. Mi smo jima kot matični narod dolžni pomagati in jih zaščititi pred nasiljem.

Še slabše pa je z našo makedonsko manjšino v Bolgariji. Sedanja bolgarska vlada sploh noče priznati obstoja Makedoncev v

Ivan Kokal-IMRE

25. MAJ 1977

Minilo je že 32. leto, odkar v svobodi slavimo vsakega 25. MAJA rojstni dan našega voditelja, dragega maršala TITA.

Posebno svečano pa so letos vsi narodi naše socialistične domovine proslavljali ta visoki življenjski jubilej, trikratnega narodnega heroja, ljubljene in po vsem svetu spoštovanega državnika JOSIPA BROZA — T I T A !

Prežihovo 77 — častni gostje

S 85. letnico rojstva našega maršala se ujemata še dva zgodovinska praznika, in sicer: 40 let TITOVEGA vodstva naše komunistične partije in 40. letnica komunistične partije Slovenije.

V vseh republikah, vseh mestih in v najmanjšem kraju naše domovine, so bile in se še vršijo manifestativne in zgodovinske proslave.

Posebno svečano, pristrčno in toplo je svojem voditelju, legendarnemu zmagovalcu nad fašizmom, v BEOGRADU čestitala njegova mladina, njegovi cicibančki iz vseh republik in mu podelila s svojim čudovitim nastopom in jubilejno štafeto palico najpristrčneje čestitke in priznanje,

Bolgariji in meni, da je nastopila popolna asimilacija. S to doktrino hoče prepričati ves svet, da je problem rešen. Vendar za naše Makedonce v Bolgariji to ni res in tudi nikoli ne bo.

Ne glede na vse to pa je položaj Jugoslavije doma in v svetu izredno trden, zato lahko brez skrbi in v miru gradimo našo prihodnost, naš socialistični samoupravni razvoj in našo neuvrščeno politiko pod vodstvom ZKJ in tovariša Tita, ki mu čestitamo za 85. rojstni dan.

da se je navzočim in gledalcem pred televizijskimi sprejemniki orosilo oko »MI SMO TITOV! TITO JE NAŠ«, je završalo vsepovsod!

Tudi mi na severu TITOVE Jugoslavije na Koroškem, smo se potrudili, da smo proslavili to jubilejno leto kar najbolj svečano in z največjo hvaležnostjo. Zavedamo se, da je velik čas rodil velike ljudi, rodil je trikratnega heroja TITA!

Po vseh krajevnih skupnostih, v železarni RAVNE, po vseh šolah, vseh družbenih in političnih organizacijah, so bile razne proslave in manifestacije, ki imajo samo en namen in ta je: oddolžiti se dragemu maršalu za svobodo domovine, za vse dosežke, za naš tako herojsko izbojevanje DANES!

V jubilejnem letu 1977, ki naj se v našo zgodovino zapiše kot leto JOSIPA BROZA TITA, smo na RAVNAH sprejeli nekaj čez sto članov v Zvezo komunistov. Ta sprejem je bil izredno svečan, saj je bilo istočasno podeljenih nekaj odlikovanj predvojnemu članom partije ter lepo število odlikovanj in priznanj gospodarstvenikom in družbenopolitičnim delavcem našega kraja.

Na tej slavnostni konferenci je govoril član centralnega komiteja, ki je na kratko opisal zgodovino in problematiko našega političnega in kulturnega življenja. Ta konferenca je dala našemu kraju globok politični pečat.

Prav tako svečano smo proslavili naš občinski praznik. Imeli smo različne kulturne in športne prireditve.

Najpomembnejše za naš koroški predel pa je prav gotovo množično slavlje na PREŽIHOVEM VRHU. Tu je ob odkritju spomenika našemu ljudskemu pisatelju in revolucionarju LOVRU KUHAJU — Prežihovemu Vorancu govoril in opisal njegov lik dr. Bratko KREFT. Govor tovariša KREFTA je množica pozdravila z burnim ploskanjem. Tega slavlja, tega zgodovinskega dogodka, se je udeležilo okoli 6000 mladincev iz cele Slovenije. Prišli so taborniki, športniki, pionirji in ljubitelji gorskega sveta.

Številnim udeležencem proslave smo potem pokazali še zakotni mlin med KOTLJAMI in RAVNAMI, tako imenovani »KEFROV MLIN«, ki je služil v času reaksije za ilegalno delovanje tedaj strogo prepovedane komunistične partije in SKOJA. Ta KEFROV MLIN je bila nekdanja VORANČEVA trdnjava — bunker,

kjer so se sestajali člani PARTIJE in SKOJA iz vseh predelov JUGOSLAVIJE. Prav v tem mlinu sta našla svoj delovni prostor II. kongres leta 1923 in III. kongres leta 1926. V tem skrivališču se je kongres, sicer v težkih razmerah lahko vršil in srečno zaključil.

Pri proslavi ob KEFROVEM MLINU pa sem kot organizator obeh kongresov vsem navzočim govoril jaz. Govoril sem o zgodovinskem pomenu obeh kongresov, o kongresu borbene mladine Jugoslavije. Povedal sem navzočim o uspehu obeh kongresov, ki nam je naložil novih moči, močnejšega poleta za naš nadaljnji revolucionarni boj. Še posebno zadovoljstvo nad uspehom obeh kongresov pa so manifestirali tedanji vidni predstavniki proletariata: VIKTOR KOLEŠA, LOVRO KUCHAR — Prežihov Voranc, najemnik mlina, kotlarski mojster in ključavničar v železarni, MATIJA GRADIŠNIK. Ta je bil tedaj moj mentor, saj sem se ob njegovi trdi roki izučil ključavničarske obrti, za katero sem imel vso mladost izredno zanimanje in veselje. Kot sem že omenil, je bil KEFROV MLIN v letih terorja reakcije skrivališče in prostor za ilegalne sestanke komunistov in SKOJECEV. Tam se je zbiralo vse, kar je bilo tedaj naprednega in zanesljivega ter revolucionarnega. Da pa je KEFROV MLIN ostal nekompromitiran, je tedanji član pokrajinskega komiteja VIKTOR KOLEŠA zadolžil najemnika mlina MATIJA GRADIŠNIKA s posebno težko nalogo, za katero smo vedeli samo trije: VORANC, DITINGER in jaz. Treba ga je bilo obvarovati vsega suma, da je pristaš naprednega revolucionarnega delavskega gibanja in da se v njegovem najemniškem mlinu dogajajo velike stvari. Dogovorili smo se VORANC, DITINGER in jaz, da ga »spregvamtamo«, to se pravi, da ga pošljemo v klerikalne vrste, da bi med njimi poslušal, kaj govorijo in delajo. MATIJA GRADIŠNIK si je to našo zamisel kot nujno tudi osvojil. S skupno denarno pomočjo smo mu kupili temno obleko in klobuk, kar so tiste čase nosili le za nedelje in praznike, ko so hodili lepo oblečeni k nedeljski službi božji. Tako lepo oblečen je MATIJA GRADIŠNIK potem redno prihajal v cerkev pred oltar, da so ga vsi pobožni farani lahko med mašo gledali. V cerkev pa so zahajali tudi žandarji in ovaduhi, ki so začudeno gledali GRADIŠNIKA pred oltarjem. Ker je GRADIŠNIK redno prihajal v cerkev, je bil sum in dvom, da bi pripadal k naprednjakom, odvrnjen. Imeli so ga za svojega in tako je MATIJA GRADIŠNIK, kakor tudi njegov najemniški mlin, dalje rabil svojemu namenu, v zadovoljstvo in varnost vseh, ki smo tja zahajali na sestanke.

Ilegalne sestanke smo imeli izmenoma tudi v tovarni, v ogromnih tovarniških kotlih, ki so bili pripravljene za popravilo. V kotlih smo največkrat prebirali vtihotapljeno ilegalno literaturo. Seznanjali smo se s potekom krvave ruske oktobrske revolucije in potem razpravljali o njej, pa pri tem ni nikoli izostal MATIJA GRADIŠNIK, saj je bil naš. Kot ključavničar sem se gibal po vseh prostorih tovarne — tja do pisarn, ker je vedno odpovedala kaka ključavnica — pa so me člani PARTIJE in SKOJEVCI večkrat nadlegovali z vpraša-

Prežihovo 77 — med nami je bil tudi predsednik predsedstva SR Slovenije tovariš Sergej Kraigher

njem: »TI, KAJ PA DELA TA 'črni' KOMUNIST — GRADIŠNIK?«

V MATIJA GRADIŠNIKA so naši prekaljeni in prvi pristaši naprednega, revolucionarnega delavskega gibanja, toliko zaupali, da so mu predlagali naj omogoči, da bo v njegovem najemniškem mlinu kongres, in sicer na podstrešju. To so mu predlagali: LOVRO KUCHAR — Prežihov Voranc, VIKTOR KOLEŠA in JAKA ŽORGA. Za varnost kongresa je GRADIŠNIK mobiliziral kar vso družino.

V letu 1923 je bil II., v letu 1926 pa III. kongres borbene mladine Jugoslavije. Na II. kongresu je bilo navzočih 12—15 delegatov, ki so sprejeli program in statut komunistične mladine Jugoslavije in smernice za delo. Prav tako so sprejeli stališče, naj se mladina ne vmešava v frakcijske boje, ki so motili delovanje naše partije in SKOJA, pač pa naj gre po svoji revolucionarni poti v boj proti sovražnim državnim elementom kraljevine Jugoslavije.

Naša partija je izšla iz bivše avstro-ogrske socialdemokratske organizacije, ki ji je primanjkovalo revolucionarnosti. Bila je zastrupljena z idejami malomeščanstva. To je prinašalo med naše vrste frakcionaštvo, česar se naša partija desetletja ni mogla znebiti.

Novo TITOVO vodstvo je našo partijo očistilo tujih elementov in frakcionaštva, postavilo je partijo novega tipa — partijo — avantgardo delovnega ljudstva.

Takrat najstarejši član pokrajinskega komiteja, inž. »D. G.«, je leta 1924 napisal v nekem koledarju, češ da ne potrebujemo komunistov in revolucionarne organizacije, da pride revolucija iz DUNAJA, PARIZA ali BERLINA. To pa je pomenilo odklanjanje revolucionarnosti malega naroda — oziroma sektaštvo! Partija novega tipa pa nam je dala samostojno partijo s centralnim komitejem in vplivala je revolucionarnost slovenskemu narodu.

Leta 1926 je bil v KEFROVEM MLINU že III. kongres. Ta je povzročil nekaj več skrbi. Treba je bilo poskrbeti za večjo varnost in preskrbo, saj se ga je udeležilo že 39 delegatov iz vse Jugoslavije (razen

BOSNE). Zelo težko smo priskrbeli hrano, saj je bilo ob nakupu večje količine v eni trgovini takoj sumljivo, zato smo morali kupovati na vseh krajih po manjših količinah. Kraljeva žandarmerija je vohala vsepovsod, po trgovinah in gostilnah pa najraje. Toda tudi to nam je uspelo. MATIJA GRADIŠNIK pa je varnost še povečal, in sicer tako, da je spustil v obrat vse štiri mlinske kamne in še žago, da je bilo ropota dovolj in tako je bil od mlina odvrnjen vsak sum. Za sekretarja III. kongresa je bil izvoljen Zlatko Šnajder.

Naj poudarim, da je bil ta jugoslovanski kongres SKOJA tako prikrit, da večina naših SKOJEVCEV in komunistov v takratnem GUŠTANJU ni vedela zanj, pač pa le nekaj članov, pritegnjenih k udeležbi in organizaciji: MATIJA GRADIŠNIK, IVAN DITINGER, FRANC MEZNER, EMERICH ŠTALCER in jaz.

Ker se je kongres, ki je trajal tri dni, srečno končal in smo udeležene delegate varno odpravili na razne postaje, brez vsakih ovir, je bilo zadovoljstvo vseh organizatorjev še večje.

Udeleženci kongresa ob odhodu niso smeli imeti pri sebi nobenih zapiskov, ker bi jih ob morebitni preiskavi na poti domov kompromitirali in spravili v zapor namesto domov. Zato so vsi zapiski o delu III. kongresa ostali skriti v mlinu. Po nekaj mirnih dnevih pa se je oglasil pri GRADIŠNIKU v mlinu tovariš JAKA ŽORGA v svoji poklicni obleki — kot strojevodja pri železnici. Pod pazduho je imel »zašmirano« torbo, v katero je naložil vse kongresni material in ga tako varno pripeljal v Ljubljano.

Vseh nas šest udeležencev tega razburljivega dogodka se je čez nekaj tednov mirovanja zbralo v gostilni Štrudel v posebni sobi, kjer smo večkrat imeli krajše sestanke. Tam nas je LOVRO KUCHAR — Prežihov Voranc kot steber vse de javnosti topla pozdravil in rekel: »Fantje, generalno vajo v mlinu smo prestali, prav tako pa tudi večdnevni in nočni napor našo zdržali!« Zahvalil se nam je s svojim

značilnim širokim nasmehom, mi pa smo bili tega zelo veseli in še bolj pogumno smo nadaljevali našo pot.

Vsem proslavam v TITOVEM jubilejnim letu se je — v veliko zadovoljstvo vseh VORANČEVIH samorastnikov iz Koroške pridružila še ena velika zgodovinska manifestacija, in to v daljnem DOBERDOBU. V spomin na pisatelja in revolucionarja LOVRA KUCHARJA — Prežihovega Voranca, pisca vsem dobro znanega knjižnega dela »DOBERDOB«, je bila tam šola preimenovala v šolo LOVRA KUCHARJA —

Prežihovega Voranca. Odkrili so mu tudi doprski kip.

Šola v daljnem DOBERDOBU in kip sta istočasno zgodovinski okras tega kraja. Knjiga z naslovom tega kraja pa je veliko opozorilo, da do takega klanja, kjer se je prelivala kri slovenskih fantov, mož in očetov, sinov slovenskih mater, ne sme nikoli več priti. Prelivala se je kri za interese svetovnega imperializma. Tako si je naš samorastnik Prežihov Voranc s svojimi knjižnimi deli postavil velik kulturni spomenik po svoji ljubljeni domovini in preko

njenih meja! Sam sem prisostvoval na proslavi v DOBERDOBU in govoril o Vorancu kot človeku Koroške, o njegovem političnem in kulturnoprosvetnem delovanju, zato sem ponosen, da sem njegov rojak in njegov sobojevnik, da sem tudi jaz sin prelepe koroške dežele! Ostal ji bom zvest do smrti, ker jo ljubim, ker ljubim njeno pesem, ker ljubim njen razvoj.

Junaki, ki so dali za narodovo svobodo vse, ne morejo umreti — ostanejo vedno med nami. Živijo v nas, živeli bodo v naših otrocih in v vseh, ki bodo še prišli in živeli od sadov našega boja.

Nikoli ne bomo pozabili — nikogar ne bomo pozabili

Ob sodelovanju velikega števila krajanov Raven in občanov naše občine, predstavnikov družbenopolitičnega in javnega življenja, družbenopolitičnih organizacij, pevcev Fužinarja, godbe ravenških železarjev, recitatorjev in voda JLA ter gostov, predstavnice republiškega odbora ZB in koroških partizanov tovarišice Marjetke (ki je opravičila odsotnost Pavla Zavarca — Matjaža), predsednika koroških partizanov Karla PRUŠNIKA — Gašperja in tajnika Lipija ter akademskega kiparja Petra Hadžija Boškova in mladincev iz Bosanske Dubice, je bil na praznik vstaje slovenskega ljudstva, dne 22. julija, na Ravnah na Koroškem z vso potrebno

dostojanstvenostjo in svečanostjo odkrit mogočen pomnik naše vstaje — spomenik, ki ga je odkril delavec — samoupravljavec — mladinec Jože Jurak in v imenu mladih obljubil, da bodo nadaljevali svetle tradicije naše ljudske revolucije.

Ob tej priložnosti je predsednik krajevnega odbora ZB Boris Florjančič takole govoril:

Tovarišice in tovariši!

Smo v letu velikih jubilejev. Slavimo 40-letnico ustanovitve KPS, 40-letnico prihoda tovariša Tita na čelo KPJ in njegovo 85-letnico. Danes, na 36. obletnico vstaje slovenskega naroda, pa v našem

kraju prirejamo skromno slovesnost, ko odkrivamo spomenik v spomin na narodnoosvobodilno vojno.

6. aprila 1941 sta nacistična Nemčija in fašistična Italija zahrbtno napadli Jugoslavijo; pomagali sta jima madžarska in bolgarska fašistična vojska. Z ogromno številčno in tehnično premočjo ter zaradi silne premoči je bila takratna kraljevska vojska premagana v dveh tednih. Kralj Peter II. je zbežal v Anglijo in jugoslovanski narodi so bili prepuščeni sami sebi, na milost in nemilost okupatorskih rabljev.

Le tri tedne po napadu nacistične Nemčije je bila pod vodstvom komunistične partije v okupirani Ljubljani 27. aprila 1941 ustanovljena OF slovenskega naroda in nekaj mesecev nato, 22. julija 1941, so v Sloveniji pod Šmarno goro že počili prvi strelji proti okupatorju.

Mladinci, delavci, kmetje in delovna inteligenca so postali pristaši OF in mnogi so šli v partizanske odrede.

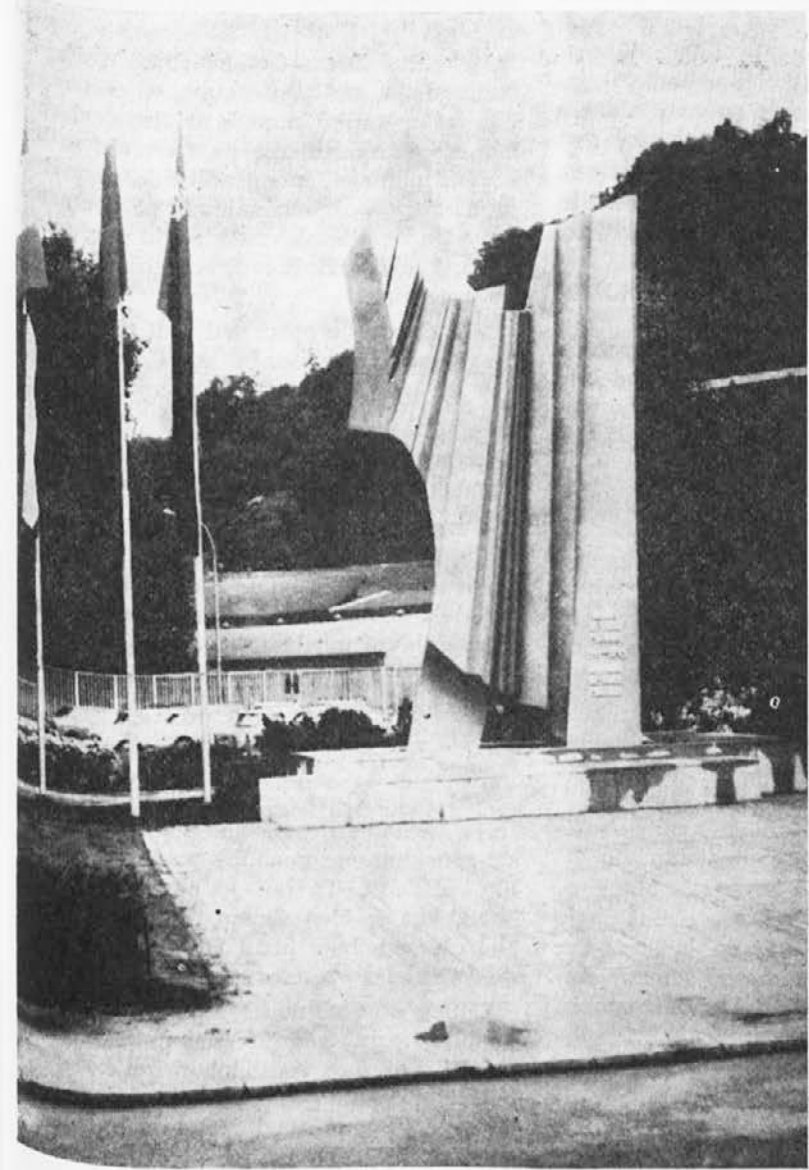
Lahko trdimo, da so mladina, delavci, kmetje in delovna inteligenca naših narodov dostojno prehodili pot štiriletnega nečloveškega in krvavega boja. Iz naših šestnajstletnih mladincev, devetnajstletnih fantov, zrelih mož, delavcev, kmetov in izobražencev so zrastle heroji, kakršnih je bilo malo v zgodovini naših narodov.

Kaj je gnalo naše ljudi v teh težkih dneh — kljub vsem težavam, kljub vsem nadčloveškim naporom in ogromnim žrtvam — v boj?

Bilo je to neizmerno sovraštvo proti fašizmu, ki je tlelo in raslo v srcih takratnih ljudi že dolgo pred vojno, ker so v fašizmu videli svojega največjega sovražnika, bila je to neizmerna ljubezen do svobode in neodvisnosti naših narodov, bila je to nepremagljiva želja in odločnost, da se bojujejo za boljšo in srečnejšo bodočnost in boljše življenje, kot so ga živeli v preteklosti.

Ilegalci in aktivisti so vodili borbo po vaseh in mestih in okupator ni bil nikjer varen, povsod je bil ogrožen in napadan. Partizani pa so vodili gverilski boj na vsem ozemlju Jugoslavije, po ravninah in dolinah, po hribih in visoko v gorah, v dežju, snegu in ledu so se bojevali z dosti močnejšim sovražnikom, prenašali so silne napore dolgih maršev bataljonov, brigad in divizij, tolkli so se in krvaveli, pa zopet prepevali bojne partizanske pesmi in se bližali dnevu svobode.

Pomnik NOB na Ravnah — delo kiparja Petra Hadžija Boškova

Častni gostje ob odkritju spomenika NOB 22. julija na Ravnah na Koroškem

Tudi naša Koroška se je vključila v ta osvobodilni boj. Na našem območju so delovali bataljoni vzhodnokoroškega odreda. Po mestih in vaseh so delovali aktivisti in ilegalci.

Ker nacisti v nešteti bojih niso mogli uničiti partizanskih enot na Koroškem, so se znašali tudi nad civilnim prebivalstvom. Mnoge domačije so požgali, očete, matere in otroke pa so pobijali in s tem delali nezaslišane zločine nad našim ljudstvom. Veliko so jih odpeljali v zloglasna koncentracijska taborišča, iz katerih se večina nikdar več ni vrnila.

Bojišče proti sovražniku je bilo takorekoko povsod.

Nikoli ne smemo pozabiti, v kakšnih okoliščinah smo se bojevali. Le če upoštevamo vse, lahko vsaj približno ocenimo vso moralno veličino in heroizem borcev in vseh naših narodov. Na bojišču so bili naši borci brez vsega, kar je potrebno za navadne vojake, če naj ohranijo čete zmožnost za boj in moralo. Naši borci so se navadno bojevali lačni in zelo slabo oblečeni, pozimi in poleti. Hrano so morali v boju iztrgati sovražniku, da bi, kolikor je bilo mogoče, prizanesli ljudstvu, ki je tudi samo stradalo, vendar pa je rado dajalo tudi poslednji grižljaj. Za operacijo ni bilo ne zdravil ne instrumentov ne narkotičnih sredstev. Bolnišnice so bile improvizirane v bližini bojišča in v neprestani nevarnosti, da jih sovražnik uniči, ranjence pa pobije.

Štiriletni boj na življenje in smrt je terjgal ogromne žrtve in bilanca je strašna: 1.706.000 je bilo človeških žrtev, od tega je v vojni izgubilo življenje 305.000 borcev, 425.000 borcev pa je bilo ranjenih. To so najzgovornejše številke, koliko smo Jugoslovani prispevali v boju zoper fašistične sovražnike v Evropi.

Navzlic tolikim žrtvam pa partizanske narodnoosvobodilne vojske sovražniki niso mogli uničiti in iz sklepnih osvobodilnih operacij je izšla kot zmagovalna armada, ki je štela 52 divizij z 800.000 borci.

Merilo za vrednost našega vojskovanja ne more biti to, kako so bili naši borci

oblečeni, kakšno orožje so imeli, kolikšna so bila tehnična sredstva in tako dalje, marveč to, koliko sovražnikovih divizij je stalo v vojni proti nam, koliko udarcev smo bili zmožni zadati sovražniku in kakšni so bili ti udarci, je ob neki priliki dejal tovariš Tito. Naj navedem, da se je proti nam bojevalo 40 sovražnikovih divizij s 580.000 najmodernejše opremljenimi vojaki, medtem ko je bilo na široki zavezniški fronti v Italiji vezanih le 28 nemških divizij s 350.000 vojaki.

Takšna je bila vloga in toliko je prispevala majhna Jugoslavija v veliki osvobodilni vojni zoper sile, ki so grozile svetu s suženjstvom in mrakom.

15. maja 1945 smo izbojevali tako težko pričakovano svobodo. Topovi, strojnice in puške so utihle, nehalo je strašno brnenje bombnikov na nebu.

Orožje smo zamenjali s plugom, kladivom in peresom. Preživeli borci in ostali narod je pričel obnavljati do tal porušeno domovino in žrtvovanje pri obnovi ni bilo nič manjše od vojnih tegob. Sledila so težka obdobja, ko nas je Stalin hotel podrediti, pa se mu je Tito uprl.

Pod Titovim vodstvom se je pričela gradnja nove Jugoslavije, zaživel je samoupravni sistem. Na Ravnah lahko spremljamo splošni jugoslovanski napredek v zadnjih treh desetletjih. Zgradili smo novo železarno, ki je največja proizvodnja plemenitega jekla v Jugoslaviji. Zgradili smo gimnazijo, ki je po osvoboditvi dala že dva tisoč maturantov, od teh pa je skoraj že polovica doštudirala na univerzi in delajo kot profesorji, inženirji in doktorji.

Delujejo strokovne šole za kvalificirane delavce, tehnike in že so tu tudi oddelki univerze. Zgradili smo novo šolo Prežihovega Voranca, še ena na Javorniku pa je v gradnji. Imamo študijsko knjižnico z okoli 80.000 knjigami, imamo športni stadion z bazenom, dvema telovadnicama in ostalimi športnimi objekti.

Zgrajeni sta naselja Čečovje in Javornik, po obronkih pa so lična naselja zasebnih hišic, postavljeni so bili objekti, kot so: Dom železarjev, trgovski hiši Merx in

NAMA, Ljubljanska banka, stavba SDK in druge.

Najvažnejše, kar smo usposobili, pa je naša nova generacija, ki je pravi naslednik borčevske organizacije. Na to mlado generacijo smo ponosni in ji zaupamo, da bo naprej izgrajevala našo samoupravno socialistično Jugoslavijo in če bo treba, jo bo branila v splošnem ljudskem odporu z enako srčnostjo, kot so jo branili njeni očetje.

Borci in vsi delovni ljudje smo prizadeti ob tem, da sosednja Avstrija še do danes ni izpolnila obveznosti iz 7. člena mirovne pogodbe. Zahtevamo končno rešitev, ker želimo dobre sosedske odnose.

Od supersil pričakujemo, da se bodo nehale oboroževati in pričele podpirati nerazvite dežele.

Vse to iz vojnega in povojnega obdobja sem omenil zato, ker med nami ni vseh tistih, ki so največ prispevali k naši borbi in so zanjo žrtvovali svoja življenja po ravninah in gozdovih, po ječah in koncentracijskih taboriščih in zadnje besede so jim bile: Živela komunistična partija, živela svoboda, živela Jugoslavija, živel tovariš Tito!

Vseh teh znanih in neznanih junakov se spominjamo ob dnevu vstaje slovenskega naroda in v večni spomin smo jim na spomenik zapisali: Nikoli ne bomo pozabili, nikogar ne bomo pozabili.

Naš odbor zveze borcev se je odločil, da bo spomenik odkril mladinec. S tem želimo dokazati, da zaupamo naši mladini, ki je nosilka tradicij NOB.

V imenu Zveze borcev se zahvaljujem vodstvu in delovni skupnosti železarne Ravne za veliko pomoč pri izdelavi spomenika, zahvaljujemo se vsem, ki so kakorkoli pomagali pri graditvi in postavitvi spomenika, posebna zahvala in priznanje pa velja akademskemu kiparju profesorju Petru Hadžiju Boškovi, tvorcu te enkratne umetnine!

Vse zbrane je pozdravil tudi naš vedno dragi gost, predsednik koroških partizanov tovariš Gašper, ki je povedal:

Drage tovarišice in tovariši!

Spoštovani ravenski železarji!

V imenu Zveze koroških partizanov vas najlepše pozdravljam. Zahvaljujem se predsedstvu ZZB NOV Ravne, da ste nas povabili k vam ta dan, ko odkrivате spomenik slavni partizanski vojski.

Rad bi spregovoril nekaj besed o današnji stvarnosti boja Slovencev, ki živimo v avstrijski Koroški. Ne bom povedal veliko novega.

Naš boj za pravice koroških Slovencev traja že dolga desetletja. S 7. členom avstrijske državne pogodbe pa je ta boj veliko pridobil. Ta boj je postal dediščina NOB, kot je člen sedem produkt težkega oboroženega boja proti Hitlerjevi Nemčiji med drugo svetovno vojno.

Danes, ko vodimo koroški Slovenci idejno bitko proti nemški nacionalistični ideologiji, kot smo vodili oborožen boj proti Hitlerju, imamo močan moralni temelj, kot smo ga imeli med drugo svetovno vojno. Koroški Slovenci se bojujemo za več

NAŠA TRI VPRAŠANJA

kot samo za ohranitev slovenskega življa na avtohtonem ozemlju Koroške. Ta boj je mednarodnega značaja, kot je bil oboroženi boj proti fašizmu.

Ko nam danes nemške nacionalistične sile krčijo naše ozemlje in smo trenutno dobili samo na majhnih otokih dvojezične napise, se koroški Slovenci prav dobro zavedamo, da bodo topografski napisi nekdanj morali biti tudi tam, kjer jih danes še ni. Zgodovina je močno začrtala meje ozemlja, kjer živimo koroški Slovenci. Predvsem pa jih je začrtala s partizansko narodnoosvobodilno protifašistično zgodovino. Saj je znano, da partizansko gibanje lahko obstaja samo na tistem ozemlju, kjer ga podpira ljudstvo. In to je dokazano tudi na avstrijskem Koroškem, kje vse so se vršile bitke z nacistično Nemčijo in kje počivajo padli partizanski borci. Štirideset grobišč je priča tem zgodovinskim dejstvom.

Imamo še drugo moralno oporo. Koroški Slovenci se močno zavedamo, da smo z našim bojem in našimi žrtvami rešili ugled Avstrije pred svetovno javnostjo. Po sklepih moskovske deklaracije je po vojni Avstrija dobila status napadene države, proglašena je bila za žrtev nacizma. Vprašajmo se, po čigavi zaslugi? Da Avstriji ni bilo treba plačevati vojnih reparacij, da je bila oproščena dolga vojnih odškodnin, je zasluga Titovih partizanov, jugoslovanskih, slovenskih in koroških še posebej, saj so dolga štiri leta krvaveli v boju proti Hitlerjevi Nemčiji na avstrijskem ozemlju, v mejah samega tretjega rajha, saj je Avstrija prenehala obstajati že leta 1938 in smo se partizani borili proti Hitlerju v Ostmarki. In naj poudarim, da so naše puške pokale že prej, preden se je odločila vojna sreča na stran protihitlerjeve koalicije, na stran demokratičnih zaveznikov. Oborožena partizanska vojska je napadala fašistično vojsko že pred osvoboditvijo Stalingrada tudi na Koroškem, na avstrijskem Koroškem.

In zaradi tega imamo koroški Slovenci danes tudi nov značaj. Nismo več ponižni hlapci nemških veleposestnikov in industrijalcev. Tradicija NOB je prekusila tudi nas in z velikim zadoščenjem vam lahko povem, da slovenska mladina na Koroškem zvesto sledi stopinjam svojih očetov in dedov, partizanov.

V tem duhu, predragi Ravenčani, vas še enkrat pozdravljam in čestitam k našemu prazniku in vašemu delu. Kot vaše plemenito jeklo iz ravenske železarne ne nastaja brez znoja in požrtvovalnosti, pridnosti in vztrajnosti, tako tudi pravice koroških Slovencev, ki so zajamčene v členu sedem, nastajajo samo tako kot vaše jeklo. In boj za izvedbo tega člena tudi koroške Slovence plemeniti in jekleni.

PREGOVORA

Recite ženi samo enkrat, da je lepa in hudič ji bo to ponavljal desetkrat na dan.

Francoski pregovor

Zena je kot uganka: preneha nam uganjati, ko smo jo enkrat razrešili.

Francoski pregovor

Začnemo novo rubriko »naša tri vprašanja«, v kateri bomo dali besedo družbenopolitičnim delavcem v naši dolini. Prvi odgovarja predsednik sindikata železarne Ravne tovariš Tone Polanc. Za sodelovanje se mu lepo zahvaljujemo.

1. Organiziranost sindikata v železarni po novi samoupravni organiziranosti?

Sindikalne organizacije so tako kot druge družbenopolitične organizacije živ organizem, ki se mora stalno spreminjati in dograjevati. Če tega ne počnemo in se držimo togih oblik dela, je nevarno, da nas čas prehiti, nesamoupravne sile pa bi lahko prevzele pobudo na posameznih področjih. Samo primerno organizirani in usposobljeni za reševanje družbenih vprašanj bomo sposobni vsebino zakona o združenem delu vtakati v našo samoupravno prakso. Delovati bomo morali bolj prodorno, delo usklajevati in se pogovarjati. Če je naše delo učinkovito, se bo odražalo v uveljavljanju delavcev pri samoupravnih odločitvah in v tem, koliko so resnično gospodarji rezultatov svojega dela. Delovni človek mora zavladati nad presežnim delom, ker ima samo on pravico razpolagati z njim in tudi ne želi, da v imenu njega odloča kdo drug, kam in kje bo vlagal oziroma porabil sredstva.

»Opredelitev vloge sindikata v ustavi in zakonu o združenem delu izhajata iz predpostavke, da družbenoekonomska razmerja in oblast delavskega razreda, ki jih določa ustava, še zdaleč niso uresničena v praksi in da bo za njihovo uresničitev potreben dolgotrajen ustvarjalni napor vseh organiziranih sil, pri čemer pa ima v organizacijah združenega dela izreden pomen ravno sindikat. V skladu s takim izhodiščem določata ustava in zakon za prvo nalogo sindikata, da se bori za tak položaj delavskega razreda, kot je določen v ustavi.«

Takšna normativna opredelitev sindikata nas prav posebej zavezuje, da vedno in povsod jačamo našo organiziranost, ker je od nas samih odvisno, kdaj in kako hitro bomo vsebino zakona o združenem delu vnesli v naše življenje.

Sedanja organiziranost sindikata v železarni ni samo rezultat nove samoupravne organiziranosti, ampak imajo sindikati celo določene zasluge za takšno samoupravno organiziranost, ki je rezultat daljšega prizadevanja delavcev v železarni. Sindikati so se organizirali tako, da bi mogli bolj učinkovito delovati. Sedanja organiziranost sindikata se je oblikovala v predkongresnem obdobju v letu 1974, ko smo sprejeli dopolnjeno ustavo, bili so kongresi družbenopolitičnih organizacij, ki so pred vse nas postavili odgovorne naloge in zahteve. V železarni smo od takratnih štirih osnovnih organizacij sindikata prešli na popolnoma spremenjeno organiziranost. Te osnovne organizacije so bile številčno prevelike in rezultat je bil forumsko delo peščice sindikalnih funkcionarjev, ki se pa velikokrat niti niso zavedali, da morajo zastopati stališča članstva. Sredstva so bila prav tako centralizirana in tudi to je povzročilo, da je bilo članstvo v osnovnih organizacijah neaktivno. V delovni organizaciji ni bilo skupnega organa, ki bi bil delegatsko sestavljen. Že samo ta kratek povzetek stanja nam zgovorno priča o potrebi in nujnosti spremembe organiziranosti. Zato smo v začetku leta 1975 sprejeli na ustanovnih občnih zborih sklepe o organiziranosti, pravila o delu osnovnih organizacij, izvolili izvršne odbore, nadzorne odbore, delegate v konferenco osnovnih organizacij sindikata železarne, sprejeli programe dela in finančne načrte. Okoli 300 odgovornih sindikalnih funkcionarjev je pričelo z delom (prej jih je bilo le 80). Že samo zaradi tega se je moralo obogatiti in popestriti sindikalno delo. Da je bila sprememba organiziranosti pravilna, je pokazala tudi

Za občinski praznik so nas obiskali predstavniki pobratenih občin

Naš ponos

udeležba na posameznih občnih zborih. Skoraj neponovljiva je bila udeležba v TOZD metalurške proizvodnje, ki je znašala 95 %, nekoliko slabša v TOZD mehanske obdelave 83,6 % itd. Ti podatki so barometer razpoloženja članstva, ki potrjuje pravilnost odločitev, silijo k odgovornejšemu in hitrejšemu reševanju posameznih nalog.

Na občnem zboru, ki je bil 22. marca 1975, so delegati osnovnih organizacij sindikata lahko ugotovili, da so delavci v železarni organizirani v šestindvajsetih osnovnih organizacijah sindikata, kar je v skladu s statutarnim dogovorom o organiziranosti in delovanju slovenskih sindikatov. V konferenco se interesno povezuje tudi osnovna organizacija sindikata šolskega centra. Delavci v železarni so bili organizirani v sledečih osnovnih organizacijah sindikata: jeklarna, jeklolivarna, valjarna, kovačnica, jeklovlek, kalilnica, stroji in deli, industrijski noži, pnevmatični stroji, vzmetarna, energetska služba, elektrotehnična služba, strojno gradbena služba, transport, mehanska delavnica TRO, pilarna TRO, skupne službe TRO, skupne službe metalurške proizvodnje, skupne tehnični sektor, skupne službe komercialni sektor, skupne službe finančno računovodski sektor, skupne službe za gospodarjenje, skupne službe kadrovske splošnega sektorja, skupne službe tehnični razvoj, skupne službe kontrole kakovosti. Sledi enoletno obdobje jačanja osnovnih organizacij, iskanje novih oblik dela, usposabljanje za delovanje funkcionarjev v štiriletni mandatni dobi. V letu 1976 smo v železarni sprejemali vrsto samoupravnih aktov. Tako organizirani so bili sindikati uspešnejši pri celotnem delu, pa naj gre za volitve v samoupravne organe TOZD ali za sprejemanje posameznih samoupravnih aktov in drugo.

V mesecu novembru 1976 je izšla brošura Pravila in poslovnik sindikata železarne Ravne. V obeh dokumentih je prišlo do malenkostnih vsebinskih dopolnitev in letne skupščine osnovnih organizacij sindikata so ju potrdile. Spremembe so v glavnem v zvezi s sopodpisovanjem samoupravnih sporazumov, predlaganjem kandidatov za razpisne komisije temeljnih organizacij združenega dela, delovne organizacije in možnost izvolitve predsedstva sveta konference. Te dopolnitve so bile nujne, ker naša zakonodaja postavlja pred sindikalne organizacije tudi dejavnosti te vrste. O dopolnjeni organiziranosti smo razpravljali

na letnih skupščinah in sedanja organizacijska celota omogoča delavcem, da lažje in hitreje ustvarjajo socialistične samoupravne odnose in odločilno vlogo delavcev ter enakopravnost pri združevanju dela in sredstev.

Ko smo pripravljali gradivo za letne skupščine, še ni bila znana dokončna samoupravna organiziranost, a kljub temu smo se v sindikatih odločili za sedemindvajset osnovnih organizacij (osemndvajseta interesna povezava šolskega centra). Sprejeli smo nekatere spremembe, ki so pa le v posameznih osnovnih organizacijah sindikata nekoliko vplivale na njihovo delovanje. Osnovna načela dopolnjene organiziranosti so bila: v vsaki temeljni organizaciji združenega dela ali delovni skupnosti vsaj ena osnovna organizacija sindikata, v organizacijskih enotah, ki štejejo več kot 300 delavcev, ustanoviti dve ali več osnovnih organizacij sindikata, pri organiziranosti upoštevati tudi proizvodne ali krajevne celote, osnovni smoter — osnovna organizacija, mora biti čimbolj gibljiva, da bo v njej lahko sleherni delavec neposredno izražal svoje interese, jih med seboj usklajeval in na tej osnovi odločal svoj skupni interes, težil za tem, da bi skupne interese opredelil v skladu z interesi delavskega razreda kot celote. Poglejmo samoupravno organiziranost delovne organizacije železarne in organizacije sindikata v železarni:

1. TOZD jeklarna
2. TOZD jeklolivarna
3. TOZD valjarna
4. TOZD kovačnica
5. TOZD jeklovlek
6. TOZD kalilnica
7. TOZD stroji in deli
8. TOZD pnevmatični stroji
9. TOZD vzmetarna
10. TOZD industrijski noži
11. TOZD rezalno orodje — TRO
12. TOZD energija
13. TOZD elektrotehnične storitve
14. TOZD strojno gradbeno vzdrž.
15. TOZD transport
16. TOZD priprava proizvodnje
17. TOZD kontrola kakovosti
18. TOZD komerciala
19. TOZD raziskave in razvoj
20. TOZD družbeni standard
21. DS za gospodarjenje
22. DS kadrovske splošnih zadev
23. DS finance

1. OOS jeklarna
2. OOS livarna
3. OOS čistilnica
4. OOS valjarna
5. OOS kovačnica
6. OOS jeklovlek
7. OOS kalilnica
8. OOS stroji in deli
9. OOS pnevmatični stroji
10. OOS vzmetarna
11. OOS industrijski noži
12. OOS rezalno orodje
13. OOS pile

14. OOS skupne službe
15. OOS energija
16. OOS elektrotehnične storitve
17. OOS strojno gradbeno vzdrževanje
18. OOS tehnične storitve
19. OOS transport
20. OOS skupne službe metalurške proizvodnje
21. OOS skupne službe mehanske obdelave
22. OOS kontrole kakovosti
23. OOS komerciala
24. OOS raziskave in razvoj
25. OOS gospodarjenje
26. OOS kadrovske splošnih zadev
27. OOS finance

Razvidno je, da se je sedanja organiziranost spremenila tam, kjer so se posamezne organizacijske enote po ustaljeni samoupravni poti priključile drugim TOZD oz. DS. Ti delavci so tudi na letnih skupščinah osnovnih organizacij sindikata sprejeli sklepe o dopolnjeni organiziranosti sindikata. Poenotili smo izrazje za TOZD in OOS. Opazimo lahko, da TOZD družbeni standard nima osnovne organizacije sindikata. Ta temeljna organizacija šele nastaja in od prvotnih delavcev te TOZD ni kazalo takoj ustanoviti OOS, kjer je bilo jasno, da mora ta TOZD postati kadrovske močnejša, če želi opravljati tako zahtevne naloge. Priključili so se ji že delavci parka telesne kulture. Delavci te TOZD oz. roma sindikalni funkcionarji, morajo čimprej sklicati članski sestanek in opraviti vse potrebno za delovanje te osnovne organizacije sindikata.

Sindikalna organiziranost v železarni je nepretrgan proces, ki se nenehno dopolnjuje in že sedaj razmišljamo o nadaljnjih organizacijskih dopolnitvah.

2. Katere naloge mora sindikat izpolniti v letu 1977?

Najprej bom odgovoril na drugi del vprašanja, to je o nalogah, ki smo si jih v letošnjem letu skupaj zadali; kako smo

Poleg plavalnega kluba je značko prejel tudi predsednik sindikata Tone Polanc

Prežihovo 77

uspešni pri izvrševanju, pa naj ocenjujejo tudi bralci.

Racionalno gospodarjenje in izkoriščanje delovnega časa je ena izmed stalnih nalog sindikalnih organizacij v železarni. Ugotavljamo, da delovna disciplina peša skoraj v vseh organizacijskih enotah. Posledica takšnega stanja je nižja proizvodnja, večji izmeček, nižji dohodek, slabše organiziranje dela, večji stroški in navsezadnje se tudi ne zaostruje odgovornost posameznikov.

Odpravljati moramo miselnost, da je mogoče zagotoviti gmotno in socialno varnost delavcem z instrumenti ekonomskega sistema, ali z delitvijo dohodka. Prizadevamo si za večjo produktivnost in povečanje odgovornosti nas vseh za boljše gospodarjenje. Le bolj učinkovito delo bo dalo takšne rezultate, ki nam zagotavljajo socialno varnost, in omogočajo skladen razvoj proizvodnih in družbenih objektov, vsak razkorak ima za posledico slabše odnose, ki se odražajo v vseh sferah družbene proizvodnje.

V temeljnih organizacijah in delovni organizaciji združenega dela moramo sindikati prek delegatov samoupravnih organov vztrajati, da se sklepi in stališča, ki smo jih sprejeli, dosledno uresničijo. Pri tem se bomo posluževali vseh oblik in metod dela, ki so v pravilih in poslovniku o organiziranosti in delovanju sindikatov v železarni, statutarnega dogovora in tudi določil zakona o združenem delu.

To so predvsem področja:

- letni oddih delavcev,
- dokončna ureditev družbene prehrane,
- dodeljevanje stanovanj, stanovanjskih kreditov in komunalna dejavnost,
- preventivno zdravstveno varstvo delavcev,
- zbiranje najrazličnejših podatkov (socialna kartoteka),
- zaposlovanje delovnih invalidov.

Do teh vprašanj imamo sindikati jasna stališča in nekateri samoupravni organi so sprejeli že določene sklepe, da bi jih uredili. Kdaj bo to urejeno, je odvisno od strokovnih služb in seveda, od finančnih možnosti. Na letni skupščini smo opozorili, da se omenjena problematika vse prepočasno rešuje.

Sindikati kot notranja sila samoupravljanja je prav v času samoupravnega konstituiranja v naši delovni organizaciji eden izmed glavnih nosilcev vsebinskega jačanja samouprave. Samo dobro poznavanje zakona o združenem delu lahko jamči, da bomo vtakli v samoupravno prakso vse to, kar s posameznimi sporazumi in statuti določamo. Zato pa mora biti sindikat aktiven, in se mora vsebinsko in organizacijsko vedno dograjevati.

Pri kadrovanju moramo upoštevati razredna merila, podpiramo samo tiste kandidate, ki si prizadevajo za uresničevanje ustave in zakona o združenem delu. Kadrovanje in kadrovska politika je ena izmed stalnih nalog sindikalnih organizacij, uresničujemo pa jo skupaj z ostalimi družbenopolitičnimi organizacijami.

Razpravo o samoupravnih dokumentih moramo pospešiti, odgovorni smo, da v dogovorjenem roku izvršimo vse naloge, ki smo jih sprejeli.

Strokovna služba, ki sodeluje pri vsebinskem dograjevanju in jačanju samoupravljanja, bo nekaj prispevala k učinkovitosti samoupravnih organov in s tem tudi družbenopolitičnih organizacij. Bo opora in pomoč delegatom, da bodo bolj učinkovito delovali.

V sistemu samoupravnega sporazumevanja in dogovarjanja mora biti delavec subjekt dogovarjanja in odločanja. To pa bo, če bo mogel vplivati že na nastajanje posameznih predlogov, o katerih pozneje razpravlja in odloča. Nenehno je treba dopoljevati sistem informiranja.

Sindikati smo dali pobudo za spremembo samoupravnih sporazumov, ki niso v skladu z interesi delavcev. To so predvsem vprašanja, ki smo jih ponovno obravnavali na letni skupščini (stanovanjski spora-

zum, medsebojna delovna razmerja, delitev osebnega dohodka in uveljavljanje sindikalne liste za letošnje leto).

S sprejetjem temeljnih samoupravnih aktov bomo morali spremeniti posamezna področja, ki niso v skladu s hotenji delavcev in pozitivno zakonodajo.

Metode dela moramo v sindikatih posodobiti. Komuniciranje in sodelovanje s strokovnimi službami, samoupravnimi organi in posamezniki mora biti takšno, da bo dalo boljše rezultate.

Tako bomo sindikati učinkovito sodelovali pri reševanju posameznih problemov. Naša naloga je tudi, da v samoupravnih sporazumih in statutih, s katerimi smo opredelili novo organiziranost, še jasneje določimo obveznosti sindikalnih organizacij v železarni.

Če želimo vse te naloge tudi uspešno izvesti, mora vsaka sindikalna skupina do bro delati, funkcionirati mora delegatski sistem. Sindikalna skupina je tista osnovna celica, ki razpravlja o vseh vprašanjih, ki so pomembna za članstvo, in preko sindikalnih poverjenikov uveljavlja svoje interese in stališča. Le aktivne sindikalne skupine omogočajo nenehno preverjanje stališč in sklepov.

Te naloge so v glavnem dolgoročnega značaja, ki se prepletajo z manjšimi opravili, ki jih moramo opraviti, če želimo, da bodo sindikati resnično notranja sila samoupravljanja.

V jesenskem obdobju nas čaka še vrsta opravil, ki jih nismo v celoti načrtovali. V naši delovni organizaciji bomo morali takoj pričeti z javno razpravo o osnutkih republiških zakonov, in sicer: o zakonu o delovnih razmerjih, zakonu o referendumu in drugih oblikah osebnega izjavljanja, zakonu o organih samoupravne delavske kontrole, zakonu o volitvah in odpoklicu organov upravljanja in imenovanju poslovnih organov v organizacijah združenega dela. Ti štirje zakoni so posebej pomembni za urejanje samoupravnih odnosov v združenem delu in sindikati smo nosilci javne razprave.

V letošnjem letu smo v naši organizaciji izpolnili naslednje naloge: Vodenje razprave o vseh samoupravnih aktih, ki so bili sprejeti v delovni organizaciji; kadrovske priprave na volitve v samoupravne organe za delovno organizacijo in za organe v sestavljeni organizaciji združenega dela; volitve v delavski svet delovne organizacije in slovenske železarne; obravnava pritožb na osebni dohodek posameznikov; usposabljanje sindikalnih funkcionarjev; razprava o konkretizaciji sindikalne liste za letošnje leto; obravnava dokončnih programov samoupravnih interesnih skupnosti in njihovo financiranje. Poleg glavnih nalog je bila opravljena vrsta manjših opravil, dela posameznih komisij pri svetu sindikata, predvsem komisije za socialna vprašanja in komisije za rekreacijo in šport.

3. Sindikat in volilno leto 1978?

Sindikati v delovni organizaciji smo skupaj z drugimi družbenopolitičnimi organizacijami nosilci celotnega volilnega postopka in tudi evidentiranja. V letu 1978 bodo volitve v vse temeljne delegacije in

Bila je samo vaja

v delegacije samoupravnih interesnih skupnosti. V skladu s splošnimi načeli kadrovanja smo do začetka julija končali evidentiranje. Seveda je v tem času potrebno opraviti vrsto opravil, kot je imenovanje in usposobitev volilnih komisij in koordinacijskega odbora za volitve.

Evidentiranje je eden od pomembnih členov v sistemu stalnih kadrovskih priprav na volitve vseh vrst. Kandidacijski procesi so stalna in vsakodnevna naloga vseh subjektivnih sil. Pobudo za evidentiranje lahko poda vsak posameznik, ki ga pa morajo potrditi delavci. Vključevanje posameznikov na listo evidentiranih pomeni družbeno priznanje posamezniku za njegovo aktivno delo.

V železarni smo evidentirali 1122 možnih kandidatov za posamezne delegate oziroma delegacije. Od tega števila je 256 žena in 866 moških. Poprečna starost je 34 let in 25 evidentirancev je udeležencev NOB. Izobrazbena struktura je sledeča: visoka 37, višja 45, srednja 204, visokokvalificiranih 166, kvalificiranih 350, nižja 61, polkvalificiranih 163 in nekvalificiranih 156 evidentiranih možnih kandidatov.

Zavedamo se, da volitve niso samo trenutna akcija, ampak je to nenehen proces dograjevanja našega samoupravnega sistema. Zato tudi naše delo tako planiramo, da po izvolitvi posameznih delegatov poskušamo ta proces nadaljevati.

Dobro delovanje delegatov v sindikalni organizaciji bo moralo imeti za posledico tudi dobro delovanje delegatov v ostalih samoupravnih organih in sredinah. Težko si je zamisliti, da bi bil delegat dober na določenem področju, drugod pa bi slabo deloval. Dobro delo sindikata mora biti pogoj za dobro delo samouprave. Do trenutnih razlik bo prihajalo, samo takšno stanje ne more trajati dalj časa, ker aktivnost v sindikatu terja tudi aktivno, ustvarjalno delo na drugih področjih.

Djuro Haramija, dipl. oec.

Sporazumeli smo se o razvoju družbenih dejavnosti do leta 1980

UVOD

Sredi junija letos smo zaključili pomembno fazo planiranja našega razvoja do leta 1980. Sklenjeni so samoupravni sporazumi o temeljnih načrtov samoupravnih interesnih skupnosti za družbene dejavnosti. Potem ko smo sredi lanskega leta določili naš gospodarski in prostorski razvoj ter temeljna razmerja v delitvi družbenega proizvoda, pomeni sedanja faza zaokrožitev naših razvojnih načrtov za obdobje 1976—80, v katerega smo že krepko vstopili. To pa seveda ne pomeni, da je planiranje do leta 1980 že končano. Zakon o združenem delu in zakon o družbenem planiranju terjata nenehno preverjanje doseganja ciljev, določanje letnih programov in popravke ciljev, če to terjajo spremenjene razmere in nova spoznanja.

Ni čudno, niti slučajno, da smo se za razvoj družbenih dejavnosti sporazumeli nazadnje. Ravno tu je še marsikje prisotna proračunska logika, po kateri je treba »zahtevati« kar največ, da bi »dobili« toliko, kolikor »pripada«. Proračunska logika pa pogosto zanemari povsem preprosto dejstvo, da je dohodek treba tudi ustvariti.

Družbene dejavnosti pridobivajo dohodek s svobodno menjavo dela iz dohodka drugih temeljnih organizacij in iz osebnih dohodkov delavcev oziroma iz dohodka in drugih prihodov delovnih ljudi. V občini Ravne smo se delavci s samoupravnimi sporazumi o temeljnih planov SIS za družbene dejavnosti sporazumeli o obsegu enotnega, skupnega in dopolnilnega programa za: zvezo skupnosti otroškega varstva, otroško varstvo, izobraževanje, kulturo, telesno kulturo, socialno skrbstvo, zdravstveno varstvo, zaposlovanje in raziskovalno dejavnost. S svobodno menjavo dela bomo za našete dejavnosti namenili v petih letih 1.058.917.000 dinarjev.

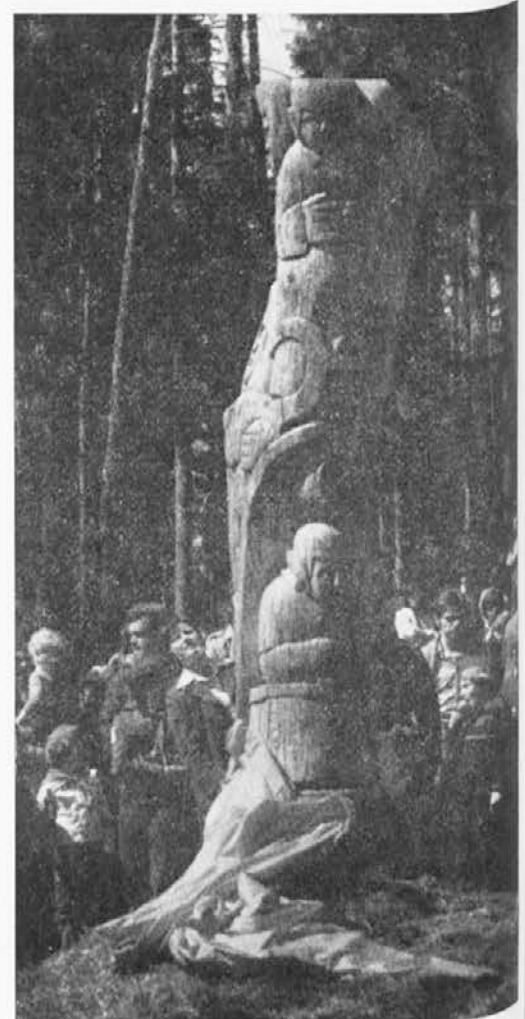
V tem sestavku bomo govorili predvsem o samoupravnih sporazumih SIS družbenih dejavnosti, nekaj pa tudi o samoupravnih sporazumih za financiranje SLO ter oblikovanju sredstev občinskega proračuna.

O dosedanjem planiranju razvoja 1976—80

Pri nas planiramo razvoj bližnje in daljnje prihodnosti na svojevrsten način. Uzakonili smo takšno samoupravno odločanje, ko o ciljnih ter potrebnih žrtvah in naporih za njihovo doseganje odločajo delavci neposredno. Ne gre torej za kabinetsko postavljene načrte, ampak za sporazumno določene cilje, ki morajo temeljiti na strokovno dognanih stvarnih možnostih in na dogovoru, kdo in kdaj bo kaj naredil, da cilje tudi dosežemo.

Konec leta 1975 smo v občini po daljših pripravah sprejeli družbeni dogovor o temeljnih načrta družbenogospodarskega razvoja občine Ravne za obdobje 1976—80. Temeljne in druge organizacije združenega dela so po samoupravni poti sprejele svoje srednjeročne razvojne načrte. Sredi leta 1976 smo na osnovi družbenega dogovora o temeljnih plana občine Ravne ter planov

TOZD v gospodarstvu sprejeli del plana občine Ravne, ki določa gospodarski razvoj in infrastrukturo. Sedaj pa smo po daljših pripravah ter trifaznem postopku odločili tudi glede razvoja družbenih dejavnosti. Prvo fazo so predstavljali priprava, obravnava in pristop k družbenemu dogovoru o temeljnih plana občine ter je bila opravljena v letu 1975; naslednja je bila opravljena v letu 1976, ko so po daljših pripravah oktobra 1976 dali v javno razpravo osnutke temeljev planov SIS družbenih dejavnosti. Zadnja, tretja faza, je bila zaključena s sprejetjem predlogov samoupravnih sporazumov o temeljnih planov sredi junija 1977; gradivo so dali v razpravo in odločanje v maju. Kako širok je bil pristop, ponazarja tudi naklada; osnutki so bili tiskani in razposlani v 3.000 izvodih; predlogi planov pa v 350 izvodih celotnih paketov ter povzetki planov 76—80 in povzetki programov za 1976. leto v 3.500 izvodih. Obsežno in zahtevno je bilo delo z gradivom. Opravile so strokovne službe in samoupravni organi SIS; usklajevanje je potekalo v okviru koordinacijskega odbora za razporejanje dohodka pri izvršnem svetu skupščine občine Ravne. Operativni politični štab je usklajeval delo vseh dejavnikov; zelo zahtevne naloge so opravile sindikalne organizacije, ki so bile zadolžene za organizacijo razprav. Veliko delo so opravili poslovodni organi in strokovne službe v delovnih orga-

Vorancu v spomin

nizacijah, ki so med drugim pripravili preglede obveznosti iz dohodka TOZD. Tudi drugi dejavniki, zlasti družbenopolitične organizacije — ZK, SZDL in ZSMS — so opravile svoje naloge.

Materialna osnova za družbene dejavnosti

Delovne organizacije v gospodarstvu so predvidele, da bo ustvarjeni družbeni proizvod v občini naraščal po 8 odstotkov letno, kar je nekoliko nad načrtovano rastjo družbenega proizvoda v SR Sloveniji. Republika kot celota predvideva, da bo družbeni proizvod rasel povprečno po 6,5 odstotka na leto, čeprav je seštevek individualnih predvidevanj delovnih organizacij in občin dosti višji. To kaže, da nihče noče zaostajati, vsakdo želi napredovati hitreje od poprečja.

Čeprav v prvem letu in pol nismo dosegli predvidene stopnje rasti družbenega proizvoda, obstajajo stvarne možnosti, da v prihodnjih treh in pol letih ustvarimo planirane vrednosti. Naši načrti predpostavljajo, da bo povečana proizvodnost dela (za 5,5 odstotka letno) v večji meri prispevala k porastu novoustvarjene vrednosti, medtem ko bo povečanje števila zaposlenih (za 2,5 odstotka letno) v tem prirastu udeleženo s slabimi 30 odstotki. Bistveno povečano proizvodnost dela pričakujemo od novih proizvodnih zmogljivosti (nova kovačnica v železarni Ravne, nova tovarna akumulatorjev v rudniku Mežica in druge) ter boljšega izkoriščanja obtoječih proizvodnih zmogljivosti.

Vse oblike porabe, to je skupna, splošna, osebna in investicijska, imajo podlago v ustvarjenem dohodku. Sredstva, porabljena v eni vrsti porabe, so izgubljena za drugo obliko. Preveč pogosto, ob razpravah za skupno, splošno in osebno porabo, pozabljamo, da ravno investicije v gospodarstvu najbolj neposredno vplivajo na rast družbenega premoženja, na ustvarjanje novih delovnih mest, na uvajanje sodobnejše tehnologije, na povečanje proizvodnosti dela. Slej ko prej ostane dejstvo, da morajo vse

Na javorniških strehah

oblike porabe izhajati le iz ustvarjenega dohodka.

Tudi za tako imenovano skupno porabo, to je porabo, ki se realizira v SIS družbenih dejavnosti in delovnih organizacijah, ki delujejo na področju družbenih dejavnosti, velja isto. Seveda ne gre prezreti dejstva, da tudi družbene dejavnosti s svojim učinkovanjem na gospodarstvo prav tako, sicer posredno, sodelujejo v ustvarjanju družbenega proizvoda. Z družbenim načrtom smo predvideli, da bomo v teh 5 letih ustvarili družbeni proizvod v vrednosti 9.166.435.000 din, računajoč po cenah iz

leta 1975. To je torej materialna osnova za družbene dejavnosti, za programe katerim po samoupravnih sporazumih namenimo 1.058.917.000 din prav tako po cenah iz 1975. leta. Pri tem ni najbolj pomembno, ali obračunavamo po prispevni stopnji iz bruto osebnega dohodka delavcev ali po prispevku iz dohodka TOZD.

Za redno delovanje družbenih dejavnosti bomo torej namenili 11,5 odstotka ustvarjenega družbenega proizvoda. Poleg redne dejavnosti je le v manjši meri vključeno tudi financiranje investicij v zdravstvu, medtem ko za ostale investicije v objekte

P R E G L E D

SAMOUPRAVNO DOGOVORJENIH STOPENJ IZ BRUTO OSEBNIH DOHODKOV V LETU 1976, 1977 IN OBD. 1976-1980

S I S	Popr. stopnje v letu 1976	Stop. iz BOD od 1/4-1976	Stop. iz BOD do 1/8-77	St. iz BOD od 1/8-77 dalje	Popr. st. iz BOD v l. 77	Popr. st. 1976-1980
Obč. skup. otr. varstva	0,39	0,38	0,38	0,81	0,99	1,02
Obč. izobraževalna skup.	4,87	4,51	4,51	5,55	4,93	5,24
Kulturna skupnost	0,93	1,00	1,00	1,26	1,06	1,12
Telesnokult. skupnost	0,54	0,49	0,49	0,77	0,63	0,64
Obč. skup. soc. skrbstva	0,62	0,59	0,59	1,22	0,91	0,90
Skup. zdravstv. varstva	7,48	7,32	7,32	7,90	8,00	7,47
Zveza otr. varstva (sk.)	2,71	2,88	2,88	2,21	2,60	2,56
Pokojn. inv. zavarovanje	12,50	12,70	12,70	12,00	12,41	12,50*
Krnečko zavarovanje	0,30					
SKUPAJ IZ BOD	30,34	29,87	29,87	31,72	31,53	31,45

*Ocena za občino Ravne na Koroškem

SREDSTVA SIS ZA DRUŽBENE DEJAVNOSTI ZA OBDOBJE 1976-1980 PO SPREJETIH SAMOUPRAVNIH SPORAZUMIH

- cene 1975
- v tisoč din

	1975	1976	1977	1978	1979	1980	Skupaj 76-80	Ind.	povpr. stopnja rasti
1. Skupnost otroškega varstva	21.748	23.111	24.153	25.469	26.600	27.046	126.379	124,4	4,5
- skupno program	16.401	16.975	17.492	18.189	18.812	18.958	90.426	115,6	2,9
- enotni program	-	4.412	4.774	5.274	5.656	5.822	25.938	-	-
- dopolnilni program	-	1.724	1.887	2.006	2.132	2.266	10.015	-	-
2. Izobraževalna skupnost	27.079	31.864	33.139	36.396	39.459	43.955	184.813	162,3	10,2
- skupni program	-	1.389	1.599	2.111	2.229	2.433	9.761	-	-
- enotni program	-	25.101	27.057	30.296	30.683	32.187	145.324	-	-
- za solidarnost	-	441	1.865	3.588	4.978	5.257	16.129	-	-
- dopolnilni program	-	4.933	2.618	401	1.569	4.078	13.599	-	-
3. Kulturna skupnost	4.477	6.330	7.097	7.689	8.491	9.770	39.377	218,2	16,9
- skupni program	-	3.167	3.703	4.048	4.583	5.577	21.078	-	-
- dopolnilni program	-	3.162	3.394	3.641	3.908	4.193	18.299	-	-
4. Telesnokulturna skupnost	3.443	3.921	4.209	4.513	4.841	5.060	22.544	146,9	8,0
- skupni program	-	414	430	472	514	557	2.387	-	-
- dopolnilni program	-	3.507	3.779	4.041	4.327	4.503	20.157	-	-
5. Skupnost social. skrbstva	3.298	5.579	6.107	6.443	6.796	6.980	31.905	211,6	16,2
- skupni program	-	36	109	262	401	407	1.215	-	-
- enotni program	-	1.840	1.995	2.007	2.018	2.030	9.890	-	-
v tem: iz solid. (evid.)	-	-	16	24	33	41	114	-	-
- za solidarnost	-	80	-	-	-	-	80	-	-
- dopolnilni program	-	3.623	3.987	4.150	4.344	4.502	20.606	-	-
6. Skupnost zdravstvenega varstva	62.706	64.200	72.315	77.667	83.415	87.315	384.912	139,2	6,8
- skupni program	-	3.203	2.543	2.651	2.157	1.853	12.407	-	-
- enotni program	-	34.092	34.804	35.599	36.409	37.312	178.216	-	-
- dopolnilni program	-	26.905	34.968	39.417	44.849	48.150	194.289	-	-
7. Skupnost za zaposlovanje	1.014	1.390	1.983	2.358	2.786	3.255	11.772	321,00	26,3
- skupni program	-	136	144	153	163	172	768	-	-
- enotni program	-	1.254	1.839	2.205	2.623	3.083	11.004	-	-
od tega: iz solidarnosti	-	218	261	86	386	721	1.672	-	-
8. Izobraževalna skupnost Slovenije	36.282	39.039	42.014	45.207	48.618	52.318	227.196	144,2	7,6
9. Raziskov. skupnost Slovenije	5.559	5.046	5.544	5.991	6.466	6.972	30.019	125,4	4,6
SKUPAJ:	165.606	180.480	196.561	211.733	227.472	242.671	1.058.917	146,5	8,0

- Pri občinski skupnosti otroškega varstva in pri občinski izobraževalni skupnosti je tudi v letih 1975, 1976 upoštevan prenos nalog oz. dejavnosti iz izobraževalne skupnosti na skupnost otroškega varstva. Sredstva določena v izhodiščih za leto 1975 po prejšnji bilanci so zato drugačna, enotna pa je skupna izhodiščna vsota obeh skupnosti.
- Sredstva raziskovalne skupnosti za leto 1975 do 1980 so korigirana v skladu s samoupravnimi sporazumi raziskovalne skupnosti.

Predsednik KS Marjan Vončina polaga temeljni kamen za mežiško telovadnico

družbenega standarda zbiramo sredstva s posebnim samoupravnimi sporazumi ter delno s krajevnimi samoprispevki.

Koliko za katero družbeno dejavnost

V osnutku samoupravnih sporazumov je seštevek predvidenih sredstev za obdobje 1976-80 znašal 1.084.832.000 din, kar bi omogočalo letno rast porabe za 8,2 odstotka, v predlogih pa, kot je razvidno iz tabele, 1058.917.000 din. V obeh primerih so upoštevane cene iz leta 1975, kar pomeni, da bodo tekoča nominalna sredstva večja. Vsako leto se namreč opravi valorizacija glede na uradno ugotovljeno inflacijo. V sprejetih samoupravnih sporazumih o temeljnih planih SIS družbenih dejavnosti je doseženo znižanje v primerjavi z osnutki samoupravnih sporazumov za 25.915.000 din. Tako sta usklajeni načrtovana rast družbenega proizvoda in planirana rast porabe za družbene dejavnosti — v obeh primerih poprečno letno za 8 odstotkov. Vse dejavnosti se seveda ne bodo enakomerno razvijale, dinamika razvoja posameznih družbenih dejavnosti bo različna, v skladu s potrebami in zastavljenimi cilji. Poudariti velja, da smo se delavci v občini Ravne odločili dati prednost izobraževanju, socialnemu skrbstvu ter nekaterim dejavnostim v okviru kulturnih dejavnosti. Takšna prioriteta se skoraj povsod ujema s priori-

teto v okviru celotnega slovenskega prostora. Prednost najbolj ponazarjajo poprečne stopnje rasti po posameznih dejavnostih. Pri SIS za zaposlovanje je izredno visoka poprečna rast zaradi novih nalog in obveznosti, ki jih ta skupnost prevzema.

Hkrati s prednostnimi nalogami na posameznih družbenih področjih je upoštevan skladen razvoj vseh ostalih dejavnosti, glede na zmožnosti gospodarstva v tem obdobju oziroma z drugo besedo: predvidena sredstva zagotavljajo vsaj sedanjo raven tudi tistim dejavnostim, ki so na koncu prioritete lestvice.

Naš planski sistem ima vgrajen mehanizem sprotnega prilagajanja družbene porabe ustvarjenim materialnim možnostim, kar pomeni, da se ne more gibati neodvisno od tega, ali bomo dosegli predvideno rast družbenega proizvoda ali ne.

Samoupravni sporazumi določajo naloge po programskih elementih, in sicer: v okviru skupnega, enotnega in dopolnilnega programa.

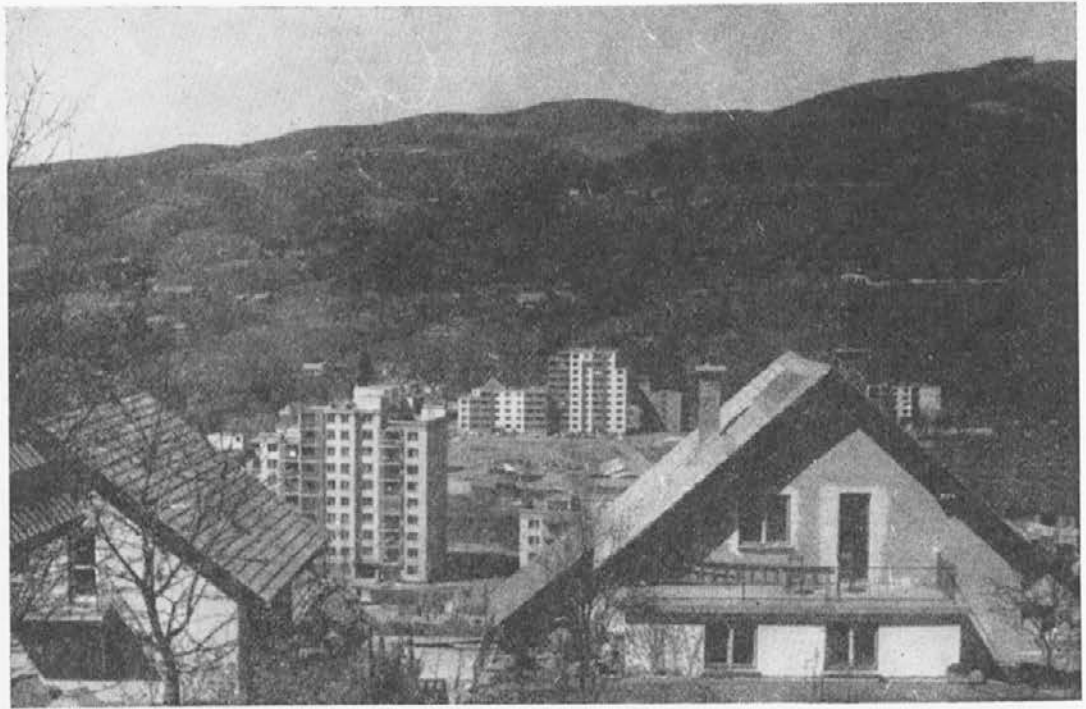
V vseh samoupravnih sporazumih je skupni program določen s sredstvi, ki se združujejo v republiških SIS (oziroma republiških zvezah SIS) za izvajanje nalog skupnega pomena. Enotni program izhaja predvsem iz zakonskih pravic, ki so enake za vse delovne ljudi in občane v SR Sloveniji. Z dopolnilnimi programi se opravljajo dejavnosti na posameznih družbenih področjih, odvisno od gospodarske močnosti v naši občini. Zagotovljena je solidarnost, ki jo določajo ustava in družbenoekonomski ter družbenopolitični dokumenti.

Tabeli sta dovolj zgovorni in primerljivi, zato ne potrebujeta posebnega komentarja. Namen tega članka pa ni, da bi podrobneje obrazložili vsako številko. Tudi prostor tega ne dopušča. Vsekakor pa so odgovorni vsi dejavniki, ki sodelujejo v procesu ustvarjanja dohodka, njegovega razporejanja in porabe, da se vsak dinar uporabi skrbno, za pravi namen in ob pravem času. V bistvu gre za veliko družbeno premoženje in vsakdo mora nositi svoj del odgovornosti. Posebna skrb za varčno gospodarjenje je brez dvoma na delegatih skupščin SIS in še zlasti zborov uporabnikov.

Investicije za družbene dejavnosti

S samoupravnimi sporazumi o osnovah planov SIS družbenih dejavnosti so določena potrebna sredstva za redno dejavnost posameznih SIS. Hkrati je seveda potrebno omogočiti tudi vlaganja v razširjeno reprodukcijo — investirati v osnovna sredstva. Tu gre v prvi vrsti za vlaganja v objekte in opremo. Nekateri objekti zaradi svoje starosti, iztrošenosti in utesnjenosti ne omogočajo normalne, učinkovite in varne dejavnosti. Že pred dvema letoma so se delavci v gospodarstvu občine sporazumeli združevati iz dohodka sredstva za gradnjo objektov družbenega standarda po 3 odstotke od BOD. To odločitev so povsod potrdili tudi junija 1976, hkrati so obravnavali načrte za gospodarsko infrastrukturo. Del sredstev — sorazmerno malo pa zagotavljajo občani za te investicije z združevanjem po 20 odstotkov iz zbranih krajevnih samopriskupstev.

Poglejmo, katere objekte in opremo zajema dogovorjeni program in po katerem vrstnem redu:

Javornik — tokrat iz drugega zornega kota

1. dokončanje telovadnice ob osnovni šoli na Ravnah; 2. telovadnica Mežica; 3. osnovna šola Lokovica; 4. osnovna šola Ravne — Javornik; 5. otroški vrtec Prevalje; 6. dom kulture Črna; 7. osnovna šola Strojna; 8. otroški vrtec Leše; 9. otroški vrtec Žerjav; 10. osnovna šola Šentanel.

Program gradnje se uresničuje dosledno po sprejetem vrstnem redu. Septembra 1976 je bila dokončana telovadnica ob osnovni šoli na Ravnah (o končanju telovadnice govorimo zato, ker je bila ob sklenitvi samoupravnega sporazuma gradnja prekinjena).

V maju 1977. leta so začeli graditi telovadnico v Mežici in osnovno šolo na Lokovici, v juniju pa osnovno šolo na Javorniku na Ravnah. Za objekte, ki so naslednji na vrsti, pa se vršijo potrebne priprave: imenovani so gradbeni odbori, v izdelavi so idejni in celo že glavni projekti.

Kot vidimo, v tem programu ni objektov za potrebe zdravstvenega varstva. Za to področje so se delovni ljudje odločili zbirati sredstva že prej, in sicer po 1 odstotek od bruto osebnih dohodkov, pri čemer se 50 odstotkov sredstev namenja za investicijske naložbe v osnovno zdravstveno varstvo, 50 odstotkov pa za investicije v objekte bolnišnice. Pri tem velja pripomniti, da so v preteklih dveh letih kljub dogovoru veljale omejitve glede zbiranja teh sredstev, zato je tudi program gradnje v zaostanku. V naši občini je bil iz tako zbranih sredstev zgrajen zdravstveni dom na Prevaljah, v programu pa so še naslednji objekti:

— zdravstveni dom Ravne (gradnja dispanzerja za medicino dela, dispanzerja za žene, otroke in šolsko mladino ter reševalne postaje)

— objekt za delovno skupnost skupnih služb (nova gradnja)

— zdravstvena postaja Mežica (prizidek)

— zdravstvena postaja Črna (nova gradnja)

— lekarna Črna

— lekarna Prevalje

Omeniti velja tudi to, da so po že kar dolgotrajnih pripravah in dogovorih kon-

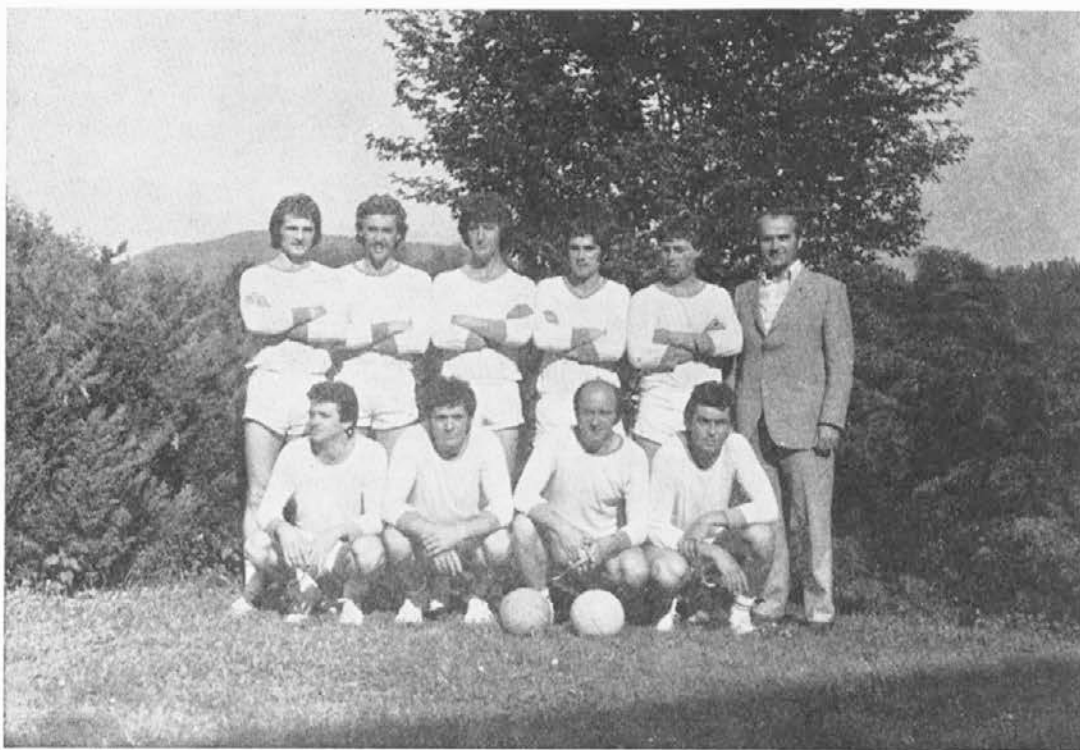
čno v prvi polovici julija začeli graditi prepotrebni dom starostnikov v Črnečah. Dom, ki bo v I. fazi imel zmogljivost 142 postelj, v končni fazi pa 212 postelj, bo namenjen ostarelim občanom iz vseh štirih občin koroške regije. Za občane iz občine Ravne bo v I. fazi na razpolago 44 postelj. Sredstva za ta objekt se zagotavljajo iz združenih sredstev stanovanjskega prispevka skupnosti upokojencev ter v manjšem delu iz sredstev stanovanjskih skupnosti.

Infrastruktura, splošni ljudski odpor

Hkrati z razpravo o samoupravnih sporazumih o osnovah planov SIS družbenih dejavnosti so v združenem delu razpravljali tudi o pokrivanju izgub železnice, o gradnji objektov letališkega omrežja v SR Sloveniji, o financiranju skupnosti požarnega varstva ter o financiranju splošnega ljudskega odpora. Samoupravni sporazum o financiranju programa SLO v višini 0,26 odstotka od dohodka TOZD je bil povsod sprejet, 92 odstotkov zaposlenih pa je sprejelo tudi samoupravni sporazum o financiranju skupnosti požarnega varstva v višini 0,30 odstotka od dohodka TOZD. Delavci so, razen manjših izjem, odklonili financiranje gradnje letališkega omrežja in pokrivanje izgub železnic.

Splošna poraba — proračun

Viri financiranja občinskega proračuna so tipično davčni, kljub temu pa bi bilo zmotno misliti, da se proračuni, tako občinski kot tudi republiški in zvezni, ne napajajo iz dohodka. Le pot napajanja je bolj posredna — prek davka, prispevka in taks. Zato je bila povsem upravičena zahteva, da je združeno delo, ko je obravnavalo oblikovanje sredstev in programe SIS, obravnavalo tudi oblikovanje sredstev občinskega proračuna. Osnovna izhodišča s predlogom obsega sredstev občinskega proračuna za leto 1977 so bila podana v povzetku skupaj s povzetki samoupravnih sporazumov o temeljnih planov SIS družbenih dejavnosti. Osnovna značilnost proračunskih dohodkov je njihova koncentracija v večjih centrih z razvito trgovino in obrtjo. Potre-

Odbojkarji Mežice — republiški prvaki

be po dejavnosti vseh proračunskih porabnikov pa so dokaj enakomerno razširjene po celotnem prostoru naše republike. Od tod izvirajo številni nesporazumi, težave, neenakost in krivičnost v oblikovanju in porabi proračunskega dinarja. Storili smo precej, da bi ustvarili enakomernejše delovne razmere vseh tistih, ki se financirajo iz proračuna, toda uspehi so neznatni. V preteklih štirih letih so slovenske občine sklepale družbene dogovore, na osnovi katerih so se viški proračunskih sredstev solidarno prelivali v druge občine, kjer so imeli premalo lastnih sredstev, hkrati pa so se vsako leto, sicer minimalno, zmanjševale razlike v proračunski porabi na prebivalca. Te razlike pa so še vedno ogromne, saj se je v letu 1976 proračunska poraba gibala od 700 do 1.600 din na prebivalca. Sistem solidarnosti pa ni bil grajen na enotnih kriterijih, kar je tudi pomemben vzrok, da v letošnjem letu občine ne sklepajo družbenega dogovora o splošni porabi, ampak se občinski proračuni dopolnjujejo iz republiškega proračuna. Tako se še vedno ohranjajo velike razlike v »proračunski« razvitosti med posameznimi občinami. Tudi letos nekatere občine namenajo sredstva iz proračuna za dejavnosti, ki po ustavi ne sodijo v ta okvir (negospodarske investicije, nekatere komunalne dejavnosti), medtem ko druge občine ne morejo zadovoljivo organizirati, izvesti in financirati tistih dejavnosti, za katere so kot družbenopolitične skupnosti v prvi vrsti zadolžene. Po proračunski porabi je bila občina Ravne vsa pretekla leta med zadnjimi v naši republiki. Nizka proračunska sredstva vplivajo na organiziranost, kadrovske zasledenosti služb, prostorske razmere, dejavnost delegatskega sistema in družbenopolitičnih organizacij. V upravnih organih imamo daleč najmanj delavcev v primerjavi z občinami s približno enakim številom prebivalcev, velikostjo in družbenoekonomsko razvitostjo. V inšpekcijskih službah je zasedenih le dobra polovica sistematiziranih delovnih mest, skupščina nima svojih sejmih in pisarniških prostorov. Družbenopolitične organizacije, upravni organi in nekatere SIS delajo v najemnih prostorih — Dom železarjev in bivši samski dom, kjer prebivajo še tudi družine. Priznavalnine za borce in kmete-borce so prav spričo tako različnih proračunov po občinah zelo različne, kakor da bi se borci v vsej Sloveniji ne borili za isto stvar. Po proračunu, ki so ga vsi zbori sprejeli v juliju, znaša proračun za 1977. leto 22.178.980 din tako na dohodkovni kot izdatkovni strani. Pri tem je predvideno dopolnjevanje manjkajočih la-

tične organizacije, upravni organi in nekatere SIS delajo v najemnih prostorih — Dom železarjev in bivši samski dom, kjer prebivajo še tudi družine. Priznavalnine za borce in kmete-borce so prav spričo tako različnih proračunov po občinah zelo različne, kakor da bi se borci v vsej Sloveniji ne borili za isto stvar. Po proračunu, ki so ga vsi zbori sprejeli v juliju, znaša proračun za 1977. leto 22.178.980 din tako na dohodkovni kot izdatkovni strani. Pri tem je predvideno dopolnjevanje manjkajočih la-

Načrt telesnokulturne dejavnosti v občini Ravne na Koroškem za leto 1977

I. UVOD

Načrt telesnokulturne dejavnosti telesnokulturnih dejavnikov v občini Ravne na Koroškem je sestavni del srednjeročnega načrta razvoja telesnokulturne dejavnosti telesnokulturne skupnosti Ravne na Koroškem za obdobje 1976—1980. Vsebinske naloge in njihove finančne posledice izhajajo torej iz srednjeročnega načrta, opredeljene pa so tudi v predlogu samoupravnega sporazuma o osnovah plana telesnokulturne skupnosti Ravne na Koroškem za obdobje 1976—1980. Oba dokumenta je sprejela skupščina telesnokulturne skupnosti.

Posebna obveznost telesnokulturne skupnosti in vseh izvajalcev telesnokulturne dejavnosti je, da redno in pregledno sproti sporočamo o uresničevanju programa. Zlasti je pomembno, da s temeljito informacijo o uresničevanju programa vsako leto seznanimo tiste, ki sredstva združujejo, to je delavce v združenem delu.

II. OSNOVNA PROGRAMSKA USMERITEV V LETU 1977

Osnovna programska usmeritev telesnokulturne dejavnosti v občini Ravne na Ko-

stnih dohodkov iz republiškega proračuna v višini 1.713.694 din.

Največja predvidena ovira dohodkov sta davek od prometa proizvodov ter davek od prometa alkoholnih pijač, največ izdatkov pa je namenjenih za dejavnost organov družbenopolitične skupnosti. Razmeroma nizka proračunska sredstva pa terjajo toliko bolj skrbno gospodarjenje, racionalno porabo vsakega dinarja, ustvarjalno in učinkovito delo vseh organov in delavcev, ki živijo od proračuna.

Zaključek

Sprejeti samoupravni sporazumi določajo materialno osnovo, ki samoupravnim interesnim skupnostim zagotavlja dejavnost na dolčenem družbenem področju. Upoštevane so tudi prednostne naloge.

V razpravi o osnutkih planov je nekdo vprašal, ali bodo ob povečanih prispevnih stopnjah iz BOD končno SIS imele dovolj denarja in ali se bo prenehalo to večno tanzanje, da je sredstev premalo. Ravno tu mora združeno delo prevzeti odločilno vlogo odločanja prek zborov uporabnikov. Svobodna menjava dela pomeni zelo odgovoren odnos, vedno mora upoštevati dejansko ustvarjeno vrednost. Povsod in stalno se moramo boriti z miselnostjo, da je mogoče in da se sme obseg porabe določiti ne glede na obseg in kvaliteto ustvarjanja.

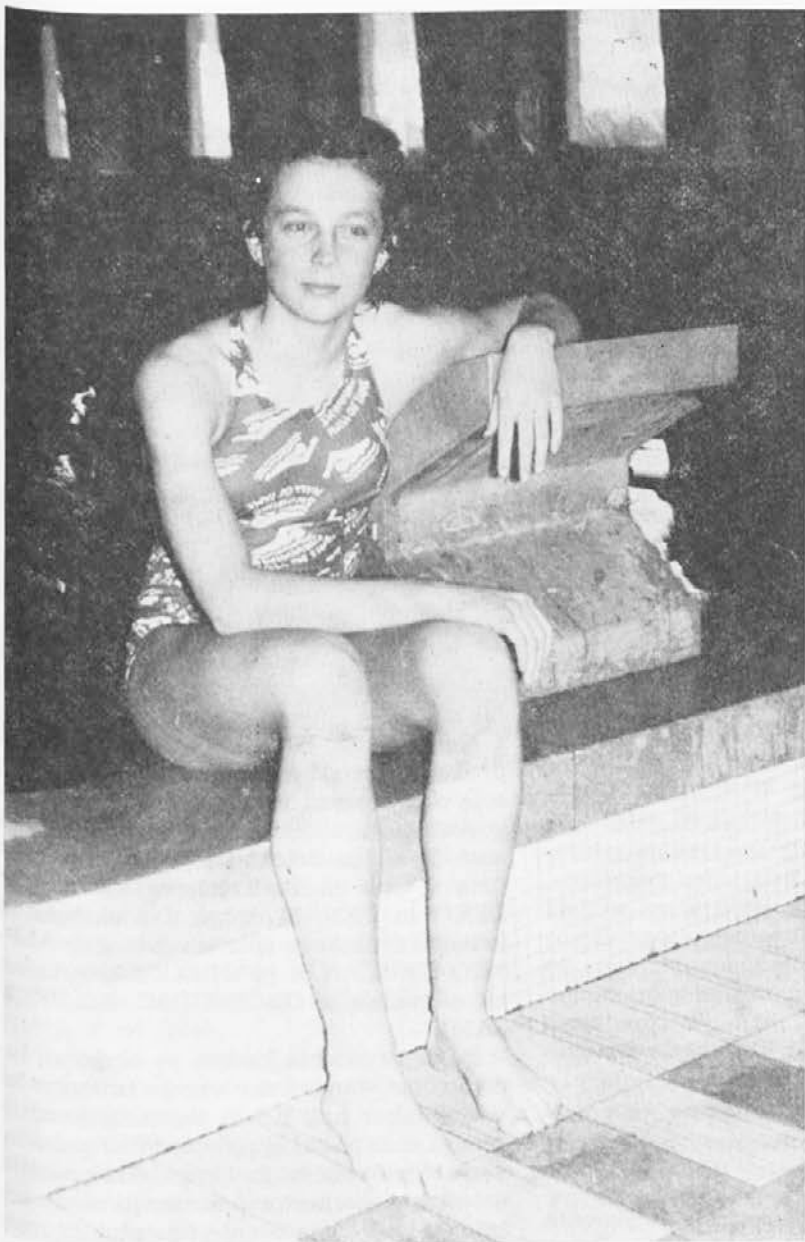
Dejstvo, da nekaterih samoupravnih sporazumov združeno delo ni sprejelo, ni tragično, prej bi lahko rekli, da je tudi eden od kazalcev dejanskega odločanja v združenem delu, hkrati pa kritika vsem tistim, ki niso upoštevali, da je seštevek potrebnih sredstev na osnovi vseh omenjenih samoupravnih sporazumov večji od možnosti ustvarjanja.

roškem za leto 1977 je URESNIČEVANJE nalog, ki smo jih zapisali v samoupravnem sporazumu o nekaterih pomembnih vprašanjih razvoja telesnokulturne dejavnosti v SR Sloveniji in sprejeli na skupščini telesnokulturne skupnosti SR Slovenije v Portorožu. Preden smo sprejeli dokumente in sklepe, smo tudi v naši občini vodili široko, javno in demokratično razpravo, samoupravni sporazum pa je potrdila tudi skupščina naše telesnokulturne skupnosti. Ta pomembni dokument, ki podrobneje konkretizira politiko telesne kulture v SR Sloveniji, sprejeto v organih SZDL in ZK, obvezuje tudi našo telesnokulturno skupnost in VSE telesnokulturne dejavnike v občini, da v prihodnjih letih organizacijsko in strokovno storimo vse za uresničitev tega sporazuma.

Izhajajoč iz omenjenega sporazuma, ki smo mu dali ustrezen poudarek tudi v našem srednjeročnem razvojnem načrtu, bomo v prvi vrsti uresničevali zlasti naslednje najpomembnejše naloge v letu 1977:

— nadaljnja ustavna preobrazba telesnokulturne skupnosti v skladu s sprejetimi sklepi in stališči RK SZDL o ustavnih pre-

Maja Rodič — poleg
iržavnih še balkanski
naslov v plavanju

ukvarjalo 7000 občanov in temu namenu morajo biti podrejene vse množične akcije v telesni kulturi od dejavnosti v VVZ, šolah, šolskih športnih društvih, TOZD, KS in TK organizacijah.

Programska izhodišča telesnokulturnega minimuma so že v letu 1976 sprejeli na skupni seji IO TKS, predsedstva ZTKO, sekretariata članov ZK, ki delajo v telesni kulturi in sveta za TK pri SZDL. Odbor za rekreacijo pri ZTKO je izdelal podroben program, ki ga je po javnih razpravah v TOZD, KS in TKO že sprejela skupščina Zveze telesnokulturnih organizacij občine Ravne na Koroškem.

Vse množične akcije in manifestacije v občini morajo biti nadgradnja takih akcij v osnovnih sredinah v VVZ, šolah, ŠŠD, TOZD, vaških in krajevnih skupnostih, kjer bo treba organizirati in ustanoviti nove nosilce, sedanje pa usmeriti v vodenje načrtovane množične dejavnosti za vse občane.

V letu 1977 nameravamo ustanoviti društva za rekreacijo na Lešah, v Kotljah in na Holmcu ter utrditi interesne skupine za rekreacijo v TOZD.

Športno-rekreativni tekmovalni sistem mora biti v letu 1977 organiziran tako, da bodo v vsaki športni panogi, za katero se delovni ljudje in občani zanimajo, lahko sodelovali in redno rekreativno tekmovali vse leto. Kar največ skupin različnih starosti naj bi sodelovalo na krajevnih in občinskih turnirjih in ligah. To je tudi smisel športno-rekreativnega tekmovalnega sistema. Tekmovanja med občinami koroške regije so lahko samo nadgradnja dobro organizirane športno rekreativne tekmovalne dejavnosti v občini.

Redno in občasno športno rekreacijo morajo gojiti predvsem v krajevnih skupnostih, organizacijah združenega dela ter v vzgojnoizobraževalnih ustanovah, zato morajo naštetih dejavniki sodelovati pri načrtovanju in uresničevanju celotne politike množične telesnokulturne dejavnosti, katere glavni nosilec je ZTKO s svojimi odbori in organizacijami. ZTKO načrtuje, usmerja in strokovno vodi izvedbo množične rekreativne dejavnosti v občini Ravne na Koroškem in je odgovorna tudi za izdelavo celovitega programa dejavnosti, ki ga mora potrditi skupščina TKS.

2. Vrhunski šport

Vrhunski šport mora postati pomembna sestavina telesnokulturne dejavnosti. V letu 1977 moramo začeti s korenitimi vsebinskimi in organizacijskimi spremembami. Uveljaviti moramo sistem SELEKCIJE najboljših športnikov v OBČINI na osnovi začetnega, usmerjevalnega in specializiranega izbora nadarjenih športnikov, ki jim moramo omogočiti dobre priprave in jim zagotoviti enotno strokovno vodenje ter uporabo obstoječih in tudi novih kadrovskih, materialnih in drugih zmogljivosti.

Že v letu 1976 smo se po dolgotrajni javni razpravi v naši občini dogovorili — in v skupščini telesnokulturne skupnosti dogovor tudi verificirali — da bomo v sedanjem srednjeročnem obdobju zaradi omejenih materialnih in drugih možnosti zagotavljali pogoje za vrhunski šport v naslednjih okvirih:

— v izbranih športnih panogah, katerih razvoj bo zagotovljen na celotnem območ-

rali bomo množične akcije in manifestacije;

— posebno pozornost bomo posvetili medsebojnemu odnosu, skupnim akcijam in delu med telesnokulturnimi skupnostmi občin koroške regije, dajali podporo medobčinskemu odboru za telesno kulturo pri snovanju in izvajanju skupne regijske politike v telesni kulturi, sodelovali z vsemi telesnokulturnimi skupnostmi in telesnokulturno skupnostjo SR Slovenije pri opravljanju skupnih nalog ter z vsemi telesnokulturnimi dejavniki v kraju, občini in republiki;

— tudi v letu 1977 bomo sodelovali zlasti z obmejnim deželami in pri tem dali odločilno prednost utrjevanju odnosov s koroškimi Slovenci ter jim tudi pomagali pri njihovem delu za telesno kulturo;

— v letu 1977 bomo morali skleniti sporazume z ustreznimi občinskimi interesnimi skupnostmi za izobraževanje, otroško varstvo, zdravstveno varstvo in drugimi dejavniki o načrtovanju, izvajanju in financiranju mejnih področij telesnokulturne dejavnosti v občini.

III. ORIS PROGRAMSKIH NALOG

1. Telesnokulturni minimum, množične akcije in manifestacije

V letu 1977 naj bi se v naši občini z redno (vsaj dvakrat tedensko) dejavnostjo

obrazbi SIS in usklajevanje zakona o telesnokulturnih skupnostih z ustavo. Dopolniti bo treba vse samoupravne listine in ustrežneje uveljaviti delegatske odnose v skupnosti, temeljiteje in jasneje določiti odločanje v skupščini telesnokulturne skupnosti in podrobneje opredeliti družbenoekonomske odnose med uporabniki in izvajalci.

Samoupravne odnose moramo dosledneje uveljaviti v vseh telesnokulturnih organizacijah in njihovih občinskih in republiških združenjih;

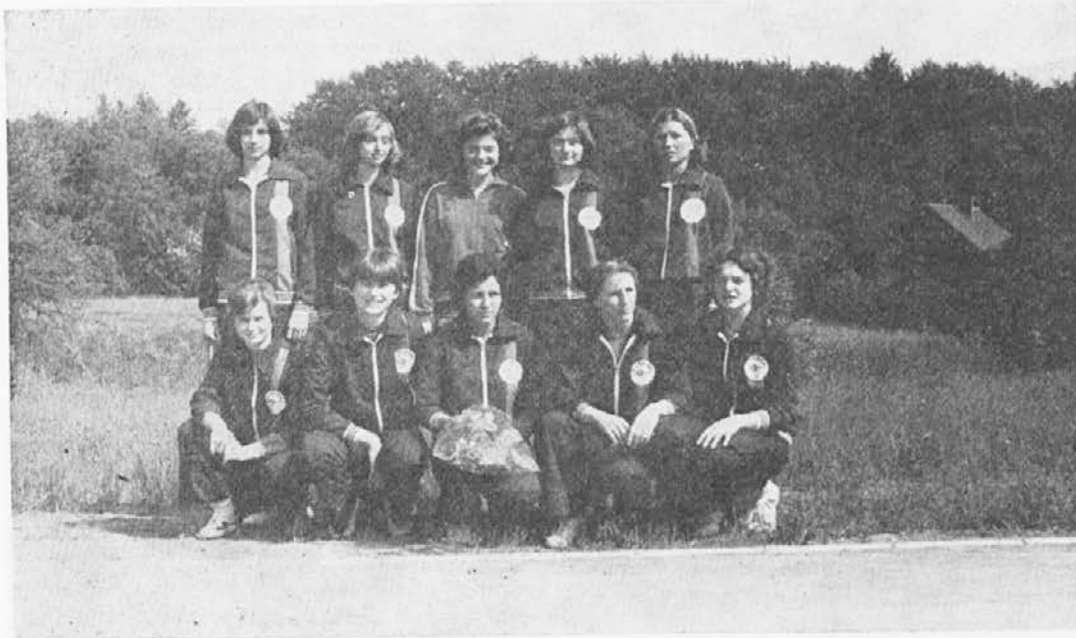
— dosledno bomo upoštevali sklepe in stališča zveznih in republiških organov ZK o amaterizmu v športu in pri delu v vrhunskem športu uveljavili samoupravni sporazum o statusu vrhunskih športnikov — amaterjev v SFRJ;

— v letu 1977 bomo dosledno in dokončno uveljavili nove tekmovalne sisteme

- a) športno-rekreativne in
- b) športno-tekmovalne.

Uresničevali bomo dogovorjeni koncept vrhunškega športa v SR Sloveniji. Iz omejenih nalog izhaja vrsta podrobnih zadolžitvev, ki jih moramo natančno določiti in opraviti tudi v naši občini;

— za množično vključevanje občanov in delovnih ljudi v aktivno in redno telesnokulturno dejavnost bomo uveljavili nov koncept, ki temelji na osnovnih nosilcih te dejavnosti v TOZD, KS in TKO. Organizaci-

Članice OK Fužinar — republiške prvakinje

ju občine Ravne na Koroškem (ODBOJKA, ALPSKO SMUČANJE in SKOKI);

— v izbranih športnih panogah, katerih razvoj bo zagotovljen v celotni SR Sloveniji (ATLETIKA, KOŠARKA);

— vsem nadarjenim posameznikom ne glede na športno panogo.

Ustrezna izhodišča za razvoj vrhunškega športa v občini Ravne na Koroškem so sprejeli IO TKS, predsedstvo ZTKO, sekretariat aktiva članov ZK, ki delajo v telesni kulturi in svet za TK pri SZDL, ZTKO pa je na svoji skupščini že sprejela določene naloge za uresničitev novega koncepta vrhunškega športa v naši občini.

V letu 1977 bomo morali:

— nadaljevati z začetnim izborom in pripravami za nadarjene športnike v prvih štirih razredih osnovne šole;

— uvesti celovit sistem izbora, usmerjanja in priprav za nadarjene športnike v izbranih športnih zvrsteh v občinskem merilu;

— skupaj z MOTK in ZTKOS in TKS SRS ustanoviti koroško tekmovalno skupnost in določiti nosilce vrhunškega športa.

Telesnokulturna skupnost in ZTKO bosta izpolnjevali obveznosti iz dogovora o statusu vrhunskih športnikov z namenom, da bi nadarjenim športnikom zagotovili ustrezne športne, delovne in študijske razmere. Vodili bosta enotno politiko razvoja vrhunškega športa v naši občini in republiku ter si bosta skupaj z ZTKO, ki se ukvarjajo z vrhunskim športom, prizadevali predvsem za naslednje:

— zagotoviti vrhunskim športnikom neovirane priprave (kadri, objekti, rekviziti), zdravstveno varstvo (redni zdravstveni pregledi, zdravljenje, dodatna prehrana), socialno varnost (nadomestila za izgubljeni zaslužek zaradi odsotnosti z dela, štipendije, nezgodno zavarovanje);

— preveriti pogoje in možnosti uspešnega sodelovanja športnikov občine Ravne na Koroškem v športno tekmovalnem sistemu in omogočiti nastop resnično samo najboljšim posameznikom in ekipam, ki morajo predstavljati OBČINSKO SELEKCIJO izbrane panoge.

Osnova za ocenjevanje uspešnosti in nadaljnja materialna vlaganja v vrhunski

šport bo relativna vrednost doseženih uspehov v jugoslovanskem in mednarodnem merilu ter drugi kriteriji, za katere se bomo dogovorili v občini in republici.

Pri uveljavljanju politike razvoja vrhunškega športa postaja šola jedro dogajanja, saj bo razvoj v veliki meri odvisen od dela osnovnih selekcij ŠSD in celovitega vključevanja vzgoje in izobraževanja. Zato bo v letu 1977 poleg dogovorov in sporazumov z zdravstvom treba razmejiti predvsem dolžnosti in delo med občinsko izobraževalno in telesnokulturno skupnostjo.

Razvojni načrt vrhunškega športa v naši občini izdela in ga strokovno tudi izvaja ZTKO, sprejeti ga pa mora skupščina TKS.

3. Šolanje in izpopolnjevanje strokovnih kadrov

V letu 1977 bomo posvetili največjo skrb:

— povečanju števila kadrov za vodenje množičnih rekreativnih oblik telesne kulture in pri tem dali prednost šolanju amaterskih strokovnih kadrov, na katerih bo tudi v prihodnje v pretežni meri slonelo vodenje rekreativne telesnokulturne dejavnosti;

— vpisu najboljših kandidatov za šolanje profesionalnih višje in visoko izobraženih kadrov, ki jih moramo v skladu s potrebami za rekreativno dejavnost v naši občini do leta 1980 zaposliti še osem (na vsakih 1000 zaposlenih enega);

— pripravi trenerjev-specialistov za posamezna področja vrhunškega športa za delo s selekcijami v izbranih športnih panogah in za delo s posamezniki, od katerih je tudi odvisen uspeh vrhunskih športnikov v jugoslovanskem in mednarodnem merilu;

— uspešnemu sodelovanju z zdravnikom-specialistom, VŠTK in republiškim šolskim centrom pri šolanju in izpopolnjevanju strokovnjakov za rekreativno dejavnost in vrhunski šport.

Za množično rekreativno dejavnost in za razvoj vrhunškega športa potrebujemo (in tako smo zapisali tudi v srednjeročnem planu) 200 amaterskih strokovnjakov kar pomeni, da bi imeli v poprečju na 35 aktivnih enega amaterskega strokovnjaka.

Da bi to dosegli, bo v letu 1977

— v naši občini začel delati center za kadre (že ustanovljen) za vse štiri koroške občine, ki bo strokovno podrejen republiškem šolskemu centru, vendar pa bo lahko samostojno izobraževal vse

INSTRUKTORJE za šport,

VADITELJE za rekreacijo,

VODNIKE za ŠSD

ter vodil celotno politiko šolanja in izobraževanja obstoječih in novih kadrov za telesno kulturo ter jih usmerjal v vse sredine;

— dokončen spisek vseh strokovnih kadrov v občini Ravne na Koroškem in opravljena selekcija (črtanje) nedejavnih kadrov.

V letu 1977 bi morali v skladu s potrebami in na podlagi stališč zveze telesnokulturnih organizacij zaposliti

poklicnega strokovnjaka za učenje plavanja,

poklicnega strokovnjaka za odbojko, poklicnega strokovnjaka za alpsko smučanje.

Medtem ko bi prvi UČIL PLAVATI predvsem predšolske in šolske otroke iz cele občine skozi vse leto, kakor bi se dogovorile šole, občinska izobraževalna skupnost, Zavod za delovno usposabljanje mladine v Črni in Park telesne kulture ter ZTKO in TKS, bi druga dva skrbeli za razvoj vrhunškega športa v panogah ALPSKO SMUČANJE in ODBOJKA ter strokovno delala z OBČINSKIMI SELEKCIJAMI.

Poleg navedenih kadrov pa bi morali tudi otroško varstvo ter vzgoja in izobraževanje kakor tudi KS in organizacije združenega dela v skladu s splošnimi prizadevanji v naši občini in v republici posvetiti ustrezno pozornost zaposlovanju novih poklicnih kadrov za učenje telesne kulture v nižjih razredih osnovne šole, za pomoč pri delu ŠSD ter za vodenje rekreativne dejavnosti zaposlenih.

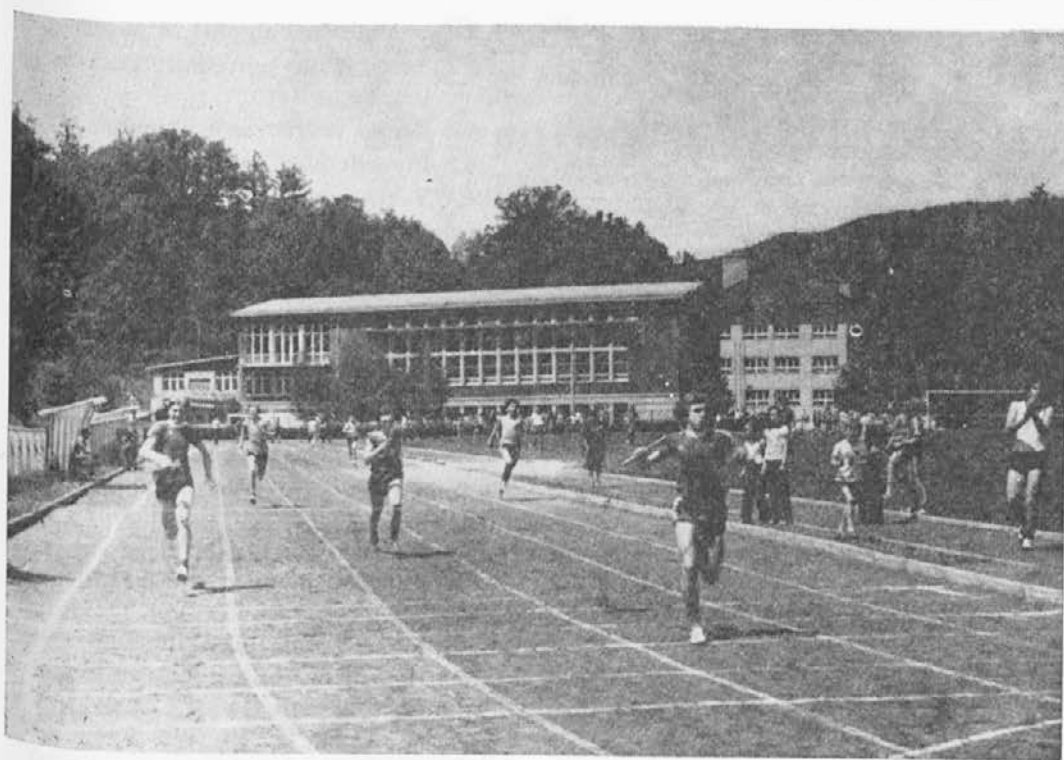
Celovit načrt vzgoje, izpopolnjevanja in usmerjanja strokovnih kadrov za telesno kulturo bo izdelal občinski center za vzgojo kadrov v sodelovanju z ZTKO in MOTK, potrdila pa ga bo TKS.

4. Telesnokulturni objekti in površine

Telesnokulturna skupnost združuje sredstva samo za REDNO DEJAVNOST in zato ne more financirati novih objektov za telesno kulturo, ki jih pa v naši občini, zlasti v zgornjem koncu doline, še vedno primanjkuje. V srednjeročnem razvojnem načrtu 1976—1980 je TKS nakazala najnujnejše potrebe zlasti po pokritih objektih, ki jih bomo gradili s sredstvi samopriskrba in združenih sredstev gospodarstva.

V načrtu za leto 1977 je še posebej pomembna vadnica pri OŠ Mežica, za katero je tudi TKS uspela dobiti 900.000,00 din kredita od kreditnega sklada TKS SRS, saj je nujno potrebna za redno šolsko telesno vzgojo, rekreativno dejavnost krajanov in razvoj vrhunškega športa.

TKS se zaveda, da so telesnokulturni objekti in površine poleg strokovnih kadrov največjega pomena za hiter in celovit razvoj telesne kulture in še zlasti za množičnost, zato bo podpirala prizadevanja občanov, združenega dela in KS pri gradnji telesnokulturnih objektov, pri tem pa v letu 1977 z ustreznimi dejavniki

Stafeta

— predlagala sprejetje normativov za zagotovitev oziroma rezervacijo površin za telesnokulturno dejavnost, in sicer 5 m² na prebivalca;

— opozarjala na ekonomično in funkcionalno gradnjo objektov in podpirala gradnjo tipiziranih objektov, ki naj bodo postavljeni pri šolah;

— skrbela za maksimalno in organizirano uporabo vseh telesnokulturnih objektov in površin.

V letu 1977 bo skupaj z zainteresiranimi občani, ki bodo pomagali s prostovoljnimi delom, krajevnimi skupnostmi, organizacijami združenega dela in ustanovami ter JLA in kreditnim skladom TKS SRS

— nadaljevala delo na stadionu v Mežici,

— začela graditi minimalne atletske naprave pri OŠ Črna in OŠ Prevalje,

— nadaljevala gradnjo nogometnega igrišča na Lešah in na Holmcu

— ter za redno vzdrževanje telesnokulturnih objektov in planinskih postojank namenila v srednjeročnem načrtu predvidena sredstva.

5. Raziskovalna in strokovna dejavnost

Uresničevanje samoupravnega koncepta telesnokulturne dejavnosti narekuje poglobljeno strokovno delo, znanstveno raziskovanje in študijsko delo z vsemi oblikami TK dejavnosti. Zato med te naloge vključujemo tudi založniško in propagandno dejavnost.

Telesnokulturna skupnost Ravne na Koroškem bo v letu 1977 spodbujala tiste raziskave in dejavnosti, ki neposredno omogočajo spremljanje uresničevanja dogovorjene politike v telesni kulturi. Sama bo izdajala Koroški šport in pri obdelavi podatkov za testiranje učencev OŠ sodelovala z VŠTK.

6. Sodelovanje z MOTK, občinami koroške regije in drugimi občinami SRS

Telesnokulturna skupnost Ravne na Koroškem bo v okviru dogovorjene politike sodelovala z MOTK in z občinami koroške regije pri vzgoji kadrov, medsebojnih tek-

movanjih, skupnih manifestacijah in medobčinskih akcijah.

Telesnokulturna skupnost Ravne na Koroškem bo sodelovala tudi z ostalimi TKS občin SRS, zlasti pa bo gojila tradicionalne odnose z Jesenicami, Celjem in Mursko Soboto.

7. Sodelovanje z obmejnimi deželami

Tudi v letu 1977 bomo sodelovali s sosednjimi deželami in drugimi državami, zlasti pa bomo še bolj utrdili sodelovanje s slovenskimi društvi in ustanovami na avstrijskem Koroškem, slovenskimi društvi v Italiji in madžarsko pokrajino Szombathely. Izmenjavali bomo športnike in telesnokulturne delegacije.

Slovenskim športnim društvom na avstrijskem Koroškem bomo pomagali tudi pri vzgoji kadrov ter z rekviziti.

8. Delo TKS SR Slovenije in ZTKO Slovenije

V skladu s sprejetimi izhodišči razvoja telesnokulturne dejavnosti v SR Sloveniji v srednjeročnem obdobju združujejo vse telesnokulturne skupnosti slovenskih občin, obale in mesta Ljubljana določena sredstva za uresničevanje skupnih nalog na ravni republike.

Te naloge so v glavnem:

- akcije telesnokulturnega minimuma (v republiki);
- republiška tekmovanja učencev in učenk (kompleksno v vseh panogah);
- vrhunski šport (priprave in vsi ostali pogoji za vrhunske dosežke);
- tekmovalna dejavnost (republiške reprezentance, organizacija velikih prireditvev);
- obveznosti iz podpisanih družbenih dogovorov (visokogorske postojanke, regresi za potovanja mladine, mladinske delovne akcije, mladinski periodični tisk, organizacija tehnične kulture);
- strokovno delo (raziskave, propaganda, založništvo, dokumentacija, šolanje in izpopolnjevanje kadrov);

- investicije (telesnokulturni center Slovenije);
- kreditni sklad (za vse TKS v SR Sloveniji);
- delo organov in strokovnih služb TKS in ZTKO SR Slovenije in republiških strokovnih organizacij.

Telesnokulturna skupnost Ravne na Koroškem bo v letu 1977 sofinancirala skupni program TKS SR Slovenije.

9. Delo TKS in ZTKO Ravne na Koroškem

Vse naloge od 1 do 7 uresničujejo organi ZTKO in TKS s svojimi odbori, komisijami in strokovno službo. Pri tem ne gre le za čisto organizacijsko-administrativno, temveč vse bolj za strokovno delo v zvezi z uresničevanjem koncepta množičnosti in tudi vrhunskega športa.

Strokovna služba TKS ne dela samo za skupščino in izvršni odbor TKS in njegove komisije, ampak opravlja vsa dela tudi za ZTKO, njene odbore in komisije, v zadnjem času pa tudi za medobčinske tekmovalne komisije.

Zelo veliko je tehnično organizacijskega in administrativnega dela: od raznih zapisov, registracij tekmovalcev, zapisnikov komisij, delegiranja sodnikov, do zbiranja rezultatov in pripravljanja množičnih akcij, ki jih je vsako leto več. Potrebno je strokovno načrtovati, usklajevati in izvajati občinske naloge, akcije in manifestacije za vse starostne kategorije v skladu z razvojem celotne telesnokulturne dejavnosti v občini Ravne na Koroškem. Temu primerna so tudi knjigovodska in računovodska ter blagajniška opravila, ki so, razumljivo, podvržena predpisom in kontroli SDK.

Zaradi zahteve delegacij TOZD in KS je skupščina že v letu 1975 sprejela sklep o namestitvi strokovnega delavca za rekreacijo, tako da strokovna služba TKS šteje 4 sodelavce, in sicer:

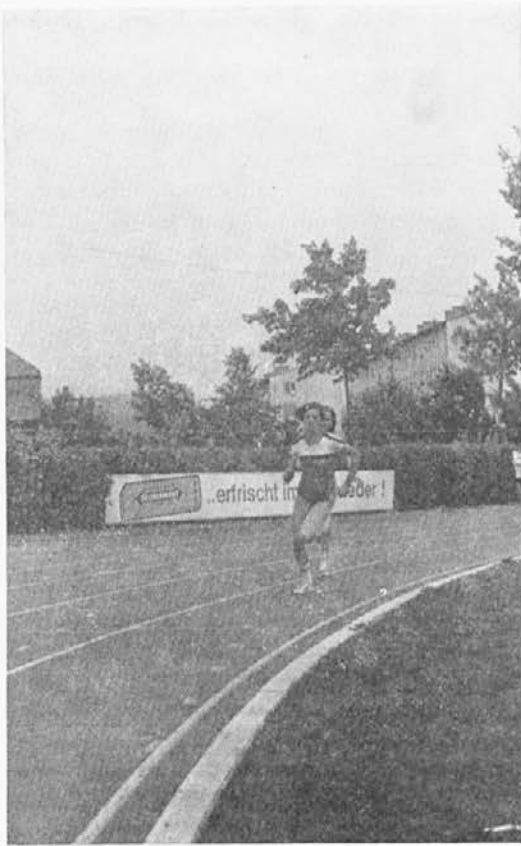
— *tajnik*, ki opravlja tudi vsa administrativna dela za TKS, aktiv ZK telesnokulturnih delavcev, MOTK in delno za ZTKO;

— *računovodja*, ki opravlja vsa računovodska dela za TKS, ZTKO, sklad za pospeševanje VŠ, devizni račun in športno napoved ter pomaga pri administraciji — zlasti za rekreacijo;

— *strokovni sodelavec za ŠŠD* opravlja vsa strokovno-tehnično-organizacijska dela pri občinskih ter regijskih tekmovanjih za predšolsko in šolsko telesno vzgojo (športna značka, ŠŠD), odgovoren pa je tudi za kadre, planiranje in zdravstveno varstvo.

V letu 1977 ima še dodatne zadolžitve: organiziranje in vodenje testiranja in osnovnega selekcioniranja ter delo s selekcijami.

— *strokovni sodelavec za rekreacijo* vodi rekreacijsko dejavnost zaposlenih in drugih občanov ter strokovno usmerja in vodi vse množične občinske akcije in manifestacije, načrtuje in povezuje delo osnovnih celic rekreativne dejavnosti, krajevnih in občinskih komisije za rekreacijo pri ZTKO, odgovoren pa je tudi za redno in investicijsko vzdrževanje telesnokulturnih objektov in manjše gradnje telesnokulturnih površin.

Skukova na celovškem stadionu

V letu 1977 je dobil še dodatno obveznost: usmerjanje in vodenje športno-rekreativnega tekmovalnega sistema.

TKS ima sistemizirano še delovno mesto strokovni sodelavec za vrhunski šport, ki ga pa v letu 1977 zaradi pomanjkanja sredstev ne bo razpisala.

IV. GLOBALNA FINANČNA KVANTIFIKACIJA SREDSTEV ZA LETO 1977

	din
1. Telesnokulturni minimum, množične akcije in manifestacije	1,672.000,00
2. Vrhunski šport	1,404.000,00
3. Šolanje in izpopolnjevanje strokovnih kadrov	187.000,00
4. Telesnokulturni objekti in površine	472.000,00
5. Raziskovalna in strokovna dejavnost	45.000,00
6. Sodelovanje z MOTK, občinami koroške regije in drugimi občinami v SRS	47.000,00
7. Sodelovanje z obmejnimi deželami	47.000,00
8. Delo TKS SR Slovenije in ZTKO Slovenije	506.000,00
9. Delo TKS in ZTKO Ravne na Koroškem	586.000,00
Skupaj	4,955.000,00

V. PODROBEN PREGLED PROGRAMSKIH NALOG

- 1.0 Telesnokulturni minimum, množične akcije in manifestacije
  - 1.1 Dejavnost ŠSD
    - 1.2.1 krožkovna dejavnost
    - 1.2.2 tekmovanje ŠSD
  - 1.2 Dejavnost telesnokulturnega minimuma
    - 1.2.1 hoja
    - 1.2.2 tek
    - 1.2.3 plavanje

- 1.2.4 smučanje — tek
- 1.2.5 sankanje
- 1.2.6 kolesarjenje
- 1.2.7 osnove gimnastike
- 1.2.8 osnove iger z žogo
- 1.2.9 športna značka
- 1.2.10 mnogoboji
- 1.2.11 TRIM značka
- 1.2.12 orientacije
- 1.3 Akcije naučimo se plavati in smučati
  - 1.3.1 naučimo se plavati
  - 1.3.2 naučimo se smučati
- 1.4 Rekreativni tekmovalni sistem
  - 1.4.1 košarka
  - 1.4.2 odbojka
  - 1.4.3 nogomet
  - 1.4.4 rokomet
  - 1.4.5 šah
  - 1.4.6 kegljanje
  - 1.4.7 namizni tenis
- 2.0 Vrhunski šport
  - 2.1 Izbor učencev in učenek OŠ
    - 2.1.1 selekcioniranje
    - 2.1.2 delo s selekcijami
  - 2.2 Zanoge, katerih razvoj bo zagotovljen v celotni SR Sloveniji
    - 2.2.1 atletika
    - 2.2.2 košarka
  - 2.3 Panoge, katerih razvoj bo zagotovljen v občini Ravne na Koroškem
    - 2.3.1 odbojka
    - 2.3.2 alpsko smučanje
    - 2.3.3 smučarski skoki
  - 2.4 Posamezniki
    - 2.4.1 plavalci
    - 2.4.2 namiznoteniški igralci
    - 2.4.3 drugi športniki
- 3.0 Šolanje in izpopolnjevanje strokovnih kadrov
  - 3.1 Delo občinskega centra za vzgojo kadrov
  - 3.2 Šolanje na republiškem centru za vzgojo kadrov
  - 3.3 Šolanje na visoki šoli za telesno kulturo
  - 3.4 Evidenca strokovnih kadrov
  - 3.5 Izpopolnjevanje strokovnih kadrov

- 4.0 Telesnokulturni objekti in površine
  - 4.1 Rezervacija potrebnih površin za telesno kulturo
  - 4.2 Redno vzdrževanje objektov
  - 4.3 Investicijsko vzdrževanje objektov
  - 4.4 Večje adaptacije in manjše gradnje
- 5.0 Raziskovalna in strokovna dejavnost
  - 5.1 Sodelovanje z VŠTK pri obdelavi podatkov v zvezi s testiranjem učencev in učenek
  - 5.2 Založništvo — Koroški šport
  - 5.3 Propaganda
- 6.0 Sodelovanje z MOTK, občinami koroške regije in drugimi občinami v SRS
  - 6.1 Sofinanciranje MOTK in sodelovanje z občinami koroške regije
  - 6.2 Sodelovanje z občinami Jesenice, Celje, Murska Sobota
  - 6.3 Sodelovanje z ostalimi občinami v SR Sloveniji
- 7.0 Sodelovanje z obmejnimi deželami
  - 7.1 Sodelovanje s koroškimi Slovenci
  - 7.2 Sodelovanje s Slovenci v Italiji
  - 7.3 Sodelovanje z županijo Szombathely
  - 7.4 Sodelovanje z ostalimi državami
- 8.0 Delo TKS SRS in ZTKO Slovenije
  - 8.1 Sofinanciranje programa na ravni republike
- 9.0 Delo TKS in ZTKO Ravne na Koroškem
  - 9.1 Delo organov
  - 9.2 Nadomestilo za voljene in imenovane funkcionarje
  - 9.3 Priznanja
  - 9.4 Delo strokovne službe

Načrt za leto 1977 so sprejeli delovni ljudje v naši občini, zato je skupščina TKS Ravne na seji dne 5. julija 1977 zahtevala od vseh dejavnikov, naj ta načrt tudi uresničujejo.

PREDNOSTI ŠPORTA

Ljudje, ki se zaradi telesnega počutja ali vzdržljivosti ukvarjajo s športom, skoraj vsi hvalijo prednosti takega udejstvovanja.

Kdaj je šport zares koristen?

Na to vprašanje je poskusil odgovoriti predsednik Sveta za fizično kulturo in šport pri OZN, Izbral je sedem strokovnjakov s tega področja, da bi v številkah ugotovili prednosti posameznih športov. Ocenjevali so vpliv na celotno zdravstveno stanje človeka.

Za trinajst športov so ugotovili, da so koristni za celotno počutje in zdravstveno stanje, vendar le pod pogojem, da se športniki ukvarjajo z njimi vsaj štirikrat tedensko.

FIZIČNA KONDIICIJA	TELESNOGIMNASTIKA	KOLESAŠTVO	PLAVANJE	ORISANJE IN KOTURANJE	POKOŠNJE	SANJČARJE	MOČARNA	SANJČARJE	TENIS	ŠAH	NOGA	GOLF	KOLEŠANJE
1. VZDRŽLJIVOST SERCA IN DIHALNIH ORGANOV	24	19	24	40	19	19	19	16	16	40	43	8	5
2. VZDRŽLJIVOST MIŠICE	20	48	20	17	48	49	47	48	46	43	44	8	5
3. MOČ MIŠIC	17	46	44	45	15	45	45	44	44	46	44	9	5
4. PROŽNOST	9	9	15	43	46	44	43	44	44	49	7	8	7
5. RAVNOTEŽJE	47	48	42	20	47	16	46	24	46	45	8	8	6

SPLOŠNO ZDRAVSTVENO STANJE	24	20	45	17	19	47	49	45	46	42	43	6	5
1. URAVNANJE TEŽE	24	20	45	17	19	47	49	45	46	42	43	6	5
2. MIŠICE	14	15	44	44	41	42	43	44	43	48	44	6	5
3. PREBAVA	13	12	43	44	43	42	40	9	42	41	41	7	7
4. SPANJE	16	15	46	45	42	45	42	42	44	42	44	6	6
SEŠTEVEK	148	142	440	140	140	439	434	434	428	426	402	66	54

PR GOLFU SO UPOŠTEVALI, DA VEČINA IGRALCEV UPORABLJA VOZIČEK ZA PREVOZ PALIC IN OPREME. IGRALCI BREZ VOZIČKA SO SI PRIDOBILI NEKAT VEČ TOČK.

KOLIKO JE VREDEN ŠPORT, KI GA GOJITE

Poglejte in upoštevajte

NAŠ ŠOLSKI CENTER

daje poročilo za šolsko leto 1976-77

Sestav šolskega centra

V obsegu šolskega centra so organizirane naslednje šole:

1. poklicna kovinarska in metalurška šola Ravne (PKMS)
2. šola za specializirane metalurške delavce Ravne (SSMD)
3. tehniška šola metalurške in strojne stroje Jesenice — enota Ravne na Koroškem (TSMS)
4. delovodska šola strojne in metalurške stroje Ravne pri Izobraževalnem centru »Lilostroj« Ljubljana (DSO)
5. tehniška šola za elektrotehniško in strojno stroko Maribor, oddelek za izobraževanje odraslih Ravne (TSSO)
6. šola za specializirane metalurške delavce Ravne, oddelek za odrasle (SSMDO)
7. poklicna kovinarska šola in metalurška šola Ravne, oddelek za odrasle (PKMSO)

Zbor delovne skupnosti

Predsednik: Keber Štefan, prof.; namestnik predsednika: Kuzman Ivan.

Odbor za medsebojna delovna razmerja

Predsednik: Čeplak Franc, člani: Čeru Mirko, Fonovič Mirko, Košak Cilka, Vrabčič Edo.

Samoupravna delavska kontrola

Predsednik: Erat Božidar; člani: Hudovernik Albin, Klemenčič Marija, Krauberger Breda, Svečko Anton.

Svet delovne skupnosti in šolskega centra

Predsednik: Brglez prof. Janez; namestnik predsednika: Krebl Avgust; delegati delovne skupnosti: Blatnik Anton, Gaberšek Vinko, Kodela prof. Rudolf, Koren Ana, Klemenčič Marija, Matija Alojz, Mesner Franc, Planinc Leopold, Tomaž Nada; delegati železarne Ravne in OZD koroške regije: Ivanišević Anton, Kokalj Drago, Libnik Anton, Strojnik Leopold, Šipek inž. Anton; delegati sveta staršev: Ferlin Franjo, Mori Adolf, Stefanovič Tomo; delegati učencev: Koletnik Jožica, Mežnarc Jolanda, Petrovič Jože.

Svet staršev

Predsednik: Stefanovič Tomo; člani: Ban Nežka, Bartulovič Marko, Črešnik Ivan, Ferlin Franjo, Gašper Marjan, Gerold Peter, Golob Edita, Jurač Jože, Karničnik Anton, Kraup Zofka, Mori Adolf, Novak Jakob, Potočnik Jože, Pustoslemšek Franc, Rapuc Branko, Sovič Vinko, Stumberger Peter.

Sodelavci šolskega centra

(naziv in stroka; rojstno leto, začetno leto službovanja, od kdaj je na šolskem centru, kaj in kje poučuje; zadolžitve)

a) vodstveno osebje:

KUKEC Ladislav: ravnatelj; profesor — industrijski pedagog; 1919, 1940, 1948.
 RADIOJEVIČ Božo: pomočnik ravnatelja; predmetni učitelj tehnološke smeri; 1925, 1947, 1950; strojeslovje; varuh zbirke strojeslovje.
 ERJAVEC Mirko: vodja učnih delavnic; predmetni učitelj praktičnega pouka kovinarske stroke; 1919, 1937, 1946.
 VREŠ Franc: vodja izobraževanja odraslih; predmetni učitelj tehniškega pouka in fizike; 1931, 1949, 1965 (prenehanje delovnega razmerja 30. 4. 1977).

b) redni učitelji:

BLATNIK Anton: predmetni učitelj praktičnega pouka kovinarske stroke; 1931, 1949, 1955; praktični pouk strugarjev; sovaruh strgarske delavnice.
 BREZNIK Silva: profesorica slovenskega jezika in umetnostne zgodovine; 1946, 1971, 1971; slovenski jezik z estetsko vzgojo; organizacija proslav, varuh zbirke učil slovenskega jezika z estetsko vzgojo.
 BRGLEZ Janez: profesor zgodovine in geografije; 1940, 1967, 1970; samoupravljanje s temelji marksizma; mentor marksističnega krožka.

BRLOŽNIK Milan: učitelj praktičnega pouka kovinostrugarjev; 1928, 1946, 1950; praktični pouk strugarjev; sovaruh strgarske delavnice.

ČEPLAK Franc: predmetni učitelj tehnološke smeri; 1937, 1956, 1965; tehnologija gradiv, tehniško risanje; varuh zbirke učil tehnologije gradiv in obdelave.

ČERU Mirko: učitelj praktičnega pouka kovinarske stroke; 1932, 1950, 1950; praktični pouk ključavničarjev, sovaruh ključavničarske delavnice z varilnico.

ERAT Božidar: predmetni učitelj tehniškega pouka in fizike; 1939, 1957, 1960; praktični pouk rezkalcev in brusilcev; vodja šahovske sekcije, mentor mladinske organizacije in mladinske šolske ure.

GABERŠEK Vinko: učitelj praktičnega pouka kovinarske stroke; 1946, 1964, 1971; praktični pouk strugarjev; sovaruh III. učne delavnice osnovnega programa.

GREGOREK Marija: profesor angleškega in nemškega jezika s književnostjo; 1953, 1975, 1975; angleški in nemški jezik.

HADŽIAGIĆ Esad: profesor telesne vzgoje; 1939, 1968, 1970; telesna vzgoja; mentor šolskega športnega društva, varuh kabineta za telesno vzgojo.

HÖLCL Jože: predmetni učitelj praktičnega pouka kovinarske stroke; 1925, 1947, 1956; praktični pouk ključavničarjev; sovaruh ključavničarske delavnice.

HUDOVERNIK Albin: učitelj praktičnega pouka kovinarske stroke; 1925, 1948, 1961 — s presledki; praktični pouk ključavničarjev.

JOSTL Jože: predmetni učitelj tehnološke smeri; 1944, 1962, 1965; tehnologija obdelave, poklicna tehnologija, tehniško risanje; varuh kabineta za tehnologijo obdelave s poklicno tehnologijo.

KEBER Štefan: profesor geografije in zgodovine; 1947, 1966, 1971; ekonomika in organizacija podjetja, gospodarska geografija, samoupravljanje s temelji marksizma, zgodovina; varuh zbirke učil za geografijo in zgodovino; proslave, mentor MO planinskega društva, mentor kluba OZN.

KODELA Rudolf: profesor slovenskega jezika s književnostjo; 1931, 1958, 1970; slovenski jezik z estetsko vzgojo, samoupravljanje s temelji marksizma; letopis za glasilo »Fuzinar«.

KRAUBERGER Breda: predmetni učitelj matematike in fizike; 1948, 1970, 1973; matematika, strokovno računstvo; mentor šolske skupnosti.

KREBL Avgust: strojni tehnik, učitelj praktičnega pouka kovinarske stroke; 1947, 1965, 1970; praktični pouk — A program; varuh I. učne delavnice, mentor šolske skupnosti.

KUZMAN Ivan: predmetni učitelj praktičnega pouka kovinarske stroke; 1930, 1947, 1947; praktični pouk rezkalcev in brusilcev; mentor podmladka rdečega križa, varuh rezkalske in brusilske delavnice.

MATIJA Alojz: učitelj praktičnega pouka kovinarske stroke; 1943, 1961, 1973; praktični pouk rezkalcev in brusilcev, varuh brusilske in rezkalske delavnice.

MESNER Franc: inženir strojništva; 1943, 1961, 1973; obramba in zaščita, fizika, poklicna tehnologija; mentor mladinske organizacije in mladinske šolske ure, varuh kabineta za obrambo in zaščito.

PLANINC Leopold: učitelj praktičnega pouka kovinarske stroke; 1934, 1954, 1964; praktični pouk kovačev; vodja strelske sekcije, varuh kovaške delavnice.

SEDAR Andrej: učitelj praktičnega pouka kovinarske stroke; 1946, 1964, 1974; učitelj praktičnega pouka ključavničarjev, varuh II. učne delavnice.

SVEČKO Anton: strojni tehnik, učitelj praktičnega pouka; 1941, 1957, 1971; nadzor praktičnega pouka učencev v organizacijah združenega dela; poklicna tehnologija, zdravstvena vzgoja, varstvo pri delu, strojni elementi z risanjem; varuh zbirke učil za tehniško risanje s strojnimi elementi in avdiovizualnih sredstev in ozvočenja.

TOMAŽ Nada: socialna delavka; 1948, 1969, 1973.

c) v krajšem, kot poln delovni čas so na centru poučevali:

ČAS Miroslav: dipl. ing. strojništva; matematika in mehanika (TSSO).

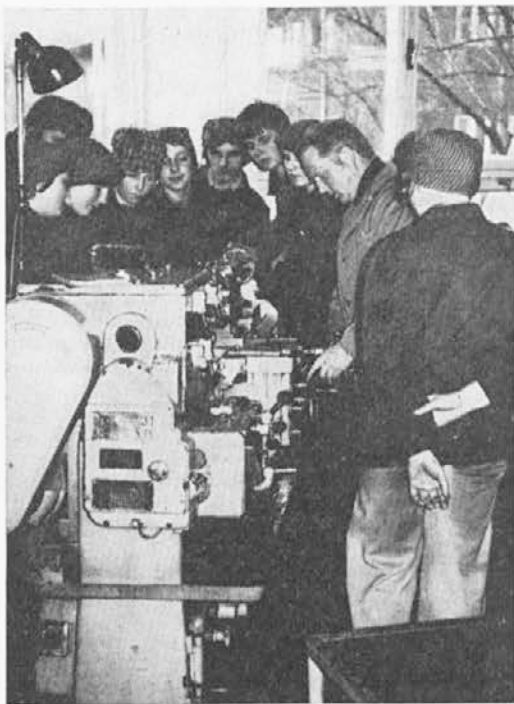
ČEHOVNIK Franc: varnostni inženir, zdravstvena vzgoja (TSSM).

DOKL Janez: inženir metalurgije; poklicna metalurgija (SSMD in ŠSMDO) in livarstvo (TSMS).

GLOBOČNIK Ivan: dipl. ing. strojništva; tehnologija obdelave (TSMS).

Leše 77 — udarniško za nogometno igrišče

Ura praktičnega pouka pri stružnici v ŠC

GNAMUŠ Ferdo: dipl. oec. tehniške smeri; organizacija dela (TSSO).
 GNAMUŠ Janko: dipl. ing. metalurgije; metalurška tehnologija (TŠMS).
 GREŠOVNIK Ferdo: doktor fizikalnih ved; matematika (TŠMS).
 JELEN Dominik: VK strojni ključavničar; praktični pouk (TŠMS).
 KARADŽA Sead: dipl. ing. metalurgije; poklicna tehnologija (PKMSO).
 KEBER Gabrijela: zdravnica; zdravstvena vzgoja (PKMS).
 KOVAČ Janez: dipl. ing. metalurgije; metalurgija barvnih kovin (TŠMS).
 MACUR Vlado: dipl. ing. metalurgije; poklicna tehnologija (PKMSO).
 MATVOZ Edvard: dipl. psiholog; psihologija dela (TŠMS, TSSO).
 OVNIČ Stanislav: dipl. ing. elektrotehnike; fizika, elektrotehnika (TŠMS).
 PAHOR Dušan: dipl. ing. strojništva; meritve in kontrola, tehniška mehanika (TSSO, TŠMS).
 PARADIŽ Mirko: dipl. ing. strojništva; fizika (PKMSO).
 PEČNIK Joško: absolvent strojne fakultete; poklicna tehnologija (ŠSMDO).
 PEŠL Maks: dipl. ekonomist; računalništvo (TŠMS, TSSO).
 PIKALO Mirko: dipl. ing. fizike; fizika (TŠMS).
 PRATNEKAR Jurij: dipl. ing. strojništva; strojni elementi s konstrukcijskimi vajami (TSSO in TŠMS).
 RADOVIČ Radivoje: dipl. ing. metalurgije; poklicna tehnologija (ŠSMDO).
 SENICA Marjan: dipl. ing. strojništva; mehanika (TŠMS), strojni elementi (ŠSMDO).
 STRAHOVNIK Vlado: dipl. ing. metalurgije; gradiva, preiskava materialov (TŠMS).
 ŠTRUCL Edvard: dipl. ing. metalurgije; matematika (TŠMS).
 ŠIPEK Anton: inženir strojništva; strojni elementi s konstrukcijskimi vajami (TŠMS).
 TRAFELA Vinko: profesor strojništva; orodja za množično proizvodnjo (TSSO).
 TURKUŠ Branko: strojni tehnik; praktični pouk (TŠMS).
 VEČKO Maks: dipl. ing. metalurgije; plastična predelava (TŠMS).
 VODEB Dušan: dipl. ing. strojništva; termodinamika, toplotna tehnika in metalurške peči (TŠMS).
 ŽLOF Jože: dipl. ing. kemije; kemija (TŠMS).
 ZUNEC Jože: magister metalurgije; matematika (TŠMS).
č) administrativno osebje:
 BOBEK Anica: višja upravna šola; 1944, 1962, 1974; sekretarka.
 DRETNIK Marica: ekonomska srednja šola; 1931, 1947, 1947; računovodkinja.
 FRATER Zvonka: ekonomska srednja šola; 1954, 1976, 1976; finančna knjigovodkinja.

KLEMENČIČ Marija: trgovska pomočnica; 1936, 1958, 1962; materialna knjigovodkinja, knjižničarka.
 KOŠAK Cilka: komercialna srednja šola; 1929, 1948, 1958; knjigovodkinja osebnih dohodkov.
 MIHELIC Marija: ekonomska srednja šola; 1944, 1963, 1965; finančna knjigovodkinja (prenehalo delovno razmerje 30/11-1976).
 ŽIVIČ Helena: administrativna manipulanka; 1934, 1950, 1962; tajnica.
d) tehnično in pomožno osebje:
 FONOVIČ Mirko: strojni tehnik; 1940, 1958, 1973; konstrukter.
 ORTAN Zvonko: VK strojni ključavničar; 1927, 1945, 1960; skladiščnik.
 POČIVALNIK Ivan: delovodja kovinarske stroke; 1940, 1958, 1971; referent priprave dela.
 RANC Anton: kvalificirani mizar; 1930, 1956, 1973; mizar.
 VRABIČ Edvard: kvalificirani ključavničar; 1953, 1970, 1975; vodja remontne delavnice.
 BAN Nežka: 1932, 1974, 1974; kuharica.
 BOH Ana: 1928, 1975, 1975; kuharica.
 CESAR Jožefa: 1940, 1956, 1957; skladiščna delavka.
 KOREN Ana: 1928, 1945, 1962; hišnica.
 GOSTENČNIK Jožefa: 1934, 1971, 1972; snažilka.
 KIVAC Silva: 1953, 1969, 1975; snažilka.
 NEDOK Marija: 1942, 1976, 1976; snažilka.
 PREDNIK Jožefa: 1931, 1952, 1952; snažilka.
 SUŠEC Angela: 1931, 1965, 1965; snažilka.

IZ KRONIKE ŠOLSKEGA CENTRA ZA TO ŠOLSKO LETO:

23. avgusta so se vsi učitelji vrnili z dopustov in pričeli z rednim delom.
 Ta in naslednji dan smo imeli z učenci priprave na popravne izpite (za razredne in zaključne izpite).
 25. avgusta so bili razredni popravni izpiti v vseh šolah za mladino.
 26. avgusta je bila učiteljska konferenca, na njej smo kritično pregledali uspeh pri popravni izpiti; hkrati smo se načelno dogovorili o organizaciji pouka in o zadolžitvah učiteljev za to šolsko leto.
 30. avgusta je bil naknadni vpis učencev v poklicne šole. Vpis je realiziran le v 1. razredu tehniške šole, dočim v ŠSMD in PKMS ni bil realiziran.
 31. avgusta je bil vpis učencev v naslednje razrede vseh šol za mladino; učenci so dobili navodila o organizaciji pouka ter sezname potrebščin za pouk. Tega dne je bila delovna konferenca vseh učiteljev, stalnih in honorarnih. Sodelovalo je 51 učiteljev. Na njej smo pregledali uspeh ob zaključku šolskega leta 1975/76, sprejeli načrt zaključnih izpitov v septembrskem roku in sprejeli organizacijsko shemo pouka za šolsko leto 1976/77.
 1. septembra začetek šolskega leta, začetek pouka za vse šole šolskega centra;
 Celoletni pouk imajo 4 oddelki tehniške šole in 2 oddelka šole za specializirane metalurške delavce; periodični pouk ima 12 oddelkov poklicne metalurške in kovinarske šole. Slušatelji 4. razreda tehniške šole za odrasle obiskujejo pouk v popoldanskem času; 2. razred dvoletne šole za metalurške delavce za odrasle obiskuje pouk v dveh izmenah, dopoldne in popoldne.
 Dislocirani oddelek delovodske šole v Litostroju (v Ljubljani) obiskuje 17 slušateljev.
 V vseh šolah šolskega centra je skupno 545 učencev.
 2. in 3. septembra se je udeležil zbor slovenskih zgodovinarjev v Kranju prof. Štefan Keber.
 3. septembra so se učenci šol šolskega centra udeležili demonstracije, ki jo je organizirala ZMS proti štetju Slovencev na Koroškem.
 Od 13. do 17. septembra so bili zaključni izpiti v septembrskem roku iz praktičnega dela (v PKMS).
 17. septembra smo organizirali prvi športni dan, jesenski kros na Naverškem vrhu. Učenci so tekmovali v 4 skupinah, po zaključku so bili razglašeni rezultati in najboljšim podeljene diplome.
 20. septembra so učenci pisali slovensko pismeno nalogo za zaključne izpite v septembrskem roku.

21. septembra v popoldanskem času so bili ustni izpiti pri zaključnih izpiti. Zvečer je bila seja izpitnega odbora, ki je potrdila uspeh pri zaključnih izpiti.

6. oktobra so se udeležili strokovnega aktivna v Ljubljani honorarni učitelji tehniške šole Strahovnik dipl. ing. Vlado, Globočnik dipl. ing. Ivan, Šipek ing. Anton.

10. oktobra so se učenci in učitelji udeležili proslave krajevnega praznika Raven na Naverškem vrhu. Udeleženci so s proslave poslali protestno pismo avstrijskemu konzulatu proti štetju Slovencev na Koroškem.

15. oktobra je bilo cepljenje učencev zaključnih razredov vseh šol proti tetanusu.

18. oktobra je bila seja sveta staršev, obravnavali smo učni uspeh učencev v šolskem letu 1975/76 in delovni načrt za 1976/77. Tega dne je bila izredna seja sveta delovne skupnosti, ki je obravnavala vezavo sredstev za stanovanjsko gradnjo pri Ljubljanski banki.

Od 20. do 25. oktobra so bili razredni roditeljski sestanki.

22. oktobra je šolski center obiskal pedagoški svetovalec za telesno vzgojo tovariš Počajt. Z učiteljem telesne vzgoje ni govoril, ker je le-ta prej končal s poukom.

Ob 13. uri so si učenci ogledali dramo »Martin Kačur«, ki jo je uprizorilo gledališče iz Nove Gorice.

24. oktobra je 10 učencev šol šolskega centra sodelovalo na manifestaciji ob odkritju drugega spomenika, posvečenega boju koroških partizanov z nacisti na Robežu na Koroškem.

25. oktobra se je tovariš Božo Radivojevič udeležil seje medobčinske komisije za usmerjeno izobraževanje.

27. oktobra smo z učenci šol za mladino izvedli strokovne ekskurzije: Učenci 1. razredov v Mežico in Žerjav. Učenci 2. in 3. razredov v TRO Prevalje, Elektrokovino, Mariborsko livarno in TAM.

V novembru smo organizirali trikratno cepljenje proti gripi. K cepljenju se je prijavilo 325 učencev in 25 delavcev.

3. novembra je bila krajevna mladinska demonstracija proti preštevanju manjšin v Avstriji. Demonstracije so se udeležili tudi učenci šol šolskega centra.

8. novembra je bila prva redovalna konferenca.

10. novembra: Jože Jostl se je udeležil aktivna učiteljev tehnologije obdelave za poklicne šole v Kranju. Istega dne je bila skupna delovna konferenca učencev in učiteljev 4. razreda tehniške šole, obravnavali so negativne pojave v oddelku.

11. novembra je bil strokovni aktiv učiteljev teorije in prakse šol šolskega centra usklajevali so učne programe.

17. novembra je bila problemska seja učiteljev šol šolskega centra, na njej smo obravnavali probleme vzgoje in izobraževanja, izvenšolske dejavnosti in druga vprašanja, ki so se odprla ob prvi redovalni konferenci.

20. novembra je bil strokovni aktiv učiteljev praktičnega pouka in učiteljev strokovnih teoretičnih predmetov zaradi korelacije snovi med predmeti, ki se v šolah poučujejo.

24. novembra je zaključena akcija zavarovanja mladine na šolskem centru; zavarovalo se je le 153 učencev.

25. novembra je bil zbor delovne skupnosti, ki je pregledal in potrdil rezultate devetmesečnega poslovanja v tekočem poslovnem letu.

26. novembra je bila šolska proslava ob 33. obletnici II. zasedanja AVNOJ in 31. obletnici proglasitve Jugoslavije za republiko.

9. decembra so bili izpiti za kurjače ogrevnih in žarilnih peči: k izpitem se je prijavilo 28 kandidatov, izpit je uspešno opravilo 25 delavcev, ostali imajo popravne izpite.

10. decembra se je Keber prof. Štefan udeležil aktivna učiteljev, ki poučujejo organizacijo in ekonomiko proizvodnje v Ljubljani.

11. decembra je bilo v Mežici 6. srečanje prosvetnih delavcev občin Dravograd in Ravne. Iz šolskega centra so se udeležili prof. Kurek, prof. Breznikova, Jože Jostl in Božo Radivojevič. Na zboru je govoril Miloš Poljanšek, predsednik skupščine kulturne skupnosti SRS.

14. decembra je bil v Titovem domu glasbeni koncert, ki sta ga izvajala Halida Ahtjajmova — violina in Leonid Blok — klavir.

Koncert je s kulturno pozornostjo poslušalo 250 učencev in učiteljev šol šolskega centra.

15. decembra se je ravnatelj šolskega centra profesor Kukec udeležil seje komisije za srednje šole v Ljubljani; med drugim so na tej seji določali merila za financiranje srednjih šol v SRS.

18. decembra je bil sindikalni občni zbor delavcev; med drugim so na tem zboru podeljena priznanja in nagrade jubilatnom za tri-deset, dvajset in deset let delovne dobe.

24. decembra je dr. France Strmčnik predaval o temi diferenciacija in individualizacija pouka. Predavanje je bilo v Študijski knjižnici za učitelje gimnazije in šolskega centra Ravne.

28. decembra je izpitni odbor potrdil naloge iz praktičnega dela za učence poklicne šole, ki so v prvem polletju bili pri praktičnem pouku.

30. decembra v času od 16. do 20. ure so imeli učenci šolskega centra novoletno zabavo v prostorih šolskega centra.

6. januarja je bil zimski športni dan; organizirali smo veleslalom na poseki ob domu DTK, sankanje z Naverškega vrha in pohod v naravo (Smučarska koča, Poštarski dom, Dular).

Od 10. do 29. januarja je bil tečaj za vznike viličarjev za delavce Zelezarne Ravne; po tečaju je 15 kandidatov uspešno opravilo izpite.

12. januarja je bila razširjena seja sveta delovne skupnosti, na kateri je bil sprejet samoupravni sporazum PIS.

14. januarja je bil zaključek pouka za 3. razrede poklicnih šol, ki imajo periodično organizacijo pouka. Po pouku je bila polletna redovalna konferenca za učence zaključnih razredov PMKŠ. K zaključnim izpitom iz teoretičnega dela lahko od 33 učencev pristopi 30 učencev, iz praktičnega dela pa od 50 učencev 49.

Od 17. do 21. januarja so bili zaključni izpiti iz praktičnega dela za učence 3. a in 3. b razreda.

17. januarja je izpitni odbor potrdil teme za pismene naloge iz slovenskega jezika pri zaključnem izpitu učencev 3. c in 3. d razreda, ki so v prvem polletju obiskovali teoretični pouk.

18. januarja je bil zbor delovne skupnosti šolskega centra, ki je določil vrednost obratniške točke.

21. januarja je zaključeno I. polletje za učence šol za mladino in zaključek šolanja slušateljev 2. razreda dvoletne šole za metalurške delavce. Popoldan je bila polletna redovalna konferenca za učence prvih in drugih razredov poklicne šole in dvoletne šole za metalurške delavce ter za vse oddelke tehniške šole.

26. januarja je bil teoretični del zaključnih izpitov za učence 3. c in 3. d razreda. Izpiti so opravljali v treh komisijah dopoldne in popoldne. Tega dne so razdeljena učencem potrdila o polletnem uspehu.

27. in 28. januarja je bil andragoški seminar za učitelje, ki poučujejo v šolah za odrasle. Seminar je organiziral Zavod za šolstvo SRS. Vodili so ga Milena Malovrh, mag. Jože Valentinčič, in prof. Jože Smerdel. Potekal je v dveh skupinah; prisostvovalo je 50 slušateljev, učiteljev našega centra in šolskega centra iz Slovenj Gradca.

31. januarja je bil skupni študijski sestanek učiteljev gimnazije in šolskega centra Ravne. Učitelji so poslušali temo:

Srednjeročni plan razvoja republike in občin od 1976—1980. Predavala sta predsednik skupščine občine Ravne tovariš Rudi Vrčkovnik in predsednik IS občine tovariš Haramija dipl. oec. Djuro.

1. februarja je bila inšpekcija odseka za ljudsko obrambo občine Ravne, ki je ugotavljala stanje obrambne pripravljenosti v šolskem centru in izvajanje predpisov.

7. februarja je bil pričetek pouka v II. polletju 1976/77.

Druga ura pouka je bila posvečena France-tu Prešernu. Izvedena je interna šolska proslava po ozvočenju za dopoldansko in posebej za popoldansko izmeno.

Od 7. do 16. februarja so bili zaključni izpiti za učence dvoletne šole za metalurške delavce za odrasle. Skupno je opravilo zaključne izpite 52 slušateljev: 31 z javno veljavnim

Solsko športno društvo se je zbralo ob svojem simbolu

spričevalom, 21 pa za interno kvalifikacijo za Zelezarno Ravne.

8. februarja so si učenci vseh šol za mladino z učitelji in nekaterimi delavci šolskega centra ogledali baletno predstavo »Ohridska legenda« v mariborskem gledališču.

10. februarja je pričela s poukom triletna poklicna kovinarska in metalurška šola za odrasle; za to obliko izobraževanja ob delu se je prijavilo nad 70 kandidatov. Pouk v tej šoli bo v 2 oddelkih dopoldne in popoldne.

11. februarja je prof. Janez Brglez uspešno opravil izpit za specializacijo poučevanja predmeta STM.

Od 11. do 18. februarja so bile na Ravnah kulturne prireditve, posvečene Prežihovemu spominu. Delegacija učencev je s prof. Silvo Breznik položila šopek na grob Prežihovega Voranca ob obletnici njegove smrti.

Od 15. do 19. februarja je bila razstava učil in šolske opreme v Ljubljani. Ob tej priložnosti so razstavljale svoje izdelke in storitve tudi šolske delavnice. Šolski center je razstavljal orodja in strojčke. Razstavo si je ogledalo 12 delavcev šolskega centra.

24. februarja je bil zbor delovne skupnosti šolskega centra, ki je obravnaval zaključni račun za leto 1976: planiranih dohodkov 8.509.686,00 din, fakturirana realizacija 9.059.985,30 din, plačana realizacija 9.007.840,35 din. Bilanca za leto 1976 je pozitivna (112%) in jo je zbor delovne skupnosti soglasno potrdil. Zbor je sklenil, da se podpiše samoupravni sporazum o sofinanciranju krajevnih skupnosti v višini 0,5% od BOD.

8. marca je bila v organizaciji sindikalne podružnice interna proslava dneva žena.

16. marca je bila seja sveta delovne skupnosti, ki je sklepala o: razpisih prostih delovnih mest, razpisih nagrad in priznanj za leto 1977 in o soglasju LB za dajanje garancij in kreditov. Tega dne je opravljala strokovni izpit pred republiško komisijo Andrej Sedar za naziv učitelja praktičnega pouka.

18. marca: Vreš Franc, vodja izobraževanja odraslih, da odpoved. V šolskem centru je bil zaposlen od 1. 5. 1965, zelo uspešno je vodil izobraževanje odraslih in aktivno sodeloval v reševanju splošne problematike v šolskem centru.

26. marca smo imeli tretji športni dan — pohod v naravo: Ravne—Kefrov mlin—Sv. Neža—Dular—Rimski vrelec—Prežihovo—Ravne. Pri Kefrovem mlinu je spomine obujal na predvojno delovanje koroške partijske celice, na Prežihovega Voranca in na konference SKOJ tovariš Ivan Kokalj-Imre.

5. aprila so si učenci in učitelji šolskega centra ogledali film »Izdaja in zločin«. Predstava je bila posvečena 40. obletnici ZKS in 85. letnici predsednika maršala Tita.

7. aprila je diplomirala na filozofski fakulteti Majda Gregorek na katedri za germanistiko.

8. aprila so se učenci 2. razreda tehniške šole udeležili koncerta glasbene mladine iz Trsta v Titovem domu.

11. aprila je bila III. redovalna konferenca. V nekaterih oddelkih so učni uspehi izredno nizki: 3. a — 40%; 1. S 47%; v ostalih razredih je učni uspeh boljši.

17. aprila so se učenci in delavci šolskega centra udeležili slovenskega mladinskega srečanja »Prežihovo 77« na Prežkem vrhu. Tu je bil sprejem zvezne štafete mladosti in odkritje skulpture, posvečene Prežihovemu Voranca.

18. aprila je bila seja odbora za medsebojna delovna razmerja, ki je od 3 prijavljenih kandidatov za delovno mesto vodje izobraževanja odraslih izbral tov. Jožeta Drevenška, inž. organizacije dela.

23. aprila je zaključen 5-dnevni tečaj za kontrolorje materialov s ferofluksom. Tečaj je uspešno opravilo 24 kandidatov.

26. aprila je bila šolska proslava posvečena 36. obletnici OF in prazniku dela.

Od 27. do vključno 3. maja ni bilo pouka. Po odobritvi komiteja za vzgojo in izobraževanje SRS smo imeli pouk v soboto 26. 3. za četrtek 29. 4. V soboto 14. 5. pa je bil pouk za sredo 28. 4.

Od 27. do vključno 30. aprila se je 30 delavcev šolskega centra udeležilo ekskurzije v zgodovinsko pomembne kraje v SR Hrvatski ter Bosni in Hercegovini. Ogledali so si Đakovo, Sarajevo, Fočo, Tjentište, Sutjesko, Mostar, Jablanico, Bihać, Drvar in Plitvička jezera.

10. maja je bila seja odbora za medsebojna delovna razmerja, ki je določil razpored letnih dopustov za delavce šolskega centra.

11. maja je bila seja sveta delovne skupnosti, na kateri je izvoljen delegat za PIS; učenci pa sami izvolijo svojega delegata v to skupnost. Svet je sprejel sklep, da v tem kolektorskem letu nabavi osnovna sredstva v višini 889.150,00 din in odobri inventar v višini 81.811,00 din; potrdil je predlog razporeditve učencev na počitniško prakso v šolskem letu 1976/77; imenoval je 8 inventurnih komisij, ki bodo do sredine julija opravile popis osnovnih sredstev in drobnega inventarja.

16., 17. in 18. maja sta se Božo Radivojevič in Jože Drevenšek udeležila seminarja za ravnatelje šol in vodje izobraževanja odraslih v Portorožu, ki ga je organiziral sektor za izobraževanje odraslih Zavoda za šolstvo SRS.

24. maja je bila filmska predstava dokumentarnega filma TITO.

25. maja smo praznovali dan mladosti. Učenci so šli na izlet v Šentanel, kjer je bil izveden priložnostni program ob 40-letnici prihoda tov. Tita na čelo KPJ in ob njegovi 85-letnici. O KPJ in njenem delovanju pred NOB je govoril španski borec tov. Ivan Kokalj-Imre.

Leše 77 — mladina je solidarna

30. in 31. maja sta Anton Svečko in Alojz Matija opravljala strokovni izpit za učitelja praktičnega pouka pred republiško izpitno komisijo.

Od 31. maja do 9. junija je bil 10-dnevni tečaj za preiskave materialov z ultrazvokom. Tečaj vodi dipl. inž. Mitja Šipek. Ispite je opravilo 20 slušateljev iz raznih delovnih organizacij Jugoslavije.

2. junija je bila seja zbora delovne skupnosti; razpravljali smo o programih in prispevnih stopnjah samoupravnih interesnih skupnosti ter o drugih vprašanjih.

3. junija je bil zaključek pouka 4. razreda tehniške šole metalurške smeri.

4. junija je bil informativni dan za vpis osmošolcev v srednje šole. Po informacije za vpis v šole šolskega centra je prišlo 100 osmošolcev. Po enourni informaciji v treh skupinah so si učenci ogledali obrate železarne Ravne, nakar jih je železarna pogostila v menzi z malico.

6. junija je bila IV. redovalna konferenca za učence 4. razreda tehniške šole.

10. junija so se naslednji učenci udeležili sprejema tisoč najboljših srednješolcev v Križankah v Ljubljani: Danilo Beloševič 1. T, Milan Pirtovšek 3. T, Jože Petrovič 3. T, Jože Svenšek 2. b, Anica Brusnik 2. c in Alojz Gostenčnik 3. a.

11. junija je bil obrambni dan učencev šolskega centra. Izvedli smo dve taktični nalogi in prisostvovali razlagi pehotnega orožja na Naverškem vrhu.

13. junija je bil zadnji dan pouka za učence zaključnih razredov poklicne šole, ki so pri teoretičnem pouku. Sledila je redovalna konferenca za učence zaključnih razredov poklicnih šol in šole za specializirane metalurške delavce (3. a, 3. b, 3. c, 3. d, 2. S).

14. junija so bili zaključni izpiti iz praktičnega dela za učence, ki so v drugi izmeni imeli praktični pouk.

16. junija so bili razredni popravni izpiti za učence zaključnih razredov vseh šol za mladino. Od 97 učencev je zaključne razrede — po popravni izpiti izdelalo 88 učencev. 9 učencev ima popravne izpite, oziroma jim pozneje poteče učna doba.

Od 16. do 20. junija so bili zagovori praktičnega dela pri zaključnih izpiti v delovnih organizacijah in za učence v šolskih delavnicah.

17. junija je bila seja izpitnega odbora, ki je izbral teme za slovensko pismeno nalogo. Ta dan so imeli učenci pismeni izpit iz slovenskega jezika.

18. junija je preminil Šumah Beno, učenec 3. razreda tehniške šole, za posledicami izliva krvi v možgane. Pogreb je bil 21. junija.

20. junija je bila seja izpitnega odbora, ki je izbral temo za pismeno nalogo iz metalur-

gije železa. Ta dan so učenci 4. razreda tehniške šole opravljali pismeni izpit iz tega predmeta.

20. junija zaključek pouka za učence 1. in 2. razredov poklicne šole, 1. razreda šole za spec. met. delavce in 1., 2. in 3. razreda tehniške šole. Ob 16. uri popoldne je bila IV. redovalna konferenca za zgoraj navedene oddelke.

Od 21. do 27. junija so bili zaključni izpiti za učence 4. razreda tehniške šole, za učence 3. razredov PKMS in 2. razreda ŠSMD ter za delovodje. Zaključni izpiti so potekali v 5 komisijah.

25. junija je bila v telovadnici pri osnovni šoli na Čečovju konferenca aktiva ZSM, na njej so mladinci kritično pregledali delo v preteklem letu ter izbrali novo vodstvo ZSM in šolskega športnega društva. Po konferenci so razredniki razdelili spričevala, pohvale in nagrade učencem.

Priprave učencev na popravne izpite so bile 25. in 28. junija, 1., 5., 8., 12. in 14. julija.

27. junija je bila zaključna seja izpitnega odbora, ki je pregledal in potrdil ocene pri zaključnih izpiti. Ob 18. uri je bila v Titovem domu svečana razdelitev spričeval.

29. junija je imela seja komisija za sprejem učencev v šole šolskega centra. Obravnavala je prispela prošnje in ugotovila, da bo razpis realiziran le za 1. razred tehniške šole, a v šoli za specializirane metalurške delavce in v poklicni kovinarski in metalurški šoli vpis najbrž ne bo realiziran.

30. junija je bil vpis učencev v šole šolskega centra. V I. razred tehniške šole je vpisanih 32 učencev (7 odličnih, 22 prav dobrih in 3 dobri). V 1. razred ŠSMD se je priglasilo 11 učencev. V 1. razred PKMS se je vpisalo 59 učencev. V tej šoli je še precej prostih učnih mest za kovinarske in metalurške poklice za moške. Sprejetim učencem so razdeljeni sezname šolskih potrebščin z naročilom, da pridejo v šolo 31. avgusta 1977 ob 7. uri, da dobijo urnik in delovni raspored za novo šolsko leto.

IZ DELA MLADINSKE ORGANIZACIJE

OO ZSMS šolski center Ravne si je že na začetku leta začrtala program, ki je bil po svoji obliki in značaju mnogo pestrejši v primerjavi z leti poprej. Kljub dobremu vodstvu OO, pa ta program nismo uspeli v celoti izpolniti zaradi preslabe aktivnosti članov ZSMS. Aktivno smo sodelovali v občinski konferenci ZSM Ravne, v konferenci mladih v izobraževanju pa smo izmenjavali stike z osnovnimi šolami in Mežiški dolini, z gimnazijo Ravne in RŠC Mežica. V okviru tega smo poskušali najti način, kako aktivirati člane ZSMS. Na šoli smo urejali fotografske raz-

stave (ob dnevu JLA, ob dnevu mladosti itd.), prirejali smo pohode (mladinski pohod na Belo peč), ob športnih dnevih smo pripravili krajše kulturne programe, pri tem pa povabili predstavnike ZB. Tudi na kulturnem področju smo bili dokaj uspešni, saj smo v okviru občine prirejali proslave ob državnih in republiških praznikih. Skromen delež pa smo prispevali pri tehniški izvedbi akcije Prežihovo 77 ter pri javni radijski kviz oddaji Spoznavajmo svet in domovino. Z mladinskimi urami, ki smo jih ob slabi udeležbi le delno organizirali, smo skušali popestriti naš šolski vsakdan, ob tem pa smo hoteli razširiti učenčev pogled na družbo in družbeno ureditev. Iz vrst ZSM smo predlagali štiri mladince, aktivne v izvenšolskih in kulturnih dejavnostih za sprejem v ZKS.

V okviru MO je deloval na šoli tudi marksiistični krožek, ki je zbiral mlade, aktivne člane ZSMS v idejno in akcijsko družbeno jedro. V rednih štirinajstdnevih predavanjih smo obravnavali teme iz današnjega svetovnega delavskega gibanja, o mednarodnih kriznih žariščih ter druge teme.

Člani kluba OZN smo se sestajali vsakih štirinajst dni ter obravnavali teme iz mednarodnega področja. Kot posebno temo, ki pa smo jo močno razširili, smo obravnavali politiko neuvrščeniosti ter uspešnost OZN.

Mladinska organizacija je dala pobudo za formiranje krožka SLO. V okviru tega smo si mladinci ogledali filme na temo SLO, pripravljali smo redna mesečna predavanja, ob dnevu JLA smo obiskali vojske na karavli Holmec, organizirali smo pohode ter obiskovali partizanska obeležja v okolici Raven.

V okviru mladinske organizacije je deloval tudi pomaček RK. Med svojim letošnjim delovanjem smo zbirali solidarnostne prispevke za pomoč ljudem na potresnih območjih.

Tudi letošnje šolsko leto smo se mladi srečevali s slabo aktivnostjo članov ZSMS. Tako se ni čuditi dejstvu, da je prišlo do kriznih obdobij v delu MO. V prihodnjem šolskem letu bomo morali vsi člani ZSMS kritično obravnavati svoj odnos do dela, izboljšati za vest, predvsem pa krepiti lastno kulturo.

IZ DELA ŠOLSKEGA ŠPORTNEGA DRUŠTVA

Šolsko športno društvo ima v letošnjem letu že tradicionalno razgiban program dejavnosti. Pod starim, a še vedno živim geslom »Zdrav duh v zdravem telesu« smo želeli vplivati na množično spreminjanje miselnosti mladincev in mladink, da bi se še množičneje vključevali v program.

Ob pomoči učencev kot vodnikov posameznih krožkov smo v letošnjem letu izvedli naslednji program:

- dopolnilna telovadba, korektivna vadba;
- krožki plavanja pod parolo »na šoli ni neplavalcev«;
- krožkovna dejavnost za panoge: nogomet, košarka, odbojka, šah, streljanje, smučanje, namizni tenis, foto krožek;
- pohodi — Ob žici okupirane Ljubljane, planinske ture, pohodi po poteh spomenikov NOB;
- izvedba lastne akademije, več namenskih razstav foto krožkovne dejavnosti;
- izdaja lastnega glasila (Bilten).

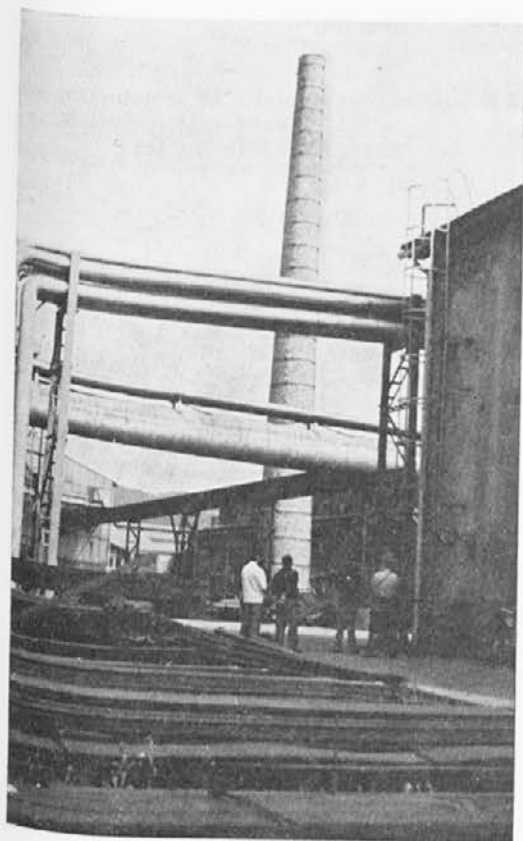
Program je realiziran v precejšnji meri. Na kvaliteto realizacije je vplivala prizadevnost učencev — vadičkov posameznih krožkov, pomoč učiteljskega zbora, pomoč ravnatelja, sodelovanje s telesno kulturno skupnostjo in urejeno financiranje ŠSD.

Težave pri realizaciji so bile objektivne: — veliko število vozačev in — na šoli ni kosila za učence, ki bi se radi udeležili krožkov ter subjektivne (premalto odgovornosti posameznikov).

IZ DELA ŠOLSKE SKUPNOSTI

Kot vsako leto smo tudi letos najprej sestavili program svojega dela. Svoje delo smo uresničevali z izvajanjem nalog in sklepov, ki smo jih sprejeli na sestankih. Teh je bilo pet. Na sestankih smo obravnavali tudi delo razrednih skupnosti. Posebno skrbno smo spremljali gibanje učnega uspeha. Razredne

Se stoji

skupnosti smo zadožili, da organizirajo ob pomoči učiteljev krožke za učence, ki jim določena poglavja snovi delajo težave. Povezovali smo se z mladinsko organizacijo, z njeno dejavnostjo in z dejavnostjo ŠSD. Premagovali smo težave zaradi pester sestave šol za mladino v sklopu našega centra; zato smo sestav predsedstva razširili s predstavniki vseh šol za mladino. S svojimi delegati smo sodelovali tudi v svetu šolskega centra.

ORGANIZACIJA POUKA

	St. odd.	Moški	Zenske	Skupaj
Poklicna kovinarska in metalurška šola	12	244	46	290
Šola za specializirane metalurške delavce — mladina	2	29	1	30
Tehniška šola metalurške in strojne stroke Jesenice — enota Ravne	4	103	13	116
Delovodska šola strojne in metalurške stroke Ravne — enota Litostroj	1	15	—	15
Tehniška šola za elektrotehniško in strojno stroko Maribor — oddelek za odrasle Ravne	1	24	9	33
Šola za specializirane metalurške delavce — odrasli	2	48	8	52
Poklicna kovinarska šola in metalurška šola — odrasli	2	65	6	71
Skupaj	24	533	83	616

Organizacija pouka v šolskem letu 1976/77 je bila raznolika.

Šola za mladino je imela dve organizacijski obliki:

a) Celoletno organizacijo pouka so imeli učenci tehniške šole za mladino in učenci šole za specializirane metalurške delavce.

b) Periodično organizacijo pouka so imeli učenci poklicne kovinarske in metalurške šole. Šest oddelkov — dva prva, dva druga in dva tretja razreda so imeli prvo polletje teoretični pouk. V istem času je enako število oddelkov imelo praktični pouk. V drugem polletju so se zamenjali. Tisti, ki so imeli v prvem polletju teorijo, so nadaljevali s praktičnim poukom, učenci, ki so imeli praktični pouk, pa so nadaljevali s teoretičnim poukom.

Sola za odrasle:

Učenci šole za specializirane metalurške delavce so imeli pouk v dopoldanskem in popoldanskem času.

Učenci poklicne kovinarske in metalurške šole za odrasle so imeli pouk v dopoldanski in popoldanski izmeni zato, da bi vsem zagotovili kontinuirani pouk, ne glede na lastno delovno izmeno v železarni.

Učenci tehniške šole za odrasle so imeli pouk le v popoldanskem času; prav tako tudi učenci delovodske šole v dislociranem oddelku pri IC »Litostroj« v Ljubljani.

USPEH PRI ZAKLJUČNIH IZPITIH 1976/77

	St. odd.	St. kand.	Odlični	Prav dobri	Dobri	Zadostni	Izdelalo	Popravni izpit	Ni izdelalo
ŠSMD	1	13	2	2	8	1	13	—	—
PKMŠ	4	73	2	15	33	14	64	9	1
TŠMS	1	20	4	6	6	2	18	1	1
Skupaj	6	106	8	23	47	17	95	10	1

Od 7. 2. 1977 do 6. 4. 1977 je 31 slušatelj dvoletne šole za odrasle opravljalo zaključne izpite in doseglo naslednji uspeh:

Odlični 13, prav dobri 10, dobri 7, zadostni 1.

IZOBRAŽEVANJE ODRASLIH

Izobraževanje ob delu je potekalo v rednih šolah za odrasle ter v tečajih in seminarjih. V tem šolskem letu so delovale naslednje šole za odrasle:

a) zaključni razred dvoletne šole za metalurške delavce. V tej šoli je bilo 31 slušatelj za verificirano izobraževanje in 21 slušatelj za neverificirano — interno izobraževanje za železarno.

b) Poklicna kovinarska in metalurška šola za odrasle — ima naravnan pouk v treh semestrih. Z rednim poukom je pričela 7. februarja 1977, zaključek šolanja bo junija 1978. V šolo je vpisanih 71 kandidatov, 63 za verificirano in 8 kandidatov za neverificirano — interno izobraževanje.

c) Tehniška šola za odrasle — 6. semester — obiskuje 33 kandidatov. Zaključne izpite opravljajo v septembrskem roku.

Seminarsko-tečajne oblike izobraževanja so se izvajale skozi uvajalne seminarje za novospregate delavce, tečaje za privezovalce bremen; upravljavce žerjavov s tal, tečaji za defektoskopske preiskave materialov in drugo. Ob tem so izvajani tudi periodični izpiti iz varstva pri delu za delavce železarne, periodični izpiti za osebe tirnega prometa in tečaji in izpiti za voznike viličarjev.

USPEH UČENCEV

(Opomba: * učenec je opravljal popravni izpit, ** učenec bo opravljal popravni izpit.)

POKLICNA KOVINARSKA IN METALURŠKA ŠOLA

1. a poklicna kovinarska in metalurška šola
27 m + 0 ž = 27

Razrednik: Mesner Franc, inž. str.

ODLIČNI: 0 + 0 = 0
PRAV DOBRI: 2 + 0 = 2

Okrogelnik Ivan
Turičnik Janez

DOBRI: 14 + 0 = 14

Erman Atiljo
Fašun Bojan
Hauptman Ivan
Kajžer Mitja
Lah Marjan
Mernik Srečko
Naglič Franc
Piko Ivan
Planinšec Jože
Rejak Rajko
Robač Tomaž
Smonkar Danilo

Smrečnik Ivan
Sovič Milan
ZADOSTNI: 6 + 0 = 6

Izak Janez
Jazbec Damjan
Kojzek Stanko
Praznik Vlado
Švajger Benjamin
Varšnik Slavko
NEZADOSTNI: 5 + 0 = 5
Kristan Tomaž (PP)**
Matavž Anton (Tg)**
Ratač Ivan (Sl, Tg)**
Sidar Edvard (M)**
Zapušek Branko (M)**

1. b poklicna kovinarska in metalurška šola
26 m + 6 ž = 32

Razrednik: Brglez prof. Janez

ODLIČNI: 0 + 0 = 0
PRAV DOBRI: 4 + 0 = 4

Naglič Alojz
Rapuc Goran
Skuk Maksimiljan
Trup Srečko

DOBRI: 14 + 2 = 16

Ferk Darko
Ferlež Janez
Gostenčnik Srečko
Grabner Franc
Haber Renato
Krivec Jože
Krivec Marija
Mesner Rajko
Miklavc Marjan
Mori Marko
Ring Aleksander
Smolar Anton
Stražišnik Jože
Škratek Alojz
Šumnik Mojca

ZADOSTNI: 5 + 1 = 6

Čas Maks
Kajnih Meta
Karel Rado
Morn Branko
Strgar Ferdo
Slemnik Janez

NEZADOSTNI: 1 + 3 = 4

Miklavžina Ema (Ma)**
Tone Marija (Ma)**
Tone Stanko (Ma)**
Velunšek Hermina (Ma)**
NEOCENJENI: 2 + 0 = 2

Hajnže Daniel
Jamnik Jernej

1. c poklicna kovinarska in metalurška šola
18 m + 6 ž = 24

Razrednik: Jostl Jože

ODLIČNI: 0 + 0 = 0
PRAV DOBRI: 1 + 0 = 1

Ferlin Franc

DOBRI: 10 + 2 = 12

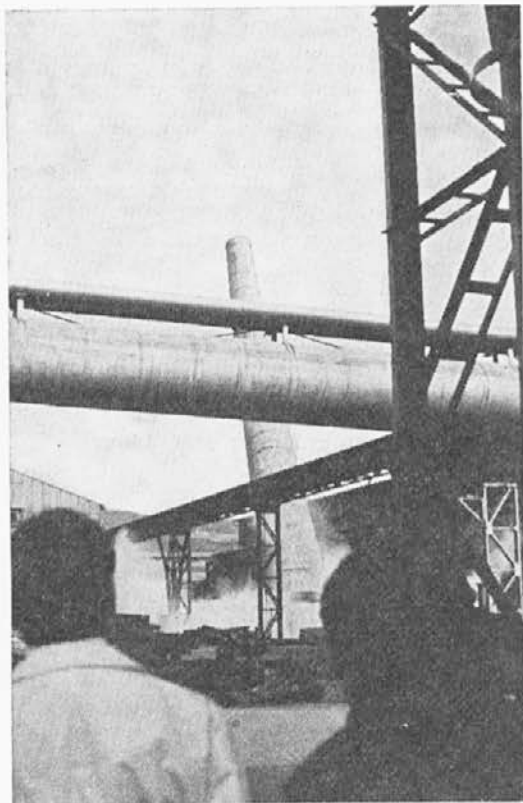
Aberšek Janez
Čebulj Anton
Črešnik Dragica
Hovnik Jožica
Kontrec Matjaž
Krebl Izidor
Lampret Robert
Lipovnik Alojz
Osojnik Dušan
Pandev Janez
Trdina Borislav
Trdina Stanislav

ZADOSTNI: 6 + 2 = 8

Janšek Franc
Ledinek Ernest
Lipovnik Srečko
Močivnik Jože
Pavlinič Branko
Smonkar Janez
Verhovnik Marija
Verovnik Svetka

NEZADOSTNI: 1 + 2 = 3

Prošt Anica (M, Tr)**
Vogel Vladica (M)**
Zlatac Milan (Tr)**

Že pada (1. 5. ob 15. uri)

1. d poklicna kovinarska in metalurška šola

23 m + 5 ž = 28

Razrednik: Erat Božidar

ODLIČNI: 0 + 0 = 0

PRAV DOBRI: 0 + 0 = 0

DOBRI: 7 + 1 = 8

Horvat Alojz
Krajnc Konrad
Mori Marijan
Pečnik Srečko
Pisar Milan
Pšeničnik Franc
Ramšak Konrad
Selišnik Zofija

ZADOSTNI: 9 + 3 = 12

Borovnik Ivan
Gošnak Jože
Jurač Maks
Komprej Mirko
Miklavžina Istok
Osojnik Zvonka
Podhraški Irena
Rek Alojz
Robin Ivan
Trokšar Vlasta
Zaponšek Franc
Škratek Peter

NEZADOSTNI: 7 + 1 = 8

Belinc Stanislav (M)**
Golob Marko (M)**
Kolar Boris (M)**
Krajnik Zoran (M)**
Libnik Magdalena (M, Stm, Tg)**
Vačun Avgust (M)**
Vukovič Franc (M)**
Zvonar Zoran (M)**

2. a poklicna kovinarska in metalurška šola

26 m + 0 ž = 26

Razrednik: Svečko Anton

ODLIČNI: 0 + 0 = 0

PRAV DOBRI: 1 + 0 = 1

Lipnik Srečko

DOBRI: 10 + 0 = 10

Bitenc Branko
Fajmut Janez
Gruber Janko
Hutinski Štefan
Klavž Jurij
Leskovec Jože
Novak Miran
Panzi Vilko

Prosen Milan
Pustoslemšek Drago

ZADOSTNI: 7 + 0 = 7

Dornik Florjan
Grobelnik Vojko
Markuš Stanislav
Novak Franc
Pečnik Darko
Podpečan Zvonko
Skutnik Branko

NEZADOSTNI: 8 + 0 = 8

Fišer Darko (To, Pt)**
Kordež Roman (M, Fi)**
Leskovec Ivan (Fi, Pt)**
Levovnik Alojz (Fi)**
Mlačnik Drago (Pt)**
Rek Rafael (M, To, Pt)**
Varšnik Janez (M)**
Zaponšek Ivan (M, Fi)**

2. b poklicna kovinarska in metalurška šola

25 m + 0 ž = 25

Razrednik: Čeru Mirko

ODLIČNI: 0 + 0 = 0

PRAV DOBRI: 1 + 0 = 1

Petek Zdravko

DOBRI: 12 + 0 = 12

Duler Milan
Gašper Bojan
Golob Drago
Hartman Peter
Jeseničnik Oskar
Lužnik Gvido
Proje Marjan
Slatinek Igor
Sovič Herman
Svenšek Jože
Spes Feliks
Tomažič Janez

ZADOSTNI: 5 + 0 = 5

Balažič Ervin
Fužir Avgust
Jeseničnik Beno
Konečnik Izidor
Simunovič Franjo

NEZADOSTNI: 6 + 0 = 6

Kalajžič Janko (M)**
Kordež Drago (Fi)**
Maklin Anton (M)**
Mikeln Janez (Fi)**
Paradiž Danilo (Pp)**
Rožej Anton (M, Fi)**

NEOCENJENI: 1 + 0 = 1

Pušpan Franc

2. c poklicna kovinarska in metalurška šola

21 m + 5 ž = 26

Razrednik: Gaberšek Vinko

ODLIČNI: 0 + 0 = 0

PRAV DOBRI: 3 + 1 = 4

Brusnik Anica
Kojzek Danilo
Skitek Zdenko
Škratek Milan

DOBRI: 7 + 4 = 11

Ban Stanko
Bivšek Milan
Brdnik Boris
Knez Jožica
Krajnc Rudolf
Kričej Frančiška
Mikič Jože
Štruc Drago
Veber Štefan
Viderman Danica
Zaveršnik Jožica

ZADOSTNI: 5 + 0 = 5

Gril Jože
Kamnik Ivan
Mešel Jože
Poročnik Ivan
Pušnik Drago

NEZADOSTNI: 6 + 0 = 6

Bolko Milan (M)**
Buher Marjan (To)**
Prevalnik Mirko (Sl)**
Ravlan Jože (Fi)**

Urnaut Bojan (Fi)**
Veber Stanislav (M, Fi)**

2. d poklicna kovinarska in metalurška šola

13 m + 6 ž = 19

Razrednik: Kuzman Ivan

ODLIČNI: 0 + 0 = 0

PRAV DOBRI: 3 + 0 = 3

Blatnik Vlado
Borko Miran
Paternuš Vladimir

DOBRI: 5 + 3 = 8

Ajtnik Zdenko
Burjak Majda
Kordež Stanko
Krajger Anton
Maze Ferdo
Merkač Jože
Mežnarc Jolanda
Starnik Marjeta

ZADOSTNI: 3 + 2 = 5

Černešek Kristina
Jurač Adolf
Pesjak Justina
Smonkar Miroslav
Studenčnik Marjan

NEZADOSTNI: 2 + 1 = 3

Lakovšek Jure (M, Fi)**
Medved Stanko (M, Fi, Tr)**
Škoflek Jožica (Fi)**

3. a poklicna kovinarska in metalurška šola

25 m + 0 ž = 25

Razrednik: Čeplak Franc

ODLIČNI: 1 + 0 = 1

Golob Franc

PRAV DOBRI: 2 + 0 = 2

Gostenčnik Alojz
Sekolovnik Rudolf

DOBRI: 5 + 0 = 5

Čurč Branko
Golob Anton
Ritonja Karel
Senica Gregor
Škrjanec Branko

ZADOSTNI: 13 + 0 = 13

Granda Ivan
Krivec Janez
Osojnik Andrej
Semernik Drago
Tomaž Stanko
Zmrzlikar Srečko
Bizjak Marjan (M)*
Laznik Hinko (M)*
Lužnik Ferdo (M)*
Mestek Jože (To)*
Plazovnik Marjan (Pt)*
Salčnik Anton (Pt)*
Štumberger Marjan (M)*

NEZADOSTNI: 4 + 0 = 4

Gradišnik Jože (Tr, To, S, Pt)**
Slekovec Miran (M)**
Stropnik Otmar (Pt)**
Ramšak Marjan (Pt, To)**

3. b poklicna kovinarska in metalurška šola

25 m + 0 ž = 25

Razrednik: Hölel Jože

ODLIČNI: 1 + 0 = 1

Martinc Miran

PRAV DOBRI: 1 + 0 = 1

Polajner Roman

DOBRI: 13 + 0 = 13

Bartulovič Srečko
Dretnik Tomaž
Kacl Bojan
Kaker Zvonko
Kordež Alojz
Kostanjevec Slavko
Kučež Zdravko
Kupnik Maks
Miler Franc
Prikržnik Jože
Proje Bojan
Rudl Jože
Smolar Marko

Ni ga več

ZADOSTNI: 4 + 4 = 8

Arih Drago
 Čebulj Danilo
 Divjak Viktor
 Gregorec Sonja
 Kolar Boris
 Neumajster Marija (S)*
 Pustoslemšek Darja (M)*
 Vogel Marija

NEOCENJENI: 1 + 0 = 1

Ternik Zlatko

SOLA ZA SPECIALIZIRANE METALURŠKE DELAVCE

1. razred šole za specializirane metalurške delavce

15 m + 1 ž = 16

Razrednik: Krauberger Breda

ODLIČNI: 0 + 0 = 0

PRAV DOBRI: 0 + 0 = 0

DOBRI: 4 + 0 = 4

Golerač Marjan
 Mihelič Miroslav
 Nabernik Zvonko
 Pesič Željko

ZADOSTNI: 4 + 1 = 5

Hrovat Irena
 Piko Milan
 Pogorevc Niko
 Svetina Milan
 Štruc Rado

NEZADOSTNI: 7 + 0 = 7

Borovnik Marjan (Ser)**
 Ferk Danijel (Sl, Str)**
 Forneci Marko (Ser)**
 Ivartnik Franc (Str, Ser)**
 Kraup Bogomir (Str)**
 Stropnik Vili (Str)**
 Urbanc Silvo (Str)**

IZSTOPILO: 2 + 1 = 3

Burjak Beno
 Hraš Ida
 Skrube Jože

2. razred šole za specializirane metalurške delavce

14 m + 0 ž = 14

Razrednik: Krauberger Breda

ODLIČNI: 0 + 0 = 0

PRAV DOBRI: 1 + 0 = 1

Karničnik Jože

DOBRI: 3 + 0 = 3

Kotnik Andrej
 Novak Bojan
 Trbovšek Lovro

ZADOSTNI: 9 + 0 = 9

Bandalo Franc
 Božinovski Boris
 Britovšek Dušan
 Gracej Franc
 Kancler Viktor
 Oder Miroslav
 Pečovnik Stanislav
 Štahr Jožef
 Zupančič Mirko

NEZADOSTNI: 1 + 0 = 1

Kotnik Pavel (Str)**

IZKLUJENI: 1 + 0 = 1

Pečnik Božo

TEHNIŠKA METALURŠKA IN STROJNA ŠOLA

1. razred tehniške strojne šole

31 m + 3 ž = 34

Razrednik: Gregorek prof. Marija

ODLIČNI: 1 + 0 = 1

Beloševič Danilo

PRAV DOBRI: 7 + 0 = 7

Čas Branko
 Čas Darinko
 Čeplak Davorin
 Korat Alojz
 Pečnik Anton
 Potočnik Vinko
 Sekirnik Matjaž

DOBRI: 18 + 1 = 19

Ferk Bojan
 Grubelnik Janko
 Herman Jožica
 Jančar Zdenko
 Jeromel Marko
 Koren Jože
 Krivec Bernard
 Kunc Drago
 Leš Bojan
 Lešnik Jože
 Mešnjak Valentin
 Močilnik Vinko
 Pirnat Ivan
 Plazovnik Anton
 Snajder Peter
 Srajner Bernard
 Vučko Anton
 Zlebnik Andrej
 Zunec Branko

ZADOSTNI: 3 + 1 = 4

Golob Marija
 Košir Marijan
 Potočnik Tomaž
 Stampah Aleksander

NEZADOSTNI: 2 + 1 = 3

Banko Margit (Fi)**
 Kavdik Milan (An)**
 Triplat Hinko (Ne, M, Fi)**

2. razred tehniške strojne šole 30 m + 2 ž = 32

Razrednik: Breznik prof. Silva

ODLIČNI: 2 + 0 = 2

Jelen Bojan
 Lipovnik Stanko

PRAV DOBRI: 5 + 0 = 5

Berložnik Damjan
 Dlopst Milan
 Gerold Peter
 Kunc Marjan
 Pušnik Jože

DOBRI: 18 + 2 = 20

Brložnik Janez
 Broman Andrej
 Črešnik Beno
 Erat Robert
 Glavica Mirko
 Gorenšek Andrej
 Kladnik Andrej
 Kseneman Franc
 Levar Marjan
 Nedok Silvo
 Oder Janez
 Paradiž Franc
 Praper Andrej
 Potočnik Amalija
 Radivojevič Marjan
 Rožej Ivan
 Smode Marjan
 Stanta Darja
 Šuler Darko
 Turk Anton

ZADOSTNI: 3 + 0 = 3

Krajcer Radovan
 Mlakar Janez
 Steharnik Peter

NEZADOSTNI: 2 + 0 = 2

Viderman Branko (Fi)**
 Vajda Bogdan (To, Sek, Fi)**

3. razred tehniške strojne šole 20 m + 7 ž = 27

Razrednik: Keber prof. Štefan

ODLIČNI: 0 + 0 = 0

PRAV DOBRI: 2 + 2 = 4

Gerdej Marjan
 Grešovnik Berta
 Lahovnik Irena
 Pirtovšek Miran

DOBRI: 15 + 5 = 20

Baran Vera
 Gačnik Otmar
 Hovnik Andrej
 Kogelnik Miro
 Mališnik Metod
 Ortan Drago
 Pastirk Darinko
 Petrič Bernarda

ZADOSTNI: 8 + 0 = 8

Izak Franjo
 Konečnik Bojan (Fi)*
 Kraker Branko
 Mak Milan (Pt)*
 Prednik Stanislav
 Rožej Franc
 Studenčnik Drago (Pt)*
 Zaponšek Peter (M)*

NEZADOSTNI: 1 + 0 = 1

Novinšek Jože (Pt)**

NEOCENJENI: 1 + 0 = 1

Zerdoner Marjan

3.c poklicna kovinarska in metalurška šola 9 m + 6 ž = 15

Razrednik: Kodela prof. Rudolf

ODLIČNI: 0 + 0 = 0

PRAV DOBRI: 0 + 0 = 0

DOBRI: 5 + 4 = 9

Črešnik Milan
 Grauf Miran
 Herceg Štefan
 Kaučič Marija
 Kep Zdenka
 Krajnc Srečko
 Oder Zalika
 Ribič Jožef
 Založnik Bojana

ZADOSTNI: 4 + 2 = 6

Bricman Srečko
 Filipančič Matjaž
 Koprivnikar Branko
 Rudolf Marija
 Turičnik Anton
 Viedner Gabrijela

3.d poklicna kovinarska in metalurška šola 6 m + 12 ž = 18

Razrednik: Matija Alojz

ODLIČNI: 0 + 0 = 0

PRAV DOBRI: 0 + 0 = 0

DOBRI: 1 + 8 = 9

Borovnik Kristina
 Ferenc Alojzija
 Lakovšek Franjo
 Paradiž Irena
 Pogorevčnik Ivica
 Pogorevčnik Jožica
 Prikeržnik Olga
 Vrabič Kristina
 Zagar Ana

Petrovič Jožef
 Poberžnik Vlasta
 Pokeržnik Milan
 Požarnik Sonja
 Ravnjak Zlatko
 Rožič Miroslava
 Srebotnik Erhart
 Svetec Janez
 Vajt Milan
 Večko Samo
 Zimic Boris
 Zganec Drago

ZADOSTNI: 2 + 0 = 2

Grubelnik Franc
 Stefanovič Andrej

NEZADOSTNI: 1 + 0 = 1

Vrlič Bojan (M, To, E)**

UMRL:

Šumah Beno

IN MEMORIAM Benu Šumahu

Tisto jutro, ko nas je vest o tvoji smrti hudo presenetila, so naša srca utripala krčeviteje, naše misli so križarile po spominih na dneve, ko si še bil z nami, obenem pa pozabile na šepet pomladi, na neskončno množico formul, ki smo jih nenasitno požirali in analizirali...

V tistih urah smo pozabili na ljudi okoli sebe, mislili smo le nate, Beno.

Tri leta smo bili skupaj. V teh letih zorenja smo spoznavali ljudi, skupaj s teboj smo spoznavali drug drugega. Ti si postal naš vzornik. Zavedali smo se, da imamo v razredu odličnega prijatelja, športnika in vsestransko razgledanega mladince.

Zdaj in naenkrat ugasnila luč. Kar naenkrat in nepričakovano je ugasnilo tvoje življenje. Naša življenjska pot se je ob tvoji prerani smrti za hip ustavila, v naših srcih je nastala široka kaverna, v življenju pa praznosta, s katero se ne moremo sprizajiniti.

Beno! Naše oči še naprej sprejemajo modrino neba; pogled se ustavi na zvoniku Barbare, oči zaznajo zelenje, ki pokriva planoto, na kateri si pokopan, prsi dihaajo vijoličasti molk, ki te obdaja...

Vedno se te bomo spominjali kot vestnega, pridnega in vzornega učenca. Tvoja podoba bo ostala trajno v nas...

4. razred tehniške metalurške šole
 22 m + 1 ž = 23

Razrednik: Hadžiagič prof. Esad

ODLIČNI: 3 + 0 = 3

Kotnik Drago
 Pavše Marko
 Zalesnik Kristijan

PRAV DOBRI: 4 + 0 = 4

Čegovnik Rajko
 Kodrun Alojz
 Lečnik Marjan
 Praznik Jože

DOBRI: 11 + 1 = 12

Ferlež Robert
 Hermonko Miran
 Hovnik Srečko
 Kaker Ciril
 Karner Vojko
 Kastivnik Danilo
 Kotnik Boris
 Lupuh Roman
 Paradiž Milan
 Potočnik Jože
 Režonja Danica
 Šuler Silvo

ZADOSTNI: 1 + 0 = 1

Verčko Drago

NEZADOSTNI: 3 + 0 = 3

Breznik Jože (M)**
 Golob Zoran (M)**
 Kert Miran (Pl, Mt, M, Li)

TEHNIŠKA ŠOLA ZA ELEKTROTEHNIŠKO IN STROJNO STROKO MARIBOR ODDELEK ZA IZOBRAŽEVANJE ODRASLIH RAVNE

4. razred strojne stroke — odrasli
 24 m + 9 ž = 33

Razrednik: Vreš Franc

Balažič Jože
 Brežnjak Martin
 Creslovnik Mirko
 Golob Barbara
 Gostenčnik Alberta
 Juh Otmar
 Kogelnik Ivan
 Koletnik Jožica
 Kordež Silvo
 Kos Boris
 Kraševcec Zdenko
 Krivonog Feliks
 Marin Jakob
 Mori Marjan
 Motnik Marjan
 Navotnik Franc
 Ošlovnik Viljem
 Pečnik Drago
 Pečnik Miran
 Plazl Karel
 Podjaveršek Viktor
 Podojsteršek Milan
 Robnik Robert
 Sagernik Majda
 Skudnik Marija
 Slemenšek Marjan
 Strmčnik Franc
 Studenčnik Danica
 Studenčnik Marija
 Škrubej Romana
 Tone Pavla
 Verbole Jože
 Vrabič Edo

ŠOLA ZA SPECIALIZIRANE METALURŠKE DELAVCE RAVNE NA KOROŠKEM ODDELEK ZA ODRASLE

2. razred šola za specializirane delavce —
 metalurški

28 m + 3 ž = 31

Razrednik: Vreš Franc

Barič Mirko
 Čevnik Maks
 Glasenčnik Franc
 Ilič Ratomir
 Jurčič Leopold
 Kobovec Jakob
 Krajnc Friderik
 Krauberger Marija
 Laznik Jožefa
 Lečnik Mirko
 Legat Stanislav
 Lorenci Matevž
 Naglič Friderik
 Prosenec Leon
 Robin Adolf
 Skarlovnik Vinko
 Šestir Mirko
 Šipek Rudolf
 Šrot Ivan
 Štaudeker Pavel
 Topler Ida
 Vidovič Stefan
 Vrance Maksimilijan
 Založnik Bogomir
 Napečnik Jožef
 Kočnik Stanko
 Krajnc Maksimilijan
 Pešl Mirko
 Pogorevčnik Ivan
 Šimič Križan
 Šuler Vincenc

2. razred šola za specializirane delavce —
 kovinarji — metalurški — interno

20 m + 1 ž = 21

Božič Simon
 Franc Alojz
 Gostenčnik Stanislava
 Jelen Maksimilijan
 Krajnc Kristijan
 Krajnc Miroslav
 Krof Lovrenc
 Mori Marija

Ošlak Stanislav
 Rednak Rajko
 Šuler Drago
 Vališer Roman
 Makan Emil
 Kotnik Alojz
 Krevzelj Jožef
 Repotočnik Ferdo
 Skarlovnik Alojz
 Štrikar Valentin
 Štrikar Ferdo
 Štuk Vladimir
 Konečnik Vekoslav

POKLIČNA KOVINARSKA IN METALURŠKA ŠOLA RAVNE — ODRASLI

1. razred

65 m + 6 ž = 71

Razrednik: Vreš Franc

Bališ Ivan
 Barič Marko
 Brložnik Franc
 Čekon Andrej
 Černivnik Ivanka
 Detečnik Ivan
 Drozg Jože
 Gorenšek Drago
 Gorenšek Stefan
 Gregor Slavko
 Hrietz Boris
 Hudej Franc
 Ilič Ratomir
 Jehart Stanko
 Kadiš Andrej
 Kaker Gabrijele
 Kamenik Ludvik
 Konečnik Janez
 Konečnik Jože
 Krajnc Friderik
 Krajnc Kristijan
 Lasnik Franc
 Laznik Jožica
 Lešnik Drago
 Lorenci Zdravko
 Metulj Peter
 Mlačnik Oto
 Mlinar Rudi
 Mori Marija
 Naglič Mirko
 Oder Anton
 Pečnik Stefan
 Pintarič Ivan
 Pirnat Ivan
 Pisar Anton
 Plešej Stefan
 Plimon Milan
 Praznik Ivan
 Praznik Stanko
 Prikeržnik Peter
 Pungartnik Dragica
 Razgoršek Franc
 Repnik Franc
 Rožej Franc
 Sidar Stanislav
 Smrečnik Vincenc
 Stradovnik Andrej
 Suhovršnik Stanko
 Šimenc Marjan
 Šmon Matevž
 Šestir Mirko
 Šrot Ivan
 Štaudeker Pavel
 Šuler Vinko
 Šumnik Alojz
 Tone Franc
 Topler Ida
 Vališer Vlado
 Vidovič Stefan
 Vrance Maks
 Vavče Matevž
 Založnik Bogomir
 Želodec Jože

1. razred — interno za ŽR

Brankovič Marjan
 Hudopisk Drago
 Jelen Maks
 Kolar Milan
 Konečnik Vekoslav
 Peter Bojan
 Radič Branko
 Šumnik Matevž

**USPEH KANDIDATOV,
KI SO OPRAVLJALI ZAKLJUČNI IZPIT
V JUNIJSKEM ROKU 1977
POKLICNA KOVINARSKA
IN METALURŠKA ŠOLA**

3. a razred

21 m + 0 ž = 21

ODLIČNI: 1 + 0 = 1

Golob Franc — strojni ključavničar

PRAV DOBRI: 3 + 0 = 3

Gostenčnik Alojz — strojni ključavničar
Sekolovnik Rudolf — konstrukcijski ključ.
Senica Gregor — strojni ključavničar

DOBRI: 4 + 0 = 4

Čurč Branko — orodni ključavničar
Golob Anton — orodni ključavničar
Krivec Janez — orodni ključavničar
Škrjanec Branko — strojni ključavničar

ZADOSTNI: 6 + 0 = 6

Bizjak Marjan — strojni ključavničar
Mastek Jože — ključavničar
Osojnik Andrej — strojni ključavničar
Plazovnik Marjan — ključavničar
Tomaž Stanko — strojni ključavničar
Zmrzlikar Srečko — strojni ključavničar

NEZADOSTNI: 7 + 0 = 7

Granda Ivan — konstrukcijski ključavničar

(SI)**
Laznik Hinko — konstrukcijski ključavničar(Pt)**
Lužnik Ferdo — strojni ključavničar (Pt)**

Ritonja Karel — strojni ključavničar (Pt)**

Salčnik Anton — strojni ključavničar (Pt)**

Semernik Drago — strojni ključavničar (Pt)**

Štumberger Marjan — strojni ključavničar

(SI)**

3. b razred

21 m + 0 ž = 21

ODLIČNI: 1 + 0 = 1

Martinc Miran — strojni ključavničar

PRAV DOBRI: 4 + 0 = 4

Kaker Zvonko — strojni ključavničar

Kučež Zdravko — strojni ključavničar

Miler Franc — strojni ključavničar

Polajner Roman — strojni ključavničar

DOBRI: 9 + 0 = 9

Dretnik Tomaž — strojni ključavničar

Izak Franjo — strojni ključavničar

Kacil Bojan — strojni ključavničar

Kordež Alojz — strojni ključavničar

Kupnik Maks — strojni ključavničar

Mak Milan — strojni ključavničar

Proje Bojan — strojni ključavničar

Rudl Jože — strojni ključavničar

Smolar Marko — strojni ključavničar

ZADOSTNI: 4 + 0 = 4

Bartulovič Srečko — strojni ključavničar

Konečnik Bojan — strojni ključavničar

Kraker Branko — strojni ključavničar

Studenčnik Drago — strojni ključavničar

NEZADOSTNI: 3 + 0 = 3

Prikeržnik Jože — str. ključavničar (Stm)**

Rožen Franc — strojni ključavničar (Stm)**

Zaponšek Peter — strojni ključavničar (SI)**

3. c razred

9 m + 6 ž = 15

ODLIČNI: 0 + 0 = 0

PRAV DOBRI: 2 + 1 = 3

Grauf Miran — strugar

Kaučič Marija — strugarka

Krajnc Srečko — strugar

DOBRI: 5 + 3 = 8

Bricman Srečko — strugar

Crešnik Miran — strugar

Herceg Stefan — strugar

Kep Zdenka — strugarka

Koprivnikar Branko — strugar

Oder Zalika — strugarka

Ribič Jožef — strugar

Založnik Bojana — strugarka

ZADOSTNI: 2 + 2 = 4

Filipančič Matjaž — strugar

Rudolf Marija — strugarka

Turičnik Anton — strugar

Viedner Gabrijela — strugarka

3. d razred

5 m + 12 ž = 17

ODLIČNI: 0 + 0 = 0

PRAV DOBRI: 1 + 4 = 5

Lakovšek Franjo — rezkalec
Neumajster Marija — brusilka
Pogorevčnik Ivica — rezkalka
Pogorevčnik Jožica — brusilka
Prikeržnik Olga — brusilka

DOBRI: 4 + 8 = 12

Arih Drago — rezkalec
Borovnik Kristina — rezkalka
Čebulj Danilo — rezkalec
Divjak Viktor — rezkalec
Ferenc Alojzija — rezkalka
Gregorec Sonja — rezkalka
Kolar Boris — rezkalec
Paradiž Irena — brusilka
Pustoslemšek Darja — brusilka
Vogel Marija — rezkalka
Vrabič Kristina — rezkalka
Žagar Ana — brusilka**ŠOLA ZA SPECIALIZIRANE METALURŠKE
DELAVCE****2. razred**

13 m + 0 ž = 13

ODLIČNI: 2 + 0 = 2

Pečovnik Stanislav — topilec elektro peči
Štahr Jožef — topilec elektro peči

PRAV DOBRI: 2 + 0 = 2

Gracej Franc — strojni strugar
Kancler Viktor — strojni kalupar

DOBRI: 8 + 0 = 8

Bandalo Franc — valjavec profilov
Božinovski Boroslav — valjavec profilov
Britovšek Dušan — valjavec profilov
Karničnik Jože — žičar
Kotnik Andrej — valjavec profilov
Novak Bojan — žičar
Oder Miroslav — valjavec profilov
Trbovšek Lovro — valjavec profilov

ZADOSTNI: 1 + 0 = 1

Zupančič Mirko — valjavec profilov

**TEHNIŠKA METALURŠKA IN STROJNA
ŠOLA****4. razred**

19 m + 1 ž = 20

ODLIČNI: 4 + 0 = 4

Čegovnik Rajko — metalurški tehnik
Kotnik Drago — metalurški tehnik
Pavše Marko — metalurški tehnik
Zalesnik Kristijan — metalurški tehnik

PRAV DOBRI: 6 + 0 = 6

Hovnik Srečko — metalurški tehnik
Kaker Ciril — metalurški tehnik
Kodrun Alojz — metalurški tehnik
Lečnik Marjan — metalurški tehnik
Lupuh Roman — metalurški tehnik
Praznik Jože — metalurški tehnik

DOBRI: 5 + 1 = 6

Ferlež Robert — metalurški tehnik
Hermonko Miran — metalurški tehnik
Karner Vojko — metalurški tehnik
Paradiž Milan — metalurški tehnik
Režonja Danica — metalurški tehnik
Verčko Drago — metalurški tehnik

ZADOSTNI: 2 + 0 = 2

Kastivnik Danila — metalurški tehnik
Kotnik Boris — metalurški tehnik

NEZADOSTNI: 2 + 0 = 2

Potočnik Jože — metalurški tehnik (SI, Mbk)**
Suler Silvo — metalurški tehnik (Žm)****ŠOLA ZA SPECIALIZIRANE METALURŠKE
DELAVCE — ODRASLI****2. razred**

28 m + 3 ž = 31

ODLIČNI: 13 + 0 = 13

Čevnik Maks
Glasečnik Franc
Kočnik Stanko
Krajnc Friderik
Lorenci Matevž
Naglič FriderikPogorevčnik Ivan
Prosenc Leon
Vidovič Stefan
Vrance Maks
Jurčič Leopold
Sestir Mirko
Založnik Bogomir

PRAV DOBRI: 7 + 3 = 10

Barič Mirko
Ilič Ratomir
Krajnc Kristijan
Krautberger Marija
Laznik Jožefa
Lečnik Mirko
Robin Adolf
Šimič Križan
Šipek Rudolf
Topler Ida

DOBRI: 7 + 0 = 7

Legat Stanislav
Kobovec Jakob
Napečnik Jože
Skarlovnik Vinko
Šrot Ivan
Štaudeker Pavel
Suler Vincenc

ZADOSTNI: 1 + 0 = 1

Pešl Mirko

2. razred — interni

20 m + 1 ž = 21

ODLIČNI: 3 + 1 = 4

Jelen Maksimiljan
Mori Marija
Skarlovnik Alojz
Stopar Ivan

PRAV DOBRI: 10 + 0 = 10

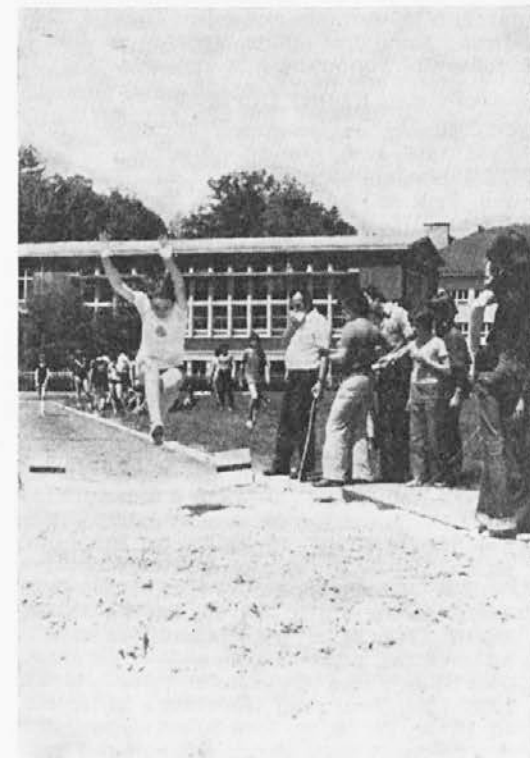
Božič Simon
Franc Alojz
Konečnik Vekoslav
Kotnik Alojz
Krajnc Miroslav
Krevzelj Jože
Makan Emil
Štrikar Valentin
Štuk Vladimir
Suler Drago

DOBRI: 6 + 0 = 6

Gostenčnik Stanislav
Krof Lovrenc
Ošlak Stanislav
Rednak Rajko
Repotočnik Ferdo
Štrikar Ferdo

ZADOSTNI: 1 + 0 = 1

Vališer Roman

Daljava

NAŠA GIMNAZIJA

daje poročilo za šolsko leto 1976-77

SVET SOLE

1. Svet šole sestavljajo štiri delegacije, in to:

a) **delegacija delovne skupnosti:** Verovnik Antonija, Filipančič Jožica, Kodrin Mihael, Suler Marija, Vevar Jerica;

b) **delegacija dijakov:** Strmčnik Dušan, Golob Irena, oKren aNja, Podričnik Martina, Rožanc Igor;

c) **delegacija sveta staršev:** Ferik Konrad, Gašper Franc, Babin Jakob, Berčič Marija, Kadiš Jože;

č) **delegacija občinskih skupščin in delovnih organizacij koroške regije:** Vrečič Koloman — SO Ravne, Potočnik Anton — SO Slovenj Gradec, Gobec Alojz — SO Radlje ob Dravi, Mori Janez — SO Dravograd, Haber Roman — železarna Ravne.

ZBOR DELOVNE SKUPNOSTI

Zbor delovne skupnosti sestavljajo vsi zaposleni sodelavci; predsednik zbora delovne skupnosti je Kožar Jernej.

UPRAVNI ODBOR

Mrdavšič Vera, Krivograd Alojz, Leitinger Ivan, Vevar Danijel, Vučko Stanko.

ODBOR ZA MEDSEBOJNA DELOVNA RAZMERJA

Burg Metka, Čepin Branko, Kožar Erna, Košuta Josip, Perič Pavla, Pur Marija.

ODBOR SAMOUPRAVNE DELAVSKE KONTROLE

Mrdavšič Janez, Lodrants Stanko, Pečovnik Marija.

ŠOLSKA SKUPNOST

(mentorica: Lešnik Marija)

V tem šolskem letu je bila predsednica Koren Janja, člani pa predsedniki razrednih skupnosti.

OSNOVNA ORGANIZACIJA ZSMS

(mentorica: Verovnik Tončka)

Predsednica OO ZSMS na šoli je bila Predikaka Marjetka, člani pa predstavniki razredov in aktivov letnikov.

ŠOLSKI DELAVCI

(Naziv, rojstno leto, začetno leto službovanja, od kdaj je na gimnaziji Ravne, stroka, kaj in kje je učil, zadolžitve, PZ-praktična znanja, STM-samoupravljanje s temelji marksizma; navajamo stanje kakršno je bilo v 4. redovalni konferenci.)

I. REDNI UČITELJI:

GOLČER Anton: ravnatelj (profesor, 1931, 1956, 1956, Bio): bio: 2č = 2 uri

BURG Marjeta (profesorica, 1941, 1963, 1963, An, Fr.): an: 1d, 1e, 2b, 2d, 3c, 3d, 4c, 4d; PZ-an: III, IV. = 26 ur; mentorica MKUD

ČEPIN Branko (profesor, 1949, 1975, 1975, glasba): osnove umetnostne vzgoje in gl. vzg.: 1a, 1b, 1č, 1d, 1e, 2a, 2b, 2c, 2č, 2d, 3d = 20 ur; umetniški vodja pevskega zbora

FILIPANČIČ Jožica (predmetna učiteljica, 1933, 1958, 1963, Te): te: 1a, 1b, 1c, 1e, 2a, 2b, 2č, 3a, 3b, 3d, 4b, 4c, 4d = 28 ur; varuhinja učil za dekliško telovadbo, somentorica športnega društva

KACL Gvidon (profesor in magister, 1945, 1969, 1971, 1973, Ma, Fi): ma: 2b, 2d, 4a, 4č, 4d, PZ-Rač: III, IV. = 21 ur

KECERIN Josip (profesor, 1938, 1955, 1973, Te): te: 1b, 1č, 1d, 2a, 2c, 2d, 3a, 3c, 3č, 4a, 4b, 4c, 4č = 27 ur; mentor športnega društva

KODRIN Mihael (profesor, 1924, 1956, 1962, Bio): bio: 1a, 1b, 1c, 2a, 2b, 2c, 3a, 3b, 3c, 3č, PZ-IV. = 27 ur; varuh zemljišča in biološke zbirke, urednik urnika

KOMPREJ Vinko (predmetni učitelj, 1939, 1956, 1964, Teh. vzg.) tehn. vzg.: 1a, 1b, 1c, 1č, 1d, 1e, 2a, 2b, 2c, 2č = 30 ur; organizator proizvodnega dela, varuh delavnice za tehnično vzgojo, mentor fotoamaterskega krožka

KOŠUTA Josip (profesor, 1946, 1970, 1973, Fil, Soc): fil: 4a, 4č, STM: 1č, 2b, 2c, 2č, 3b, 3c, 3č, 4c = 22 ur; mentor marksističnega krožka

KOTNIK Janko (profesor, 1939, 1963, 1963, Te): te: 1a, 1c, 1č, 1d, 1e, 2b, 2c, 2č, 2d, 3b, 3č, 4a, 4č = 27 ur; varuh učil za fantovsko telovadbo, somentor športnega društva

KOŽAR Erna (profesorica, 1942, 1965, 1965, An, Ne): an: 1b, 2č, 3b, 4b; ne-II.: 1a, 1c, 2a, 3a, 4a; ne-I: III, IV. = 26 ur; varuhinja učil za nemški jezik, mentorica jutranjih oddaj

KOŽAR Jernej (profesor, 1940, 1966, 1969, An, Ne): an: 1a, 2a, 3a, 4č; ne-II.: 1b, 2b, 3b, 4b, 4c, ne-I: I, II. = 26 ur; varuh fonolaboratorija in učil za angleški jezik

KRIVOGRAD Alojz (profesor, 1934, 1962, 1962, Zg): zg: 1a, 1b, 2a, 2b, 3b, 4a, 4b; STM: 1a, 1b, 4a, 4b, 4d = 24 ur; varuh učil za zgodovino, mentor zgodovinskega krožka

KRIVOGRAD Irena (profesorica, 1937, 1961, 1962, Um. vzg., Zg.): zg: 1č, 2c, 2č, 3c, 3č, 4c, 4č; umet. vzg.: 1a, 1b, 1c, 1č, 1d, 1e, 2a, 2b, 2c, 2č = 24 ur; varuh učil za umetnostno zgodovino

LEITINGER Ivan (profesor, 1944, 1968, 1973, Bio): bio: 1č, 1d, 1e, 2d, 3d; PZ-III.; ke: 1d, 1e, 2d, 3a, 3č, 3d = 24 ur; mentor biološkega krožka

LODRANT Stanko (profesor, 1927, 1950, 1950, Ke): ke: 1a, 1b, 1c, 1č, 2a, 2b, 2c, 2č, 3b, 3c; PZ-III., IV.; fi: 3c = 28 ur; varuh zbirke učil za kemijo, mentor planinskega odseka pri SSD

LOGAR Andrej (dipl. psiholog, 1951, 1977, 1977, Psi): psi: 3a, 3b, 3c, 3č, 3d; šolsko svetovanje in poklicno usmerjanje

MERVA Drago (dipl. inž., 1949, 1974, 1974, Fi): fi: 2a, 2b, 3a, 3b, 3č, 4a, 4b, 4c, 4č; PZ-fi-III. = 28 ur; mentor fizikalnega krožka;

MEH Stanko (dipl. inž., 1952, 1976, 1976, strojništvo): ma: 2a, 2c, 2č, 3a, 3b, 3c, 3d; fi: 2c, 2č = 25 ur; mentor matematičnega krožka;

MIHEU Joža (absolvent fak. za elektroteh., 1950, 1975, 1975): fi: 1d, 1e, 2d, 3d, 4d = 12 ur; asistent za fiziko in varuh učil za fiziko

MEDVED Drago (profesor, 1931, 1953, 1961, Ze): ze: 1a, 1b, 1d, 1e, 2a, 2b, 2d, 3a, 3b, 3c, 3č, 4a, 4b, 4c, 4d = 25 ur; varuh učil za zemljepis

MRDAVŠIČ Janez (profesor, 1928, 1957, 1957, Sl): sl: 1a, 1e, 2a, 3b, 3c, 4a; PZ-sl: III, IV. = 24 ur; mentor recitacijskega krožka, poverjenik za Prežihovo značko

MRDAVŠIČ Vera (profesorica, 1933, 1958, 1962, Sl, Sh): sl: 1b, 1d, 2b, 2d, 3a, 4b, 4d = 26 ur;

varuhinja učil za slovenski jezik, poverjenica za Prežihovo značko;

LEŠNIK Marija (profesorica, 1946, 1973, 1973, An, Sl): an: 1c, 1č, 2c, 3č, 4a = 14 ur; knjižničarka, mentorica šolske skupnosti

STOPAR Marjana (profesorica, 1942, 1965, 1972, Ze, Zg): zg: 1c, 1d, 1e, 2d, 3a, 3d, 4d; ze: 1c, 1č, 2c, 2č, 3d, 4č = 24 ur; mentorica krožka OZN

SUŠNIK Anton (profesor, 1932, 1957, 1961, Sl, Sh): sl: 1c, 1č, 2c, 2č, 3č, 3d, 4c, 4č = 28 ur; mentor dramskega krožka, šolski kronist, poverjenik za Prežihovo značko

VEROVNIK Antonija (profesorica, 1946, 1971, 1971, Fil, Soc): fil: 4b, 4c, 4d; PZ-soc-IV.; STM: 1c, 1d, 1e, 2a, 2d, 4c; soc: 3a, 3d = 26 ur; mentorica organizacije ZSMS na šoli

VEVAR Danijel (profesor, 1934, 1959, 1962, Ma): ma: 1a, 1b, 1c, 1č, 1d, 1e, 3č, 4b, 4c = 29 ur; varuh učil za matematiko, mentor matematičnega krožka, sourednik urnika

VEVAR Jerica (profesorica, 1940, 1964, 1964, Fr, I): fr: 1č, 2c, 2č, 3c, 3č, 3d, 4c, 4d, 1d-e = 19 ur; varuhinja učil za francoski jezik, mentorica mladinskih ur

VUČKO Stanko (predmetni učitelj, 1942, 1960, 1964, Ke-Teh. vzg.): teh. vzg.-ke: 2a, 2b, 2c; obramba in zaščita: 1a, 1b, 1c, 1č, 1d, 1e, 4a, 4b, 4c, 4č, 4d = 31 ur; mentor strelskega krožka, varuh učil obrambne vzgoje

MELANŠEK Marta (kemijski tehn., 1956, 1976, 1976): asistent za kemijo in biologijo

II. ZUNANJI UČITELJI

GROSELJ Andrej (profesor, osnovna šola Prevalje): likovni pouk: 2d, 4d = 4 ure

PACNIK Marjana (profesorica, osnovna šola Ravne na Koroškem): Ped: 4d = 1 ura

III. TAJNIŠTVO

GARB Marija, materialni knjigovodja (1932, 1949, 1962)

PUR Marija, računovodja in tajnica (1942, 1962, 1974)

IV. POMOŽNI IN TEHNIČNI DELAVCI

DROFELNIK Helena (snažilka, 1922, 1961, 1961)

LESJAK Matilda (snažilka, 1916, 1954, 1954)

MIHELIC Antonija (kuh. pomočnica, 1938, 1970, 1974)

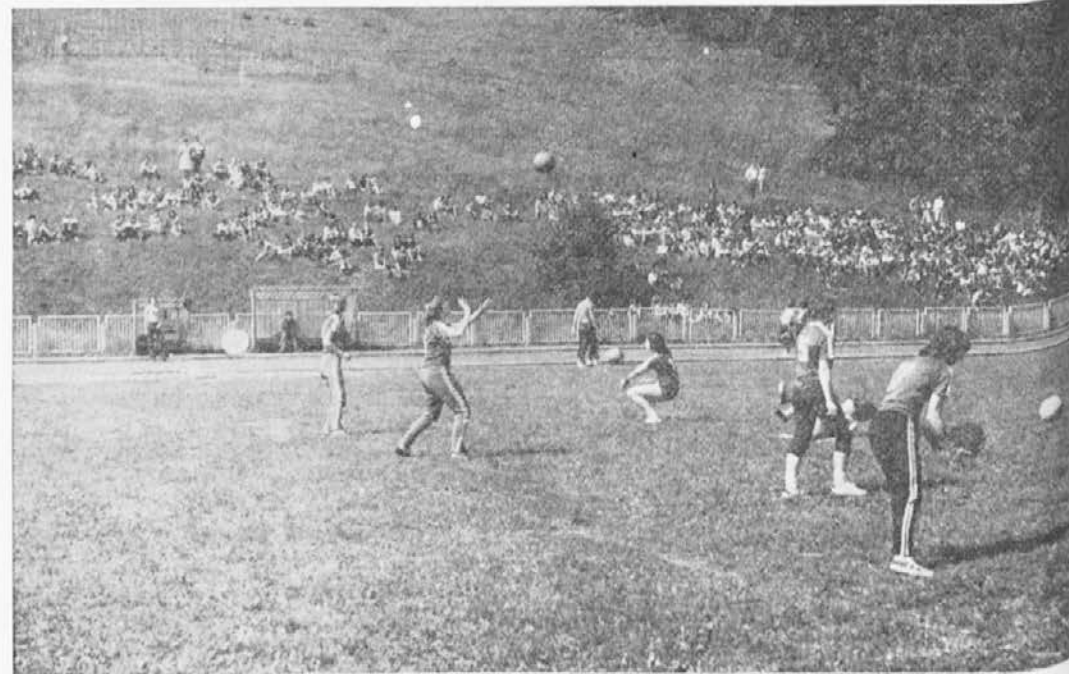
PEČOVNIK Anton (hišnik, 1925, 1949, 1953)

PEČOVNIK Marija (snažilka, 1931, 1962, 1962)

PERIČ Pavla (snažilka, 1936, 1956, 1956)

SULER Marija (snažilka, 1922, 1955, 1955)

VERČKO Angela (kuharica, 1931, 1951, 1969)

Z akademije ŠSD gimnazije na stadionu

Četrtošolci pred novimi obzorji

SPREMEMBE NA ZAVODU

PRIŠLI: MEH Stanislav (dipl. inž. strojništva) 1. 9. 1976 na novo
 MERVA Drago (dipl. inž. fizike) 6. 9. 1976 iz JLA
 MELANŠEK Marta (kemijski tehnik) 9. septembra 1976 na novo
 LOGAR Andrej (dipl. psiholog) 1. 1. 1977 na novo
 ODŠLI: IVARTNIK Anton (predavatelj obrambe in zaščite) 31. 8. 1976 na SO Ravne na Koroškem
 URŠNIK Franc (inž. matematike) 10. 10. 1976 v JLA

DIJAKI

I. Statistični pregled:

a) število in uspeh dijakov: ob zaključku šolskega leta je bilo na šoli: $230 + 397 = 627$ dijakov (od tega v pedagoški smeri: $32 + 115 = 147$ dijakov); razred je izdelalo 575 dijakov ali 91,7%; od tega je bilo 58 (9,3%) odličnih, 204 (32,5%) prav dobrih, 293 (46,7%) dobrih in 20 (3,2%) zadostnih. Popravne izpite ima 51 (8,1%) dijakov; neocenjena pa je 1 (0,2%) dijakinja;

b) socialni sestav dijakov: delavskega poklica — 354 (56,4%), kmečkega 41 (6,5%), uslužbenskega 213 (34%), obrtniškega — 18 (2,9%) in svobodni poklici — 1 (0,2%);

c) dijaki po občinah: Ravne na Koroškem 306 (48,8%), Slovenj Gradec 160 (25,5%), Radlje ob Dravi 83 (13,2%), Dravograd 76 (12,1%), ostale občine 2 (0,4%);

č) v šolo se vozi 470 dijakov, in to večinoma z avtobusi.

II. Seznam dijakov po oddelkih (oddelki pedagoške smeri so: 1. d, 1. e, 2. d, 3. d in 4. d):

1. a (13 + 21 = 34)

Razrednik: Mihael Kodrin

ODLIČNI: 1 + 1 = 2
 Čegovnik Borut (Mežica)
 Ozmeč Petra (Ravne)

PRAV DOBRI: 8 + 15 = 23

Burnik Tomaž (Slovenj Gradec)
 Jamnik Stanko (Ravne)
 Krebs Vlado (Ravne)
 Lauko Jure (Dravograd)
 Rodič Tomaž (Ravne)
 Simoniti Gregor (Slovenj Gradec)
 Struga Branko (Mežica)
 Vujkovač Bojan (Slovenj Gradec)
 Barl Andrej (Slovenj Gradec)
 Baloh Darja (Dravograd)
 Plis Marjana (Černeče)
 Fišer Marija (Slovenj Gradec)
 Grudnik Zdenka (Dravograd)
 Javornik Simon (Šmartno)
 Kacijan Tatjana (Slovenj Gradec)
 Kolmančič Alenka (Ravne)
 Kostanjevec Brina (Ravne)
 Lečnik Lidija (Ravne)
 Marošek Andreja (Slovenj Gradec)
 Steharnik Anica (Prevalje)
 Strekelj Marjana (Prevalje)
 Tasič Monika (Mislinja)
 Vinarnik Silva (Slovenj Gradec)

DOBRI: 2 + 5 = 7

Haber Goran (Ravne)
 Perič Zvonko (Kotlje)
 Dornik Mira (Ravne)
 Jeromel Irena (Dovže)
 Logar Irena (Ravne)
 Macur Jasna (Ravne)
 Setina Petra (Ravne)

ZADOSTNI: 0 + 0 = 0

POPRAVNI IZPIT IMA: 2 + 0 = 2

Črešnar Gorazd (Lovrenc na oPh.): ma
 Remic Jurij (Dravograd): ne

1. b (14 + 20 = 34)

Razredničarka: Erna Kožar

ODLIČNI: 3 + 1 = 4

Benko Davorin (Prevalje)
 Mikuš Rok (Slovenj Gradec)
 Pravdič Miran (Dravograd)
 Poberžnik Marjana (Ravne)

PRAV DOBRI: 7 + 11 = 18

Bričman Ivo (Pameče)
 Gošnjak Rado (Dobja vas)
 Hrašnik Sašo (Ravne)
 Kodela Matevž (Ravne)
 Nabernik Igor (Mislinja)
 Praprotnik Marijan (Vuzenica)
 Rožanc Igor (Dobja vas)
 Boštjan Magda (Ravne)
 Črešnik Jožica (Dravče)
 Damijan Renata (Slovenj Gradec)
 Drevenšek Marta (Prevalje)
 Jeznik Štefka (Šentjanž)
 Kamenik Majda (Ravne)
 Kotnik Dominika (Prevalje)
 Krajnc Zdenka (Pernice)
 Merkač Sonja (Stražišče)
 Potočnik Mateja (Slovenj Gradec)
 Ravnikar Alenka (Slovenj Gradec)

DOBRI: 4 + 7 = 11

Dolar Zlatko (Slovenj Gradec)
 Lodrant Stanislav (Prevalje)
 Matvos Darko (Mislinja)
 Špegel Damijan (Slovenj Gradec)
 Gerhold Elizabeta (Pernice)
 Kelc Marija (Slovenj Gradec)
 Kotnik Erika (Slovenj Gradec)
 Miklavc Andreja (Mežica)
 Preglau Barbara (Prevalje)
 Prisljan Darja (Mežica)
 Verdnik Majda (Muta)

ZADOSTNI: 0 + 0 = 0

POPRAVNI IZPIT IMA: 0 + 1 = 1

Vesnec Aleksandra (Prevalje): an, ma

1. c (12 + 20 = 32)

Razredničarka: Marjana Stopar

ODLIČNI: 2 + 3 = 5

Letonja Marko (Ravne)
 Mrdavič Igor (Ravne)
 Bohnec Lidija (Ravne)
 Čibron Andreja (Prevalje)
 Krajnc Marija (Prevalje)

PRAV DOBRI: 5 + 11 = 16

Bukovnik Marjan (Slov. Gradec)
 Grzina Boris (Ravne)
 Kaker Jože (Črna)
 Lampret Rado (Ravne)
 Mežnar Dušan (Mežica)
 Cof Otka (Mežica)
 Guček Felicita (Mežica)
 Krajnc Jana (Črna)
 Orožen Barbara (Ravne)
 Gavran Renata (Mežica)
 Paradiž Darja (Slovenj Gradec)
 Repotočnik Metka (Dravograd)
 Rus Sonja (Ravne)
 Salecl Renata (Slovenj Gradec)
 Vranjek Darja (Šmartno)
 Žerdoner Jožica (Ravne)

DOBRI: 4 + 5 = 9

Golčer Milan (Ravne)
 Krivograd Marko (Ravne)
 Lužnik Peter (Slovenj Gradec)
 Mlakar Miran (Slovenj Gradec)
 Grabner Valerija (Ravne)
 Keber Simona (Črna)
 Kotnik Alenka (Ravne)
 Mravljak Marija (Dravograd)
 Sagmeister Ljuba (Dravograd)

ZADOSTNI: 0 + 0 = 0

POPRAVNI IZPIT IMA: 1 + 1 = 2

Lednik Željko (Mežica): ma
 Hartman Irena (Šmartno): an, ne

1. č (13 + 20 = 33)

Razredničarka: Jerica Vevar

ODLIČNI: 0 + 4 = 4

Rapuc Alenka (Černeče)
 Renčelj Simona (Radlje)
 Repnik Majda (Vuhred)
 Vučič Renata (Radlje)

PRAV DOBRI: 6 + 9 = 15

Bončina Borut (Prevalje)
 Butolen Dušan (Radlje)
 Franc Drago (Radlje)
 Koler Božo (Radlje)
 Podričnik Slavko (Mežica)
 Zorman Marko (Dobja vas)
 Božnik Vlasta (Stari trg)
 Čakš Milena (Dravograd)
 Hedl Anemarija (Radlje)
 Pečnik Anita (Dravograd)
 Podpečan Darinka (Šmartno)
 Plazl Ljuba (Leše)
 Pšeničnik Marjana (Libeliče)
 Pušnik Elica (Dravograd)
 Renčelj Aleksandra (Radlje)

DOBRI: 5 + 5 = 10

Grauf Alojz (Mežica)
 Ivartnik Bojan (Prevalje)
 Izak Jaroslav (Ravne)
 Kajzer Miran (Libeliče)
 Prodnik Miroslav (Črna)
 Gnamuš Sonja (Šentjanž)
 Grah Romana (Slovenj Gradec)
 Pušnik Berta (Libeliče)
 Hedl Renata (Radlje)
 Senica Romana (Šentanel)

ZADOSTNI: 1 + 0 = 1

Geršak Dejan (Črna)

POPRAVNI IZPIT IMA: 1 + 1 = 2

Gerdej Edvard (Vuzenica): ma
 Pogorevčnik Marta (Šmartno): an

NEOCENJEN: 0 + 1 = 1

Korbar Majda (Radlje)

1. d (10 + 22 = 32)

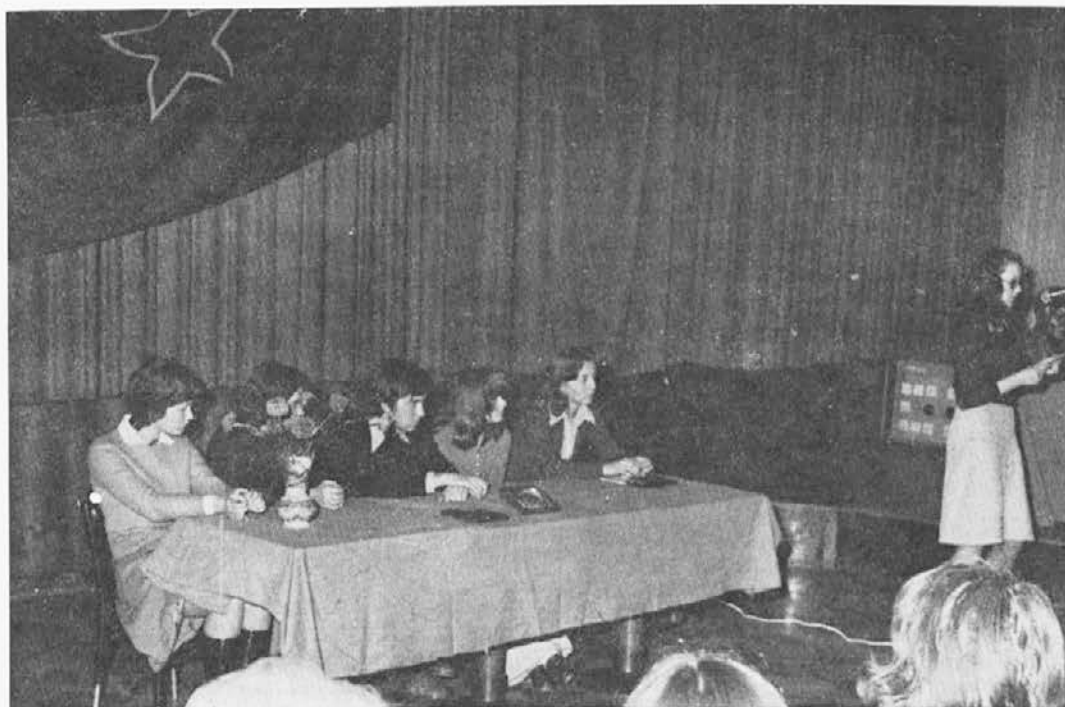
Razrednik: Ivan Leitinger

ODLIČNI: 1 + 0 = 1

Pažek Milan (Remšnik)

PRAV DOBRI: 2 + 9 = 11

Keber Borut (Ravne)
 Smolar Tone (Trbonje)
 Galun Vlasta (Prevalje)
 Javornik Blanka (Vuhred)
 Jehart Stanislava (Slovenj Gradec)
 Kac Mija (Šmartno)
 Mesner Vera (Ravne)
 Sirk Breda (Ravne)
 Šinko Zlatica (Dravograd)
 Štern Tanja (Slovenj Gradec)

S konference ZSMS gimnazije

Žvikart Anka (Slovenj Gradec)

DOBRI: 4 + 8 = 12

Hojnik Roman (Podgorje)

Komar Gvido (Mežica)

Stemlak Zlatko (Vuhred)

Svetina Srečko (Ravne)

Breznik Romana (Pameče)

Čevnik Marina (Dravograd)

Dretnik Gabrijela (Črneče)

Gabor Irma (Ravne)

Kun Blanka (Vuhred)

Marhl Mija (Radlje)

Mravljak Marina (Radlje)

Pogorelnik Darja (Radlje)

ZADOSTNI: 0 + 0 = 0

POPRAVNI IZPIT IMA: 3 + 5 = 8

Donik Samo (Mežica): ma

Grabec Janez (Slovenj Gradec): ma

Pečovnik Miha (Vuzenica): an, ma

Jesenčnik Mirjam (Črna): ma

Mezner Vanja (Ravne): an

Pavlič Olga (Vuzenica): an

Plešer Ljuba (Črna): ma

Siherle Olga (Črna): sl, an, ma

Izstopil 26. 5. 1977

Stopar Hubert (Črna)

1. e (9 + 21 = 30)

Razrednik: Drago Medved

ODLIČNI: 0 + 1 = 1

Lakovšek Sonja (Prevalje)

PRAV DOBRI: 1 + 4 = 5

Zorman Emil (Prevalje)

Hudej Marjana (Ravne)

Lesnik Milena (Dravograd)

Pepelnjak Rozalija (Dol pri Hrastniku)

Vrčkovnik Cvetka (Prevalje)

DOBRI: 3 + 12 = 15

Sušel Blaž (Mežica)

Tomšič Zarko (Lampreče-Črna)

Zorman Zoran (Slovenj Gradec)

Čegovnik Irena (Prevalje)

Češek Metka (Trbonje)

Detečnik Marija (Smiklavž)

Jamer Milena (Libeliče)

Konečnik Sonja (Smartno)

Kosmač Bernarda (Dobja vas)

Lečnik Liljana (Ravne)

Novak Marija (Legen)

Potočnik Edita (Prevalje)

Sternad Vijolanda (Ravne)

Sušec Silva (Slovenj Gradec)

Zorman Anica (Prevalje)

ZADOSTNI: 4 + 1 = 5

Erat Bogomir (Ravne)

Knez Milan (Mežica)

Pudgar Dušan (Dobja vas)

Rebernik Miran (Ravne)

Šertel Marija (Mislinjska Dobrava)

POPRAVNI IZPIT IMAJO: 1 + 3 = 4

Bezjak Drago (Črna): an

Kokot Simona (Slovenj Gradec): ma

Pumpas Suzana (Črna): ma

Senica Marijana (Mežica): ma

Izstopila 7. 4. 1977

Beber Melita (Ravne)

2. a (16 + 14 = 30)

Razrednik: Janez Mrdavšič

ODLIČNI: 1 + 0 = 1

Kos Drago (Ravne)

PRAV DOBRI: 7 + 5 = 12

Gorenšek Peter (Ravne)

Gorše Franjo (Mežica)

Javornik Franc (Mislinja)

Kaker Vojko (Ravne)

Krištofelc Frenk (Slovenj Gradec)

Sušnik Tomaž (Prevalje)

Vrečič Marko (Dobja vas)

Grošelc Joža (Prevalje)

Predikaka Marjeta (Prevalje)

Ramšak Suzana (Mežica)

Štimnikar Brigita (Ravne)

Zorman Olga (Slovenj Gradec)

DOBRI: 8 + 9 = 17

Božič Zvonko (Prevalje)

Faktor Viktor (Mežica)

Knez Hinko (Slovenj Gradec)

Košan Marko (Slovenj Gradec)

Lončar Stanislav (Ravne)

Medl Jaro (Ravne)

Raišp Ivo (Slovenj Gradec)

Rogina Boris (Prevalje)

Bevc Cvetka (Ravne)

Bukovec Magdalena (Ravne)

Gašper Marta (Podgorje)

Knez Irena (Ravne)

Metelko Metka (Prevalje)

Osrajnik Ljuba (Slovenj Gradec)

Plohl Anita (Ravne)

Ranc Darinka (Prevalje)

Šverc Miroslava (Dovže)

ZADOSTNI: 0 + 0 = 0

2. b (14 + 17 = 31)

Razrednik: Josip Košuta

ODLIČNI: 2 + 2 = 4

Grešovnik Miroslav (Mislinja)

Perman Mihael (Ravne)

Hovnik Marjetica (Slovenj Gradec)

Kompreg Irena (Prevalje)

PRAV DOBRI: 4 + 4 = 8

Glavič Gorazd (Slovenj Gradec)

Gobec Marjan (Vuzenica)

Prša Milan (Dravograd)

Strojnik Vojko (Prevalje)

Čegovnik Zdenka (Slovenj Gradec)

Igerc Breda (Ravne)

Pratnekar Zvezdana (Prevalje)

Steharnik Vesna (Ravne)

DOBRI: 6 + 10 = 16

Gnamuš Janez (Ravne)

Kac Stanislav (Slovenj Gradec)

Kovačič Stanislav (Ravne)

Lednik Mitja (Mežica)

Podpečan Janez (Mislinja)

Strmčnik Dušan (Ravne)

Buhvald Mira (Ravne)

Celcer Maja (Slovenj Gradec)

Lagoja Marija (Mežica)

Leđl Eva (Dravograd)

Lotrič Marta (Ravne)

Metelko Gordana (Slovenj Gradec)

Pajnik Marija (Dravograd)

Pšeničnik Zorislava (Ravne)

Skuk Darinka (Prevalje)

Znidaršič Brigita (Mežica)

ZADOSTNI: 0 + 1 = 1

Pečovnik Jožica (Ravne)

POPRAVNI IZPIT IMA: 2 + 0 = 2

Gaber Danilo (Slovenj Gradec): an, fi, ke

Osrajnik Peter (Slovenj Gradec): fi

2. c (11 + 15 = 26)

Razredničarka: Irena Krivograd

ODLIČNI: 1 + 0 = 1

Pušnik Dušan (Slovenj Gradec)

PRAV DOBRI: 3 + 1 = 4

Čas Andrej (Slovenj Gradec)

Peserl Danilo (Vuzenica)

Skutnik Branko (Slovenj Gradec)

Verbole Danijela (Ravne)

DOBRI: 4 + 12 = 16

Blatnik Andrej (Slovenj Gradec)

Ferk Iztok (Slovenj Gradec)

Rek Zlatko (Vuzenica)

Vinkl Darko (Mežica)

Dobernik Simona (Slovenj Gradec)

Grabner Melita (Ravne)

Grobelnik Bojana (Slovenj Gradec)

Krevzelj Jožica (Zelen breg — Ravne)

Miheu Teja (Turiška vas)

Nabernik Sonja (Dobja vas)

Ošlak Marjana (Mežica)

Sadovnik Branka (Tolsti vrh)

Stumberger Blanka (Mežica)

Tomaž Tatjana (Ravne)

Vaupot Smiljana (Slovenj Gradec)

Založnik Ivica (Mislinjska Dobrava)

ZADOSTNI: 0 + 0 = 0

POPRAVNI IZPIT IMAJO: 3 + 2 = 5

Horvat Dušan (Vuhred): an

Leštan Črtomir (Vuzenica): an, ma, fi

Vošner Miroslav (Mislinjska Dobrava): fr, bio

Geršak Petra (Prevalje): fr, bio

Gostenčnik Metoda (Smartno): an

2. č (11 + 19 = 30)

Razrednik: Vinko Kompreg

ODLIČNI: 0 + 0 = 0

PRAV DOBRI: 1 + 4 = 5

Melinc Bojan (Dravograd)

Grubelnik Alenka (Radlje)

Havle Zdenka (Dravograd)

Jamšek Marinka (Ravne)

Knez Dragica (Sp. Vižinga)

DOBRI: 7 + 12 = 19

Deberšek Bojan (Radlje)

Križanovski Vasilij (Črna)

Plesec Ivan (Črna)

Stornik Janez (Prevalje)

Štosir Stanko (Ravne)

Tjukajev Maks (Radlje)

Vrhovnik Mitja (Črneče)

Arih Milena (Kotlje)

Čeru Nanika (Slovenj Gradec)

Kaiser Olga (Podvelka)

Kocjančič Danica (Tolsti vrh)

Kralj Rozalija (Dravograd)

Markota Gordana (Slovenj Gradec)

Medved Bernarda (Sentjanž)

Merkač Renata (Prevalje)

Mori Bojana (Vuhred)

Navodnik Vladislava (Dravograd)

Repotočnik Nežika (Slovenj Gradec)

Srebnik Vanja (Radlje)

ZADOSTNI: 0 + 2 = 2

Krumpačnik Vera (Prevalje)
Kurnik Jožica (Črna)

POPRAVNI IZPIT IMAJO: 3 + 1 = 4

Kotnik Zdravko (Ravne): an
Krenker Franc (Dobrije): fi
Šisernik Edvard (Ravne): fi
Gagič Milena (Slovenj Gradec): zg

2. d (2 + 31 = 33)

Razredničarka: Marjeta Burg

ODLIČNI: 0 + 1 = 1

Zupanc Irena (Lokovica)

PRAV DOBRI: 0 + 10 = 10

Borovnik Ida (Mislinja)
Kac Irena (Zelovec)
Konečnik Sonja (Smartno)
Konič Bojana (Prevalje)
Konič Leonida (Dobja vas)
Lešnik Vida (Radlje)
Pušnik Majda (Vuzenica)
Šibečnik Milena (Ravne)
Šinko Jelka (Tolsti vrh)
Zmagaj Ksenija (Črna)

DOBRI: 2 + 17 = 19

Heršold Danilo (Muta)
Močivnik Jože (Prevalje)
Knez Marija (Primož na Pohorju)
Kolar Dragica (Dobrije)
Konečnik Nada (Smartno)
Kordež Jelka (Primož na Pohorju)
Kordež Marija (Prevalje)
Majcenovič Tanja (Slovenj Gradec)
Plevnik Valerija (Brde pri Slovenj Gradcu)
Podričnik Martina (Lom nad Mežico)
Podstenšek Marija (Libeliška gora)
Proje Karla (Otiški vrh)
Rebernik Antonija (Muta)
Ročnik Irena (Črna)
Smolar Diana (Muta)
Strmčnik Frančiška (Primož na Pohorju)
Šeško Leonida (Muta)
Tisnikar Marija (Mislinja)
Trs Andreja (Slovenj Gradec)

ZADOSTNI: 0 + 2 = 2

Račnik Darinka (Muta)
Zvikart Mihaela (Dravograd)

POPRAVNI IZPIT IMA: 0 + 1 = 1

Pušnik Marija (Ravne): an

3. a (12 + 17 = 29)

Razredničarka: Vera Mrdavšič

ODLIČNI: 3 + 3 = 6

Geršak Borut (Prevalje)
Zerdoner Branko (Ravne)
Žižek Janko (Dravograd)
Koren Janja (Slovenj Gradec)
Lenassi Blanka (Ravne)
Šisernik Darinka (Ravne)

PRAV DOBRI: 3 + 7 = 10

Lesnik Silvin (Dravograd)
Sagmeister Miroslav (Dravograd)
Veršnik Igor (Šentjanž)
Borovnik Silvija (Dravograd)
Hancman Gabrijela (Žerjav)
Huđej Berta (Ravne)
Konič Renata (Prevalje)
Krivograd Natalija (Ravne)
Lamprecht Majda (Polena)
Trbižan Karmen (Ravne)

DOBRI: 3 + 6 = 9

Šater Stojan (Ravne)
Škorjanc Janez (Dravograd)
Urnaut Borut (Ravne)
Kos Irena (Muta)
Kristavčnik Tatjana (Črna)
Pezdir Andreja (Poljana)
Planinšek Zdenka (Mežica)
Pravdič Lilijana (Dravograd)
Šave Lidija (Slovenj Gradec)

ZADOSTNI: 2 + 0 = 2

Beber Bojan (Ravne)
Plevnik Mojmir (Ravne)

POPRAVNI IZPIT IMA: 1 + 1 = 2

Grainer Sandi (Ravne): ne, ma, fi
Forstner Andreja (Prevalje): an, fi

Pred nastopom

3. b (10 + 19 = 29)

Razrednik: Alojz Krivograd

ODLIČNI: 0 + 0 = 0

PRAV DOBRI: 0 + 3 = 3

Slatinek Sonja (Slovenj Gradec)
Volmajer Marjana (Ravne)
Zdovc Maja (Slovenj Gradec)

DOBRI: 5 + 12 = 17

Konečnik Albert (Slovenj Gradec)
Kolar Rok (Prevalje)
Mauhler Jože (Dobrije)
Nabernik Jože (Dobrije)
Pinter Jože (Slovenj Gradec)
Berčič Bojan (Ravne)
Cvilak Nada (Ravne)
Gerold Darja (Dobja vas)
Gradišnik Majda (Slovenj Gradec)
Gros Milena (Ravne)
Kotnik Nataša (Muta)
Lužnik Darja (Slovenj Gradec)
Panjek Edita (Slovenj Gradec)
Strah Jelka (Ravne)
Šuler Ivica (Slovenj Gradec)
Verdinek Bojana (Kotlje)
Vivod Jana (Goriški vrh)

ZADOSTNI: 3 + 0 = 3

Leskovar Dušan (Slovenj Gradec)
Štruel Dušan (Mežica)
Špegel Stanko (Muta)

POPRAVNI IZPIT IMAJO: 2 + 4 = 6

Flis Davorin (Prevalje): ma
Uranč Sašo (Mežica): an, ne, fi
Benka Malvina (Slovenj Gradec): fi
Breznik Marija (Muta): fi, an
Dražnik Metka (Dravograd): fi, an
Perovec Nataša (Ravne): an

3. c (10 + 14 = 22)

Razrednik: Stanko Lodrant

ODLIČNI: 1 + 0 = 1

Sonjak Nikolaj (Prevalje)

PRAV DOBRI: 3 + 4 = 7

Jurko Blaž (Slovenj Gradec)
Penšek Marjan (Slovenj Gradec)
Rebernik Bojan (Slovenj Gradec)
Kamnik Blanka (Črna)
Rožej Irena (Ravne)
Slabe Cvetka (Črna)
Vrbnjak Bojka (Slovenj Gradec)

DOBRI: 6 + 9 = 15

Černovšek Vilko (Črna)
Gagič Miodrag (Slovenj Gradec)
Gradišnik Branko (Prevalje)
Keček Milan (Ravne)
Pavič Milan (Ravne)
Velunšek Miran (Prevalje)
Fišer Alenka (Slovenj Gradec)
Glavica Jelka (Ravne)
Gostenčnik Nevenka (Ravne)
Klemenc Jolanda (Prevalje)
Kostanjevec Irena (Slovenj Gradec)
Lauko Breda (Smartno)
Pogorelnik Cvetka (Smartno)

Večko Marija (Ravne)

Vidrih Neva (Žerjav)

ZADOSTNI: 0 + 0 = 0

POPRAVNI IZPIT IMA: 0 + 1 = 1
Grnjak Tatjana (Prevalje): an, fr

3. č (10 + 14 = 24)

Razrednik: Danijel Vevar

ODLIČNI: 0 + 1 = 1

Falnoga Ingrid (Mežica)

PRAV DOBRI: 1 + 5 = 6

Kogoj Miroslav (Žerjav)
Burjak Zorica (Mežica)
Erjavc Nada (Radlje)
Hrvacki Vida (Trbonje)
Jamer Nežka (Mežica)
Werber Jožica (Sp. Vižinga)

DOBRI: 7 + 8 = 15

Breg Janko (Kotlje)
Dretnik Darko (Mežica)
Golob Srečko (Radlje)
Goršek Dušan (Šentjanž)
Petek Miro (Črna)
Semlak Janez (Radlje)
Smolar Adi (Muta)
Čas Branka (Tomaška vas)
Kokol Milena (Dovže)
Krajnc Hilda (Frankolovo)
Langerhole Alenka (Smartno)
Langerhole Metka (Smartno)
Marhl Silva (Radlje)
Sredenšek Tanja (Radlje)
Urh Cvetka (Vuzenica)

ZADOSTNI: 0 + 0 = 0

POPRAVNI IZPIT IMA: 2 + 0 = 2

Kaiser Hubert (Remšnik): ma, fi
Miklavc Branko (Dravograd): ma, fi

3. d (8 + 19 = 27)

Razredničarka: Tončka Verovnik

ODLIČNI: 0 + 1 = 1

Babin Jakica (Ravne)

PRAV DOBRI: 1 + 7 = 8

Podojsteršek Miran (Prevalje)
Antolič Irena (Ravne)
Belaj Marjeta (Mežica)
Lešnik Marjeta (Mežica)
Preglav Cvetka (Črneče)
Razgoršek Irena (Slovenj Gradec)
Veršnik Nevenka (Mežica)
Vrhovnik Majda (Slovenj Gradec)

DOBRI: 4 + 7 = 11

Anželak Ivan (Ravne)
Dobovičnik Samo (Dravograd)
Hribernik Vasja (Dravograd)
Kadiš Mitja (Prevalje)
Forštner Renata (Mežica)
Križovnik Marina (Mislinja)
Mithans Olga (Mislinja)
Rader Olga (Slovenj Gradec)
Srnovršnik Polona (Pameče)
Šegovc Tatjana (Ravne)

Mladost

Orač Zdenka (Stranje, Šmarje pri Jelšah)

ZADOSTNI: 1 + 1 = 2

Krevh Janez (Vič)
Vinšek Suzana (Vuzenica)

POPRAVNI IZPIT IMA: 2 + 3 = 5

Pavlič Zvonko (Trbnje): an
Vožič Janez (Črneče): an, fr
Gorenjak Lea (Mežica): an, fr, geo
Kodrun Slavka (Javorje): an
Lesnik Metka (Črna): glasbilo

4. a (15 + 17 = 32)

Razredničarka: Marija Lešnik

ODLIČNI: 0 + 4 = 4

Kašnik Silvestra (Slovenj Gradec)
Pogorelnik Metka (Vuzenica)
Potočnik Alenka (Slovenj Gradec)
Slemenik Cirila (Tomaša vas)

PRAV DOBRI: 7 + 4 = 11

Kadiš Bogdan (Prevalje)
Linasi Marjan (Slovenj Gradec)
Pogorevc Bojan (Ravne)
Ruter Ernest (Ravne)
Senica Miro (Dravograd)
Stravnik Borut (Slovenj Gradec)
Veršnik Samo (Šentjanž)
Andrić Olga (Vuzenica)
Laure Janja (Slovenj Gradec)
Tušnik Jelka (Šmartno)
Waltl Alenka (Slovenj Gradec)

DOBRI: 9 + 8 = 17

Gobec Andrej (Vuzenica)
Gregorek Nino (Vuzenica)
Klančnik Miran (Ravne)
Kolar Slavko (Podklanc)
Mlakar Bojan (Slovenj Gradec)

Setina Božidar (Dobja vas)
Sisernik Bojan (Slovenj Gradec)
Čeru Bernarda (Slovenj Gradec)
Dretnik Petra (Stari trg)
Golob Irena (Črna)
Golob Marta (Dobrava)
Kac Tadeja (Šmartno)
Pinter Karolina (Otiški vrh)
Ramšak Marija (Mislinjska Dobrava)
Rogina Bernard (Podgorje)
Simetinger Marjana (Črna)
Kosi Igor (Vuzenica)

ZADOSTNI: 0 + 0 = 0

POPRAVNI IZPIT IMA: 0 + 0 = 0

UMRL 24. 5. 1977
Gorše Borut (Podgorje)

4. b (14 + 16 = 30)

Razrednik: Jernej Kožar

ODLIČNI: 0 + 4 = 4

Kumprej Matilda (Lom)
Ramšak Marina (Slovenj Gradec)
Zorman Jelka (Slovenj Gradec)
Zohar Jelka (Šentilj)

PRAV DOBRI: 6 + 6 = 12

Brumen Marko (Žerjav)
Kac Boris (Slovenj Gradec)
Kresnik Ivan (Legen)
Polak Zlatko (Vuzenica)
Suhodolčan Primož (Prevalje)
Šrot Božidar (Ravne)
Bari Vlasta (Slovenj Gradec)
Kompelj Majda (Prevalje)
Kotnik Majda (Dobrije)
Lekše Nevenka (Mislinja)
Potočnik Maja (Slovenj Gradec)
Rizmal Marija (Žerjav)

DOBRI: 5 + 6 = 11

Küzma Ladislav (Prevalje)
Lipovšek Ivan (Ravne)
Pušnik Janez (Šentilj)
Strmčnik Bojan (Ravne)
Žuželj Drago (Tomaška vas)
Cajnkari Marija (Ravne)
Godec Alenka (Dobja vas)
Kadiš Milena (Dobrava)
Pogorelnik Irena (Šmartno)
Sojč Bojana (Črna)
Sol Sonja (Vuzenica)

ZADOSTNI: 0 + 0 = 0

POPRAVNI IZPIT IMAJO: 3 + 0 = 3

Kumprej Frančišek (Leše): ma, an, fi
Smonkar Zvonko (Mislinjska Dobrava): ma
Vovk Vojko (Mislinja): an, ne
+ po popravnem izpitu
+ po popravnem izpitu

4. c (11 + 18 = 29)

Razrednik: Tone Sušnik

ODLIČNI: 3 + 3 = 6

Planinšek Branko (Mežica)
Pušnik Stanko (Ravne)
Triglav Jože (Ravne)
Kodrin Janeta (Ravne)
Rožanc Bojanka (Dobja vas)
Vernekar Melita (Ravne)

PRAV DOBRI: 3 + 4 = 7

Bevc Albin (Ravne)
Svetina Branko (Ravne)
Vreš Branko (Črneče)
Grošelj Marija (Prevalje)
Kavšak Ana (Ravne)
Krivograd Irena (Ravne)
Kukenberg Jožica (Dravograd)

DOBRI: 3 + 11 = 14

Ledl Gorazd (Vič)
Logar Janko (Slovenj Gradec)
Vidrih Janez (Žerjav)
Butolen Irena (Slovenj Gradec)
Hancman Mira (Prevalje)
Levičar Marta (Dobja vas)
Naveršnik Mihaela (Prevalje)
Oletič Jožica (Pameče)
Oto Betka (Libeliče)
Ranc Majda (Tolsti vrh)
Sagajšek Renata (Prevalje)
Šarkezi Cvetka (Ravne)
Škrubej Ana (Črna)
Tomba Tatjana (Stari trg)

ZADOSTNI: 2 + 0 = 2

Palir Branko (Slovenj Gradec)
Vute Danilo (Prevalje)
Izstopila 24. 5. 1977
Breznik Sonja (Stari trg)

4. č (12 + 21 = 33)

Razrednik: Drago Merva

+ po popravnem izpitu
+ po popravnem izpitu

ODLIČNI: 2 + 7 = 9

Miklavc Janko (Ravne)
Svečko Rajko (Vuhred)
Borovčanin Darja (Mežica)
Geč Irena (Slovenj Gradec)
Javornik Irma (Dravograd)
Mrdavšič Metka (Ravne)
Oderlap Ida (Leše)
Podpečan Marija (Bukovska vas)
Zlatar Ljudmila (Zg. Vižunga)

PRAV DOBRI: 5 + 4 = 9

Cehner Mirko (Črneče)
Kogelnik Janko (Prevalje)
Lajtinger Zlatko (Radlje)
Pori Simon (Prevalje)
Ranc Marjan (Ravne)
Cigler Ivanka (Radlje)
Deberšek Dunja (Radlje)
Dragolič Marjeta (Ravne)
Lodrant Alenka (Prevalje)

DOBRI: 5 + 10 = 15

Ajd Darko (Dravograd)
Arbeiter Franjo (Prevalje)
Bukovnik Milan (Radlje)
Ravnikar Anton (Slovenj Gradec)
Sušec Slavko (Slovenj Gradec)
Cifer Marta (Ravne)
Jehart Cvetka (Ravne)

Kralj Ivica (Radlje)
 Mirkač Ljubica (Vuzenica)
 Pristolič Silva (Prevalje)
 Planinšek Bernarda (Dovže)
 Repnik Ida (Vuhred)
 Robin Sabina (Radlje)
 Turkuš Marijana (Radlje)
 Voh Marta (Vuzenica)

ZADOSTNI: 0 + 0 = 0

4. d (3 + 22 = 25)

Razredničarka: Joža Miheu

ODLIČNI: 1 + 1 = 2

Ramšak Jože (Vič)
 Pepevnik Irena (Ravne)

PRAV DOBRI: 0 + 4 = 4

Britovšek Veronika (Ravne)
 Gostenčnik Marija (Tolsti vrh)
 Kota Vida (Vuzenica)
 Pečovnik Mirjam (Mežica)

DOBRI: 2 + 16 = 18

Krevh Matjaž (Vič)
 Sušnik Marjan (Mežica)
 Belej Milena (Prevalje)
 Breznik Milena (Troblje)
 Cehner Stanislava (Dobja vas)
 Friškovec Ana (Mežica)
 Ivanišević Zvonka (Slovenj Gradec)
 Kladnik Neža (Dobja vas)
 Krajnc Dragica (Dravograd)
 Krevh Ljuba (Troblje)
 Lorenci Nada (Vuzenica)
 Močnik Jožica (Libeliška gora)
 Penšek Irena (Slovenj Gradec)
 Praper Marina (Mežica)
 Pšeničnik Marija (Dravograd)
 Rošč Danica (Mežica)
 Sušnik Barbara (Prevalje)
 Zabukovec Darinka (Ravne)

ZADOSTNI: 0 + 0 = 0

POPRAVNI IZPIT IMA: 0 + 1 = 1

Zaveršnik Marjana (Vuzenica): zg, an

ZAKLJUČNI IZPIT JUNIJA 1977

Izpitni odbor so sestavljali:

predsednik: Golčer Anton, ravnatelj
 podpredsednik: Kožar Jernej, izpraševalec
 za angleški in nemški jezik
 tajnica: Filipančič Jožica
 člani: Burg Marjeta (an), Čepin Branko (gl), Kacl Gvidon (ma), Kecerin Josip, Kodrin Mihael (bio), Kompnej Vinko, Košuta Josip (STM, fil, psi), Kotnik Janko, Kožar Erna (an, ne), Krivograd Alojz (STM, zg), Krivograd Irena (STM, zg), Leitinger Ivan (bio, ke), Lešnik Marija (an), Lodrnt Stanko (ke), Logar Andrej, Medved Drago (ze), Meh Stanko, Merva Drago (fi), Mihev Joža, Mrdavšič Janez (sl, psi), Mrdavšič Vera (sl), Stopar Marjana (STM, ze), Sušnik Tone (sl), Verovnik Antonija (STM, fil, psi), Vevar Danijel (ma), Vevar Jerica (fr), Vučko Stanko, Melanšek Marta

KANDIDATI: redni dijaki, ki so uspešno dovršili 4. razred:

iz 4. a: 14 + 18 = 32

iz 4. b: 11 + 16 = 27

iz 4. c: 11 + 18 = 29

iz 4. č: 12 + 21 = 33

iz 4. d: 3 + 21 = 24

skupaj: 51 + 94 = 145

Po členu 18 pravilnika o izpitih (Uradni list SRS št. 4-151/75) so učenci, ki so končali zaključni razred z odličnim uspehom, oproščeni opravljanja zaključnega izpita in se jim šteje, da so opravili zaključni izpit z odličnim uspehom.

OPROŠČENIH JE BILO 25 DIJAKOV, IN SICER:

iz 4. a:
 Kašnik Silvestra
 Slemenik Cirila
 Pogorelnik Metka
 Potočnik Alenka

iz 4. b:
 Kumprej Matilda
 Ramšak Marina
 Zorman Jelka
 Zohar Jelka

Dijakinje slovenske gimnazije iz Celovca v košarkarskem srečanju z dijakinjami naše gimnazije letos v Celovcu

iz 4. c:

Kodrin Janeta
 Rožanc Bojanka
 Vernekar Melita
 Planinšek Branko
 Pušnik Stanislav
 Triglav Jože

iz 4. č:

Borovčanin Darja
 Oderlap Ida
 Zlatar Milka
 Geč Irena
 Javornik Irma
 Mrdavšič Metka
 Podpečan Marija
 Miklavc Janko
 Svečko Rajko

iz 4. d:

Pepevnik Irena
 Ramšak Jože

Pismena izpita iz slovenskega jezika in matematike ali tujega jezika sta bila 17. in 18. junija. Ustni izpiti pa od 21. do 24. junija 1977.

USPEHI KANDIDATOV, KI SO OPRAVLJALI ZAKLJUČNI IZPIT:

iz 4. a razreda:

ODLIČNI: 2 + 0 = 2

Kadiš Bogdan
 Linasi Marjan

PRAV DOBRI: 7 + 8 = 15

Gobec Andrej
 Kolar Slavko
 Pogorevc Bojan
 Ruter Ernest
 Senica Mirko
 Stravnik Borut
 Veršnik Samo
 Andric Olga
 Čeru Bernarda
 Kac Tadeja
 Laure Janja
 Ramšak Marija
 Simetinger Marjana
 Tušnik Jelka
 Waltl Alenka

DOBRI: 4 + 5 = 9

Gregorek Nino
 Klančnik Miran
 Šetina Božidar
 Šisernik Bojan
 Dretnik Petra
 Golob Irena
 Golob Marta
 Pinter Karla
 Rogina Bernarda

ZADOSTNI: 1 + 0 = 1

Mlakar Bojan

POPRAVNI IZPIT IMA: 1 + 0 = 1

Kosi Igor (slov. j.)

iz 4. b razreda:

ODLIČNI: 2 + 3 = 5

Pušnik Janez

Srot Božidar
 Kompnej Majda
 Kotnik Majda
 Lekše Nevenka

PRAV DOBRI: 8 + 6 = 14

Brumen Marko
 Kac Boris
 Kresnik Ivan
 Lipovšek Ivan
 Polak Zlatko
 Strmčnik Bojan
 Suhodolčan Primož
 Žužel Drago
 Barl Vlasta
 Godec Alenka
 Kadiš Milena
 Potočnik Maja
 Rizmal Marija
 Sojč Bojana

DOBRI: 0 + 3 = 3

Cajnkari Marija
 Pogorelnik Irena
 Šol Sonja

ZADOSTNI: 1 + 0 = 1

Kuzma Ladislav

iz 4. c razreda:

ODLIČNI: 1 + 0 = 1

Vreš Branko

PRAV DOBRI: 3 + 6 = 9

Bevc Albin
 Ledl Gorazd
 Svetina Branko
 Grošelj Marija
 Kavšak Ana
 Krivograd Irena
 Kukenberg Jožica
 Naveršnik Mihaela
 Sagajšek Renata

DOBRI: 3 + 8 = 11

Logar Janko
 Palir Branko
 Vute Danilo
 Butolen Irena
 Hancman Mira
 Levičar Marta
 Oletič Jožica
 Oto Betka
 Šarkezi Cvetka
 Skrubej Ana
 Tompa Tatjana

POPRAVNI IZPIT IMA: 1 + 1 = 2

Vidrih Janez (ma)
 Ranc Majda (nem. j.)

iz 4. č razreda:

ODLIČNI: 1 + 0 = 1

Lajtinger Zlatko

PRAV DOBRI: 4 + 6 = 10

Bukovnik Milan
 Cehner Mirko
 Ranc Marjan
 Ravnikar Anton
 Deberšek Dunja
 Dragolič Marjeta
 Lodrnt Alenka

Po opravljeni vaji

Pristolič Silva
Cigler Ivanka
Turkušek Marijana

DOBRI: $5 + 6 = 11$
Ajd Darko
Arbeiter Franjo
Kogelnik Janko
Pori Simon
Sušec Slavko
Cifer Marta
Kralj Ivica
Mirkac Ljubica
Planinšec Bernarda
Robin Sabina
Voh Marta

POPRAVNI IZPIT IMA: $0 + 2 = 2$
Jehart Cvetka (STM)
Repnik Ida (STM)

iz 4. d razreda:

PRAV DOBRI: $1 + 7 = 8$
Sušnik Marjan
Britovšek Veronika
Friškovec Ana
Gostenčnik Marija
Ivanišek Zvonka
Kota Vida
Penšek Irena
Zabukovec Darinka

DOBRI: $1 + 9 = 10$
Krevh Matjaž
Breznik Milena
Kladnik Neža
Krevh Ljuba
Lorenci Nada
Močnik Jožica
Pečovnik Mirjam
Praper Marina
Pšeničnik Marija
Rosc Danica

ZADOSTNI: $0 + 2 = 2$
Belej Milena
Sušnik Barbara

POPRAVNI IZPIT IMA: $0 + 1 = 1$
Cehner Stanislava (an. j.)

NEZADOSTNI: $0 + 1 = 1$
Krajnc Dragica (sl. j. STM)
Izredna kandidatinja:

Jeseničnik Franja — dober uspeh
Končni uspeh zaključnih izpitov, vključno z oprostjenimi, je bil tale: odličnih: $12 + 22 = 34$, prav dobrih $23 + 33 = 56$, dobrih $13 + 32 = 45$, zadostnih $2 + 2 = 4$, popravni izpit ima $2 + 4 = 6$, ni izdelalo $0 + 1 = 1$ kandidatinja.

ZAKLJUČNI IZPIT V JESENSKEM ROKU 1976

Konšak Milan — dober, Bah Mira — dober, Podbevšek Irena — dober, Uršnik Tatjana — dober.

POPRAVNI IZPITI IZ ŠOLSKEGA LETA 1975/76

a) Uspešno so jih opravili in dosegli naslednji uspeh (naveden v oklepaju):

1. a Bukovec Magdalena (dober);
1. b Lednik Mitja (dober), Osrajnik Peter (zadosten), Podpečan Janez (dober);
1. c Horvat Dušan (dober), Leštan Črtomir (dober), Geršak Petra (dober), Gostenčnik Metoda (dober), Stumberger Blanka (dober);
1. č Kotnik Zdravko (dober), Medved Bernarda (dober);
1. d Proje Karla (dober), Strmčnik Frančiška (dober);
2. a Grainer Sandi (zadosten), Forstner Andreja (zadosten);
2. b Dražnik Metka (dober), Kotnik Nataša (dober);
2. c Gagić Miodrag (dober), Velunšek Miran (dober), Fišer Alenka (dober), Kostanjevec Irena (dober);
2. d Dobovičnik Samo (dober), Gorenjak Lea (dober), Krevh Ivan (zadosten), Pavlič Zvonko (dober), Segove Tatjana (dober), Vinšek Suzana (zadosten), Vožič Janez (dober);
3. a Kosi Igor (zadosten), Mlakar Bojan (zadosten);
3. b Kumprej Frančišek (dober), Kuzma Ladislav (dober), Smonkar Zvonko (zadosten), Vovk Vojko (dober);
3. c Palir Branko (zadosten), Breznik Sonja (dober), Oto Betka (dober);
3. č Ajd Darko (zadosten);
3. d Močnik Jožica (dober), Praper Marina (dober), Pšeničnik Marija (dober), Završnik Marjana (zadosten);

b) Popravnih izpitov niso opravili:
1. c Jehart Stanislava, Pogorevčnik Marija;
1. č Izak Jaroslav, Kajzer Miran;
2. a Celcer Maja;
2. d Grabner Melita, Krevzelj Jožica, Kur-nik Jožefa;
4. d Jeseničnik Franja.

c) K popravnim izpitom niso prišli:
Tisnikar Robert (1. b), Hojnik Roman (1. c) Osojnik Mira (1. c), Čas Marjana (2. d), Čebulj Ana (2. d), Šavc Lidija (3. c), Križovnik Mari-na (3. d).

RAZREDNI IZPITI IZ ŠOLSKEGA LETA 1975/76:

K razrednemu izpitu ni prišla Lužnik Dar-ja (3. b).

IZ ŠOLSKE KRONIKE

Uvodna beseda:

Šolska kronika skuša podati z dogodki, ki so tesno povezani z rednim učnovzgojnim de-lom zavoda, razgibanost šolskega življenja.

Če bi hoteli dosledno vse naštet, kar se zgodi, bi bil to še dolg seznam.

Vsa zunanja angažiranost članov zbora ni zajeta, tudi ravnateljjev delovnik ni pokazan.

Izvenšolska dejavnost dijakov je posebej predstavljena še v poročilih društev in krož-kov. Tak skromen pregled nas celo same na zavodu prijetno preseneti, ko vidimo, da je ob rednem delu še veliko drugega storjenega.

1. septembra se je pričel reden šolski pouk; profesor Krivograd na seminarju zgodovinar-jev v Kranju;

14. septembra so odšli dijaki 4. letnikov na zagrebški velesejem;

29. septembra je bil profesor Alojz Krivo-grad na seminarju zgodovinarjev na Jeseni-cah;

2. oktobra je bil prvi dijaški ples;

8. oktobra je bila ekskurzija delovne skup-nosti po Panoniji;

13. oktobra je bilo v Portorožu slavistično zborovanje. Udeležili so se ga tudi naši pro-fesorji slovenščine;

25. oktobra je bil 1. športni dan — pohod v bližnjo okolico;

27. oktobra je bila po 3. šolski uri letna konferenca ZSMS gimnazije;

29. oktobra so imeli zadnji dve šolski uri četrtšolci in 2. d v okviru Boršnikovega sre-čanja predavanje o Borisavu Stankoviču;

3. novembra so se dijaki polnoštevilno ude-

ležili demonstracije mladih proti dogodkom na avstrijskem koroškem;

4. novembra je predaval četrtošolcem 5. in 6. uro inž. Pavle Žavcer-Matjaž o razvoju partizanstva na Koroškem in o sedanjem boju Slovencev; o tem je predaval isti dan še učiteljskemu zboru gimnazije;

12. novembra je bila tretjo uro svečanost ob tednu komunista, ki je potekal pod geslom človek — delo — kultura;

15. novembra je bila 1. redovalna konfe-renca;

17. novembra sta bili na seminarju učiteljev STM v Mariboru A. Krivograd in Verovnik Tončka;

dijaki 1. in 2. letnikov so si ogledali film »Kmečki upor«;

19. novembra so si dijaki vseh letnikov ogledali film »Sarajevski atentat«; učitelji fi-zike so bili na seminarju v Mariboru;

20. novembra so četrti letniki pripravili drugi ples;

22. novembra je bil popoldne prvi roditelj-ski sestanek;

25. novembra je četrtošolcem predaval pro-fesor Janko Messner iz Celovca — o položaju na Koroškem;

popoldne je o tem govoril učiteljem gimna-zije;

profesor M. Kodrin v Portorožu na posvetu o marksizmu in dialektiki v prirodoslovnih vedah;

26. novembra je bila 6. uro proslava ob državnem prazniku;

13. decembra so bili dijaki 1. in 2. letnika ter vsi pedagoški oddelki na koncertu sovjetske violinistke Ahtjamove;

14. decembra je bila Cankarjeva proslava s podelitvijo Cankarjevih bralnih značk; dija-ke 4. letnikov so testirali psihologi iz skupno-sti za zaposlovanje iz Velenja;

20. decembra so si naši dijaki ogledali kratke filme Koroškega kinokluba o teritor-riani obrambi in civilni zaščiti;

22. decembra so imeli člani MKUD nagrađ-no ekskurzijo: v Ljubljani so si ogledali ba-letno predstavo Labodje jezero;

24. decembra smo imeli s kolegi ŠC Ravne pri njih predavanje dr. Franca Strmčnika;

25. decembra je bil tretji dijaški ples na gimnaziji;

27. in 28. decembra so govorili dijakom o dogodkih iz NOB člani ZB Ravne: Boris Flor-jančič, Rajko Jelenko, Ivan Močnik in Kotnik Stanko;

11. januarja je bil drugi roditeljski sesta-nek;

19. januarja je bila konferenca ob zaključ-ku polletja;

20. januarja je bil občni zbor ŠSD;

Od 21. januarja dalje so bile zimske počit-nice, trajale so do vključno 6. februarja. V tem času so bili na strokovnem izpopolnjeva-nju pedagoških delavcev: Vera in Janez Mrdavšič (24. I.), Metka Burg (24.—26. I.), Mar-jana Stopar (24.—26. I.), Stanko Vučko (24. in 25. I.), Merva in Miheu (3.—5. II.), Kodrin, Leitinger (4. in 5. II.), Marta Emeršič-Melan-šek (20.—21. I.);

31. januarja zaključna seja ob 1. polletju; ta dan je bila tudi študijska konferenca; o srednjeročnem programu razvoja republike in občine sta govorila predsednik občinske skup-ščine Rudi Verčkovnik in predsednik IS občine ravne Duro Haramija;

8. februarja je bila ob slovenskem kultur-nem prazniku proslava;

11. februarja je bil odprt dan na višjih in visokih šolah v Mariboru in Ljubljani za če-trtošolce; prva letnika pedagoške smeri sta šla po drugi uri na poučni ogled železarne Ravne;

12. februarja so pripravili četrtošolci četrti ples;

18. februarja je bila Prežihova proslava in tradicionalna podelitev Prežihovih značk;

28. februarja je predaval posebej za dijake in profesorje o svojih vtisih s potovanja po LR Kitajski dr. Franc Sušnik ml.;

2. marca je bil drugi športni dan — obisk obeležij iz NOB;

3. marca je bil kratek posvet učiteljskega zbora, kjer se je odločil, da predlaga RIS vpis-4 oddelkov gimnazije splošne smeri in oddel-lek gimnazije pedagoške smeri;

delegacije četrth letnikov so prisostvoval-e zboru delovnih ljudi v železarni Ravne;

4. marca je polovica drugih letnikov bila na ekskurziji v železarni Ravne;

8. marca je bila 6. uro proslava ob dnevu žena;

9. marca so odšli po sklepu ZLO šole na DIDACTO v Hanover: Irena Krivograd, J. Kecerin, Jerica Vevar in S. Vučko;

10. marca je bil popoldne razgovor s tovarišem Rojcem o usmerjenem izobraževanju; z gimnazijo so sodelovali: delegacija delovne skupnosti, predsednik sindikata, predsednik VO šole, sekretar OZZK, ravnatelj; tega dne je bilo testiranje učencev 4. letnikov;

18. marca je šla druga polovica drugošolcev na ekskurzijo v železarno Ravne;

4. aprila so si vsi dijaki ogledali film Vojni zločinci;

8. aprila je bil tovariš Komprij na seminarju v Slovenj Gradcu; učenci 1. d, e in 2. d so bili na koncertu mladine glas matice iz Trsta;

12. aprila je bila 3. redovalna konferenca;

13., 14. in 15. aprila dijaki v skladu

17. aprila smo se dijaki in profesorji udeležili proslave »Prežihovo 77«;

19. aprila je bil 3. športni dan — namenjen atletiki;

20. aprila — ekskurzija drugih letnikov v Zerjav; po četrti uri so šli četrtošolci in 2. d na ogled gledališke predstave (Lorca: Dom Bernarde Albe);

26. aprila je bila proslava v obliki kviza — ob dnevu OF in 1. maja, povezano s 40 letnico KPS;

14. maja je bil obrambni dan šole;

18. maja je bil v Titovem domu roditeljski sestanek — povezan s kulturnim programom;

20. maja so si dijaki ogledali film iz življenja predsednika Tita;

25. maja — za dan mladosti — je bil v prvem delu na stadionu prikaz dela ŠSD, nato pa kratki izleti v bližnjo okolico;

26. maja sta se v Celovcu pomerili v atletiki in igrah na tradicionalnem srečanju naša in celovška gimnazija za Slovence;

2. junija so bili naši športniki na srednješolskem prvenstvu v mnogih športnih disciplinah;

3. junija — tradicionalno slovo četrtošolcev in zaključna redovalna konferenca za četrtošolce;

4. junija je bil na gimnaziji informativni dan za kandidate, ki se nameravajo vpisati na gimnazijo;

13. junija je bila poučna ekskurzija za tretje letnike na Gorenjsko (pot: Kranj, Vrba, Dražgoše, Škofja Loka; ta dan so se začeli tudi popravni izpiti za četrtošolce;

od 17. do 24. junija so opravljali četrtošolci zaključni izpit (maturu);

20. junija je bila 4. redovalna konferenca za prve tri letnike;

27. junija podelitev spričeval vsem dijakom;

V tednu med 27. junijem in 1. julijem so bili na seminarjih v Škofji Loki in v Ljubljani naslednji naši profesorji: Burg Metka, Kecerin Josip, Mrdavič Vera in Janez, Loderant Stanko, Stopar Marjana, Miheu Joža, Čepin Branko, Logar Andrej, Kodrin Mihael;

30. junija je bila konferenca učiteljskega zbora — pregled dela;

Od prvega do desetega julija so bili četrtošolci na ekskurziji po Jugoslaviji — v glavnem Crna Gora in Makedonija;

20. avgusta je ponovno zbor učiteljskega zbora.

O DELU MKUD FRANCI PARADIŽ

Več kakor 150 aktivnih dijakov naše gimnazije je združenih v šestih kroških izvenšolskih dejavnosti: pevskega zboru, recitacijskem, literarnem, likovnem, dramskem in fotografskem krožku. Krožke povezuje MKUD Franci Paradiž, ki je včlanjen v OZKPO Ravne na Koroškem, od koder dobiva tudi glavne smernice in sredstva za svoje delo. Krožki delujejo dokaj uspešno, saj so v njih dijaki zbrani po svojih interesih; v kroških dijakih delujejo in odločajo samoupravno prav tako pa tudi prek svojih delegatov v svetu MKUD in odborih kulturne skupnosti Ravne na Koroškem. Pri svojem delovanju se MKUD večkrat povezuje z ZSMS, posebno pri akcijah, ki so širšega pomena. Krožke vodijo mentorji — profesorji.

V šolskem letu 1976/77 so člani MKUD priredili naslednje proslave na gimnaziji: Clo-

vek — delo — kultura (ob dnevu Komunista), 100-letnica Cankarja, Prešernova proslava, Prežihova proslava ob Dnevu žena. Skupaj z ZSMS in šolsko skupnostjo so izvedli kviz ob 40-letnici KPS, 40-letnici Titovega vodenja KPJ in Titovi 85-letnici.

Člani MKUD so sodelovali na raznih krajevnih proslavah, med drugim so recitatorji na proslavi Prežihovo 77 izvedli zbornico recitacijo »Tito naprej«. Z isto recitacijo so sodelovali tudi na slavnostni seji občinske skupščine. Člani literarnega krožka so izdelali dve glosari »Misli mladih« in izvedli literarni natečaj, člani likovnega in fotografskega krožka so razstavljali svoja dela v avli gimnazije in sodelovali tudi na razstavi srednješolcev v Mariboru.

Člani pevskega zbora so sodelovali na srečanju zborov »Od Pliberka do Traberka« in na občinski reviji mladinskih in otroških zborov; člani dramskega krožka so naštudirali serijo likov iz slovenske literature. Aktivnim članom je MKUD priredil nagradno ekskurzijo v Ljubljano, kjer so si ogledali baletno predstavo Labodje jezero in razstavo slik v Narodni in moderni galeriji.

Ob koncu leta je MKUD priredil akademijo za starše ter tako uspešno zaključil svoje delo v šolskem letu 1976/77.

IZ DELA ŠSD GIMNAZIJE

Dosedanjim uspehom v republiškem merilu (štirikrat prvi in dvakrat drugi) je ŠSD dodalo v letošnjem letu še eno drugo mesto. Od najboljšega ŠSD v SR jih je letos ločilo samo 3,5 točk.

Za ŠSD gimnazije je značilno:

- vsi dijaki in učitelji so člani ŠSD;
- dijaki samostojno in samoupravno vodijo celotno dejavnost;
- osnovna aktivnost se odvija v 15 športnih panogah, na rednih treningih, kroških, izletih, vzponih, akademijah...;
- člani nastopajo v vseh predvidenih tekmovalnih sistemih; izvedena so bila mednarodna tekmovanja v nogometu, odbojki, košarki, rokometu, namiznem tenisu in v atletiki; zunaj šole nastopajo ekipe v redni odbojkarški ligi za fante in dekleta, na regijskih in področnih tekmovanjih za srednje šole; atleti pa so zelo aktivni v okviru AZS;
- najbolj množična je dejavnost v namiznem tensu, najbolj tekmovalno vzdušje pa je v atletiki in odbojki;
- ŠSD gimnazije neguje srečanja z dijaki gimnazije za Slovence iz Celovca.

Nekaj najboljših rezultatov v šolskem letu 1976/77:

- 2. mesto v tekmovanju za najbolj množično in najbolj samoupravno ŠSD v SRS;
- 1. mesto na področnem prvenstvu (republiških prvenstev ni bilo) v atletiki, rokometu in odbojki;
- 1. mesto v odbojkarški mladinski občinski ligi za fante in dekleta;
- 2. mesto na področnem prvenstvu v košarki;
- 2. mesto na atletskem tekmovanju — »Štafeta zmage« za fante in dekleta v Ljubljani.

ŠSD je v tem letu vzorno vodil dijak in predsednik ŠSD — Branko Žerdoner.

O DELU KROŽKOV

Pleg društev — ŠSD in MKUD deluje na šoli vrsta krožkov v katere se vključujejo naši dijaki po svojih interesih nagnjenih. Ti krožki so: zgodovinski, marksistični, krožek OZN, zemljepisni, prirodoslovni, matematični, fizikalni, angleški in drugi.

Vidne uspehe so letos dosegli člani zgodovinskega krožka, ki so se s pismeno nalogo »NOB v Mežiški dolini do belopeške konference« vključili v republiško tekmovanje zgodovinskih krožkov. Tekmovanje je bilo letos pod pokroviteljstvom komisije za ohranjanje tradicij NOB pri CK ZKS, ki jo vodi tovariš Pavle Žavcer. Za svoje delo so prejeli knjižne nagrade.

Člani prirodoslovnega krožka so se v tem letu zlasti ukvarjali z raziskavami onesnaženosti pritokov Meže in vplivom onesnaženosti ozračja na lišaje. Dve članici krožka sta se udeležili republiškega tekmovanja iz biologi-

je v okviru gibanja »Znanost mladini« in sta dosegli 3. in 4. mesto. Dva člana pa se bosta udeležila raziskovalnega tabora.

Tudi člani krožka OZN so na raznih tekmovanjih po Sloveniji dosegali vidne uspehe. Več dijakov se je udeležilo tekmovanj v tujih jezikih (an, ne, fr), v matematiki, računalništvu in fiziki. Dijak Pušnik Janez pa je na republiškem tekmovanju iz slovenskega jezika osvojil Cankarjevo nagrado.

Dijaki so v šolskem letu 1976/77 pripravili 70 jutranjih oddaj. Med njimi je bilo veliko spominskih oddaj, ki so se nanašale na koroške Slovence, obletnico oktobrske revolucije, OZN, na obletnice pomembnih dogodkov iz naše zgodovine in NOB, na obletnice naših pesnikov in pisateljev ter na druge pomembne dogodke. Poleg tega so vse razredne skupnosti realizirale veliko število mladinskih ur iz raznih interesnih področij, ki zanimajo mlade.

OO ZKS — GIMNAZIJE — VLOGA IN NJENA DEJAVNOST

V osnovno organizacijo ZKS na gimnaziji so vključeni profesorji in dijaki. Ob koncu šolskega leta 1976/77 je štela osnovna organizacija 54 članov (37 dijakov in 17 profesorjev). Kljub temu, da učno-vzgojni proces povezuje dijake in profesorje pa so nekateri problemi bolj dijaški ali učiteljski, zato sta organizirana aktiv dijakov — komunistov in profesorjev — komunistov. Aktiva sta se sestajala po potrebi, osnovna organizacija pa je imela v tem šolskem letu 12 sestankov.

Aktivnost komunistov na šoli je bila predvsem v naslednjem:

- krepitev samoupravnih odnosov in uveljavljanje Zakona o združenem delu;
- pomoč pri delu ZSMS na gimnaziji;
- združevanje v novi šolski center za usmerjeno izobraževanje;
- vključevanje in sprejemanje mladih v ZK.

V mladinske ure in sestanke osnovne organizacije smo redno vključevali marksistično izobraževanje in idejnopolično usposabljanje.

Osnovna organizacija in komunisti — dijaki imajo v razrednih skupnostih velik ugled, saj je veliko komunistov po oceni vedenja vzornih in so prejeli tudi pohvale in nagrade za izvenšolsko aktivnost.

Predsednik ŠSD gimnazije Branko Žerdoner kot napovedovalec

IZOBRAŽEVALNI CENTER RUDNIKOV SVINCA IN TOPILNICA MEŽICA

daje poročilo za šolsko leto 1976-77

Izobraževalni center deluje kot organizacijska enota rudnikov svinca in topilnice Mežica. Center opravlja naloge s področja izobraževanja in štipendiranja za vse TOZD in delovno skupnost skupnih del v sestavi organizacije združenega dela rudnika Mežica.

Sodelavci izobraževalnega centra

(naziv, rojstno leto, začetno leto službovanja, leta službovanja v izobraževalnem centru, stroka zadolžitve)

LOGAR Ernest, vodja izobraževalnega centra (predmetni učitelj, 1927, 1948, 1958, inženir organizacije dela)

OCEPEK Edvard, vodja šolskih delovišč (učitelj praktičnega pouka, 1929, 1957, 1967, rudarski nadzornik)

KRUMPACNIK Jure, vodja učne kovinarske delavnice (učitelj praktičnega pouka, 1942, 1962, 1971, delovodja kovinarske stroke)

SKRJANEC Anton, vodja doma učencev — vzgojitelj (predmetni učitelj — abs., 1940, 1960, 1973, mentor mladinske organizacije)

Inštruktorji praktičnega pouka

VRABIČ Franc, inštruktor (VK kopač rude, 1934, 1951, 1976)

HOLCMAN Albin, inštruktor (KV kopač rude, 1935, 1955, 1976)

VACUN Drago, inštruktor (KV kopač rude, 1950, 1969, 1977)

Učitelji teoretičnih predmetov v podaljšanem delovnem času

BRUMEN Alojz, dipl. inženir geologije — geologija, pokl. tehnol.

FONOVIČ Marija, predmetna učiteljica — slovenski jezik

KNEZ Mirko, rudarski tehnik — varstvo pri delu in tehnologija materiala

LOGAR Ernest, predmetni učitelj — osnove organizacije dela

MORI Emil, pravnik — samoupravljanje s temelji marksizma

MEZNAR Franc, dipl. inž. rudarstva — tehnično risanje in poklicna tehnologija

SKUDNIK Mirko, rudarski tehnik — strokovno računstvo

STOPAR Ivan, dipl. inž. rud. — poklicna tehnologija

ULCEJ Jože, predmetni učitelj — telesna vzgoja

VEVAR Tomaž, kmetijski tehnik — telesna vzgoja

VINKL Ivan, dipl. inž. elektrotehnike — fizika z elektrotehniko v rudarstvu

Poleg naštetih sodelavcev je v preteklem šolskem letu občasno sodelovalo še 15 strokovnjakov iz rudnika.

Administrativno osebje

ŽIBRET Ema — tajnica, 1942, 1960, 1960, srednja administrativna šola

LUJINOVIČ Rozka, administrator-računovodja, 1944, 1960, 1971, administrativna šola

Organizacija izobraževanja

V izobraževalnem centru so organizirane naslednje dejavnosti:

1. Izobraževanje mladine, kamor prištevamo rudarsko šolo, dom učencev in praktično usposabljanje učencev, ki so pri rudniku v učenem in štipendijskem razmerju;

2. štipendiranje in izobraževanje ob delu (izredno šolanje);

3. dopolnilno (funkcionalno) izobraževanje;

4. strokovna knjižnica.

I. IZOBRAŽEVANJE MLADINE

a) Rudarska šola

Šola je delovala po zakonu o poklicnem izobraževanju in urejanju učnih razmerij.

V začetku šolskega leta 1976/77 se je vpisalo v šolo 49 učencev, in sicer:

v 1. razred 26 učencev

v 2. razred 14 učencev

v 3. razred 9 učencev

Ob zaključku šolskega leta so učenci dosegli naslednji uspeh:

1. razred, razrednik Mirko SKUDNIK

— odlični: 0

— prav dobri: 5

Jurić Mirko
Lukić Niko
Muratović Ferid
Muratović Muradem
Vehabović Padil

— dobri: 6

Alihodžić Himzo
Juroš Stjepan
Lazić Savo
Marmorac Ramo
Nurkanović Hasan
Osmić Senad

— zadostni: 8

Adžić Žarko
Aljić Ismet
Ferlež Edi
Ibrahimović Muhamed
Ilić Srećko
Katavić Ilija
Miler Marjan
Nakić Zijad

— nezadostni: 4

Babić Miroslav (rač.)
Čurić Kasim (rač.)
Jerak Andrej (rač.)
Košutnik Ignac (rač.)

2. razred, razrednik Emil MORI

— odlični: 1

Musa Slavko

— prav dobri: 2

Kovačević Šefik
Marić Jozo

— dobri: 6

Arnaut Fahrudin
Babić Boro
Devedžić Salko
Miličević Zdravko
Mušanović Mirsad
Otošević Vinko

— zadostni: 2

Barešić Anto
Črep Edvard
— nezadostni: 2
Bjelobrković Ismet (PT, org. dela)
Gutovnik Jože (org. dela, rač.)

3. razred, razrednik Mirko KNEZ

— odlični: 0

— prav dobri: 2

Omerović Šemso

Zapečnik Jože

— dobri: 6

Durdević Draško
Halilović Mehmed
Jakopec Jože
Lampret Marjan
Lazić Tripun
Paulović Anton

— zadostni: 1

Bešić Salko

— nezadostni: 0

Razredni izpit za 3. letnik sta opravila Kovačević Šefik in Musa Slavko s prav dobrim uspehom.

Uspeh učencev, ki so opravili zaključni izpit v junijskem roku:

— odlični: 2

Musa Slavko
Zapečnik Jože

— prav dobri: 5

Durdević Draško
Kovačević Šefik
Lampret Marjan
Omerović Šemso
Paulović Anton

— dobri: 2

Halilović Mehmed

Jakopec Jože

— zadostni: 2

Bešić Salko

Lazić Tripun

— nezadostni: 0

Problematika izvirajoča iz dela

Vzgojno izobraževalno delo je potekalo po delovnem načrtu, ki je bil realiziran. Se vedno pa so nerešeni naslednji problemi:

— pridobivanje mladine za rudarske in metalurške poklice,

— vprašanje prostorov:

• prostor za bivanje učencev

• strokovno knjižnico

• izobraževanje mladine in odraslih.

V preteklem letu se je sicer izboljšal priliv mladine za kovinarske in elektro poklice, za rudarske in metalurške poklice pa ni zanimanja, še zlasti ne med mladino, ki uspešno dovrši osemletko. Za metalurške poklice že nekaj let ne dobimo nobene prijave. Prav tako se v rudarsko šolo prijavi le nekaj učencev iz bližnje okolice, zato smo prisiljeni sprejemati učence od drugod, pretežno iz drugih republik (Bosna, Hercegovina). Zaradi tega se je močno

Pavel Grubelnik-Pajo odkriva spominsko ploščo na osnovni šoli v Mežici

Rožice

zvišalo število učencev v domu učencev, in sicer od 4 v letu 1974 na 35 učencev v letu 1977. Za nastanitev teh učencev pa imamo le 6 sob, v katerih stanujejo po štirje ali celo šest učencev, grajene pa so za dva stanovalca. Prav tako smo edini skupni prostor (učilnico) spremenili v spalnico, kar razmere še otežkoča.

Iz dela mladinske organizacije

Program dela osnovne organizacije ZSMS za šolsko leto 1976/77 je bil zelo pester in v celoti izpolnjen.

Med šolskim letom smo imeli v sodelovanju z delavsko univerzo organizirane mladinske ure, s katerimi želimo razširiti splošno razgledanost učencev in jih pripraviti za vstop v življenje po dovršitvi šolanja. Obravnavane so bile naslednje teme: vloga ZSMS in njene naloge; vloga OZN; Jugoslavija in neuvrčenost; splošni ljudski odpor in družbena samozadržanost; svetovni dan zdravja; varstvo narave in

okolja; religija; odnos med spoloma; marksistična ideologija; vloga posameznika v družbi.

V okviru tedna Komunistična smo si ogledali marksistično knjižnico na Ravnah in muzej NOB v Slovenj Gradcu, organizirali srečanja mladincev naše šole z borci NOB v čast krajevnega praznika in za ohranjanje tradicij NOB.

V počastitev krajevnih in državnih praznikov so se učenci udeležili raznih športnih srečanj in vseh proslav v kraju. Sodelovali so tudi z osnovno organizacijo ZSMS Polena, Koprivna, Poljana in drugimi. Neposredno so bili vključeni v razne delovne akcije (čiščenje Meže, okolice rudarske šole in ureditev igrišča, kakor tudi republiška MDA v Slovenskih Gorah, v zbiralne akcije in v razne pohode (po poteh XIV. divizije, Prežihovina 77). Stalna so srečanja s pripadniki JLA karavle Reht.

b) Študenti

Številčno stanje študentov je razvidno iz naslednje tabele:

Stroka — šola	Število študentov				Skupaj
	vis. šola	viš. šola	sred. šola	pokl. šola	
— rudarska	2	—	1	—	3
— geološka	1	—	—	—	1
— metalurška	3	—	2	—	5
— elektro	4	—	2	17	23
— strojna	3	—	3	30	36
— ekonomsko komercialna	8	—	3	—	11
— filozofska	1	—	—	—	1
— pravna	1	—	—	—	1
— administrativna	—	—	3	—	3
— rudarskonadzorniška	—	—	2	—	2
— risarska	—	—	—	1	1
— gostinska	—	—	—	6	6
Skupaj:	23	—	16	54	93

Razen rednih štipendij krije delovna organizacija stroške izobraževanja ob delu še 61 delavcem. Od teh je vpisanih 4 na visoke, 29 na višje in 28 v tehniške in delovodske šole.

Šolanje je končalo 19 študentov, od teh:

- poklicne šole 13
- tehniške šole 3
- višje šole 2
- visoko šolo 1

Šolanje ob delu je končalo 10 delavcev.

II. DOPOLNILNO (FUNKCIONALNO) IZOBRAŽEVANJE

V preteklem letu je obiskovalo tečaje in seminarje v podjetju in zunaj podjetja 457 delavcev.

Po uspešno opravljenih tečajih in izpitih je bila 53 članom kolektiva priznana stopnja strokovne usposobljenosti za delovno mesto ali poklic, in sicer:

- 14 za delovno mesto kopač-strelec
- 1 za poklic talilec v barvni metalurgiji
- 6 za delovno mesto talilec v barvni metalurgiji
- 9 za delovno mesto strojnik izvaž. strojev
- 10 za delovno mesto varilec
- 1 za delovno mesto kurjač nizkotlačnih kotlov
- 2 za delovno mesto voznik vozil za mehaniz. nakl. in razkl.
- 2 za delovno mesto mehanograf
- 6 za delovno mesto upravljalec plinskih sistemov
- 2 pedagoška izobrazba (prof.)

Skupno je bilo v organizirani izobraževalni proces vključenih 604 oseb, od tega:

- 472 redno zaposlenih članov kolektiva
- 49 učencev rudarske šole
- 112 študentov
- 71 delavcev, ki se izobražujejo ob delu in iz dela.

V teh podatkih niso zajeta občasna preverjanja znanja varnostnih predpisov in predavanj, ki jih za tehnični kader samostojno organizirajo TOZD in služba za varstvo pri delu za vsa tista delovna mesta, za katera je to zahtevano po predpisih. Prav tako pa tudi ne izobraževalne oblike v zvezi z uvajanjem integralnega sistema vrednotenja dela.

V vseh izobraževalnih oblikah, ki so bile organizirane z namenom, da si delavci pridobijo stopnjo strokovne usposobljenosti za delovno mesto ali poklic, so bila razen strokovno teoretičnih in praktičnih znanj vključena tudi splošna in družbenoekonomska znanja kot sestavni del izobraževanja.

STROKOVNA KNJIŽNICA

Preteklo leto je poteklo 20 let od njene ustanovitve. Knjižnica je kljub težavam (zlasti prostorskim) upravičila svoj obstoj, saj se je tudi v preteklem letu zvišalo število obiskovalcev.

Knjižnica ima 1484 strokovnih knjig. Naročenih imamo 27 domačih in 24 tujih revij. V preteklem letu je bilo posojenih okrog 800 knjig in revij.

Strokovna knjižnica sodeluje in dobavlja po potrebi knjige tudi od drugih knjižnic, največ pa iz centralne tehniške knjižnice v Ljubljani, študijske knjižnice na Ravnah in knjižnice železarne Ravne.

REKLI SO

V vsakem slučaju spoštujte ženo, ker je to bila tudi vaša mati.

Francesco D. GUERAZZI

Žena zna iz nič napraviti tri stvari: klobuk, solato in prepir.

Sascha GUITRY

Moški predlaga, žena izbira.

Søren KIERKEGAARD

Cudovit sprejem in skromna planinska darila

Franc Kamnik

Pesem — naš boj in naša moč

Ko smo se lansko leto pevci Fužinarja vključili v prireditve ob tednu Komunistična pod nazivom »Človek, delo, kultura«, je v nas tlela želja, da bi pomagali podružbljati kulturo, saj je samoupravno zasnovana, poživiti pa smo želeli tudi idejni boj v kulturi. Zavedali smo se, da namen te akcije ni nastopati na odrih le teden dni, temveč da gre za stalno in široko angažiranost kulturnega življenja.

Ob tej je vzniknilo spoznanje, da kultura ni samo nekaj, kar se kaže v človekovem delu in njegovih materialnih in duhovnih produktih, temveč je tudi sestavni del njegovega načina življenja in dela. Spoznali smo, da je razvoj kulture sestavni del našega boja za osvoboditev dela in tudi delavskega razreda in nam odpira perspektivo do vse bolj humanih odnosov med ljudmi in nenehne bogatitve človekove osebnosti.

Tako kot lani pevci Fužinarja tudi v tem jubilejnem letu nastopamo na števil-

MISLI

Žena je najprotislovnejši spoj trdoglavosti in požrtvovalnosti, ki si ga lahko zamislimo. Dopustila bo, da se ji zaradi moža odreže glava, ne pa tudi lasje.

JEAN Paul

Ženo vprašaj za svet in kar ti bo svetovala, stori ravno obratno in vedi, da si pametno ukrenil.

Thomas MOORE

Žene nas pahnejo nazaj v stanje primitivnega človeka, ali pa nas dvignejo više od najvišje zvezde.

MEREDITH

nih proslavah in svečanostih. Srečavamo se s pomembnimi mejniki slovenskega in jugoslovanskih narodov. S pesmijo smo proslavljali 40-letnico KPS, 85-letni življenjski jubilej maršala Tita in 4. julij, dan borca. Peli smo na svečani akademiji v Kidričevem, v Titovem domu, v Kotljah in na velikem taboru slovenskih pevskih zborov v Šentvidu pri Stični, kjer je sodelovalo nad 100 pevskih zborov z več kot 3000 pevci in pevkami.

S pesmijo smo tudi potrdili, da dosledno podpiramo tiste, ki se v najtežjih razmerah bore za svoj narodni obstanek — koroške Slovence v Avstriji.

Jože Prašnički

Ob košnji

Travnik je zelen
že v rožcah, razcveten,
ko vetre zapihlja,
se s travco poigra.

Travca že zori,
se fantič veseli,
ko se bo delal svit,
bo urno šel kosit.

Se sonce prismejlja,
odmeva dolina vsa,
se kose bliskajo
in kosci vriskajo.

Pa pride deklica
kot lepa rožica,
obrazek njen žari,
ko glažke jim deli.

Kosit je res lepo,
če kosci zapojo
in deklice se smeji,
na zdravje vsem želi.

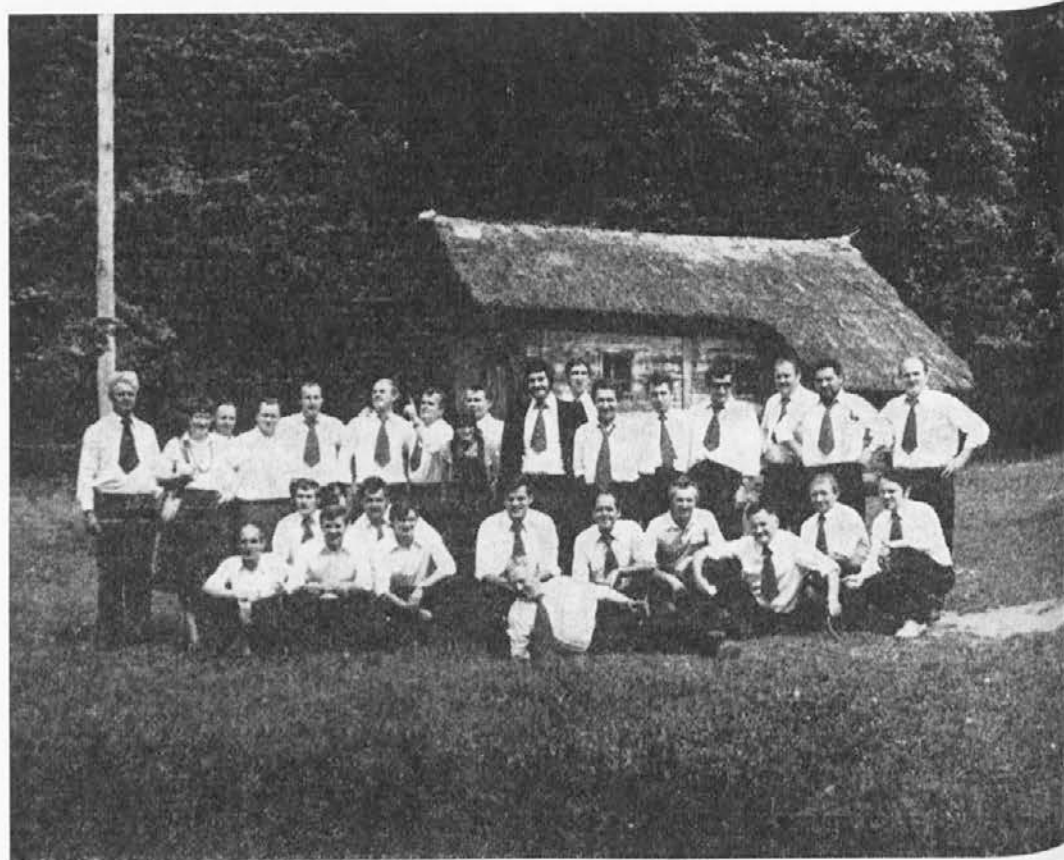
IZREKA

Žene, kot tudi sanje, nikoli niso take, kakršne bi želeli.

PIRANDELLO

Žena je človekova prihodnost.

Sumerski izrek

Pevci moškega zbora FUŽINAR so ob taboru slovenskih pevskih zborov v Šentvidu 3. julija obiskali tudi kraj Muljavo — rojstni kraj pisatelja Josipa Jurčiča. Pred Krjavljevo kočjo.

Valentin Polanšek

O DVEH PISATELJSKIH SREČANJIH

Že nekaj let hodim na taka srečanja. Pisateljska srečanja? Pravzaprav se ob takih prilikah zbere pestra mešanica osebnosti in oseb, ki ima posredno ali neposredno opravilo z literaturo. Po bleščečih referatih se poznajo jezikoslovci, po suverenosti slovijsko kritiki, po gorečnosti se odražajo fanasti, nezmotljivo predavajo ideologije, po spretnem besedičenju se odlikujejo založniki, po zavirljivi iznajdljivosti tekmujejo novinarji, izvedenci, poročevalci, po prilaganju se izkazujejo politiki — in po svoji avtohtoni svojskosti se znajdejo končno tudi prav ustvarjalci, umetniki, avtorji.

Omejil bi se s tem zapisom samo na dva letošnja primera: na mednarodno srečanje pisateljev slovenskega PEN centra na Bledu od 11. do 15. maja — in mednarodno srečanje pisateljev v Brezah (Fresach) od 20. do 22. maja. Mednarodno? Glede števila obiskovalcev to drži. Glede jezika pa...?

Na Bledu so bili referati v francoščini, angleščini, nemščini, italijanščini in slovenščini. Vsak prispevek (tudi diskusijski) so prevedli vsaj v francoščino in angleščino, pri čemer se že vsa leta odlikujeta prevajalca Elza Jerebova in Bogdan Pogačnik. Penovci (P. E. N. je mednarodna zveza poetov, esejistov in prozaistov) iz 15 držav so razpravljali na Bledu o aktualni tematiki: »Pisatelj v svetu, ki se ruši in gradi«. — Avtorji iz Severne Amerike, Tajske, Sovjetske zveze, Romunije, Italije, Madžarske, Anglije, Francije, Tunizije, Švice, Nemčije, Avstrije, Jugoslavije (Makedonije, Srbije, Vojvodine, Slovenije) so skušali prikazati, kako »drži vsak v svoji deželi ogledalo svojemu času na način, ki mu ga narekuje njegova pisateljska osebnost«. Slovenski center PEN dokazuje ne samo evropsko, marveč svetovno odmevnost.

Na mednarodnem srečanju v Brezah pa se je letos že šestič referiralo, diskutiralo in internacionaliziralo — samo v enem jeziku. V mednarodnem? Tema je bila »Nasilje — in literatura«. V pozdravnih besedah politika se je trikrat pojavila »železna zavesa« in Sovjetsko zvezo je skratka omenil še kot Rusijo. (Zato se je menda nekdo potem pošalil, češ, saj je še mnogo skupnega iz k. u. k. stoletij?)

Uvodni referent se je odlikoval po pogumu, ne da bi slepomišljal s frazami in šablonami. Trde in realne so bile ugotovitve o BESEDI, ki naj preraste NASILJE, ki se je izvajalo v preteklosti kot SMRTNO POVELJE v istem jeziku, katerega sedaj uporabljajo referent sam. Vprašanje o Lidicah in Auschwitzu je obviselo v prostoru.

Ko se pozneje javi madžarski književnik v diskusiji — in se muči z nemščino — ni pri določeni mizi tiste pozornosti, ki jo je treba izkazati nekemu, ki se trudi v tujem jeziku, da bi razumeli. Spomnim se svojega verza: »BESEDA NAJ BO POT DO SOSEDA«. Čustvoval sem z Madžarom in kot mora se je skotilo v meni: Nasilje — jezik — literatura —?

Mobiliziram v sebi ideale človekoljubja in ustvarjalčevske odprtosti, da se ne pogreznem v primerjanje, kako se godi moji materinščini v deželi, kjer živim, pisatelju-

jem in pesnikujem. V tragični perspektivi se utrjuje spoznanje: Jezik je le v vzvišeni umetniški izpovedi vez do svobodnega, enakopravnega sočloveka!

A tukaj ni kraj, da bi se zamotal v mračno psihozo koroške dežele... Kot osvoboditelj iz krempljev more zasije iz gmote obrazov in gestikulacij obraz dunajskega literata, ki me razveseli z vestjo, da je uvrstil v antologijo, ki bo v kratkem izšla v angleškem jeziku v Londonu, tudi eno mojih pesmi. Pa jo že recitira: »Idyll / I'd like to be a morning...« (Tako sta prevedla dva avtorska kolega mojo »Kmečko idilo«). Pozabil sem pri prici tegobo in se otročje razveselil novice. Povedal sem kaj se je že pripetilo prevajalcu iste pesmi v srbsčino in kako so moje koroške »žgance« ubesedili v srbski »kaki«.

Na letošnjem srečanju v Brezah ni bilo nobenega avtorja iz Slovenije. Dasi sem član Društva slovenskih pisateljev v Ljubljani, član slovenskega PEN centra v Ljubljani, član Društva slovenskih pisateljev Avstrije v Celovcu in član nemške koroške pisateljske zveze v Celovcu (Kärntner Schriftstellerband in Klagenfurt), sem bil vendarle osamljen sredi štiridesetih obiskovalcev iz 9 evropskih držav.

Zato sem bil prav vesel lužiškosrbskega književnika Jurija Kocha, s katerim sem se pobliže spoznal pred leti na portoroškem srečanju PEN-a. On je v lužiškosrbskem časopisu »za serbsku kulturo ‚Rozhlad‘« priobčil v novembrski številki 1976 odlomek iz mojega Antipoetičnega cikla »Kako je prišlo moje ime pod kolesa tisočletnega rajha«. Jurij se je prijateljsko pozanimal, kako sem zadovoljen z njegovim prevodom moje pesnitve. V pozitivnem odgovor sem mu serviral prevedeni verz: »A trčci let po tym (je čezko byé Slowjené) w Kärnten«. Naj mi bo tukaj dovoljeno omeniti, da je prav ta recital bil doslej preveden v največ tujih jezikov. Tudi v albanščino. V francoskem prevodu (tiskan v reviji Slo-

venskega PEN centra ‚Je livre slovene‘ 1/2 1976) ga je recital mladi dunajski pesnik v katedrali francoskega mesta Forcalquier, kjer so letos aprila koncertirale moje pevke Obirskega ženskega okteta.

Jurij Koch iz Budyšina v Nemški demokratični republiki je osredotočil svoj referat na tematiko: »Pocestne zgodbe in drugega nič? Nobenih izgledov v svetovni literaturi?« Iz vidika jezikovne manjšine lužiških Srbov je nakazoval objektivne danosti za obstoj, razvoj in vpliv na bližnje sosedno simbiozno kulturno izživljanje prav preko takih srečanj avtorjev iz različnih dežel, družbenih struktur in literatur. Kar vzpodbodlo me je, ko je Koch dejal, da država (v njegovem primeru je to večinski narod v Nemški demokratični republiki) štiti umetnikovo senzibilnost — to pa predvsem v umetniških ozirih manjšine.

Kochove besede so me vzdignile. Oglasil sem se v diskusiji, pa dejal nekako takole:

»Dovolite, da se predstavim kot koroški Slovenec. Sem pripadnik narodne manjšine tukaj v tej deželi, ki je gostiteljica letošnjega mednarodnega pisateljskega srečanja. Sem pripadnik malega naroda Slovencev, ki ga ne najdemo v vrsti narodov-velikanov z nobelovci. Prosim navzoče, naj ne bi izvajali nasilja nad mano v mnenju ali opredeljevanju ali pretehtavanju mojih izvajanj. Moja literarna dejavnost skuša zrcaliti usodnost, življenje, deželo in ogroženost mojega naroda. S pisanjem v jeziku mojih sodeželanov in sodržavljanov predstavljam živo vez v nemški literarni svet. Slutim sorodnost manjšinske literature z Jurijem Kochom in lužiškimi Srbi. Lužiški Srbi so manjšina v nemški večinski deželi. Koroški Slovenci smo manjšina v nemški večinski državi. Glede enakopravnosti moje materinščine v moji domovini pa se ne da primerjati z jezikom, v katerem piše Jurij Koch za lužiške Srbe.

Naš hram znanosti

Prežihovo 77 — spomenik Vorancu je odkril dr. Bratko Kreft

Danes je bilo v tem izbranem krogu izrečenih toliko visokodonečih besedi na tematiko »Nasilje — in literatura«. Dovoljujem si preprost dodatek: Nasilje in literatura drug drugega izključujeta, ako ni med obema: VEST! — Vest je sila, ki ohranja dobro. Iz dobrega pa izvira spoštovanje do

življenja, do človeka, do jezika, do literature — do umetnosti nasploh. Vest opremi pisatelja, pesnika, umetnika z zavestjo umetniškega ustvarjalca!

V prostoru so obvisle tudi besede Lidica, Auschwitz, Dachau... Ugotavljam, da je v pretekli vojni v Auschwitzu ostala mati

moje bodoče žene, da je končala v Ravensbrücku moja sorodnica še ne dvajsetih let, da je za vedno ostal v Dachau moj oče — da so doma pri nas nasilno spravili s sveta mojega devetdesetletnega pradedna nasilneži tretjega rajha. Ne omenjam tega, da bi ustvarjal nesoglasja, ni v meni niti kanca revanšizma, niti iskricice za maščevanje — ne, tudi ne, čeprav v tej deželi ob Dravi moj materinski slovenski jezik ni enakopraven. Kljub vsemu soglašam z geslom črnske duhovne pesmi: »Kako sem srečen, samo da živim!«

Tudi drugi so že zapisali, da je aplavz pokazal, kako so šle moje besede zbranim pisateljem v Brezah k srcu — in zavestil!

Ko sem odhajal, mi je Romunec Dragos Vicol dejal v trdi nemščini: »Kratki ste bili, realni ste bili — in vestni ste bili!« Jurij Koch je s pogledi soglašal. V Bukovini rojeni in vsa leta po vojni na Koroškem živeli in pišočiči (veliki Perkonigov prijatelj) poet Georg Drozdowski je priznal: »Ganilo me je. Besede ste mi jemali iz srca!« Pesnik Renger je pribil: »Dobro si nam povedal!« Dunajčanu Fuchsu je bilo videti, da se strinja. Beljačan Scherer, ki si že dalj časa prizadeva predstaviti slovensko umetniško ustvarjalnost nemškemu občinstvu, mi je obljubil, da bova z beljaškim kulturnim uradom priredila letošnjo jesen literarni večer z mojimi pesnitvami, prozo in pesmi — mi z mojo harmonizacijo.

Prof. Silva Breznik

PREHODILI SMO VORANČEVO POT

Ob občinskem prazniku, v nedeljo, 15. majnika 1977, smo odprli že dolgo načrtovano Prežihovo pot. Dan je bil oblačen, hladen, vendar je ravenska godba kmalu ustvarila praznično vzdušje, saj je igrala vse od Kotelj do Rimskega vrelca, kjer je tudi prva postaja Vorančeve poti. Tam je bila manjša svečanost, mešani pevski zbor Prežihovega Voranca je zapel, ROK GORENŠEK pa je zbranim spregovoril:

Današnji dan, dragi obiskovalci, ki ste od blizu in daleč prihiteli k nam v Kotlje pod Uršljo goro, je za ves slovenski svet zares enkratno, nepozaben, čudovit dan. Danes postaja resnica. Danes se nam po prizadevanju in zaslugi kulturne skupnosti Ravne, študijske knjižnice Ravne ter po osebnem prizadevanju ravnatelja te knjižnice dr. Franca Sušnika — uresničuje in izpolnjuje del naših dolgoletnih želja, da tudi mi Hotuljci primerno počastimo in se oddolžimo svojemu velikemu rojaku, slovenskemu pisatelju, revolucionarju in borcu za boljše življenje hlapcev, bajtarjev, siromakov, delavcev in kmetov. Nosilcu naprednih idej in misli, človeku, ki je vse svoje življenje posvetil edinemu cilju — združitvi delavcev in kmetov za skupni boj proti zatiranju in izkoniščanju.

VORANC, mi Hotuljci, tvoji ožji rojaki, te imamo radi in smo ponosni nate ter na vse, kar si storil. Spoštujemo in cenimo te tako, kakor so te cenili in imeli radi naši očetje in naše matere. V težkih časih krize in drugih težav, v tistih časih, ko si se ti

zaradi svojih naprednih idej in svojega revolucionarnega delovanja proti tedanjim oblastem moral umakniti čez mejo in se skrivati pred policijo skoraj vse Evrope — tedaj so se te oni vedno spominjali in te težko čakali. »Le počajte,« so dejali, »da se Prežihov Voranc vrne — takrat bo drugače«. In zares je postalo vse drugače, ko si se vrnil. Takrat je ljudstvo vzelo oblast v svoje roke. Sadove pa vidimo in jih uživamo vsi vsepovsod, na vsakem koraku.

VORANC, ti si tak, kakor so drugi pisatelji. Tvoja pisateljska pot je nastala čisto pri dnu. Od pastirčka do kmečkega delavca, hlapca in tesarja se je strmo vzpenjala prav v vrh pisateljske elite.

VORANC, ti si kakor Gora, ob vznožju katere si se v raztrgani bajti rodil. Tudi ta naša Gora je enkratna, svojska je na vsem svetu, osamelec, samorastnik, toda znana je daleč naokrog. Človeka priklene nase s čudovito močjo in silo. Pogled z njenega vrha seže daleč, je pa tak, kakor ga ne najdeš nikjer drugje v Evropi, nikjer drugje na svetu. Prav tak osamelec, samorastnik si tudi ti, Voranc. Tvoja postava je podobna gori. Tvoj pogled, tvoje obzorje seže daleč, daleč čez meje domovine, je globoko, enkratno, samorastno.

VORANC, ti si slavna oseba. Dvakrat slavna. Poznamo slavne osebe, pisatelje, pesnike. Poznamo revolucionarje in politike. Ti pa si oboje združil v eni osebi, kar še toliko več velja za človeka, kakršen si po svojem rodu in kraju, od koder izhajaš. Tvoj pomen daleč presega domača, sloven-

ska in jugoslovanska merila. Ti združuješ vse vzgibe slovenske ljudske duše za osvoboditev: judenburške, plebiscitne, partijske, skojevske in partizanske.

VORANC! Tvoji »Samorastniki« in druga tvoja dela, ki si jih napisal, so preroška. Glej, danes smo priča, kako so se pri nas in kako se po vsem svetu vedno znova uresničujejo tvoje preroške besede, ki si jih izgovoril skozi usta HUDABIVŠKE METE: »Poglejte, mene so položili na marternico, ko še dobro vedela nisem, kaj je svet. Mogoče bodo polagali tudi vas, tedaj tistinite zobe in si mislite, da ste samorastniki. Sedaj po meni vas je devet, čez petdeset let vas bo že sto, čez sto let vas bo petkrat, desetkrat toliko. Potem si boste združeni lahko priborili svojo enakovrednost in svojo pravice.«

VORANC! Prebral sem tudi pismo, ki ti ga je napisal in poslal neki univerzitetni profesor, Nemeč iz Berlina. V njem ti piše, da je prebral tvojo »Jamnico«, kjer opisuje naš Hotuljce. Ne more prehvaliti, kako čudovito si jo napisal. Med drugim tudi pravi: »Voranc, čeravno živim v čisto drugem svetu, v čisto drugem okolju kakor ti in pripadam drugemu narodu kot ti, te čudovito razumem. Ti si v »Jamnici« svoje rojake, svoje Hotuljce tako podrobno, tako živo, tako lepo in čudovito opisal in predstavil, da so vstali pred menoj kot živi in sem jih tako dojel, kakor da bi bil sam že dolga leta živel med njimi.« In zares, kako lepa, kako globoka je misel, ki jo izreče na koncu »Jamnice« stari Munk: »Vse

Udeležencem Vorančeve poti pripoveduje Zabevov Franci o partizanstvu v teh krajih

življenje sem bil zoper vas, vse življenje sem se bojeval proti vam, toda sedaj vidim, da je prišel vaš čas, sedaj pridete vi. Jaz sicer ostanem, kar sem bil, toda svoj podpis za izpustitev zaprtih socialistov in komunistov pa dam.« In se je podpisal: »Lenart Munk je tudi zato!« Kako daljnovidno in preroško.

VORANC! Naj se ti v imenu Hotuljcev, tvojih domačinov globoko zahvalim, da si s svojim genijem, s svojo nadarjenostjo in svojim naprednim pogledom na svet nas, male Hotuljce, hlapce, bajtarje, delavce in kmete, svoje rojake povzdignil v nosilce »velikega časa«, da sedaj Kotlje in nas Hotuljce pozna skoraj ves svet.

Dragi gostje, prijatelji in častilci Prežihovega Voranca!

Tu na Kiseli vodi — na Rimskem vrelcu — smo se zbrali, da bi odprli »Vorančev pot«. Da bi se podali na pot spominov na Voranca. Ta pot hotuljskih spominov na Voranca naj bi bila le del veličastnega spomenika, ki ga hotuljska narava, čudovita in svojevrstna kot je, sama ponuja. Prav je, da se ta spominska pot začne tu, na Kiseli vodi. Izvir voda pomeni začetek življenja, zato se naj tudi ta pot simbolično začne pri izviru, kakor lepo pravi dr. Franc Sušnik. Prav je pa tudi zato, ker sta se tu na Kiseli vodi križali obe, v življenju Voranca tako pomembni poti. Prva, pisatelj-ska, domača pot, ki jo danes odpiramo in druga — njegova mnogo daljša, revolucionarna pot, ki ga je peljala skoraj po vsej Evropi. Tu na Vrelcu pa je bilo skrivališče in skladišče prepovedane revolucionarne marksistične literature in drugega propagandnega gradiva, kar pa spada že v to drugo, daljšo pot.

Hotuljski šolarji so prvi stopili na to pot, da bi jo vzeli za svojo in jo varovali.

Nesklenjena kolona je nadaljevala pot proti drugi postaji — Kotnikovi bajti, kjer se je Voranc rodil. Sedanji lastniki so Truse in gospodar nas je že pričakal s stekle-

nico slivovke v rokah. Marsikomu se je prileglo v hladnem jutru. Po kratkem opisu prof. Sušnika smo pot nadaljevali proti Toniju, kjer je bil doma Vorančev ded. Kdor se je prej premalo ogrel, se je po teh strminah kar krepko zapihal. Spet je spregovoril prof. Sušnik, o vojnem obdobju pa je govoril Franci Zabev, ki je tudi kasneje na poti pripovedoval o partizanskih časih pod Goro. S posebno častjo je govoril ravno o tej Tonijevi bajti. Na Koglu se je vsem udeležencem odprl krasen pogled na Kotlje, na šolo, ki ni hotela pogoreti, kar si je mali Voranc srčno želel, saj je bila nemška. Tu je iz Pekla prinesel materi solzice. Na Koglu pa so nas bogato pogostili. Prinesli so domačega kruha, povojeno svinjino in — jasno — tudi mošt.

Popotniki so prav veselo razporeženi prišli k Lužniku. Tu pa je že čakal mešani pevski zbor s pesmimi in folklorja je zaražala. Tu je lahko vsakdo dobil mošt in klobase, nekateri so tudi zaključili pot. Ulil se je dež, ki ni bil v načrtu in je najbrž zato tudi kmalu prenehal.

Drugi pa so pot nadaljevali po začrtani smeri. Na Preškem vrhu je odličen program pripravila ravenska osnovna šola. Pridna hotuljska učenka Jasna pa je Vorančevi ženi izročila šopek. Se mimo Prežihove bajte do zadnje postaje na hotuljsko pokopališče. Pod lipami je zapel pevski zbor Fužinar, Mitja Šipek pa je spregovoril:

»Prehodili smo 'Prežihovo pot', petdeset dolgih let smo jo hodili od Kotnika, kjer je izviral, kot plane Hotuljščica iz Gore, čez strmine, kjer je tesal Voruh svoj grčavi značaj, mimo Pekla, kjer dehtijo solzice. Prisluhnilo smo vrisku Munkovih steljerajcev, temačne krošnje Vužnikovih smrek so nam bučale oporoko Svetnečega Gašperja: »Kaj sem sturil krivičnega, moj sveti duš — delal in garal sem celo življenje.«

Ložekarjev grad smo videli, tiste temačne sence preteklosti, brezpravništvo in be-

da so se plazile tam okoli in ga začarale v nič. Na parno smo pošpegali in videli, kako begajo misli in črke, da bi zavpile v svet pripoved o Dihurjih in Hudabivnikih. Mimo bajte smo šli, ki je pomenila največje bogastvo, ki ga svet premore — »Sedaj smo na svojem«, doni hotuljski zvon, kot je donel na žegnanju. Ajta in Moškoplet zaman čakata vsiljivih beračev, da bi jima odžirali miloščino. »Zdaj smo na svojem«, šelestijo stoletne lipe, mesto okamenelega spomina na gorje, spomina na borce za svobodo. »Zdaj smo na svojem«, nam govori Voranc, ki se je ulegel med svoje samorastnike v svojo zemljo tam onstran belega pokopališnega zidu. »Zdaj smo na svojem«, mu odgovarja brat Anza s Kisele vode, kjer se prubit na križ zaradi vere v svoje ljudstvo boči više od Gore; »zdaj smo na svojem«, paberkuje brata Gustlna edinec »Koroški fužinar«. »Zdaj smo na svojem«, potomci preteklega rodu, ki ne more umreti na tujem, vedno se vrača, pa naj bo pot še tako dolga in samotna, vrača se v svojo ljubljeno koroško domovino.

Prehodili smo Vorančev pot, ki je naša pot in kjerkoli smo se ustavljali, smo srečevali sebe v spominih, pogovarjali smo se v Vorančevem jeziku, ki je tako robot in ne prenese laži, zato je tako silno prepričljiv in ga ni moč pozabiti.

Veliki narodi z bogato preteklostjo se dičijo z mnogoterimi imeni pisateljev in umetnikov vseh vrst, mi, Slovenci, imamo le skromno vrsto glasnikov naše kulture, v tem skromnem številu pa smo Korošci skoraj obdarovani — imamo Prežihovega Voranca. Njegova beseda je rojena iz trpljenja, govorili so jo njegovi junaki pred sto leti pa pred petdesetimi, danes jo govore prav tako in bo ostala večna, nič drugačna, le mnogo glasnejša, ker jo govorijo srečna usta iz prešernega srca »Sedaj smo na svojem!«

Ta skromni spomin, »Prežihovo pot«, smo odprli zato, da bodo pozni rodovi nabirali ob njej tisočere besede, pozabljene, skrite in neizgovorjene besede njegovih junakov, njegove besede, ker nikoli ne bomo našli toliko in tako pomembnih besed, da bi mogle opisati ves ta stoletni boj ljudstva.

Kje naj najdemo besede, ki bi opisale žrtev križanega Anzana in muke trpinčenih, kjer je jezik, ki bi mogel izgovoriti vso zahvalo padlim za svobodo od Doberdoba do Kisele vode in kakšno naj bo besedilo obljube in zakletve, da bomo spoštovali vse pridobljeno. Narod je velik po svoji kulturi, ne po svojem številu. Narod je nesmrten po glasnikih svoje kulture, glasniki narodove kulture pa so se rodili iz ljubezni ljudstva, zato niso svoji za sebe, so last naroda in njegov ponos in njegova vest.

Tako bi se pot lahko končala, a se ni. Ob sedmih zvečer smo se spet vrnili k Lužniku, kjer je Mitja zaigral Svetnečega Gašperja pred pravo bajto, kjer je davno nekoč Gašper našel svoj zadnji kot. Šentanelski pavri so zapeli in melodije so zaplavale po hotuljski kadunji. Zadnji obiskovalci pa so se pozno v noč vračali od Lužnika.

Posebna zahvala gre vsem posestnikom, koder teče Prežihova pot, vzeli so jo za svojo, za svojo so jo vzeli tudi Hotuljci. Pot Vorančevih spominov naj bi bila po-

Prof. Silva Breznik

PO SLEDEH BERNARDE ALBE

(Rojevanje gledališke predstave)

Nekoč so v resnici mislili, da je lepota daleč od nas; nekje daleč je tisti pravljčni svet, kjer prebivajo vile z zalim obrazom in si razčesavajo pšenično zlate lase in so oblečene v belo tančico, ki jim pokriva telo vse do gležnjev in ubrano pojejo ter plešejo. Tako je iskal Cankar rožo čudotvorno, tako je Župančič iskal skrivnostni cvet rože mogote. Človekov duh je nemiren, vedno išče nekaj višjega, lepšega, pravičnejšega...

Danes pa, ko je človek prepotoval vse kraje na tem svetu, je spoznal, da je svet tukaj in tam enak, prodrl je v neznane globine morja, veselje mu ni več popolnoma neznan. Kje je potemtakem še danes ta svet lepote? Ni nam treba iskati lepote kje daleč, dovolj je je okrog nas, samo prisluniti moramo lepi pesmi, pazljivo prebrati besedo pisatelja, začutiti moramo igralčev sporočilo. Ni veliko ljudi, ki najdejo ta svet, a kdor ga enkrat najde, ga nikoli več ne izgubi. Taki so tudi ljubitelji odrskih desk.

Dolga in naporna pot, preden delo zaživi na odru in ga gledalec sprejme z navdušenjem ali mlačnim ploskanjem; ves zakulisni napor mu je prihranjen. Najprej mora skupina poiskati delo, ki bo prinašalo idejno dovolj bogato sporočilo, ki bo tudi sodobno, kjer bo gledalec med množico besed našel tudi nekaj zase. Navadno se zatakne že tu, ko letaš iz ene gledališke hiše v drugo in prosiš za tekste. Sledi iskanje igralcev; prvi odkloni, ker je že preveč družbeno angažiran, drugi ne more, saj se še dodatno izobražuje, tretji... Končno je zasedba kolikor toliko popolna.

Prve bralne vaje. Igralci spoznavajo tekst. Druge bralne vaje, kjer že površno oblikujejo značaje. Sledi še lektorska vaja, ki je za marsikaterega začetnika hudo naporna, saj se ne more znebiti lepe melodije koroškega stavka. Nato sledi različna vaja, ki pa se seveda razpotegne v več vaj. Po desetih do petnajstih takih vajah je šele prva vaja na odru. Režiser postavi približno sceno in igralci začno piliti premike. Te vaje so zelo naporene, saj v eni roki še vedno držijo tekst, z drugo pa prenašajo rekvizite; navadno se te vaje zavlečejo pozno v noč. Pa se zgodi, da enega od igralcev ni na vaje in tako tudi ostali ne morejo vaditi. Sploh je to nerodno, če je zasedba majhna. Drugič spet oder potrebujejo drugi in vaje odpadajo druga za drugo. Zaradi takih stvari postanejo igralci malodušni in najraje bi začeto delo pustili, a preveč so vanj že vložili in preveč ljubijo odrske deske.

Počasi gre delo h koncu, na obzorju je že datum uprizoritve, pa eden od igralcev

zboli. Če nočeš vsega vložene truda zavreči, je pač treba poiskati novega in z njim vaditi spet vse od začetka. Včasih je celo več takih zamenjav.

In iz dneva v dan vaje, vaje, najmanj trideset jih mora biti, ampak prej več kot manj. Veliki trenutek — premiera! Takrat je pozabljeno vse garanje pozno v noč, pozabljene so tiste sobote in nedelje dopoldan, ko bi bil raje na smučišču kot v dvorani.

In nagrada tem ljudem? Nič drugega kot polna dvorana navdušenih gledalcev. Eden izmed igralcev je dejal, da se ob prazni dvorani počuti kot na randiju, ko zaman čaka na dekle.

Pa letošnja predstava? Ravnotako se je rojevala kot vse prejšnje.

Drama zatrite strasti

Gledališka skupina KPD Prežihovega Voranca Ravne na Koroškem je v letošnji sezoni uprizorila dramsko delo Federika Garcia Lorce Dom Bernarde Albe. V tej igri je nekaj nenavadnega; nastopajo samo ženske, ves čas pa je v njihovem miselnem svetu navzoč moški; praktično ga nikoli ne srečamo, le na sliki. Skozi igro se prepleta strast med moškim in žensko. Jozefina v pesniškem jeziku razkriva, kar doživlja Adela, ko ni več devica; prava Lorcova ženska gre do konca.

Delo je tragedija, ki jo je ta znani španski pesnik in dramatik dokončal kot svoje zadnje delo pred smrtjo in pred izbruhom revolucije. To je svet zaprtosti, kjer so Albine hčerke zaprte pred moškimi pogledi in vsaka, ena bolj, druga manj, hrepenijo po zunanem, po svobodi, po moškem.

Začne se s pogrebnimi molitvami za umrlim možem Bernarde Albe. Po njegovi smrti prevzame Alba kot močna in diktatorska ženska vajeti v svoje roke. V njeno hišo brez njenega dovoljenja ne sme stopiti moška noga. Ob njej hira pet odraslih hčera. Avgusta, ki je podedovala premoženje po svojem očetu, prvem Bernardinem možu, ima tudi najboljše pogoje za možitev, čeprav je že prekoračila trideseto leto. Za njo se zvrstijo po starosti Magdalena, Amelija, Martirija in Adela. Od teh štirih hčera izstopata Adela in Martirija. Martirija je že po naravi kaznovana z grbo in nosi s seboj tudi najtemnejši značaj vseh sestra. Ob njej izstopa Adela, ki se bori za svojega moškega, se edina zoperstavi materi, hoče ven iz zaprtih sten, hoče svobodo in ljubezen. Bernarda Alba hoče po starih zakonih najprej poročiti najstarejšo hčerko — Avgusto. Nameni jo Pedru Romanu, ki pa ljubi najmlajšo Adelo. Drama se tragično konča: Adela izbere rajši smrt kot hiranje med stenami; Pedro odhaja v noč; Bernarda Alba pa v svoji nemoči spet uveljavlja diktaturo.

Vmes se vrstijo prizori z dekle in Jozefino, ki s svojo blaznostjo dokazuje nesmiselnost diktature Bernarde Albe; pa spet lirski prizori, ko dekleta poslušajo pesem žanjscev in hrepenijo po predani ljubezni. In kdo so bili letošnji ustvarjalci?

Režiral je Bojan Čebulj, ki že tretje leto sodeluje s skupino in se je na vse vaje vozil iz Maribora; ravno tako je odlična scena njegovo delo. Albo je interpretirala Milka Cesar, njeno blazno mater pa Angelca Močnik; obe sta odrskim deskam zvesti že nad trideset let, obe nosilki najvišjega priznanja, ki ga lahko sprejme amaterski igralec

Domači plesi pred Vužnikovo bajto

gosto obiskovana, da bi postala romarska pot slovenskega naroda — posebno mladine; da bi tako postala zares veličasten, naravni, svojevrstni spomenik našemu velikemu pisatelju in revolucionarju.

Letošnji gledališki ustvarjalci

— Linhartove plakete; Močnikova pa je prejela tudi Severjevo nagrado, s katero se v Sloveniji lahko pohvalijo le redki. Ob njima je Marica Krivograd, ki so ji letos v Trbovljah na republiškem srečanju podelili zlato Linhartovo značko. Ob tem

stebri izkušenih igralk so se uveljavile mlajše. Meta Dragolič, ki je bila enkratna grbasta Martirija, Cvetka Jehart kot Avgusta; obe maturantki, za kateri bi radi, da bi se po študiju spet vrnili k nam. Adela — Malči Krivograd, ki že uspešno stopa po

maminih stopinjah. Pa Franja Gašper in Marina Knežar, ki ob službi in otrocih ter družbeni dejavnosti še najdeta čas za ta »špas«, Bibijana Čebulj, doma iz Strojnske reke in seveda Lenka Čuk in Štefka Jelen, potem naša Nada Tomaš — kot da ne bi imela dovolj socialnega dela na šoli; Pavla Pirtovšek je interpretirala radovedno obiskovalko, levji delež pa je prispevala z izdelavo kostumov. Pravzaprav dokaj emancipiran ženski kolektiv, če bi pri tem lahko izpustili Ivana Vocovnika, mojstra za vse; Mirka Štehnika, ki je za odrom tudi žvižgal in streljal, in našega gospodarja Francija Klančnika. Miran Pirtovšek, ki je bil sicer asistent režije, drugače pa kriv, kadar je šlo kaj narobe, je prispeval k ravnotežju med moško in žensko polovico.

Pa nastopi?

Predstavo so si ogledali dijaki gimnazije in šolskega centra; kot abonmajsko predstavo Ravenčani, Žerjavčani in Mežičani; nagrada za kvaliteto je bilo sodelovanje na področnem srečanju v Slovenski Bistrici, in na republiškem srečanju v Trbovljah, kjer je bilo dvajseto srečanje amaterskih gledaliških skupin.

Posebno nepozabno pa je bilo srečanje gledaliških skupin slovenskih železarjev v Storah.

Nagrade?

Ploskanje obiskovalcev, polne dvorane in šopki rož!

Gustav Broman

ZGODBE STARIH KMEČKIH POSLOV

Pastirji, kakršne hočem opisati, so v starih časih prihajali v glavnem iz bajtarskih in oferskih družin. Tudi pri nas smo bili revni, toda bogati z otroki in morali smo drug za drugim, takoj ko smo se znebili pleničk in jankic, od hiše.

O pastirovanju pri prvi tuji hiši ne bi vedel pravzaprav ničesar zanimivega povedati. Spominjam se, da sem takoj ob prihodu v službo prejel kot likof nove cokle, pozneje pa še roževinaste hlače, hodno srajco, že ponošen star jopič in mnogo prevelik širokokrajn star klobuk. Da sem mogel pozimi obiskovati šolo, sta mi oče in mati iz svojega morala kupiti še coklače, to je čevlje z lesenimi podplati.

Ena izmed v pašo vzetih ovc mi je tudi nagajala. Za šmenta ni hotela ostati pri številni čredi, ampak je ubirala svoja pota, ki so vodila, seveda, v škodo. Mnogo sem jih moral zaradi te nesrečne ovce preslišati in gospodar mi je celo grozil, da ima že šibo namočeno.

Postopka s puščanjem izprijene krvi, kakor je to praktical Krjavelj, si pri svoji koži seveda nisem upal tvegati, sem pa izprijenko po nasvetu in s pomočjo bližnjega sošoleca »kolenčal«. Eno od sprednjih nog sva ji v kolenu podvila ter s srbotovo vitico povezala, da ni mogla noge stegniti in je morala hoditi po treh. Konec je bilo samovoljnega pohajanja, saj je čredo le še komaj dohajala. Ker se je pa kmalu poboljšala, je kazen trajala le nekaj dni. Do-

ma pa, kajpak, o mojem početju niso smeli ničesar vedeti.

V šoli sem bil precej zabit, sicer pa tudi ni moglo biti drugače, saj sem bil za določeno dobo šole sploh oproščen, vsaj polovico dejanskih šolskih ur pa sem prespal. Učitelj je imel posebno veselje zbuhati me s tem, da je z leskavo palico na vso moč zamahnil po čelni strani prve šolske klopi. Seveda me je iz dremavice kar vrglo, sošolci pa so zagnali huronski smeh.

Ko se je učitelj pri mojem gospodarju pozanimal zadelj moje zaspanosti, mu le-ta ni povedal resnice. Moral sem namreč z ostalo služinčadjo prav zgodaj vstajati, pred odhodom v šolo še živad napasti, sleherni večer pa sem pri raznih delih, kakor npr. pri prešanju sadja, moral opravljati službo svetilničarja. Treskam — smolnicam, ki so bile zatakneje v primež, sem moral neprestano utrinjati oglje, da so lepo in svetlo gorele. Kot otrok sem imel na splošno pač premalo počitka.

Drugače pa sem bil dokaj živahen in razigran otrok, včasih celo malce hudoben. S Popovim Mihom, ki je, čeprav velik revež, veljal v bivši prevajški občini za prav značilno osebnost, se nikakor nisem smel srečati. Pozdravljala sva se le od daleč. On je meni grozil s palico, jaz pa sem mu kazal zijala.

Moram povedati, da so se nacisti bali, da bi jim ta siromak nemara zajedel velikomemški rajh, zato so ga kot prvega Pre-

valjčana že julija 1941 prijeli v farovski štali ter odpeljali v Celovec in v smrt.

Starega domačega hlapca, ki je veljal za »hišno fantaro«, smo včasih, kadar je bil dobre volje, naprosili, da je prinesel na dan svoje ustne harmonike. Počasi, ampak za nas čudovito lepo, je znal igrati. Same starosvetne viže seveda.

Njegova velika skrinja, katere pokrov je bil na notranji strani ves preplepljen s svetimi podobami in podobicami z raznih romarskih krajev, je bila prepolna čudovitih reči, žepnih nožičkov, rdeče in modro barvanih škrutijev, starih novcev, medalj, pokvarjenih ur, najrazličnejših gumbov in brošk ter lepega števila trdo vezanih molitvenikov. Nekje na dnu skrinje pa so bile spravljene tudi »kolomoniš bukve«. Teh pa nam lastnik za nobeno vižo ni hotel nikoli pobleže pokazati, kajti brati take knjige je bilo bajda sila nevarno.

Otroška radovednost me je privedla tako daleč da sem si bukve nekoč kar sam sposodil. V najbolj skriven kotiček podstrešja sem se namestil in kot varnostni ukrep za vsak primer prižgal žegnano svečo, nato pa začel brati neko poglavje. Za čuda pa nisem ničesar priklical in niti najmanjšega šuma ni bilo čuti. Neuspeh sem pripisoval pač dejstvu, da bukev pač nisem znal pravilno brati, ker so bile spisane v nemškem oziroma v latinskem jeziku.

Vse slike, s katerimi so bile bukve bogato ilustrirane so prikazovale hudobca v najrazličnejših živalskih podobah.

Menjajoč službeno mesto, se pri novem gospodarju najbolj živo spominjam okrogle vrtnice utice, ki je bila toliko prostorna, da smo čez poletje v njej vsi domači lahko posedli h kosilu. Ob stropu naokrog je bila izpisana prav značilna kmečka domislica: »Kdor jutri k nam pride, dobi jesti in piti zastonj.« V sredini nad mizo pa se je blestel stavek: »Najejmo se in napijmo, pa moliti ne pozabimo!« Pri vratih utice je visela preprosta naprava za odganjanje nadležnih hišnih muh, ki jih je bilo v tistih časih povsod polno. S svojo vsiljivostjo so človeku priskutile še tako okusno jed.

Ker so bili gospodarji verni, smo bili tudi mi »službeni« dolžni vsako nedeljo iti v cerkev. Od bogvekdaj pa je pri hiši veljalo nenapisano pravilo, da je moral tisti, ki je zadnji dospel iz cerkve, za kazen ves naslednji teden namesto žlico držati v rokah muhalo ter pridno odganjati ostudne muhe, dokler je bila družina pri jedi. Za čuda pa je ta čast najpogosteje doletela mene, malega pastirčka.

Kdo neki si vendar ob večjih praznikih pri Fari ne bi do sita napasel svojih oči na težko obloženih kramarskih štantih, posebno še, če si premogel v žepu kaj okroglega. Še danes trdim, da so izmed vseh sladkarij, kar jih premore vesoljni svet, najslajši turški med in dateljni. Da je to res, se je dalo sklepati že po tem, da so te dobrote obletavali celi roji os in čebel.

Domov gredoč sem ubiral kaj različna, včasih docela neobičajna in odročna pota, bodisi ob Meži, bodisi kar na divje skozi lesove. Na Poljani sem se, kakor v obcestno razpoko zmerom zazrl v nagačenega ponija na hlevskem pročelju ter si tiho zaželel imeti takega, seveda živega konjička, da bi ga na paši prav po kavbojsko podil za sitno živino.

Hoja ob Meži ali pa ob holmeškem potoku bi bila dandanes zame gotovo bolj zanimiva, kakor je bila takrat. Če se danes ustaviš kje ob dokaj široki strugi, se ti že ob majčkeni merici fantazije zazdi, da stojiš na kakšni ameriški aveniiji, ki je kar najslavnejše okrašena za sprejem kakega vesoljca. S sleherne vejice obrežnih grmov, korenin in vodnih čeri, ti nasproti mahlja nesrečni polivinil, najlon in druga umetna vlakna v obliki nešteti živopisanih trakov, praporčkov, lampijončkov in kot plahta velikih zastav. Tla pa so kakor s konfeti posuta s steklenino najrazličnejših barv, porcelanom, predrtimi žogami, konzervnimi škatlami, zavrženo obleko in obutvijo, otroškimi vozički, deli nekdanjih štedilnikov, pralnih strojev, koles in celov motornih vozil. Oh, kakšna paša!

Če sem imel le enkrat srečo, da sem se po mnogih brezuspešnih poskusih kot mačka oprezno pretihotapil do enega izmed holmeških bajerjev, kjer sem čepeč za drevsom opazoval divjo raco, ki je vodila po vodni gladini svoj mladi zarod, sem imel ves dotedanji trud za bogato poplačan.

Ko sem končno dospel do domačih travnikov in polj, sem ugotavljal, da so nekatere travniške cvetice, kakor orlico in deteljo, obletavali le čmrlji. Modro grabljišče se mi je zdelo tudi za čebele zelo medonosno, medtem ko se za kozjo brado, katere krški se ob vročini zapirajo, ni zmenil nihče.

Čudeč se, kako morejo tako lepe cvetice, kot so rdeči poljski mak, kokalj in pladica

veljati za nadležen žitni plevel, sem najprvo od Poljane, nato pa še s Šentanela zaslišal opoldansko zvonjenje. Predramil sem se iz svoje zamišljenosti in sem s pesnikom žalostno in očitajoče vzkliknil: »Kaj mudiš me, oj zeleni in cvetoči travnik ti?« Ne v šolo, ampak domov se meni strašno mudi. Gotovo bom spet zadnji in zopet jih bom slišal, kakor že tolikokrat.

Doma me je gospodar prav porogljivo vprašal, če sem nemara bil pri vseh treh mašah. »Pohvalil« me je in dejal, da mi zaenkrat muhanja nihče ne ogroža, do letnega sejma v Pliberku, kjer muhe v žuri pojedjo in jih potem ni več, pa je še daleč.

Moram pa se pohvaliti, da zmeraj pa le ni bilo tako. Enkrat sem bil doma med prvimi, če ne celo prvi. To je bilo tisto nedeljo, ko sem nenadejano prejel »krajec«.

Popov Miha

Prvi sem namreč srečal skupino, ki je nesla malo poganko h krstu. Prelepa botrica me je ustavila in mi tiščala v roke velik škrnicelj, rekoč: »Za božjo voljo, fant, pa vsaj vzemi! Pa hitro pojey, da bo tudi naša punčka tako zdrava in rdečelična kot si ti! Pa srečno!« Od presenečenja se niti zahvaliti nisem utegnil.

Ko smo drug drugemu na svoji poti zgignili izpred oči, sem pričel škrnicelj prazniti. Kos nadevane potice, kos svinjske pečenke in — za čudo! — še nekaj denarja. In tekem sem proti domu, kolikor so me le noge nesle.

Ko so si domači vse dobrote ogledali in seveda od vsega poskusili ter ocenili vse za odlično, so trdili, da je bila punčka, ki so jo nesli h krstu najbrž zelo zaželeno, kajti sicer so »krajci« bolj skromni. Pristavili so še, da imam v splošnem več sreče kot pameti.

Po mnogih letih hlapčevanja, začeni od pastirja in iberznika, sem ob nekem novem letu pristal pri bogatem in na videz uglednem hribovskem kmetu kot konjar. Privlačili so me predvsem konji, ne pa gospodar, ki je bil, kakor sem kmalu občutil na svoji koži, do nas poslov nezaslišano trd in neusmiljen. Rad se je hvalil, koliko svinjskega mesa in koliko dež masti ima spravljene, toda za nas posle so jutro za jutrom romale na mizo repičeve župe, zabeljene s tako žarkim ali žaltavim prežganjem, da so bile komaj še užitne.

Zgodilo se je tudi, da je moral zavreči večjo količino suhe svinjine. Prekuhali so

jo v svinjskem kotlu in namenili za hrano prašičem. Eden izmed nas, za njim pa kmalu še ostali, smo začeli to meso rezati in pri malicah uživati. Naše početje je skupuh ocenil za potrato in požrešnost. Takoj je dal meso posuti z ovsenimi plevami in senenim drobirjem, tako da je postalo zares neužitno.

Kot voznik — prevažal sem les s planine na lente v Dravograd — sem prejel vsak dan sproti dnevnic ali »cerengo« v znesku 20 din. Živel sem dokaj skromno. Zadoštovala mi je takrat običajna mala štručka belega kruha ter kos lovske salame. Piti pa si nisem privoščil skoraj nikoli, dasiravno je ob naši poti obilovalo dokaj furmanskih oštarij, kjer smo tudi krmili živino. Skromno živeč, sem si od dnevnic sčasoma nekaj prištedil. Na enem izmed pogostih kramarskih sejmov sem si kupil čedno srajco, klobuk in usnjene gamaše. Zaradi teh nakupov je škrt sodil, da mi v svoji velikodušnosti daje pač preveč. Takoj mi je dnevnic znižal na 15 dinarjev. Ta njegov ukrep se mi je zdel hudo krivičen in sklenil sem, da se bom ob prvi priložnosti maščeval.

Ne dolgo za tem sem stopil dokaj »zgrevano« pred gospodarja in mu povedal, da so mi neki lopovi pokradli z voza glavno furmansko verigo. Seveda ni šlo brez oštevanja. Očital mi je vse sorte slabosti in pristavil, da se ne bo prav nič čudil, ako me lepega dne zagleda priti domov celo brez voza in konjev.

Nad vse pa sem se začudil, ko mi je gospodar čez nekaj dni zalučal pod noge »novo« verigo. Zahvalil sem se mu in hitro izginil. Presneto trda bi mi namreč predla, ako bi gospodar doznal, da je pravzaprav kupil svojo verigo za novo; Sam sem jo ne dolgo tega prodal farskemu kovaču.

Prav nevsakdanja in za našega stiskača neverjetna sprememba jedilnika mi je zbudila sum. Kar med tednom so nam nekoč postregli s svežim mesom, ki pa ni bilo niti goveje, niti svinjsko. Malo izkušenemu se mi je posvetilo šele, ko sem med žvečenjem našel v mesu — ničesar drugega kakor drobno šibro. Sum je bil potrjen, živel sem med krivolovci. Eden le-teh se mi je kmalu že po govorici, kakor tudi po vedenju, izdal. Bil je od mene precej starejši sotrpin. Prečudno rad se je pogovarjal o divjačini, lovu, puškah in vse sorte nastavah. Po sledeh, ki jih je puščala divjad v snegu, je mojstrsko razsojal, kje je hodila kuna, kje tekla veverica, kje zajec, pes ali lisica. Po razkrečenosti parkljev je ugotavljal celo spol in starost. Moram priznati, da sem ga kar rad poslušal in ko sem mu pričel staviti razna tovrstna vprašanja, je bil mož prepričan, da sem zajadral v njegove vode, da sem postal zrel in da mu utegnem postati zanesljiv in koristen pajdaš.

Med takimi zaupnimi pogovori, ki sva jih ponajvečkrat imela globoko kje v lesu pri nalaganju težkih hlodov na voz ali sani, mi je slednjič odkrito priznal, da zahaja v goro. Sam se je odločil za gamse, medtem ko se je gospodar zaradi svoje debelušnosti omejil rajši na lažje pristopna zakupna lovišča, kjer pridno s šibrami udriha po srnjadi.

Početje mi je skušal na vse načine omiliti, češ da le naivneži še verjamejo, da je divjačina ustvarjena le za gospodo, ki ima

Paleta narave

itak vsega na pretek in se z lovom zgolj kratkočasi. Moral sem mu prav dati in pritrditi, da smo tudi mi mali ljudje upravičeni, da si svoj pusti vsakdan na ta ali oni način posladkamo. Obljubil mi je, da me bo na jesen, ko se gamsi ženijo, vzel s seboj.

Zelo zgodaj sva nekega nedeljskega jutra res krenila v goro. Dokler naju je ščitila tema, sem bil kot novinec na moč korajžen in zgovoren, toda pozneje? Dospevši vstric domovanja grofovskega čuvaja, je moj mentor na moje silno zaprepaščenje dvignil puško v zrak in ustrelil. Obrnivši se k meni, je dejal: »Da veš, poba, to je bil strel zaradi večje varnosti. Hitlerjanec zdaj že ve, da bova danes v gori midva na lovu in če mu je življenje drago, naju ne bo zasledoval.«

Nadaljevala sva pot in se po jezdnih povzpela še na lisičjo in končno na gamsjo stezo. Ko sva kolikor mogoče oprezno obšla nekaj grebenov, sva v jutranji meglici odkrila majhen gamsji trop. Ni bilo posebne izbire. Tako strel, ki je neznansko dolgo odmeval po gori, kakor tudi kotaleči se kozel, sta prav porazno vplivala na moje živce. Najrajši bi bil pri priči pobegniti. Čudno nerad sem prijel za puško, ki mi jo je ukazal nositi med tem, ko je stopil do žrtve in si jo zadel na rame. V dokaz, da se je pohod uspešno končal, je kozla očistil nalašč na eni izmed steza, v porog pa poleg vam-pov zataknil še prazno patrono.

Prečkala sva nekaj melišč in v globokem jarku počivala. Potem, ko si je v miru od vseh strani ogledal roge in ocenil hrbtno dlako, — gamsov čop — me je z desnico potrepljal po rami kakor bi mi hotel izpričati svojo oblast nad menoj, je rekel kar se da zaničljivo: »Cagovec cagovi. Iz tebe ne bo nikoli kaj prida lovca. Boljše bi bilo, da bi bil ostal doma. Podelal se menda dozdaš še nisi?«

In ko sva molče nadaljevala pot proti domu, me je bilo sram, da si je moj pajdaš mogel ustvariti tako nizkotno šodbo o meni. Zaradi cagovca cagovega pa sem pri sebi sklenil, da me Uršlja gora kot divjega lovca ne bo videla nikdar več. Čeprav sem v poznejšem življenju mnogo zahajal v gore — posebno rad na vigrəd v floristič-

no zelo zanimivo Vorančevo Požganico, da sem se nadihal vonjev cvetočega ženitlja in jožefic, me gamsi niso več mikali.

Bolj ko se je bližal konec koledarskega leta, večja je bila prizadevnost kmečkih gospodarjev, da si za naslednje leto zagotove dovolj, predvsem pa kar najbolj vestnih in pridnih poslov tako po moški kakor po ženski strani. Tudi mene je moj bodoči gospodar že dolgo snubil, toda zadnjo besedo sem dal šele, ko sem se prepričal, da večjega zaslužka in boljših delovnih razmer tudi drugod ne morem doseči. Vzel sem torej »likof« ter se s tem kakor s pogodbo zavezal z novim letom pri njem prevzeti mesto »ta večjega« hlapca.

Kmečka služinčad je 28. decembra, to je na »otročje« spregla. Od tega časa pa do praznika Treh kraljev so imeli posli »ukance« (vakance) neke vrste počitnic.

Hleb »miznika«, ki se je iz ržene in pšenične moke pekel na božično bilo, in »totko« najboljšega prediva, namenjenega za »hoden oviren«, je prejel ob koncu leta vsak posel, ne glede na to, se je-li odločil ostati pri hiši ali oditi. Samo hlapcem, ki so do konca leta izpolnili še posebno, sicer neobvezno nalogo, da so izdelali vsak po 9 brezovih metel, so gospodarji poklonili še nadaljnji hleb kruha, ki je bil pečen dan pred miznikom in so mu rekali »pravda«. Za »ta večjega« pa je bilo zadosti že pet metel, ki pa so morale biti drugače vezane in so rabile samo za gumno. Hleb je tehtal od 6 do 7 kg. Oferji so kruh radi kupovali, plačali so po krono za hleb. Za miznike, ki so bili boljši je vladalo kakopak večje zanimanje.

Z »likofom«, ki je znašal nekako enome-sečni zaslužek, so si »vrti« svoje posle zaarali vsaj do svečnice, za naprej pa je šlo na račun letne plače. Poredkoma so plačevali v denarju, največ so dajali obleke, čevlje, perilo itd. Kdor se je pogodil in likof tudi vzel, nato pa iz kakršnegakoli razloga službe ni nastopil, je moral likof »topati«, to je, vrniti ga je moral v dvakratnem znesku.

V času ukanc je nastopilo na kmetih vsesplošno vandranje. Eni so odhajali in se bolj ali manj veselo poslavljali, drugi

so prihajali. Slednje so seveda povsod na moč prijazno sprejemali. Gospodar, kakor tudi gospodinja, sta se ob novem članu družine kar topila od sladkih besed, nudeč mu klobaso s kruhom in moštom. Mlajši posli, pastirji, so pripotovali kar s culo na ramenih, starejše pa je bilo vsekakor potrebno seliti z vozom ali sanmi, saj se je razne robe v letih nabralo za eno ali celo več težkih skrinj in še za kak kovček povrhu. Marsikateri je priromal s kopico najrazličnejšega orodja. Starejši možakarji so se namreč, bodisi iz potrebe bodisi za kratek čas, priučili raznih rokodelstev, npr. pletenja košar, košev in jerbasov. Nekateri so znali izdelovati tudi lične cokle. Cepili so doge in sestavljali žehtarje, mevtre in čebre. Ta ali oni se je za silo znašel tudi v domači kovačnici. Taki, ki so bili večji popravila in izdelave vil, grabelj in vse sorte toporišč, so bili gospodarjem zelo dobrodošli.

Moja šarža — »ta večji« hlapec — je bila kar zavidanja vredna, saj sem bil prvi za gospodarjem in v času njegove odsotnosti tudi njegov namestnik. Moral sem zjutraj prvi vstati, zbujati druge, če je bilo potrebno, nato pa posameznikom odrediti delo. Pri košnji sem se seveda moral postaviti za prvega kosca. Po »kopšah« in njivah sem zasajal ostivi ter pri tem na lestvi stoječ zlagal snopovje s kope. Če ni bilo volarja pri hiši, sem moral prijeti tudi za plug. Tu bodi omenjeno, da so me kot orača spremljale od zar do zar cele jate poljskih in črnih vran, ki so s svežih brazd pobirale mastne črve in ličinke. Danes tega pojava v naših krajih z zastrupljenim ozračjem ni več opaziti. Pametne vrane so se umaknile, le človek je ostal.

Moj gospodar je bil pravzaprav dober človek in krepostnik svoje vrste. Besno je sovražil in preganjal vasovalce. Imel je tri za ženitev godne hčere ter eno mlajšo, vrhu tega pa vsako leto po eno ali dve dekli. Odtisi stopinj, pohojena trava, odvrženi čiki, na dekliška okna prislonjene lestve in še nekatera pobalinstva — zamenjana kolesa pri vozovih in s tečajev sneta okna in vrata, so bili gospodarju nedvomni dokazi, da se ponoči pode okoli njegove hiše cele drhali grešnikov, ki kakor hijene čakajo ugodne prilike, da se vržejo vsak na svojo izbrano žrtev. V svoji pretirani zagnanosti pa ni hotel verjeti, da so se fantje iz njega le prav skurno norčevali.

Kadarkoli je torej pri hiši bilo kaj narobe v zvezi z vasovalci, je imel gospodar navado, da nam je, zbranim pri zajtrku, pripravil nekaj pridige. Vedno je ponavljal, da je dan namenjen za delo, noč pa za počitek, časa za postopanje pod okni pa ne more biti.

Kar nekam ustaljena navada po naših hribovskih domačijah je bila, da smo se »fantje od fare« ob sobotah zvečer od blizu in daleč zbirali na kakem dogovorjenem mestu. Ob grči mošta smo peli in juckali dolgo v noč. Marsikateri in še rajši marsikatera nam je prisluhnila, čeprav naše petje gotovo ni bilo tako ubrano kakor danes šentaneljskih pevcev.

Ako se je med oferskimi in bajtarskimi sinovi našel kak dober pevec ali celo muzikant, smo ga izjemoma, čeprav še nezrelega, milostno sprejeli v našo družino. Sinovi iz navedenih kast v našem času nam-

reč niso imeli vseh pravic in svoboščin. Dokler niso imeli v rokah poziva k vojakom, oziroma dokler se pri fantovščini niso odkupili z vinom, tako da je kar od miz teklo, enostavno niso smeli brez spremstva roditeljev prestopiti gostilniškega praga, najmanj pa še, da bi si drznili na kakšno veselico ali celo plesati. Take predrzneže so svobodnjaki zbrali do praga in čez prag.

Ko smo se torej ob sobotah okoli polnoči že zadosti napeli in se razhajali na vse strani, kamor je pač koga nevzdržno vleklo, smo onim, ki so uživali izjemnost, strogo zabijali ubrati najboljšo pot do svojih mamic in očetov.

Spominjam se, da je imela pri naši hiši nekoč opraviti tudi sodna gosposka.

Ko je eden od gospodov, ki je prvi korakal pred ostalimi, srečal našo najmlajšo, ki je hitela v šolo, jo je vprašal, če so atej doma. In dečva je zagostolela: »I, seveda so atej doma, saj komisijon čakajo. Veste, danes pride komisijon. Zdaj atej nalivajo mošt. Rekli so, da bodo gospodom postregli z „brklico“, čeprav je v tisti sod padla podgana.«

Ko so gospodje od sodnije s svojim delom končali, jih je gospodar vljudno povabil za mizo. Pridno so jedli in pili, le en gospod »brklice«, navadno izvrstnega sadjevca, naprešanega iz samih necepljenih lesnik in lesnač, niti poskusiti ni maral.

Vsako leto si je gospodar na god svinjskega patrona skušal z izdatnim darom zagotoviti svetnikovo naklonjenost in srečo pri svinjereji. Dolgo je res šlo kot namazano, toda neko leto so pocrkali prav vsi prašiči. Bilo je kletvic, robantenja in očitanj. Pri priči je svetniku odpovedal poznanstvo in sleherni dar.

Po zadnji svetovni vojni sem se tudi jaz rešil večnega hlapčevstva. O »ta večjem« hlapcu že davno ni bilo več duha ne sluha, ker so se razmere na kmetih močno spremenile. Čeprav sem bil dokaj v letih, sem začel misliti na svoj dom. Kupil sem staro leseno bajto in jo pričel obnavljati. Le počasi se je dvigalo zidovje od tal. Pa sta se mimoidoča miličnika pozanimala, kako mi kaj gre, sem mogoče priučen zidar, imam li gradbeno dovoljenje in še marsikaj. Na vprašanje, s čim vendar ugotavljam vertikalnost zidovja, ko sploh nimam pri roki niti enostavne svinčnice, sem tovarišema začel dokazovati, da se da navpičnost zidovja kontrolirati tudi tako, da z vrha tik ob steni po večkrat pljuneš proti tlom. Morebitni odklon se takoj opazi. Mislim, da sta me razumela, vendar nista ničesar pripomnila. Eden je dejal tovarišu: »Pojdiva naprej, tu nimava kaj iskati.«

Bez, bezá
daj moža,
aniga bokerniga!

Tako smo pavrške dekle na kresno noč zdihovala, čepeč pod bezgovim grmom.

Ker smo kravarice, svinjarice in iberžnice doživele le malo vedrih ur, ni čuda, da smo se v svoji nemoči oklepale tudi najrazličnejših vedeževanj in coprnij, želeč pač najti v tem nekaj utehe. Vsaka izmed nas je videla rešitev iz bedne vsakdanjosti pač le v čimprejšnji srečni možnostvi. Priti bi moral tisti princ iz sanj, jo nežno prijeti za roko ter ponosno popeljati pred prese-

nečena gospodarja in reči: »Dovolj. Odslej bo Mojcka služila pri meni. Vidva pa si iščita drugo.«

Bližnjo poroko smo si na srečni večer vedeževale na ta način, da smo se bose, nalik povodnim vilam podile po kakšni livadi, metale v zrak iz turice spletene vence ter jih padajoče skušale ujeti na glavo. Zavist je spremljala tovarišico, kateri se je to posrečilo in bo kot nevesta stopila kmalu pred oltar.

Hodile smo tudi na kakšne kopše, kjer je bilo mnogo ostrvjih lukenj, še od lanskega leta zapolnjenih z lesenimi zagozdami (kelami). Izbrale smo si vsaka poljubno luknjo, izruvale zagozde, se vlegle na tla, na odprtino prislonile uho in prisluškovale. Nekatero kar nismo mogle verjeti, da čujemo daljno muziko, druge pa so drevenele od strahu, ko so zaznale žalostno, zateglo zvonjenje zvonov.

Spominjam se, da sem za kres rada prizovala na vrtu rastoči česen. Ako se je nekako za ped od zemlje odrezano česnovno stebelce čez noč lepo obraslo ali celo nekoliko priraslo, so se utegnile skrite želje v celoti izpolniti. Ovenelost pa ni pomenila nič dobrega.

Z ivanjščicami, ki smo jih na kresni večer natrgale ter razpostavile na okenski polici, poimenujoč vsako bodisi po kaki dragi bodisi osovraženi osebi, smo hotele vedeti za njih daljno usodo. Svežina, ki smo jo naslednje jutro opazile pri kakšni roži, je za tisto osebo pomenila srečen nadaljnji življenjski potek.

Smer, kjer si bomo naslednje leto služile svoj grenki poslovski kruh, nam je na kresni večer vsaj približno naznačila cokla, vržena z noge čez glavo za hrbet.

Vse te coprnije smo ženske pred moškimi svetom kolikor mogoče skrivale. Zmemrom so nam tvezili, da smo vse od kraja na moč »zirane« na dedce. Kadar smo same, da so moški vedno osrednja in glavna tema vseh naših pogovorov.

Sicer je bilo pa tudi vsakdanje življenje na kmetih svoj čas polno vraževerstva, po-

sebno še v zvezi z boleznijo pri otrocih in živini.

Kadar smo pri hiši prodajali male pujske za rejo, je imela gospodinja navado vtakniti v vrečo k prodanemu pujsku še košček kruha. Zakaj je to delala, mi ni vedela točno povedati. Menda je bilo to potrebno zgolj zaradi boljše prireje.

Nekoč, bilo je po kruhapeki, mi je moja gospodinja, ki je imela okoli leto starega »starostlivega« otroka, ukazala, naj trikrat zaporedoma tečem okoli hiše in se vsakokrat nagnem skozi odprto okno ter jo vprašam: »Kaj delaš?« In ko sem prvič pritekla okoli hiše, se nagnila skozi okno ter zastavila to vprašanje, mi je gospodinja, polagajoč svojega otroka na lopar in potiskajoč ga v peč, odgovorila: »Starost v peč vsajam in mladost ven jemljem.« Zgoditi pa se je moralo vse to seveda trikrat.

Ker sem služila po več let pri istem gospodarju, vem povedati, na kakšne načine je predvsem gospodinja preizkušala prizadevnost, vestnost in poštenost novodošlih dekel.

Ker se je novinka rajši ognila, oziroma je rajši prestopila staro, popolnoma zasukanano brezovo metlo, ležečo na hišnem pragu, je »virtna« že vedela, s kom bo imela opravka.

Svojo poštenost je dekla ispričala, ko je gospodarjema odrajtala sleherni novčič, ki ga je našla pri pometanju hiše kot nalašč nastavljenega v kakem kotu.

Omenim naj še, da smo na šentanelski in strojanski strani imele skrb za peko kruha kravarice, medtem ko so ga na leški strani pekli svinjarice. Lahko so bile pa tudi izjeme, če ena ali druga kruha sploh še peči ni znala.

PREGOVOR

Kadar ti žena govori, se smej in je ne poslušaj.

Kitajski pregovor

Na vsem lepem pa krave — bi zapisal pokojni urednik Kuhar

Gregor Klančnik

S POTI PO NEPALU

deželi brez železnic

Niti v sanjah nisem pomislil, da bi me življenjska pot kdaj pripeljala v deželo najvišjih gora sveta — Nepal. Če bi bil mlad, bi mi strast do gora verjetno nudila možnost za vključitev v eno od naših ekspedicij, ki obiskujejo Himalajo. To naši generaciji ni bilo dano in z velikim ponosom lahko le občudujemo heroizem, ki ga mladi pripadniki našega naroda dosegajo v najzahtevnejših gorah. Pa vendar sem bil v Nepal. Poslovna skupnost Ingra, ki ima v Indiji svoje predstavništvo, se z ministrstvom nepalske vlade za industrijo in rudarstvo dogovarja za organizacijo pregleda projekta mini železarnice, ki naj bi se po projektu indijske firme Dastur gradila v Nepal. Ingra ne razpolaga s strokovnimi delavci, ki bi lahko to vlogo prevzeli, zato se je obrnila na Slovenske železarnice. Ko sem bil od 16. do 20. maja s člani jugoslovanske delegacije na zasedanju komiteja za poslovno tehnično sodelovanje z Indijo, sem izrazil bližino Nepala.

O himalajski deželi

V Katmandu, glavno mesto Nepala, sem prispel z letalom iz Indije v soboto, 20. maja dopoldan. Potem ko je v Delhiju dnevna temperatura prešla 42° C, sem si želel gorske svežine, začudil pa sem se, ko smo stopili iz letala in sem ugotovil, da tudi na višini 1300 m ne manjka toplote. Res da je bila temperatura 10° nižja kot v Delhiju, o svežini pa vendar ni bilo ne duha ne sluha. Premalo sem se zavedal, da Katmandu sicer leži v kotlini med visokimi gorami, vendar južneje od Kuvajta, torej v tropskem pasu, zato je tudi vse leto brez snega.

Podatki o državi Nepal se razlikujejo. Ve se, da se nahaja na južnem območju Himalaje, da zavzema površino 141.577 km², da po dolžini meri okrog 800 km, po širini pa le 80 do 230 km, da ima okrog 12 milijonov prebivalcev, ki so v glavnem budisti in hinduisti. Uradni jezik je nepali, ki je podoben hindu jeziku, posamezne etnične skupine uporabljajo svoje jezike. Na plodnem pasu, ko se dežela iz gora spušča proti Indiji, to je v Teraiu, govorijo hindu.

Nepal nima železnic. Prevoznih in delno asfaltiranih ima okrog 1400 km cest, od katerih v plodnem pobočju prve gorske verige Mahabharat cesta po dolžini prečka celo deželo. Srednje doline so med prvo gorsko verigo in območjem Himalaje, pomembni pa sta dolini Katmandu in Pokhara. Nepal izvažata riž ter juto in to predvsem iz pokrajine Terai, goji pa žito, krompir, zelenjavo in razne južne sadeže od banan do oranž.

Že iz teh skromnih podatkov se vidi, da je Nepal skrajno nerazvita dežela brez lastne industrije in da sta poljedelstvo in živinoreja pogoj obstanka. V templjih, pagodah in drugih verskih svetiščih ima bogato kulturno izročilo stare nepalske arhitekture, ki pa ga nagrizuje čas. To velja tudi za bogato okrašene fasade poslovnih in stanovanjskih stavb. Začudil sem se, zlasti ker sem pred tem že videl Japonsko, da

Nepalci brezbrizno gledajo uničevanje kulturnih vrednot.

Življenje ljudi v Nepalju teče enolično, človekove roke in glava pa so delovno in transportno sredstvo. Zemljo imajo dobro obdelano, vse njive so v terasah, povezanih z vodnimi kanali. Kmetje v maju požanjejo žito in zatem nasadijo riž in druge kulture. Ko se junija prične monsunsko obdobje, se z gora zlivajo vode, ki imajo od človeka odrejen tok — zalivajo njive v vseh terasastih ravneh.

Tempelj Nyatapola

Nepalci polje obdelujejo brez živine in le s skromnim orodjem ter tudi celoten pridelek prenašajo sami na pasu preko glave ali z uravnovešeno palico čez ramo. Pri njih ni razlike, nosijo ženske, moški in otroci. Oblečeni so vsi, a v glavnem so bos. Vse pridelke tudi na trg nosijo na hrbtu s pasom čez glavo. Zaradi teže gledajo v tla, zlasti ko iz gora v glavno mesto po več kilometrov daleč nosijo težka bremena nassekanih drv.

Celotno življenje in delo je na ravni, kot so ga podedovali od davnih rodov. Žito mlatijo z gorjačami pred hišo, na ulici, pred templjem, povsod, kjer je ravna površina in trda podlaga, ne le v okolici, temveč tudi na sredi Katmanduja. Posebno zanimiva mi je bila mlačev na cesti v Patan, kjer je veliko budistično svetišče. Mlatili so kar na asfaltirani cesti, avtomobili in kolesarji pa so vozili čez žito in slamo. Omlačeno žito čistijo enostavno s pomočjo vetra. Stresajo ga iz višine okrog 2 m, težka zrna padejo na tla, lahke rese in zdrobljeno slamo pa veter odnaša.

Od živine imajo krave, bivole, v Himalaji jake, prašiče, ovce, koze, perutnino in veliko psov. Krave in psi se sprehajajo in lenuharijo po sredi Katmanduja in vsi jih pustijo v miru, tudi avtomobili in rikše se jim morajo umikati. To, da se bremena, vreče, zelenjava, drva in drugo po glavnem mestu prenašajo na glavi, ne pomeni, da ni avtomobilov. Promet poteka tudi po ozkih ulicah, ki imajo levo in desno majhne branjarije, polne ljudi, zato avtomobili neusmiljeno trobijo, kolesarji pa žvenketajo. Glasne so tudi rikše, ki so na kolesih, polne trobijo v opozorilo, prazne pa za vabo strank. Posebno inozemce želijo voziti po cesti.

V Katmanduju je dobro organizirana taksi služba. Taksi je možno dobiti v kratkem času, ure pa točno računajo tarife. Vožnja z avtomobilom skozi mesto pa je za naše razmere vratolomna, ker so ceste polne ljudi, kolesarjev, rikš in drugih vozil. Posebna draž je trgovanje. Vsak želi nekaj prodajati ne le v branjarijah, temveč posamezno od razglednic do spominkov, ko je cela zaloga blaga po žepih. In prav ti »trgovci« so kot nadležne muhe, ki se jih je težko otresti.

Čarobni pogled na streho sveta

V Nepalju sem bil le tri dni, pa sem vendar nekaj doživel. Največje doživetje je bil gotovo let ob visoki Himalaji, ki nam je v jasnem vremenu približal Makalu, Mont Everest — Sharamatha in zatem nudil edinstven pogled na ostale vrhove Himalaje vse do Manaslu in Ganesh Himal, kjer se je letalo obrnilo in vrnilo v Katmandu.

Omembe vreden je tudi dogodek prvega dne, ko sem po nastanitvi v pristojnem hotelu s toplo in mrzlo vodo in tušem — takih pa je v tem mestu vsaj še deset — hotel brez poznanstva obiskati goro, ki naj bi mi nudila pogled na Himalajo. Hotelski vratar mi je rekel, da obisk zahteva en dan hoda, kar mu seveda nisem verjel. Vrh gore Shivapuri je bil moj usmerjevalec, ko sem šel skozi mesto, si vmes ogledal tempelje in zamazane ulice, obiskal največje svetišče Swayambhunath in se usmeril v strmino. Šel sem mimo zanimivega kamnoloma, kjer možje lomijo kamenje, žene in otroci pa jih s kladi vsakega posebej razbijajo za potrebe cest in drugih gradenj. Zatem sem se mimo vaških zamazanih hiš vzpenjal, si ogledoval umetnost vodnih napeljav v posamezne terase njiv, vmes pa razveseljeval otroke, ki so prosili: »One Rupis«. Ko sem prišel na vrh obdelane zemlje, sem naletel na urejeno nizko poslopje z obzidjem. Tam je bila vojaška straža, ki mi ni pokazala poti naprej, temveč nazaj. In tako sem bil zopet v dolini, trma me pa ni minila. Na povratku sem se zopet obrnil proti gori, se na drugem mestu povzpela na vrh teras, preplezal obzidje, ki ščiti obdelano zemljo in izsledil ozko stezo skozi grmičevje in gozd ter ob šestih zvečer prispel na 2500 m visoki vrh, kjer stoji Buda. Pri zadnjih žarkih sonca sem občudoval vrhove Himalaje in Katmandu pod seboj.

Na vrhu sem srečal skupino Nepalcev, ki se niso mogli načuditi, da sem prišel peš. Na vrh namreč po drugi strani pelje cesta. Med Nepalci sem se spoznal s Parajulijem, ki dobro pozna Aleša Kunaverja, vodjo

naše ekspedicije na Makalu iz leta 1976, in takoj smo bili prijatelji. Povabil me je v džip in me z drugimi vred pripeljal nazaj v Katmandu. Vožnja navzdol pa ni bila nič krajša kot moja pot navzgor. Cesta je namreč slaba in v spirali obide celo goro. In tako sem v petih urah napravil bogat celodnevni izlet.

Nepal čaka železarno

Naslednji dan je bila nedelja, ki je v Nepalju prvi delovni dan v tednu. Skupaj s predstavnikom Ingre tovarišem Vitasom sva obiskala ministrstvo za industrijo in rudarstvo nepalske vlade. Sprejel naju je generalni direktor gospod Mahendra N. Rana, pri pogovoru pa sta sodelovala še B. Shrestha in B. Vaidya.

Zvedela sva, da je projekt za mini železarno še v izdelavi v indijski inženiring organizaciji Dastur. Kakor hitro ga bodo dobili, ga bodo odstopili v pregled.

Projekt predvideva proizvodnjo valjanega jekla na temelju domače nepalske rude. V nizko šahtni peči bodo izdelovali železo, kot reprodukcijsko sredstvo pa uporabljali lesno oglje. Tekoče železo bodo rafinirali v konvertorju in jeklo v valjarni predali v okroglo in profilno blago. Projekt predvideva 50.000 ton valjanega jekla letno. Železarna bo stala 50 km južno od Katmanduja v Hetauri, ki je ob cesti proti Indiji. Železno rudo in apnenec bodo dovažali 25 km daleč čez hrib z žičnico.

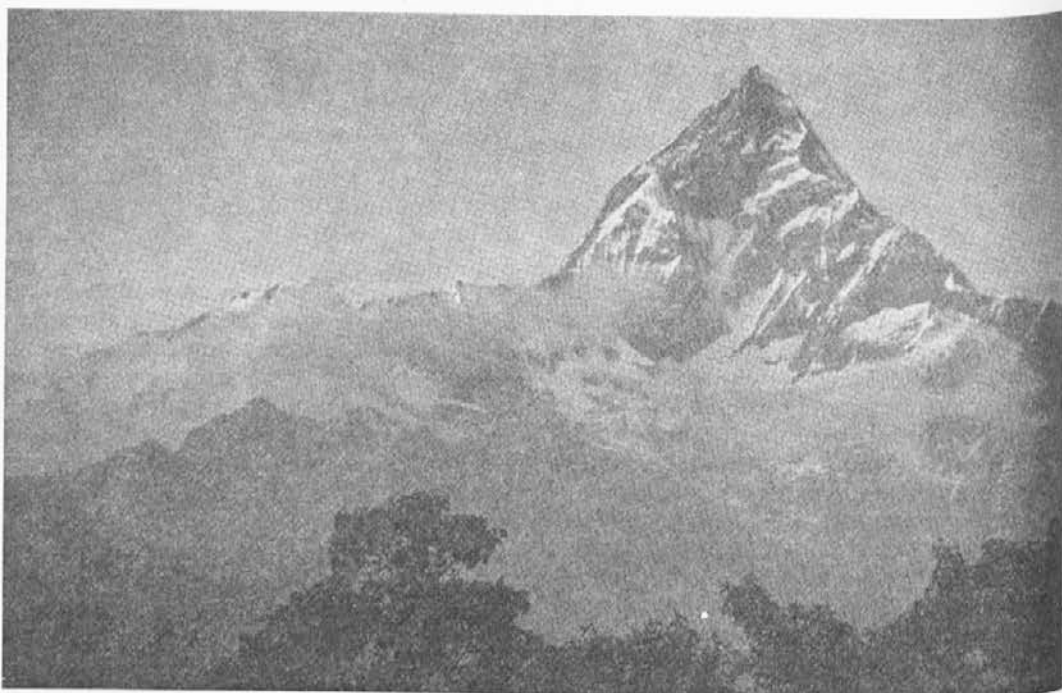
Tak izbor gradnje železarne v Nepalju je razumljiv. Uporabljali bodo lastno surovino, transporta bo malo, dolina Katmandu pa bo največji porabnik jekla. Razumljivo je, da bodo na začetku v prvi vrsti uporabljali betonsko jeklo.

Edini in skoraj nepremagljiv problem, ki jih muči, je denar, ki ga kralj Birenda, ograjen v svoj raj s šest metrov visoko jekleno ograjo, nima. Za stroške projekta računajo na Unido, za investicije, ki bodo znašale okrog 1200 milijonov din, pa na mednarodne kredite. Gospod Rana bo septembra na Dunaju obiskal Unido, zato sem ga povabil, da pride v Slovenijo, kar je z veseljem sprejel. Želi še pismeno povabilo.

Nepal sem v razmeroma kratkem času toliko spoznal, da lahko vsakemu, ki ga hoče obiskati, postrežem z bogatimi ustnimi in tiskanimi napotili. Seznanim ga lahko tudi z razmerami tam, kjer na žalost nisem bil — v deželi šerp s središčem Nanche Bazar; pripovedujem lahko o organiziranih pohodih po himalajski pokrajini, ki traja od enega do 15 dni. Seznanim ga lahko s himalajskimi vrhovi, ki jih z več ali manj uspeha vsako sezono napadajo ekspedicije, z vrhovi, na katere še ni stopila človeška noga, med katerimi je tudi samo 7059 m visoki Macchapuchhare, kar po naše pomeni ribji rep, ki se kot konica bajoneta dviguje nad Pokharskim jezerom.

Cilj alpinistov sveta

Šestindeset let alpinisti s celega sveta poskušajo doseči teme na himalajskih gorah, pa vendar še niso premagali vseh osem- in sedemtisočakov. Sezona pohodov na himalajske vrhove se sklene z začetkom monsuna (junija), ki traja do septembra. Alpinisti zato Himalajo obiskujejo spomladi in jeseni.

Machhapuchhare

Letošnjo sezono se je za vrhove visoke Himalaje potegovalo 11 ekspedicij, uspeh pa je bil najslabši v celotnem obdobju obiskov nepalskih gora. Le zahodnonemški alpinisti so dosegli svoj cilj — 8501 meter visok vrh Mont Everestovega soseda Lhotse. Pri tem podvigu so dosegli rekord, kar 10 alpinistov je bilo na vrhu. Na žalost pa je tudi ta ekspedicija na povratku morala podariti gori žrtev, svojega 26-letnega Maksa Lutza. Vse ostale ekspedicije so ostale praznih rok. Zaradi neugodnih vremenskih razmer se je deset skupin alpinistov obrnilo pred predvidenim vrhom:

— novozelandska z 8 člani izpod najvišjega, 8848 m visokega Sagarmatha ali Mont Everest

— ameriška internacionalna, v kateri sta bila tudi dva Slovenca: Matija Malešič, in Borut Krivi, izpod 8475 m visokega Makaluja

— avstrijsko-italijanska izpod 8137 m visokega Dhaulagirija

— nemška izpod 7850 m visokega Manasluja

— japonska izpod 7879 m visokega Nuptse-Himal

— angleška izpod Sisme Himal

— 4 japonske izpod Makaluja II, Churen Himal, Kagmara Peak in Himal Chuli.

Tudi avstrijski alpinist Reinhold Messner, ki je s tremi tovariši iz Nemčije, Avstrije in Amerike poskušal premagati 4000 m visoko steno v Dhaulagiri, ni uspel. Žrtve pa so Himalaji letos podarili še Angleži s ponesrečenim Andrewom Russelom na Sise Himal in Japonci na Himal Chuli.

V prejšnjih letih spomladi in jeseni so bile ekspedicije uspešnejše. Lani jih je od 19 uspelo 13 in od teh jugoslovanska na Makalu. Leta 1975 jih je od 23 bilo uspešnih 10, leta 1974 jih je od 27 uspelo 12, leta 1973 je od 22 uspelo 12 ekspedicij in spomladi leta 1972 so od 7 uspele 3 ekspedicije.

Letošnji neuspeh ne bo imel za posledico zmanjšanja želja po osvajanju himalajskih vrhov, nasprotno, strasti se bodo še okrepile. Potem ko se je pet Slovencev po južni steni povzpelo na visoki Makalu, je vrh ostal nedotaknjen. Jugoslavija v Nepalju

dosti pomeni. Poznajo jo po neutrudljivem borenju za enakopravnost, pravičnost in mir — tovarišu Titu in po junaštvu ter vzdržljivosti slovenskih alpinistov. S svojimi vzponi na himalajske vrhove so v tej deželi opravili več kot katerekoli diplomatske službe. Še danes visi na najbolj uglednem delu Katmanduja v izložbenem prostoru TWA plakat z mogočno goro, ki je posvečen naši ekspediciji na Makalu. Upajmo, da bodo naši alpinisti stopili tudi na streho sveta Mont Everest.

V Nepalju so ljudje mirni in kot žival pohlevni. Alkohola skoraj ne poznajo, zato razgrajačev ni. Spoštujejo se med seboj, v miru pa puščajo tudi živali. Do tujcev so ustrezljivi in ker je turizem postal pomembna gospodarska dejavnost, prednostno gradijo ceste, elektrarne in hotelske kapacitete, angleščina pa postaja sredstvo splošnega sporazumevanja. Prihod tujcev vpliva tudi na domačine, njihovo obnašanje in razvija željo za napredkom. Železarna bo gotovo pomembno vplivala na zoževanje zaostalosti in razvoj Nepala v prihodnosti.

Gora

Dipl. ing. Mitja Šipek

SEDEM DNI NA OTOKU SONCA — RHODOSU

Ko so bogovi na Olympu delili zemljo, je Zeus nesrečno pozabil obdariti svojega sina Heliosa — boga sonca. Da bi svojo napako popravil, mu je pozneje dal v last, kot je sin želel — tisti otok, ki ga Helios zagleda vsako jutro, ko vstaja na vzhodu. Ko je otok postal Heliosova last, ga je leta obsjajal s soncem in svetlobo, njegova sestra Afrodita, ki ima za simbol rožo, ga je okrasila s cvetjem. Na tem otoku pa so prebivala tudi mitološka morska bitja Nimfe. Helios se je zaljubil v Rhodo, hčerko morskega boga Pozejdona in se z njo poročil. Rhoda je darovala otoku mnogotere izvire vode in tako je otok postal otok sonca, bogat s cvetjem in vodo in tak je še danes.

Simbol Rhodosa je roža. Še en simbol ima otok — jelena. Po pripovedi naj bi bila nekoč na otoku huda nadloga — kače, zato so iz male Azije naselili neko vrsto jelena, ki so očistili otok od kač. Jelena še danes žive v nekaterih gozdnatih predelih otoka, v samem mestu Rhodos pa jih gojijo v parkih in so postali simbol otoka.

Otok se je dvignil iz morja, kar pričajo fosili školjk in rib na najvišji gori otoka Ataviros na jugu otoka, ki je visoka 1240 m.

Otok ima približno isto zemljepisno širino kot severna Afrika in spada v skupino Dodekanesov (12 otokov) v Sredozemskem morju. Dolg je 77 km in širok največ 35 km, oddaljen 18 do 20 km od Turčije mali Aziji. Rastlinstvo je tropsko, vendar zelo borno. Poleg palm, borov in agave rastejo tu še olive, breskve, limone ter vinska trta pritlične vrste, sicer pa je otok kamnit, dokaj pust in suh, saj od marca do konca oktobra ne pade kaplja dežja. Temperature v juliju in avgustu se gibljejo okoli 30 stopinj Celzija, v zaprtih področjih (npr. Lindos) pa celo do 45 stopinj, in v tem peklju ne bi bilo mogoče izdržati, če ne bi stalno pihal prijeten veter s Sredozemskega morja. Na severozahodnem rtu otoka Rhodos, kjer leži tudi glavno mesto Rhodos, je tudi meja med Sredozemskim in Egejskim morjem. Egejsko morje je povsem brez vetra in to razliko je mogoče občutiti takoj, ko se preselite z ene obale na drugo, deset minut hoje.

Ves otok Rhodos premore 68.000 prebivalcev, v mestu Rhodos jih živi 33.000 ter še turška manjšina okoli 2000 ljudi. Mesto Rhodos se ukvarja izključno s turizmom, saj obišče letno okoli 150.000 turistov to lepoto, od tega je 60 odstotkov skandinavcev, potem Nemci in nekaj malega ostali narodi. V mestu je okoli 200 hotelov, 80 odlično založenih trgovin s krznom, več tisoč trgovin z zlatom in mnogo trgovin s poznano rhodoško keramiko ter usnjeno galanterijo.

Na Rhodosu je povprečno 259 dni v letu sončnih, cene so bile do lanskega leta zelo nizke, letos pa so jih zvišali za 30 odstotkov (po našem vzorcu), zato je tudi obisk turistov padel tako zelo, da ni problem najti prostega mesta v hotelu, kar je bilo lani popolnoma nemogoče.

Prvi vtis, ko izstopiš na letališču na Rhodosu, ki leži na sredozemski obali, je porazen. Peklenska vročina puhne v obraz, toda takoj ko se umakneš izza letala, te že pohladi izdaten sredozemski veter. S carino ni nikakršnih problemov in že so nas Airtoursovi avtobusi odpeljali v hotele. Hoteli so pač hoteli, nič posebnega, vendar so zelo čisti, postrežba je vzorna in pozorna, hrana užitna, lahko pa tudi odlična, če več plačaš, vino pa prvorazredno. Narodnih jedi razen solate pravzaprav ni, so pa odlične ribe na vsakem vogalu. Cel Rhodos je ena sama trgovina.

Vhod v stari del mesta

Ulice so tako obložene z blagom v vseh barvah, z zlatom, krznom, usnjem in ostalo šaro, da zidov sploh ni videti, povsod igra narodna glasba in v samem mestu, posebno v starem delu, je za čudo mnogo zelenja in sence. Otok je bogat s talno vodo in na vsej poti srečuješ vetrnice, ki so večji del opuščene, nekoč pa so črpale vodo iz tal za namakanje skopih njiv. Cene sicer niso pretirano visoke, kdor pa misli, da bo kaj prihranil, če bo dal sešiti obleko po meri v treh dneh, se moti. Približno za isti denar, enako kvaliteto, dobi tudi doma. Največji čar Rhodosa pa je njegova pettisočletna zgodovina. Rhodos mesto ima dva dela: novi del in staro mesto z obzidjem, ki sta popolnoma različna svetova.

Začetki mesta izvirajo iz leta 408 pred našim štetjem, ko so ga ustanovila rhodoška mesta Ialysos, Kamiros in Lindos, ter ga imenovala po otoku. Prvi zgodovinski podatki o otoku pa izvirajo iz leta 400 pred našim štetjem. Tod so hodili Feničani okoli leta 2000 pred našim štetjem. Otočani so se povezovali enkrat z enimi, drugič z drugimi, sodelovali v trojanski vojni, se sprli z Rimljani, se topli v bitki

pri Salamini skupaj s Perzijci, se sprijateljili z Atenci, se bili proti Filipu Makedonskem, pač tako, kot jim je najbolje kazalo. Nekaj orjaških potresov je večkrat skoro do tal porušilo mesto na otoku. Potem so prišli keltski pirati in močno izdelali takrat slavno rhodoško mornarico. Eno izmed svetlih obdobij je obdobje vitezov sv. Ivana, ki so prišli iz Palestine in leta 1309 zasedli otok z glavnim mestom vred. Ta red je bil prvotno meniški in je skrbel za romarje v sveto deželo, pozneje pa se je prelevil v vojaški red. Na Rhodosu so zgradili orjaške utrdbe, ki stoje še danes in so dolge 4 km ter imajo zidove tudi do 20 metrov debele. V tem obzidju je staro mesto, pravi čar Rhodosa z neštetiimi dokumenti slavne preteklosti. Povsod leže kamnite kroglice, ki so rušile mogočno obzidje. Hiše v notranjosti obzidja so grajene v tipičnem srednjeveškem stilu, z ozkimi ulicami, vse kamnite in skrivnostne. Vitezi so bili odlični vojaki in še boljši trgovci, saj so trgovali s takrat celim znanim svetom. V red vitezov so bili lahko sprejeti le tisti, ki so najmanj za štiri rodove nazaj lahko dokazali poreklo. Nemci pa so bili še natančnejši (kot vedno), saj so morali dokazovati čisto pokolenje kar za osem rodov nazaj. Tako so v starem mestu stanovali pripadniki različnih jezikovnih skupin v posameznih stavbah, ki so si jih zgradili. Taka je ulica vitezov, kjer je najmogočnejša stavba Francozov, na koncu ulice na vrhu pa je veličasten vhod v rezidenco »Velikega mojstra«. Tega poglavarja reda so izvolili doživljenjsko. Od vseh velikih mojstrov je bilo največ Francozov (16). Pri obrambi gradu so si obrambo razdelili po jezikovnih skupinah, tako so levi del enega glavnih vhodov branili Francozi, desni del Nemci, vhod proti morju Italijani itd.

Končno je Rhodos doživel tragedijo. V letu 1480 je sultan Mehmed II. napadel mesto in po 90 dneh obleganja moral odnehati. Vitezi so po tej zmagi obzidje še bolj utrdili. V letu 1522 pa je sultan Sulejman Veličastni sklenil, da viteze dokončno prežene z Rhodosa in po šestmesečnem obleganju je zavzel trdnjavo. Zadnji boji so bili na trgu, kjer danes stojita arheološki muzej in rdeča mošeja — rdečo so jo imenovali zato, ker so bili menda trgi in zidovi rdeči od krvi bojevnikov. Maloštevilnim vitezom, ki so ta pokol preživeli, je sultan dovolil odhod iz mesta. Prepeljali so se na Malto in tam ustanovili viteški red, ki je znan še danes.

Ko človek občuduje mogočna obzidja, se ne more načuditi hrabrosti teh bojevnikov, kako so le mogli s tedanjimi pripomočki osvojiti tako, še za današnje čase mogočno trdnjavo.

Turki so vladali na otoku od 1523. do 1912. leta ko so jih pregnali Italijani in vladali otoku do leta 1943. Za časa Turkov so imeli otočani hude čase. Ponoči je bilo otočanom pod smrtno kaznijo prepovedano bivanje v mestu, zato so počasi pričeli graditi bivališča zunaj mesta, ki so zasnova sedanjemu novemu delu mesta. Nasproti palače velikega mojstra stoji še

Lindos — staro naselje iz dobe vitezov 15. stoletje

danes stavba, ki je bila nekoč bolnišnica, potem pa turški arzenal. V 19. stoletju je strela zažgala uskladiščen smodnik v njem in strahovita eksplozija je porušila dobršen del starega mesta z rezidenco vred.

Italijani so v času okupacije vložili ogromno truda, da so skoraj popolnoma obnovili mesto po starih načrtih, vpeljali so tudi obvezno šolanje, zato si danes na Rhodosu najlaže pomagaš z italijanščino, dokaj dobro pa tudi z angleščino, nemščino in francoščino.

Na vzpetini nad gradom so ostanki Apolonovega svetišča, malo nižje pa amfiteater, dolg 201 meter, ki je služil govorniški šoli. Ostanki gimnazije so izkopani v podaljšku amfiteatra. Zgodovina pravi, da je bila v letih 135 do 51 pred našim štetjem na Rhodosu ustanovljena univerza ter stoična filozofska šola v dolini Rodine, kjer so študirali med drugimi Cicero, Pompej, Cezar, Kato, Brutus, Odssius in Mark Aurel.

Rhodos je mesto turistov, domačine vidiš le kot prodajalce, natakharje, taksiste itd. Ker je na Rhodosu čas premaknjen za dve uri naprej, je po naših merilih treba vstajati precej zgodaj, kupuješ pa lahko od 9. do 21. ure, pa tudi pozneje in ob nedeljah, mnogo lokalov pa je odprtih vso noč. Taksí te prepelje, kamor hočeš, za smešno nizko ceno, v najem pa lahko vzameš avto, motor, kolo ali osla in za zares nizko ceno križariš po otoku. Policaja takorekoč ne vidiš, vendarr pa vlada v mestu vzoren red. O kakršnemkoli vsiljevanju ali nadlegovanju ni sledu, če te pa fotograf, ki je z bliskovito naglico posnel deset posnetkov, potem vljudno nadleguje, da odkupiš slike velikega formata 13×13 za 15 din mu že zaradi tega ne zameriš, ker ti nikoli ne bo jasno, kako je (po dveh urah, kolikor je potreboval za razvijanje in izdelavo slik) uspel najti ravno tebe med tisoči turistov in ti ponuditi slike.

Človek postane pozoren na izredno čistočo po mestu, čeprav se vali po ulicah reka turistov. Ko sem ravnokar razmišljal o tem, pride mimo starejši gospod, se zagleda na tla ob avtomobilu, se skloni in pobere košček papirja ter ga odloži v smetnjak — tako je seveda mogoče!

Izlet na Lindos

Avtobus nas je pobral ob pol devetih po lokalnem času pred hotelom. Po nekaj kilometrih vožnje izgine vsaka sled za mestom. Pusti kameni kupi z izsušeno travo in tu pa tam kako oljčno drevo še spominjajo na življenje na otoku. Spotoma smo obiskali eno največjih vasi na otoku, Arhangelos. Da bi bila vas, mora imeti po grških zakonih šolo in cerkev. Ta jo je imela, pa še kako lepo cerkev. Vse hiše so snežno bele, z ravnimi strehami iz phane ilovice. Vaška gostilna pa je pravo nasprotje mestu. Natakhar premetava drobiž po krožniku in ga namaka v politični kavi (tako jo imenujejo, pa nima nikakršne veze s kavo), da te mine vsako veselje, da bi še posedel. Kmetice v srednje dolgih krilih, z dolgimi in čipkasto okrašenimi spodnjimi hlačami ter silno nerodnimi škornji iz kozjega usnja, posedajo po robnikih in čakajo na avtobus. Taki škornji menda odlično varujejo pred kačjim pikom. Ogledali smo si delavnico volnenih preprog — ko v srednjem veku, pa vendarr pridejo iz nje čudovite preproge. Potem se izza sežgane peščene pokrajine, kjer se pasejo osamele koze, odpre po nekaj kilometrih čudovit pogled na tisočletne zidove Lindoške akropole in bajno peščeno plažo pod njo.

Lindos je edino še obljudeno mesto od treh antičnih dorijskih mest Lindos, Kamiros in Ialysos. Je naravno pristanišče in je doživelo svoj največji razcvet v 6. stoletju pred našim štetjem, ter je bilo tudi najpomembnejše mesto od treh, saj je trgovalo z vsem znanim svetom, kovali so

celo svoj denar. Nad pristaniščem stoji še danes dobro ohranjena mogočna akropola z ostanki svetišča Atene iz Lindosa. Baje je bilo na Lindosu nekoč čez 200 kipov, ki pa so v teku tisočletij izginili in so ostali le še podstavki, kjer so ti kipi stali. Največja in prva izkopavanja so v pričetku tega stoletja izvajali Danci, zato je tudi večina vrednih izkopanin romala v Koppenhagen. Akropola je precej podobna atenski akropoli, vendarr je gradnja enostavnejša, ker rjavosivi kamen nima trdnosti marmorja. Akropola je bila večkrat povečana, otočani pa jo še danes restavrirajo. Z akropole je čudovit pogled na morje in na malo kapelico, kjer se je menda v letu 51 apostol Pavel izkrcal na svojem misijonskem potovanju.

Okoli svetišča so vitezi sv. Ivana zgradili trdnjavsko obzidje, da bi se zavarovali pred pirati v letih 1309—1522. S prihodom Turkov je akropola izgubila svoj pomen.

Lindos je silno privlačna točka za turiste, bele hiše, strnjene v naselje, se stopničasto dvigajo proti akropoli, skrajno ozke ulice so tlakovane z drobnim okroglim kamenjem, strehe pa so ravne in phane z glino. V Lindosu je prepovedana gradnja hotelov, čeprav ima čudovito plažo v zavetrju, edini hotel leži na drugi strani griča ob ogromni peščeni plaži tik ob starem italijanskem vojaškem letališču, ki pa je razpadlo. Na vsej več deset kilometrov dolgi plaži pa se praži le nekaj turistov. V Lindosu je bil posnet velik del filma »Topovi z Navarona«, drugi del pa v samem Rhodosu.

Križem po otoku

Nekega popoldneva smo se odpravili z avtobusom v notranjost otoka. Pot je vodila ob vzletni stezi novega letališča, ki je najdaljše v Grčiji, saj je steza dolga kar 3,4 km in so ga odprli tri dni pred našim prihodom, potem pa se prične dvigati. Kolikor više smo, toliko bolj bujno je rastlinje, tudi gosti borovi gozdovi zavzemajo vse večje površine in ko se vzhajemo na višino 600 metrov, se odpre pokrajina, zelo podobna Istri, le da so dolinice bolj strmo vrezane v peščeni kamen, ploščad na vrhu pa je popolnoma ravna. Tik pod vrhom najvišje gore otoka pod Atavirusom leži na višini 600 metrov vas Embona. Tu je naš cilj. Vas naj bi ohranila še svoj pravi videz. Nobena teh vasi ne odkriva posebnih starinskih zanimivosti, če so, so pač še zakopane globoko pod peskom, pač ne kažejo zanimivosti za nekaj sto let nazaj. Skoraj v vsaki vasi je silno skrbno negovana cerkev — Grki so globoko religiozni — cerkve so vse brez izjeme ortodoksne, s pozlačenimi oltarji in številnimi ikonami okrašene, vstop v mnoge pa je dovoljen le turistom, ki so primerno oblečeni — torej v dolgih hlačah in srajcah.

Zanimive so hiše, ki imajo deloma ravne ilovnate strehe ali pa štirikapnice borsanskega stila. Prostor je samo eden, z nizkim kaminom, ob stenah so police z ikonami ter slikovito keramiko, v prostoru je še tkalski stol za izdelavo preprog, tla so ilovnata, postelja pa je ena sama, podobna pograda, kot ga poznamo na skupnih ležiščih v planinskih kočah.

kjer lahko spi eden ali pa deset članov družine. V vasi in okolici raste nizka vinska trta, ki daje odlična vina, rdeče je neke vrste prošek in silno nevarno. Pravi, da je grozdni sadež prišel na Rhodos iz Egipta. Najprej ga je odnesel v kljuno golob, vendar mu je na poti čez morje padel v morje, potem ga je odnesel lev, pa ga ni prinesel do otoka, končno ga je nosil osel in nalogo vzorno opravil. Tako imajo sedaj vina tri učinke: po prvi čaši si lahek kot golob, po drugi močan kot lev, po tretji pa — no bili smo tako previdni, da niti do druge stopnje učinka nismo prišli, ker se prošek prej upre, čeprav so nam postregli z ovčetino in grško solato ter nekim neslanim kruhom. Vmes pa so vaški plesalci v slikovitih narodnih nošah z neizogibnimi kačjimi škornji plesali grške folklorne ples ob zvokih tamburic in kitar. Plesi so nekakšna mešanica kola in makedonskih oziroma čiptarskih plesov, zdaj živahni, zdaj družabni, vendar nikoli v dvoje, temveč vedno v skupini, kjer eden vodi, vendar se vodstvo ves čas menjuje. V nerodnih škornjih se noge gibljejo tako spretno, da ne bi verjel, če ne bi videl in ko se je na višku razpoloženja med plesalce pomešala čreda turistov, si z lahkoto lahko ločil, kdo je turist, kdo pa Grk. Nekaj vaških pobalinov dolgascev je zaplesalo svojo točko z neverjetnim temperamentom, tako da je polagoma naš obisk prešel v vaško veselico, ki pa jo je na mah prekinil šofer s sireno, ko se je bilo treba vrniti, saj smo imeli do doma še 55 km po vijugasti, ozki in prepadni cesti v pozni noči. Ura je bila polnoč, ko nas je zopet sprejel rhodoški babilon, ki traja nepretrgoma do jutra. Kdor misli, da bo na Rhodosu lahko spal, se bridko moti, saj ob odprtih oknih zabave željni turisti poskrbijo za dobro voljo tudi tistim, ki je niso željni. Umiri se šele okoli pete zjutraj, ko je treba kmalu zopet vstajati.

Če si na Rhodosu, je prav, da obišeš vsa tri stara dorijska mesta — Lindos, Kamiros in Ialysos. Danes živi še samo Lindos, Kamiros pa je izkopan iz peska, medtem ko je od Ialysosa ostalo le nekaj kamnov akropole.

Kamiros leži ob zahodni obali otoka tik ob morju na vzpetini, ki je dokaj porasla z borovjem. Sploh je zahodna obala zelo poraščena, polna talne vode, zato so tu veliki nasadi oliv, pomaranč, limon in vinske trte. Ta dan se je zgodilo nekaj, kar Rhodos menda že 30 let ni doživel in bo zapisano v stoletni koledar. Nekako ob osmih po lokalnem času je pritisnila gosta megla s sredozemske obale. Natararji in domačini so pritekli na ulice, kot da je potres, mnogi še nikdar v življenju niso videli megle. To je trajalo kake pol ure, potem pa je sonce pregnalo megleno zaveso in pritisnila je pripeka kot vsak dan.

Kamiros je doživel svoj razcvet v 5. do 6. stoletju pred našim štetjem. Tudi o nastanku Kamirosa kroži mitološka legenda. V drugem stoletju je katastrofalni potres popolnoma porušil mesto in v tisočih letih ga je zasul morski pesek. Šele v 19. stoletju so Danci pričeli mesto izkopavati, velik del pa ga menda še leži pod zemljo. Izkopana je glavna ulica mesta, ki pelje stopničasto proti vrhu hriba, kjer je stala akropola, tik pod njo pa bazen za vodo,

od koder so vodile lončene cevi v spodnje dele mesta. Akropola v Kamirosu nikoli ni imela obrambnih zidov, zato je bilo mesto lahek plen osvajačev in je tudi kmalu propadlo.

Ko sestopaš s hriba, imaš občutek, kot da se vračaš iz okamenelega časa v resničnost. Na poti proti Rhodosu zaviješ nekaj kilometrov v notranjost otoka in napis te opozori, da se bližaš »dolini metuljev«. Ta edinstvena posebnost v Evropi je ozka, zaraščena dolina, kamor se vsako leto junija priseli na milijone metuljev ene same vrste. Imajo obliko trikotnega ščita, zgoraj so črni z belimi črtami, spodaj pa opečnordeče barve. Skoraj neverjetno je, da najdejo ta kotiček, ki meri le nekaj sto metrov po dolžini in petdeset po širini. Nikjer v okolici ne opaziš metuljev ali pa le posamezne, tu pa vise po vejah visokih eukaliptusov v grozdih. Če zažvižgaš ali streseš vejo, se odtrga oblak metuljev, potem kmalu spet posedejo nazaj na svoja mesta. S prvim dežjem v novembru metulji izginejo. Človek ne bi bil človek, če ne bi prodajal tudi teh metuljev, tako da je zgradil dolino, da pobira vstopnino in plaši živalce, zraven pa prodaja pijačo in jedačo. Tako prodaja tudi svoje prednike in njih zapuščino — pred vhomom v Lindos pa v Kamiros, pa v Ialysos plačaš vstopnino, tako je dokazano, da človek lahko tudi tisoč let po smrti služi denar vsaj drugim. No, pa vzdrževanje teh spomenikov tudi nekaj stane, zato pa ob celi obali Rhodosa ne vidiš enega samega plotu ali zidu in se kopaš, kjer hočeš, ne da bi odrajtal eno samo drahmo, le če hočeš senčnik nad glavo in ležalnik, plačaš razmeroma skromno pristojbino. Če pogledaš plažo, ki sega stotine kilometrov daleč in zjutraj ne najdeš najmanjšega odpadka, jim odpustiš tudi to nadležnost.

Tretje najmanjše antično mesto na otoku, Ialysos, leži na vzpetini, približno

200 m visoko. Tudi tja vodi lepa asfaltna cesta. Od akropole so ostali še temelji ter nekaj kamnov, tik ob njej pa je bil porušen in so ga Italijani skrbno obnovili. Sicer pa od mesta ni ostalo ničesar. V dolini pod njim so vasi s tipično obliko hiš, ki spominjajo na majhne utrdbe, tudi te izvirajo iz dobe vitezov, so pa v celoti obnovljene in v uporabi. Na poti najdeš nečeto vetrnic, ki so večinoma že opuščene, nekatere pa še danes črpajo vodo iz tal in namakajo nasade. Vročina je v teh dolinah mnogo hujša kot ob morju, kjer stalno piha blag veter, zato ljudje niso preveč gibčni, večji del dneva posedajo v senci ob ulici in nepretrgoma klepetajo.

Egejsko morje v tem predelu sveta premore nekaj deset otokov. Na enega izmed njih smo se odpravili z ladjo.

Na otok Symi

Vkrkali smo se v eni izmed treh luk na Rhodosu — v luki Mandraki, ki služi le turizmu. Poleg bleščočih jaht z vsega sveta pristajajo tu še potniške ladje. Luka je najbolj živahen del mesta in tik pod trdnjavo. Zelo pa te presenetijo, da ni niti nikakršnega vonja po luki niti ne občutiš najmanjšega smradu kljub peklenski vročini. Nasploh je to morje skoro brez duha. Malo dalje onstran zidu leži tovorna luka, ki s potniško nima stika in je tudi ne opaziš, predno vstopiš vanjo.

Po dveh urah vožnje smo pristali v luki otoka Symi, ki je najbližji mali Aziji, torej Turčiji. Med grško in turško obalo takorekoč ni nikakršnega prometa in je Symi poslednja grška postojanka.

Luka po svoje spominja na Piran, je silno vroča, saj veter le slabotno pihlja v globok naravni zaliv. Hiše so grajene terasasto in vse snežno bele, med njimi so kake tri vzorno urejene cerkve in vse polno gostilnic in prodajaln. Tu dobiš poleg okusne ribe še jastoge po zelo nizki ceni in odlično vino. Triurni postanek v takem

Rhodos — novi del mesta, meja med Sredozemskim in Egejskim morjem

pristanišču zadostuje, da se spoznajo še tako trdovratni samci, saj je vino zelo zgovorno, grški in turški natakariji pa še bolj. Na povratku še postanek na drugem koncu otoka, ogled prekrasne cerkve — toda le v dolgih hlačah — kratko kopanje in nazaj proti Mandrakiju.

Morje je bilo dokaj mirno in čudovito modro, tako čiste vode ni kmalu mogoče najti in ko smo v najboljšem razpoloženju pristali v luki, se je sonce nagibalo že za obzorje, po naše pa je bilo šele pet, pol šest. Življenje na teh odmaknjenih otokih je svojevrstno. Otočani živijo izključno od turistov, zato so do njih zelo pošteni. Nikjer ne boš doživel, da bi ti natakariji zaračunal kar na okroglo ali da bi pozabil vrtni drobiž — vedo, da je konkurenca prehuda in se kaj takega ne bi izplačalo. Razen tega v nekaterih restavracijah visijo table, na katerih piše, da oblast kontrolira cene in tudi kvaliteto uslug. To je pomembno, kajti tu lahko odpre vsakdo kakršnokoli obrt ali gostinski obrat, samo če ima denar, ali pa o stroki kaj ve ali nič, ni niti najmanj pomembno, tako je nadzor oblasti zelo dobrodošel. Sedem dni na otoku sonca je minilo.

Če bi človek presojal dopust na Rhodosu po tem, koliko je užil sonca, ali koliko je porabil denarja, bi se vsekakor odločil rajši za jadransko morje. Vendar so vtisi, ki ostanejo, ko izgine otok na obzorju, tako močni, da ti ni žal odločitve. Vse dni bivanja na otoku živiš na pol v sedanosti, napol v davni preteklosti. Več tisoč let pozneje je moderni človek začel odkrivati življenje, ki so ga živeli stari Grki in vsi mogoči narodi, njihove navade, njihov blišč in bedo. Vsak kamen govori prepričljivo povest, danes, po tolikih letih, ko mi je profesor grščine vbiljal v glavo poleg abecede in zajetne slovnice še zgodovino teh ljudstev. Spomnim se, kako nas je znal navdušiti ob Ilijadi, da se je razred nehote razdelil, eni so bili za Atence, drugi za Trojance in malo je manjkalo, da se nismo med seboj stopli. Danes pa, ko gledam te veličastne spomenike grške kulture od blizu, ko stopim na isto akropolo, kot so stopali stari ustvarjalci kulture, mi postane naučena zgodovina živa in v srcu se prebudi neizmerno spoštovanje do človekove volje in iskanja lepote. Morda bodo čez tisoče let nove generacije odkopavale ostanke človekove kulture 20. stoletja, morda bodo ugibale vzroke propada te kulture, kot mi ugibamo, ali je staro antiko razdejal potres ali meč, ali bodo lahko razbrali iz ostankov, da smo jo sami uničili z brezvestnim ravnanjem in malomarnim odnosom do narave in do ljudi, morda bo kak kamen govoril, da je nestrpnost in sovražstvo hujše kot potres in meč.

Kamorkoli po svetu sem potoval, od povsod so mi ostali živi posamezni spomini, največji del pa jih je skopnel. Na Majorki me ni očaral blišč mondene plaže, temveč zapuščina arabskih osvajalcev, ki še danes živi v kulastih stavbah in čudovitih vrtovih, divjina Korzike je mnogo močnejša od nenehne navzočnosti Napoleona, kadeče se gmote še žive Etne na Siciliji in labirinti brezpravne gmote siciljanske mafije, ki ni mafija, so močnejši kot vitki obeliski Rimljanov, kam-

nolom v Sirakuzi, kjer je suženjska roka stoletja kopala kamen in dobila sebi bivališče in grob, preglasi vse statve Rima.

V Berlinu sem se sprehodil opolnoči po zidu sovražstva in in vsakem koraku se mi je zdelo, da slišim prizvok odsekane marša. Ko sem stal pod obzidjem Kremlja in ob obali neskončnega Dnjepra se je le za trenutek pojavila slika atamanov, takoj nato pa spomin na krvavo tragedijo Kijeva in Stalingrada. Ves blišč Pariza, ki drvi od Notre Dame preko Seine do Elizejskih poljan, v hipu potemni, ko se zazreš le nekaj metrov niže v korito Seine, kjer klošarji živijo čisto drugo življenje — bedno, brezciljno, ki nima nikakršne zveze z onim nekaj metrov višje. Bele hiše v New Yorku in Pentagona v Washingtonu se spomnim, kot da sem jih doživel v pradavnih časih, razoranih lic Indijancev, ki jih kažejo za denar v vrtu bogov v Coloradu in pa sovražnih pogledov črncev v Birminghamu in Georgiji na jugu Amerike pa ne bom pozabil nikoli. Kjerkoli sem potoval, sem odurno videl te človeške nivoje, na eni strani neizrečeno bedo, da bi bil blišč bogatih toliko večji, na drugi pa izobilje bogatih, ki v resnici nimajo pojma, kako živijo oni drugi.

Na Rhodosu sem prvič doživel ugodje, da teh razlik ni bilo mogoče opaziti. Mar jih namerno prikrivajo, najbrž ne! Ko bodo novembra poslednji turisti zapustili otok in ko bo dež pognal večno sonce, se bodo Rhodoščani pognali čez morje kot nekoč Heleni, prav do hladne Švedske, da bi tam pozimi zaslužili in morda v marcu prihodnje leto odprli svoj lokal. Najprej si bodo seveda dali natisniti vizitke, nato polivinilaste vreče z imenom svoje firme, nato bodo odprli lokal, ki bo v zgornjem nadstropju še popolnoma nedograjen, v pritličju pa bodo kar najvljudneje vabili goste, naj uživajo njihove uslugе, ki so seveda najboljše na vsem otoku.

Rhodos — ostanke svetišča boga Apola iz 3. stol. p. n. štet.

Še tri ure in zagledali bomo ljubljansko letališče. Morda bo deževno in megleno in čez nekaj ur bom v naši dolini; če bo veter le preveč podil rdečerjavi dim proti Brančurniku, bom pobegnil v Šentanel. Tam bom ob moštu, domačem kruhu in ob pesmi šentanelskih pavrov pozabil na Rhodos, kjer je bilo lepo, pa ne tako kot doma.

IZREK

Kadar govorite z ženo, poslušajte predvsem to, kar vam govori z očmi.

Otokar BREZINA

Lindos — na vrhu akropola z utrdbo

Ervin Wlodyga

VEČEROV PRVOMAJSKI DRUŽINSKI IZLET 1977

ŠPANIJA

Korošci smo se zopet udeležili osem-dnevnega Večerovega potovanja, in sicer v Španijo. Naša ekipa se je od lanskega leta povečala za enega člana: lani smo bili trije, letos pa štirje. To so Antonija in Ervin Wlodyga, Ljudmila Izak, Ivanka Kutnik (na novo).

Naše potovanje se je pričelo na železniški postaji na Ravnah. Po dolgem času smo zopet uporabili za nas najcenejše prevozno sredstvo — vlak. (Upokojenci imajo 50 odstotkov popusta). Vožnja do Maribora je bila kar udobna, prijetna in nič razburljiva. V Maribor smo prispeli 2. maja ob osmih. Pred hotelom Slavija nas je že čakal avtobus, s katerim smo se ob pol devetih odpeljali na slivniško letališče. Odlleti bi morali okoli 10. ure, pa se je to zaradi objektivnih vzrokov zgodilo eno uro kasneje. Formalnosti na letališču so bile kmalu in v redu opravljene. Tako se je začelo naše osemdnevno potepanje po Španiji. Start letala je uspel. Kmalu smo leteli nad Ilirsko Bistrico. Povzpeli smo se na višino 9.400 m. Ko smo dosegli to višino, je znašala hitrost letala 900 km na uro. Kmalu po vzletu smo zaplavali v megleno morje. Ko pa smo ga preleteli, se nam je odprl edinstven pogled na lepa zelena polja, reke, mesta, ceste pod nami. Vreme je bilo lepo, sončno. Letalo je letelo tako mirno, da smo imeli občutek, kot da lebdimo v zraku. Malo pred poldnevom so pridne stewardese poskrbele za naše telesno počutje. Ta dan ni bilo drugega kosila kot to v letalu. Leteli smo v smeri Genova—Nica—Barcelona—Malaga. Okoli poldneva smo preleteli Apeninski polotok, pod nami pa se je že prikazala Azurna obala. Kmalu po kosilu so stewardese pričele prodajati krepke pijače, cigarete, parfume, pivo in podobno.

Malopred trinajsto uro je vodja potovanja novinar Klipšteter v imenu Kompassa in Večera pozdravil vse navzoče. Z nami sta bila še novinarja Niedorfer in Cundrič. Nekaj minut zatem smo preleteli Barcelono, vendar je nismo dosti videli, ker smo bili nad oblaki. Dvajset minut pozneje pa so nam iz Malage sporočili, da tam piha rahel veter, da je oblačno ter da je 29° C. Kmalu po 14. uri smo se že bližali Malagi, končnemu oziroma začetnemu cilju našega potovanja. Na levi strani smo zagledali 3400 m visoko Sierro Nevado, vso odeto s snegom. Pripeli smo si varnostne pasove in nekaj minut pozneje mehko pristali. Sledil je krepak aplavz za našega kapitana. Letališče, na katerem smo pristali, nosi naslov Aeropuerto de Malaga — Internacional.

Tu nas je ob lepem in sončnem vremenu pričakala vodička profesorica Jesenka Radojčević s šoferjem Barado Manoldo, ki sta vseh osem dni skrbela za naše dobro počutje. Vodička je bila iz Zagreba in že mnogo let živi v Španiji. Ves čas potovanja nam je lepo, razločno in izčrpno pripovedovala o vsem, kar smo videli. Tudi za zabavo v avtobusu je skrbela. Skratka — odlično. Povedati bi še moral, da je naš polet

iz Maribora do Malage trajal približno tri ure.

V dveh avtobusih smo se z letališča odpeljali v 6 km oddaljeni **Torremolinos**, kjer smo se namestili v hotelu »CARLOS-I«. Hotel je B kategorije, vendar zelo lep in okusno opremljen. Pred hotelom je plavalni bazen, ki sem ga tudi izkoristil. Motilo me je samo to, da avtobus ni mogel zapeljati pred hotel in smo morali nekaj sto metrov peš do njega. Boljše kot v Franciji pa je bilo to, da so nam v vseh hotelih v Španiji dostavili in odpeljali do avtobusa vso našo prtljago in nam je ni bilo treba prenašati.

Avtobus, s katerim smo se prevažali po Španiji, je bil PEGASO 503/L/1. Prvi dan našega potovanja smo prosto popoldne

Vodički — prof. Jesenka Radojčević in Juna H. de Quintano (v roki drži na anteni špansko in jugoslovansko zastavo) ter E. Wlodyga, zadaj Toledo

uporabili za ogled mesta, menjavo denarja in seveda preizkušnjo znanega vina »malaga«, ki je sicer dobro, vendar zame presladko. Po napornem potovanju pa se nam je zvečer še najbolj prilegla postelja.

Drugo jutro, to je 3. maja, smo se odpeljali v 100 km oddaljeni Gibraltar. Vozili smo se ob čudoviti obali sonca. Videli smo čudovite vikende, lepa kopališča, kjer so se kopalci že kopal v morju, veliko hotelov, lepe plaže, ki pa niso zaprtega tipa, ampak so brezplačno na razpolago vsem, ki se hočejo kopati. Tudi hoteli ob obali si ne smejo lastiti plaže. Zelo pametna zamisel. Od vodičke smo izvedeli, da so hotelske usluge v Španiji za približno 30 odstotkov cenejše kot pri nas. Povprečna plača Španca znaša približno 25.000 do 30.000 pez, kar bi bilo po sedanjem tečaju 7.500 do 9.000 din.

V Marbelli smo videli žičnico, speljano v morje, s katero dovažajo iz nasproti ležeče gore rudo, ki jo vsipavajo neposredno na ladje. Tu je tudi največji klub za jahte v Evropi. Hoteli, ki smo jih videli ob obali,

so srednje kategorije, dostopni vsakomur. Bolj ko smo se bližali Gibraltarju, vedno več je bilo zelo skrbno obdelanih in negovanih ter vojaško postrojenih dreves — plutovcev (kork). To je eden največjih nasadov v Evropi. Zanimivo je, da dreves, ko so godna za uporabo, ne posekajo, temveč porežejo samo veje, ostane torej deblo, ki ga namažejo z neko snovjo in drevo požene nove veje, kar se na teh drevesih tudi zelo različno vidi. Po kakih 15 do 20 letih se ta postopek ponovi.

Malo pred 11. uro smo na hribu zagledali Gibraltar, v ozadju pa afriško celino. Za nas je bil to edinstven pogled. Nekaj zatem smo prispeli v la Lineo, kajti v sam Gibraltar, ki ga posedujejo Angleži, ni mogoče priti. Okoli Gibraltarja je s kopne strani žična ovira, postavljene pa so tudi straže. Cesta v la Leneo je speljana tik ob ograji, tako da lahko opazujete, kaj se dogaja na nasprotni strani. Videti je tudi miniaturno letališče, kajti Gibraltar se oskrbuje samo iz zraka.

Skala oziroma hrib pred nami je visok približno 500 m ter 1,5 km dolg. Pravijo, da živijo v teh skalah opice, ki pa jih mi, žal, nismo videli. Za ogled la Linea smo imeli približno eno uro časa. Slikali smo, nakupovali spominčke, menjali denar, kajti prejšnji dan so bile banke v Torremolinosu popoldan zaprte. Žal je bila menjava denarja ta dan zamudna, ker so dobivali domačini v bankah pokojnino, zato so nastale pred šalterji vrste in treba je bilo čakati. Kava v tem kraju je stala 16 pez, ravno toliko tudi coca cola, vino v trgovini pa okoli 100 P. Kmalu po 12. uri smo se zopet odpeljali v Torremolinos. Tudi nazaj smo se vozili tik ob obali, kjer so plaže, sprehajališča in cesta čisto skupaj. Popoldan je bil namenjen za ogled mesta ter nakupovanje. Seveda so se naše potnice največ zanimale za usnjene izdelke, moški pa v glavnem za vino...

V tem kraju sem videl tudi pogrebni spreved, za naše pojme precej čuden. Na čelu je peljal zelo lep pogrebni avto (furgon), bil pa je prazen. Na obeh straneh furgona so viseli lepi venci iz svežega cvetja ter v državni barvi. Krsto so tesno prizeto nosili štirje mlajši moški, za krsto pa je šlo okoli 100 mož, brez kakršnegakoli reda — kot ovce. Pri tem pogrebu pa nisem opazil nobene ženske. Ker se je pogrebni spreved odvijal po glavni ulici, je bila za njim dolga kolona avtomobilov, ki niso smeli ali mogli prehitovati.

Naslednjega dne, to je 4. 5., smo se okoli osmih odpeljali iz Torremolinos v 130 km oddaljeno Granado. Peljali smo se ob obali skozi Malago. Ob poti, kamor je seglo oko, smo videli ogromne nasade oliv, ki so zelo skrbno urejeni in negovani. Tudi olive so postrojene kot vojaki. Videli smo zelo skrbno obdelana žitna polja in nasade sončnic. Nobenih »zar« med polji kakor pri nas. Izkoriščen je vsak kvadratni meter zemlje. Zelo nas je presenetil namakalni sistem. Povsod umetno zalivajo nasade in polja. Vsi smo bili nad to skrbno in brez-

Flamenco

hibno kulturo prav prijetno presenečeni. Tega si prej nisem mogel predstavljati. Čudno pri vsem tem pa je bilo to, da na poljih nismo, razen nekaj izjem, videli nobenih ljudi, ki bi obdelovali polje. Najbrž vsa poljska dela opravljajo zgodaj zjutraj ali pa celo ponoči, in to seveda s stroji. Zemlja je v glavnem last veleposestnikov. Na vseh teh prostranih poljih je videti zelo malo lepih belo popleskanih hiš, pa še v teh nekaj, kar jih je, ljudje ne stanujejo stalno, ampak samo tedaj, kadar delajo na polju. Naše ženske pa so opazile tudi to, da je na poljih videti le malo žensk, v glavnem so bili moški, pa še teh ni bilo veliko.

Naselja so čudovita, vsa v mavrskem stilu — snežno bela — saj jih po večkrat na leto belijo. Z apnom tu ne štedijo.

Na vožnji v Granado smo imeli počitek v lepo urejeni restavraciji »Restaurante la Quiniela«. Mimo tega kraja smo se ta dan še enkrat peljali v Seville. Omeniti bi še moral, da na tem območju nimajo problemov z vodo za namakanje, saj je v bližini Sierra Nevada z večnim snegom.

Okoli pol dvanajste ure smo prispeli v Granado, ki šteje 250.000 prebivalcev. Ogledali smo si **ALHAMBRO IN VRTOVE GENERALIFE**. Kosilo smo imeli ta dan v bližini Alhambre, in sicer v hotelu **COLOMBIA**. Hrana je bila zelo okusna, lokali lepi in povsod so bila izredno čista stranišča. Granado smo zapustili sredi popoldneva, kajti pred nami je bila še dolga pot (280 km) v Seville, kamor smo prispeli ob devetih zvečer. Mesto šteje približno 800.000 prebivalcev. V hotelu **RABIDA** smo se takoj podali na večerjo, medtem so nam dodelili sobe. Dobil sem prijetno sobo v drugem nadstropju.

Na vožnji v Seville smo morali nekaj časa stati na cesti, ker se je tik pred našim prihodom pripetila težja prometna nesreča. Priča smo bili, kako so težko poškodovanega voznika spravljali iz popolnoma razbitega avtomobila.

Peti maj je bil namenjen ogledu **Seville: ALCAZAR, Židovska četrt, katedrala, park**

MARIE LUISE. Ta dan je bil zelo naporen, saj smo morali veliko hoditi in marsikatera spremljevalka je obžalovala, da si je nadela nove čevlje. Nekaj smo si ogledali tudi iz avtobusa. Popoldan smo imeli prosto in smo ga izkoristili za vožnjo s kolesljem — konjsko vprego — po mestu in parku. Sevilla je znana po tem, da tu precej »fijakarjev« vozi po mestu. Prav zanimiva je taka vožnja. Najprej mešetarenje za ceno. Cena za pet oseb je 500 P. Vožnja traja nekaj manj kot eno uro. Kočijaži zelo spretno in drzno vozijo med reko avtomobilov v mestu. Na predpise se ne ozirajo veliko. Doživeli smo, da so morali avtomobilisti s prednostjo počakati, da je kočijaž s svojim konjičkom prišel naprej. Pa je videti, da je na to navajen tudi njegov konjiček. Malo romantike je tudi vmes.

Zvečer pa smo si za dodatno plačilo ogledali program flamenca. Gledali smo ga v el patio Sevillano-Bailes Flamencos. Prikazali so nam svoje narodne plesne. Program je bil zelo zanimiv. Tudi Angleži in Holandci so bili na tej predstavi.

Naslednji dan, to je 6. maj, je bil najdaljši, saj smo morali do Madrida prevoziti 550 km. Na poti smo se ustavili v **Cordobi**, kjer smo si ogledali Mazquito in židovsko četrt. Zatem smo nadaljevali vožnjo. Kosilo smo imeli na poti v Bailen. Zopet smo občudovali skrbno urejena polja in nasade oliv. Kljub zanimivi vožnji smo bili veseli, ko smo prispeli v **Madrid**, saj smo bili že zelo utrujeni. Nastanili smo se v hotelu **CARTON**, ki je od vseh treh hotelov, v katerih smo bili, najboljši in najbolj udoben. Nahaja se v centru mesta, blizu trgovin in lokalov, kjer smo nakupovali in nas ni bilo treba biti strah, da se bomo v tem velikem mestu izgubili. Seveda velja to samo za središče, kajti dalje si nismo upali. Zelo poceni (6 P) je vožnja na podzemeljski železnici — metroju.

Naslednji dan smo si ogledovali mesto. Precej smo si ogledali kar iz avtobusa. Videli smo park Retiro, kraljevsko palačo, muzej Prado in zunanje znamenitosti Ma-

drida. Po kosilu smo se odpravili na izlet v **El Escorial in Valle de Los Caidos** — dolino padlih v državljanski vojni.

Na skalnem pobočju stoji zelo velik križ, v sami skali pa je bazilika, ki je dolga 146 m, torej daljša kot bazilika sv. Petra v Rimu. Da ne bi bila ta bazilika večja kot tista v Rimu, so jo pregradili z dvojnimi vrati. Kupola v tej katedrali ima razpon 45 m, višina kupole je 45 m. Pred glavnim oltarjem je pokopan znan španski borec za svobodo.

Na tem grobu so vedno sveži vencji. Za oltarjem ima svojo grobnico general Franco. V skalo so vzdana vrata, ki vodijo v samostan, kjer živijo menihi, ki imajo na skrbi to katedralo.

Predzadnji dan v Španiji, to je 8. maja, smo obiskali Toledo. Mesto je od treh strani obdano z reko Tajo.

Popoldan smo imeli prosto. Nekateri so si šli ogledat bikoborbo, ostali pa na pop-tep po mestu. Naša skupina je izbrala slednje.

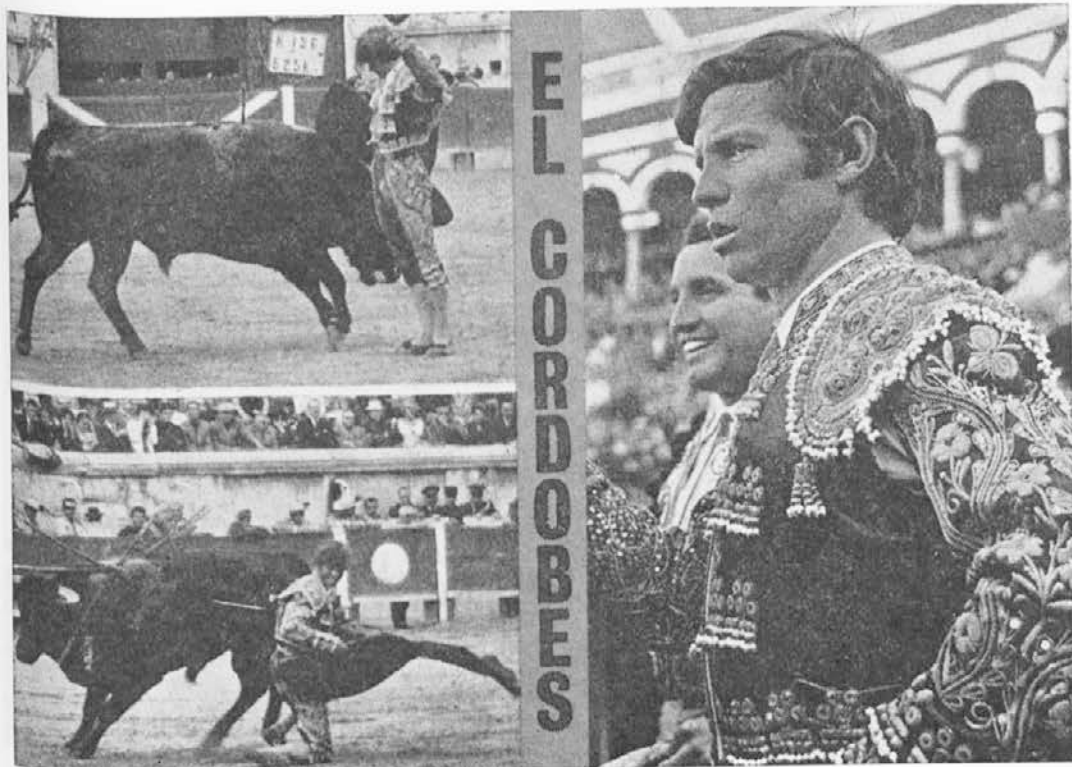
V hotelu, kjer smo stanovali, je bilo ves čas zelo živahno. Videli smo poroko lepe Španke. Slavje v hotelu so imeli tudi prvobohajanci. S hotelskim glavnim vratarjem smo se — za čudo — lahko pogovarjali kar v srbohrvaščini. Bil je domačin, ki ja kar dobro obvladal naš jezik. Hrana je bila okusna. Jedli smo njihove specialitete. Postrežba je bila zelo solidna in hitra, pijača pa v primeri s trgovino ne preveč draga. V hotelu smo se počutili že kar domače. Bližal se je čas našega odhoda.

Zadnji dan smo imeli zajtrk v hotelu, nato še nekaj časa za nakupovanje. Trgovine in banke odpirajo šele med deveto in pol deseto uro. Medtem pa smo že tudi zapustili naše sobe in oddali prtljago. Ob pol-dvanajstih smo se z našim avtobusom oddaljili na letališče Barajas. Na letališču smo oddali prtljago in porabili še zadnje pezete. Poslovili smo se od naše madridske vodičke Juane H. de Quintano Madri, ki ima že čez 70 let, vendar je čila in živahna, obvlada veliko tujih jezikov. Po rodu je

V Seville — Tončka, Milka in Ivanka

Bikoborba

Dunajčanka, mož pa je Španec. Ves čas, ko nas je spremljala, je imela na avtomobilski anteni špansko in našo zastavo, s katero je ves čas vihrala na čelu naše skupine, da je nismo izgubili, ker je bolj majhne postave. Kljub tako visoki starosti ima toliko energije, nikoli ni potožila, da bi bila utrujena. Povedala nam je, da spi samo po štiri ali pet ur na dan in da ji to zadostuje. Omenila je, da je vodja španskih vodičev in da ima povsod dostop, o čemer smo se tudi sami prepričali. Poznajo jo res povsod. Njen osnovni poklic je diplomirana lekarnarica, njen pokojni mož je bil visok španski uradnik. Sama meni, da ji zdajšnji poklic bolj ustreza kakor v lekarni pripravljati zdravila. Da še ne misli nehati z delom, je razvidno iz tega, ker se zopet uči neki tuj jezik. Na vizitki ima napisano, da obvlada špansko, nemško, francosko, angleško, poljsko, rusko itd. Jaz sem se z njo pogovarjal češko in nemško. Pri vходу v carinsko čakalnico nas je vsakega posebej pozdravila, kakšna pozornost. Glavna vodička pa se je že prej poslovila, ker je morala prevzeti že drugo skupino izletnikov iz naše države. Z letalom, s katerim so se le ti pripeljali, smo se mi vrnili v domovino — v Maribor. Izletniki so bili iz vse Slovenije, peljali so se po isti poti kot mi, ampak v nasprotni smeri. V carinski čakalnici sem najprej srečal znanca s Prevalj. Seveda so kar letela vprašanja, kaj je novega doma, kakšno je vreme in podobno.

Končno so nas spustili v letalo. Tu smo se šele oddahnili. Čutili smo že kos domače zemlje. Stevardese in kapitan so nas pozdravili v našem jeziku. Imeli smo občutek, da ne bo dolgo trajalo in bomo zopet stopili na domača tla. Kapitan pa nam je po zvočniku sporočil, da mora še nekaj minut počakati na dovoljenje za vzlet. Tudi to je kmalu minilo in letalo se je začelo pomikati na startno mesto. Ves čas potovanja nismo nikjer videli kakšnega divjega zajca ali druge divjačine, tu pa na robu startne steze sedi čisto pri miru divji zajec in brez strahu opazuje, kaj se dogaja na betonski stezi. Še kakšno minuto smo čakali na

startno znamenje, nakar se je letalo vedno hitreje in hitreje spustilo po stezi in že smo čutili, kako je dvignilo kljun, mi pa smo skoraj legli v sedeže. Ni trajalo dolgo, ko nam je kapitan sporočil, da smo dosegli višino 10.000 m in hitrost 900 km na uro. Leteli smo nad Barcelono, Marseillom, Nico, Genovo, Bistrico in pristali na letališču Slivnica-Maribor. Včasih smo imeli zelo lep razgled, potem pa zopet oblake. Pred pristajanjem pa smo zagledali naša polja, reke, ceste, mesta. V letalu je bilo veselo razpoloženje, kar seveda ni bilo čudno, saj je trgovina z žganimi pijačami zelo uspevala. Let je bil miren, dve uri in pol sta zelo hitro minili in že smo pristali na domačem letališču.

Med potjo so se naši vrli novinarji šalili, da če bi bilo mariborsko letališče preobremenjeno, bomo pristali v Slovenj Gradcu, vendar od tega ni bilo nič. Sledila je še carinska formalnost, nekateri so morali pokazati prtljago, drugi zopet ne.

Pred letališčem sta nas čakala dva avtobusa in precej svojcev z osebnimi avtomobili. Med vožnjo do mariborske železniške postaje smo zapeli še nekaj pesmi. Še podajanje rok pa srečno in nasvidenje prihodnje leto — in že smo bili v našem koroškem vlaku, ki je čez kakšne četrt ure potegnil proti Koroški. V vlaku smo obujali ravnokar doživete spomine. Pred osmo uro smo bili že na Ravnah. Tu nas je čakal Peter z avtomobilom ter nas odpeljal vsakega na svoj dom. Ali ni zanimiva ugotovitev, da smo bili ob 14.30 še v Madridu, ob 20. uri pa že doma? Pomislimo, kako je danes svet majhen.

Ob koncu naj povem, da so me Španija in Španci zelo prijetno presenetili. Pred potovanjem smo si predstavljali, da bomo naleteli na južnjaške in neurejene razmere. Vendar so skrbno obdelana polja in plantaže ter umirjeno, celo dostojanstveno in ponosno obnašanje ljudi, dale vedeti, da smo bili v zmoti. Večeru in Kompaspu pa vsekakor priznanje in zahvala za to posrečeno prvomajsko družinsko potovanje.

Milan Vošank

MOSORAŠKA

Svetloba sili v temo, cesta se vije v mnogih ovinkih, pot proti domu je vse krajša, neke globoko pa se porajajo spomini.

Nenadoma zmanjka vsega, le stena, navpična in gladka, po sredi presekana z razpoko, štrli kvišku.

V dolini, v taboru, se prebuja življenje, v bližnji smeri nekdo vriska.

Stojim v lestvici, obešeni v preperelo zanko, visečo iz napol razbitega klina. Vrv pod menoj strmo pada skozi vponke, dokler se ne skrije pogledu, ki se razbija na grmadi razmetanih skal pod steno.

Teško se bo prebiti naprej. Špranja visoko nad menoj sprejme klin, še enega, dvignem se kake tri metre. Kaj sedaj? Dolgo zaman iščem mesto za nov klin, nazadnje ga le zmašim v prsteno luknjo. Obesim vanj lestvico, ga preizkusim, drži. Roke iščejo poti naprej, nezatna, razsekana polička ponudi nekaj prijemov. Oči odkrijejo široko razpoko, vanjo zagozdim desno roko, dvigujem se, druga roka nad glavo nekaj otipa. Kot prikovan ždim na steni. Brez klina ne bo šlo. Spustim se z levo roko, globina čudno zaniha pod menoj, klin kar potisnem v poševno razpoko, lestvica udari ob steno, za trenutek si oddahnem.

Stena se počasi umirja. Stopim v zadnjo prečko lestvice, čudovita igra ravnotežja, divje grabim ostre robove nad seboj, desno nogo zagozdim v razpoko, še trenutek in navpična pot se konča na trdni gredini. Odkrijem dobro zabit klin za varovanje.

Iz globine duše mi prihiti vrisk, se lovi med skalami, dokler se ne spoji z zvoki narave.

Sonce je razlilo svojo svetlobo izza velebitskih vrhov. V našem taboru stoji nekaj postav, strmijo proti steni. Soplezalec se srečuje s prvimi težavami.

Svetloba še naprej sili v temo, ceste še vedno ni konec in podobe se še naprej bude v jasnih utrinkih doživetij.

Mosoraška! Vam to ime kaj pove? Verjetno ne — le redki lahko ob tem imenu obujajo spomine.

Paklenica! Aha, sedaj je že bolje, že več vas ve, da je to na Hrvaškem, v bližini morja.

Pa Velebit! Ob tem imenu pa se odpre. Seveda, to je pogorje, razvlečeno ob naši srednji obali.

Za spremembo se ustavimo pri Velebitu. Ne bomo izgubljali preveč besed. Mnogi od vas ste se že vozili ob naši obali in če se niste ozirali samo po modrih valovih ter čim boljših hotelih, ampak ste se obrnili tudi malo v drugo smer, ste lahko v daljavi, ali čisto blizu, videli redko poraščene skalne vrhove, presekanke z dolinami. To je velebitsko pogorje. Nekateri ste ga morda tudi obiskali, se potili po njem v vročem poletju, razen če niste bili tam spomladi ali jeseni, ko je Velebit najlepši. Da je to pogorje zelo drugačno od naših Alp, se da mimogrede opaziti.

In kako je s Paklenico? Paklenica, Paklenica, medij, hotenja, želje, sanje... alpinistov.

Paklenica je skalna dolina v pogorju Velebita. Vanjo vstopiš v prijetni obmorski

vasici Starigrad. Dolina je vrezana med valovito hribovje, ki jo s treh strani strmo obkroža. Na vzhodnem vrhu je moč spomladi opaziti še sneg, če se povzpneš na severni ali južni vrh, imaš pred sabo enkratno panoramo morja na eni in belih vrhov na drugi strani.

Uradno je Paklenica nacionalni park. Pot vanjo je sila pestra. Ko te pozdravijo zadnje hiše Starigrada, se začne dolina hitro ožiti. Da ta pot vodi res v pravi park, te opozori napis na starem, trhlem tramu. Za tem tramom se moderno, civilizirano življenje ustavi. Srečaš lahko, poleg alpinistov seveda, le še čredo ovac s starim, sivim pastirjem, katerega besede te popeljejo daleč v zgodovino te doline, v čas, ko so prišli sem prvi plezalci. Lahko še srečaš skupino natovorjenih oslov, ki se ti uslužno umaknejo, njihov vodja pa te nahruli, da bi se na nasprotno stran ceste moral umakniti ti. Koj nato pa sede na parobek ob cesti, se zazre proti stenam, pohvali morebitne plezalce in te vljudno povpraša po cigaretah.

Kmalu te pozdravijo prve, še položne skalne stene in vedno glasnejši potok.

Dolina pa se oži, stene so vedno večje in navpičnejše, zmanjka ravne poti, začneš se vzpenjati po vijugastih stopnicah. In naenkrat te lahko iz stene pozdravi vrisk, visoko zgoraj opaziš pisane postave plezalcev, ki ti pomahajo, da vzbude v tebi željo, biti na njihovem mestu.

Tako kot se je dolina nenadoma zožila, se začne spet odpirati, zmanjka stopnic in znajdeš se v prostrani, zeleni kotlini, ki jo obdajajo bolj ali manj navpične skalne stene. Po dolini se umirjeno vije potok, po njej je nametanih nekaj ogromnih skalnih klad, zaraščena je z grmovjem in okrašena s travnatimi jasami.

To je torej Paklenica!

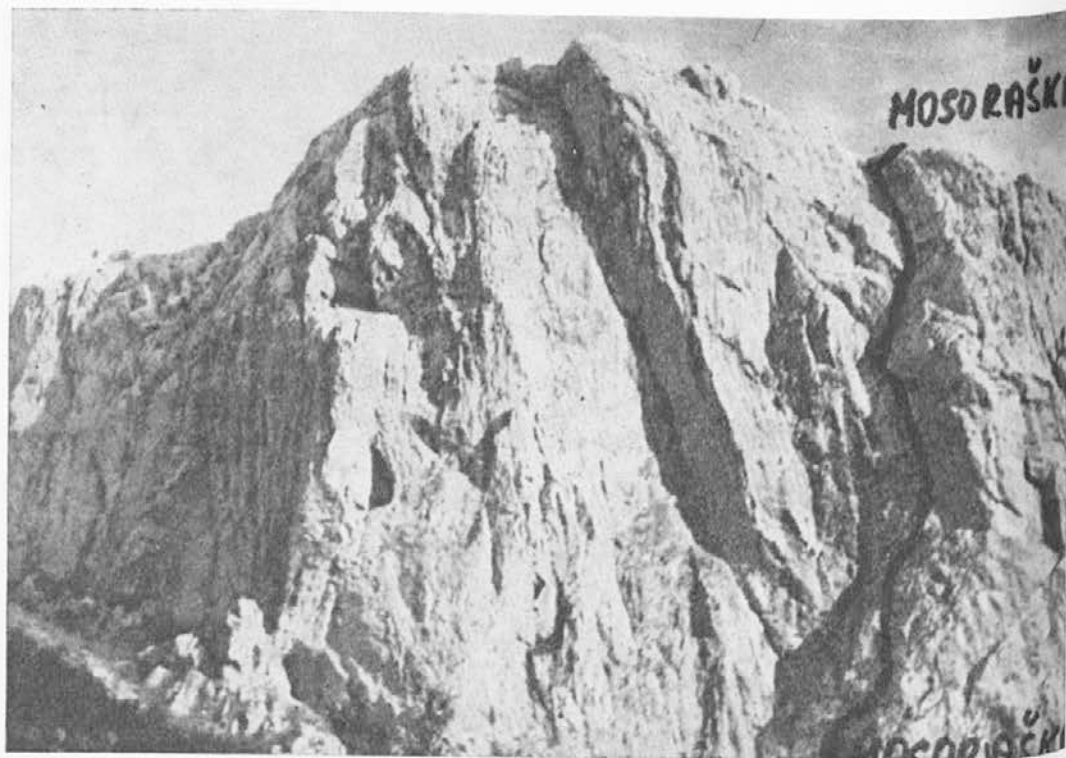
Vsako leto ob prvomajskih praznikih je tu tabor jugoslovanskih alpinistov. Dolina se prekrije s pisano paleto šotorov, napolni se s pesmijo in življenjem in iz sten odmevajo vriski. Oči vseh se venomer ozirajo tja gor in venomer se kujejo načrti. Lahko bi rekel, Paklenica je pomladna meka, samarsko zatočišče gornikov, le malokje jih odkriješ toliko na enem mestu. Pozabiš na življenjsko hitenje zunaj te doline. Tu se živi le za plezanje, za trenutke pristnosti v gorah. Povsod govorijo le o plezanju, pletejo se nove ideje ali premlevajo doživetja. Zvečer ob ognju, ob petju, v skalah, med šotori, povsod se rojevajo nova prijateljstva, spoznavajo novi obrazi, tu se odvija življenje brez pritiska, prisile, tu se čas resnično ustavi.

Nekaj naših fantov se je v to dolino odpravilo že predlanskim, utrli so pot našemu odseku tudi v te gore. Lani nas je bila tam že večja skupina, letos pa skorajda celoten odsek.

Kako smo se pripravljali na to pot, kako smo si želeli morja ter skal obenem! Skrivali smo ideje, v skupinah ali posamezno, v mislih smo že živeli tam, dokler le niso prišli zadnji dnevi aprila, ko so postali nahrbtniki premajhni za vso opremo, obrazi pa žareči od pričakovanja.

Sedaj pa še tretje ime, Mosoraška. To je plezalna smer v steni Anič Kuka, jugovzhodnega pakleniškega vrha.

Anič Kuka se ponaša s strmo, divjo in visoko steno, ki se pne naravnost iznad

Stena Anič Kuka (vrisana Mosoraška smer)

tabora. Njena razsežna podoba ti še ponoči sveti v šotor. Po tej steni je speljanih nekaj najbolj drznih, najtežjih in najlepših plezalnih smeri Paklenice. Ena takih je tudi Mosoraška, smer pete težavnostne stopnje. S svojo prepadno navpičnostjo nudi skalašem mnogo plezalnih užtkov in zadovoljstev ter tudi temu primernih težav.

Na Mosoraško sem že dolgo pred našim odhodom v Paklenico mislil kot na nekaj velikega, mogočnega in lepega. Smer ki je od daleč videti kot navpična, rahlo valovita pot, ujeta med previsne črno-rumene stene, že od lanskega taborenja v tej dolini živi v mojih očeh kot demon, ki se vse leto razrašča v skrito željo, dokler ne doseže vrhunca.

Noč! Razigrani glasovi veseljakov nad taborom počasi zamirajo, le potok šumi, vijoč se med grmovjem in skalami. Vmes se čisto tiho oglasi veter in nekaj tiho, kot da ga sploh ni bilo, zamre. Ptice pojejo, se vesele tople pomladi, ne moti jih tema, noč napolnjuje njihova glasba iz grmovja.

Ni mi do spanja, poslušam igro narave in ta igra počasi prodira vame. Na trenutke se mi zazdi, da sanjam, plavajoč med prepadi, lasje oživiljene podobe vihrajo pred menoj, kot začarani se blešče v svitu lune. Obraz se nasmehne, pokličem njeno ime, da odmeva med previsi, stene pa zažare v čudovitih utrinkih lepote. V hipu pa spet stojim na trdnih tleh.

Nad taborom ždi temna stena Anič Kuka, temna in velika, vpijoč v nebo. Svetloba lune obliva grebene, da so videti kot svetleče, vijugaste črte, razpotegnjene vsakeb. Za grebeni, sredi jasnih nebes, svetijo zvezde, vmes plava nekaj belih oblakov, daleč zadaj pa mesečina obliva velebitske vrhove, da se snežne krpe svetijo kot začarane v svojih temnih globačah.

Noč kipi v svoj višek, doživljam prepod pred nečim velikim, ko mi oči venomer uhajajo proti steni, proti Mosoraški.

Šum potoka počasi prevladuje nad okolico, dokler je ne preplavi in zaziblje v nemirno spanje.

Skozi špranje šotora udari medla svetloba. Ura je štiri, spravim se v sosednji šotor in zbudim Franca. Molče mečeva opremo v nahrbtnik, nedaleč od naju isto počenjata Branč in Špilč, iz šotora nas pozdravlja zaspani Janetin obraz.

Počasi se prebuja jutro, v grmu se že oglašajo ptice, grebeni vzhodnih vrhov rde, nad njimi žare redki oblaki, le v najožjem delu doline je še mračno.

Hitiva proti vstopu v smer.

Po dolgih dnevih plezanja, veselosti, lepote večerov, rosnih jutur, je Mosoraška to jutro stala pred nama kot utvara iz sanj, ki postaja resnična.

Prve desetine metrov dobro razčlenjene skale preplezava kar nenavezana. Ustaviva se na udobni travnati polici, pod drevesom, počevno rastočim iz razpoke v steni.

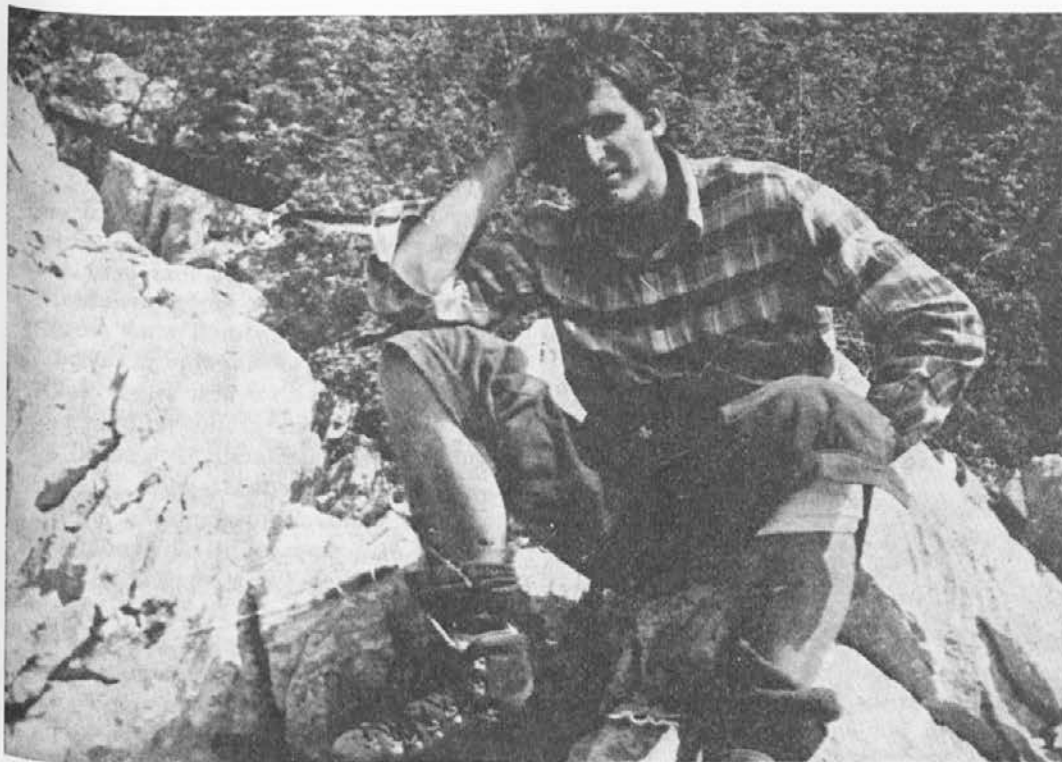
V smeri Klina nad nama že opaziva plezalce, v sosednji Velebitaški pa se s prvimi metri navpičnosti kosata Branč in Špilč.

Privezan na drevo varujem Franca. Po plitki zajedi hitro izgine za robom, se spoprime s prečko in že me pokliče. Splezam mimo njega, plezanje je udobno, zadrži me le kratek kaminček, da dolgo ne vem, kako bi se ga lotil, nazadnje le zabijem vanj nogo, hop! — in ostal je pod menoj.

Izrednost plezanja iz Franca kaj hitro izvabi nekakšne znake petja, šum potoka iz doline prodira do naju, vmes pa se oglašajo vriski, da med skalami doni od napetosti. Prvi pozdravi sonca udarjajo po temnih sosednjih vrhov, da se zasvetijo, taki so kot da so ravnokar vstali iz mračnega spanja.

Ustaviva se na široki, travnati polici. Pogled pod nama se razleti na neenakomernih skalnih skladovnicah, zgoraj pa ždi ena sama navpičnost, ki se končuje v modrini neba.

Na tej polici se smer razdeli na dve varianti. Nekaj časa stikava naokrog, nazadnje pa se kar zapodim v svetle, gladke in navpične plošče, po sredi močno razpokane. Nedolgo zatem že bingljam v lestvicah. Začuda je bilo zabitih dosti klinov, stena pa je navkljub navpičnosti še vedno rado-

Franc

darna z ozkimi policami in redkimi oprijemi, tako da hitro napredujem.

Vame čisto počasi in nemirno prihaja tisto močno, lepo in veselo in me poganja kvišku. Čustva ob plezanju se prebude nenadoma, hoteč doseči popolnost doživetja.

Znajdem se na ozki polički, z vrvjo pod sabo, vpet v že precej klinov. Toda, nad seboj opazim le še en, napol zabiti klin, v njem pa dolgo zanko. Previdno, oprijemajoč se majhnih skalnih luknjic, se mu približam, še malo in lestvica zaniha skozi zrak. Bo zdržal? Počasi obtežujem klin. Kako naprej? Nekaj metrov vse gladko, nato je videti umirjeno.

Soplezalec me z varovališča sprašuje po težavah in sila je začuden nad mojim odgovorom, polnim dobre volje.

V razpoke zaporedoma zabijem dva klina, karabinci, lestvice, globina se veča. Končno smer spet ponudi zanesljive opriske in celo nekakšna poševna polička, luknja, se mi prismeje nasproti. Sila neugodne razmere nad njo pa me prisilijo zabiti med prst in skalo še en klin. Zopet priskoči v pomoč lestvica, višje zgoraj grabim za vijugaste razpoke, desno se vleče ozka zajedaja. Se bo treba uporabiti klin, razpoka ga sprejme skoraj brez pomoči kladiva: tako zabijanje ni ravno najboljše, vendar... stojim v zadnji prečki lestvice, z drugo nogo gozdim po zajedji, dvigujem se, pred mano se odpira zajeten prostor, trdna gredina, še odziv s kolenom in drzno dejanje v navpičnosti se za nekaj trenutkov konča. V skalni duplini odkrijem dobro zabiti klin, ter se nanj privarujem. Pokličem soplezalca.

Iz stene odmevajo vriski, v dolini na trenutke močnejše zašumi potok in nasprotni grebeni se kopljejo v vse bolj divjih valovih sonca.

V velebitski smeri opazim Branča, zagodenega za veliko skalno lusko, Špilč nad njim pa se sklonjen spoprijemlje s poševno prečko.

Pod sabo ugledam Franca, zdi se mi kot komar, plazeč se po steni. Izbije zadnji klin in se mimo mene zapodi na vrh ogro-

mnega skalnega bloka, kjer kaže, da bo konec poglavitnim težavam. Hitro sem za njim. Sedi v rogovilah močno razvejanega drevesa in se mi reži nasproti.

Čez ostenje privrši lahen vetrič, se nekajkrat močnejše zapodi med bližnje previce in nato obmiruje. Ob steni se kot kamen spusti pisana ptica, soplezalec pa ta čas izginja nekje nad menoj, ne vidim ga, samo vrv drsi, sunkovito, lahko dokler je ne zmanjka. Hitro plezanje mu verjetno omogoča dobro razčlenjena skala, o čemer se kaj kmalu prepričam. Človek bi vriskal od veselja, tulil od zanosa, poljubljal to nemo, trdno in zanesljivo skalovje. Nežnost in trdota prodirata skozi mene, ko se raztegujem proti stojišču.

Še dva, ponekod težja raztežaja in znajdeva se na nekakšnem razpotegnjenem rebri.

Franc ves čas vriska, hoteč dokazati silnemu skalnatemu svetu svojo glasovno moč in pri tem nikakor ni ostal sam.

Že se nama odpre pogled proti morju, širni modrini, ujeti med puste, skalnate zalive, z nekaj osamljenimi čolni. Redke strnjene vasi so obdane s skromnim zelenjem. In pravo nasprotje temu so ožarjeni velebitski grebeni. Iz stene jih vidiš kot razpotegnjeno gričevje, po vrhovih golo, po kotanjah pa močno zaraščene z drevjem.

Plezalci v smerih Klina se nama zde kot del izoblikovane skale, kot prikovani na previsnost.

Življenje v taboru je že popolnoma prebujeno, vse nekam hiti, po stezi pa se počasi premika karavana otovorjenih oslov.

Prečenje po ozkih gredinah naju pipelje pod rahlo previsen in poševen kamin, nabit z nekaj klini. Soplezalec se zasidra v udobni luknji, z ramen vržem lestvice, se okrasim z vso plezalno kramo in hajd na pot proti soncu, proti modrim obokom neba. Ozke, kratke poličke in tanke luske mi omogočajo še kar hitro napredovanje. Karabinec tleskne, lestvica pade na skalo, stopim vanjo, nov meter višine je pridobljen, pa spet malo prostega plezanja na dnu ali robovih kamina, spet tlesk kara-

binca, pomoč lestvice... počasi rinem kvišku, glasovi soplezalca zamrejo daleč spodaj. Tako prilezem do mesta, kjer se kamin močno zoži in glej ga, hudimana, nahrbtnik me pri plezanju močno ovira, na vrhu kamina pa še vrvi, kar me skorajda prisili k vrnitvi. S težavo se prerinem na še kar udobno stojišče, polno klinov, seveda se vpnem kar v vse.

Priložnost za dobro plezanje sedaj dobi Franc, moj pogled pa se pase po smeri naprej. Še vedno zajeda, ki se zgoraj nenadoma konča.

Vsenaokrog pozdravljajo same gladke plošče, presekanke z razpokami, ponekod je celo opaziti nekaj zelenja, ki še vztraja v borbi za obstanek.

Opaziti je že vršni greben, pravzaprav ga samo slutim za grmovjem, v resnici pa je še tako daleč.

Dolina se koplje v soncu, neopazno, vendar hitro, pa se ji približujejo sence čudnih oblik — nasprotnih hribov.

Soplezalec je pri meni, nekaj na hitro izmenjanih besed in že gozdi po kaminu nad menoj, naposled pa se skrije za skalnim podrobkom. Ptice naokrog postajajo vedno glasnejše, utrip življenja in volje sredi navpičnega, nekoristnega sveta.

Še sam si privoščim malo gozdenja, dokler me ne sprejme lepo razčlenjena skala. Pohitim do varovališča.

Oba sva sila dobre volje. Franc itak vse skozi nekaj mrmra, sedaj pesem uide še meni, se razlije med skalovje, odbija od sten, ter polni okolico. Nekaj v nama kipi, nekaj tako lepega, tako polnega, tu sva, sredi stene, sredi grozljive prepadnosti; družno, glasno in prodorno zapojeva, da plezalca v Klinu obstojita, da, celo gora prisluhne: ..., aleluja... aleluja..., odmeva skozi ozračje.

Smer me naprej vodi v levo, znajdem se v močno razdrapanem kaminu, razkorak, celo nekakšno jahanje grebena, naprej mi pomaga tudi stebriček, majhen kapnik in že sem zunaj. Po strmi polički pridem pod previs in zgoraj se v vetru že maje drevo in se v soncu koplje vršni greben.

Franc spleza do klina v kaminu, s tem mi da možnost, da prvi preplezam izstopno varianto. Le-ta se mojstrsko izogne previsu po rjavi plošči. Plošča čeprav navidez čisto gladka, je polna majhnih oprijemov in stopov. Hitro napredujem, še malo..., obsije me sonce, pozdravi me nekaj planincev, ki sedijo po skalah. Zunaj sem, v meni se porodi lepota in se skrije na dno moje duše.

Ovijem vrv okrog drevesa in vlečem, samo vlečem, da oni spodaj močno zarobantijo, potem pa se čez rob primaje rdeča čelada, roki udarita skupaj, s stiskom potrdiva skupno veselje, radost nad pravkar končanim dejanjem.

Tudi v ostalih smereh se plezalci bližajo vrhu, slišati je vzporedne vriske.

Začnem igrati na orglice, najprej tiho, nato vedno glasneje, tovariš se mi pridruži z mrmranjem.

Oprema zleti z naju, razpostaviva jo po skalah ter slikava, obenem poslikava še drug drugega.

Iz doline prihaja šum vetra in potoka, tam daleč pa se razširja valovito morje, se zaletava ob bregove in med belimi hišami kipi zelenje. Ozke stezice vodijo po skalnati moreni do zelenih, travnatih oto-

Franc Kamnik

OBISKALI SMO DOBRAČ, OSOJE IN GRAD OSTROVICO

Na izletu

kov, lepo ograjenih, da so videti kot oaze v puščavi. Na planoti pod velebitskimi vrhovi se razprostirajo redki listnati gozdovi, razpotegnjeni po globelih v dolino. Bele krpe snega na najvišjih, senčnih legah pa dajejo vrhovom posebno mikavnost.

Nebo je jasno, le daleč za morjem, za otoki se vleče samotna, siva meglica, svetleča se v soncu.

Dolino počasi prekrivajo sence, čez grebene vedno močneje piha veter.

Napotiva se proti vrhu.

Nad dolino se razgrinja tema, ogenj dviguje zublje nekam visoko, dokler ne ostanejo le še iskre, podeče se med sabo kot razigrani otroci.

Spet se je oglasila pesem, poje množica, sedeča okrog ognja. Vmes se plazijo zvoki kitare in šumi narave.

Stene v svoji mrkosti ostajajo same, nad Anič Kukom se s širokim obročem dviguje mesec, počasi pogleda v dolino, pozdravlja joč občudujoče prijatelje.

Pesem pri ognju postaja vedno glasnejša, dviga se v neskončne višave, proti vrhovom, proti bogovom gora.

Od daleč prideš,
da gledaš zeleno dolino
in sivo ostenje,
ponoči ti trga šotor vihar,
podnevi te žge sonce,
toda ti vse pozabljaš,
le svetle stene snubiš,
se zaganjaš vanje,
jih občuduješ kot ljubljeno dekle,
jih oblegaš kot trdnjavo,
z vetrom poješ
in s potokom vriskaš.

Od daleč prideš,
da gledaš zeleno dolino
in sivo ostenje.

(Mosoraška: višina 300 m, ocena V. težji odstavek V + A₁, A₂; 1. maja 1977 plezala Franc Pušnik in Milan Vošank, oba AO Ravne.)

Planinski društvi Ravne in Prevalje sta pred kratkim izvedli izlet na priljubljeno izletniško točko Dobrač v Avstriji. Čeprav vreme ni bilo posebno lepo saj nas je že pri Beljaku pozdravil rahel dež, nas to ni spravljalo v slabo voljo. Že na poti proti najvišji točki prelepe gorske ceste nas je pozdravilo sonce, ki nas je občasno razveseljevalo vso pot na vrh. Žal pa je hojo na vrh motil tudi dež, ki ga je megla prinesla bogsigave odkod. Razveseljivo je, da so se vsi izletniki podali na vrh peš, čeprav bi se mogli peljati s sedežnico. Na vrhu Dobrača je znameniti televizijski stolp z anteno, ki napaja s programom ÖRF celo Koroško in del Slovenije. Še posebej znameniti sta cerkvi na vrhu — večja je nemška, ki je nekoliko mlajša, druga je pa slovenska in nekoliko manjša pa tudi starejša po nastanku. Na višini 2167 m je poleg Višarij in Uršlje gore najvišji spomenik slovenskega življa na Koroškem. Skozi kopreno razparano meglo je bil čudovit pogled na od sonca obsijano dolino, kjer so se lesketala koroška jezera: Osojsko, Vrbsko, Baško itd. Opoldne je minilo, ko smo se zopet zbrali pri avtobusu, tam smo še nekaj popili in použili in tako nadomestili izgubljeno energijo. Spustili smo se k Osojskemu jezeru, kjer smo v Osojah izstopili in krenili proti znameniti gotski cerkvi, da bi poiskali zadnje počivališče ubežnega poljskega kralja Boleslava, znanega pod ljudskim imenom »mutec Osojski«. Tragedijo tega ubežnega plemiča nam čudovito opeva naš poet Anton Aškerc. Imeli smo srečo, ko smo takoj našli vodičko tega kraja. Z ljubeznivo in preprosto besedo nam je ob prevajanju tovariša Vinka Čibrona približala dogodke v davni in zgodovino tega kraja. Tukaj smo se tudi slikali.

Popoldan se je počasi prevesil v večer, ko smo mimo Šentvida na Glini prispeli pod grad Ostrovico, ki ima zelo burno preteklost. Vreme se je še poslabšalo in pričelo je deževati. Imeli smo srečo, da smo ujeli še odprto blagajno pri vhodu na grad, kajti ob šestih zvečer se grajska vrata zapirajo. Ogled gradu je bila zadnja formalnost izleta. Marsikdo je že bil tukaj in ga je le radovednost gnala, da si ponovno ogleda zanimivo zbirko orožij in oklepov. Bili smo zadnji obiskovalci tega dne in mrak se je že spuščal v grajske sobane, kar je dalo razstavljenim predmetom poseben čar. Oklepi in šlemi so bili v mraku videti kot grozljive silhete iz časa nemih filmov o Frankensteinu. Grad Ostrovico smo zapuščali v dežju, ki pa ni motil veselega razpoloženja v avtobusu, kjer nas je znal imenitno zabavati tovariš »Korl« Aberšek. Skoraj nismo opazili, kdaj smo pristali na državni meji — uradne formalnosti so bile hitro opravljene in že smo se na Prevaljah in na Ravnah poslovljali in si zaželeli spokojno noč in nasvidenje.

IZREKI

Lepa beseda nikomur ne preseda.

Domača modrost

Kar misliš reči, reci jutri.

Japonski pregovor

Beseda, ki jo zadržiš v sebi, je tvoj suženj, beseda, ki ti uide, je tvoj gospodar.

Arabski pregovor

Izlet na Bleščečo planino bo še dolgo v prijetnem spominu

Justina Petrač

Utrinki iz starega Guštanja

Bilo je v tistih dobrih starih časih, ko si namesto strupenih izpušnih plinov še lahko vdihaval čist guštanjski zrak. Konjske in volovske vprege so puščale za seboj kvečjemu naravna gnojila — kravjeke, ki jih je stari Guštanjčan — gospod Kajzer pridno metal z lopatico v svojo malo »šajtergo«. Ceste so imele to lepo prednost, da ni bilo lukenj v asfaltu, ker pač takrat še asfalta ni bilo. Edino motorno štirikolesno čudo je takrat vozil neki Rudolf Pleiner, ki je bil glavni oskrbnik širnih gozdov grofa Thurna; in še ta se je znašel nekega dne v Meži. Vračal se je iz Vitanja, tam je imel stari grof Wincenz Georg von Thurn (roj. 22. 3. 1866 — umrl 6. 4. 1928) svoje veleposestvo. Seveda ga je imel preveč v glavi, ko se je pripeljal iz dravogradske smeri v Guštanj, pa ga je pred »Jagrom« zaneslo najprej v breg, od tam pa čez cesto v Mežo. To je bila seveda prometna nesreča desetletja, ki se je srečno iztekla, in ki je dala celo navdih za verjetno eno prvih »šofer-skih popevk: Neznani talent je ob tem dogodku napisal sledečo pesmico — seveda v nemščini:

Trink, trink Brüderlein trink
lasse die Sorgen zuhaus
kauf Dir ein Auto und fahr in ein Baum
dan ist das Leben ein Traum,
kauf Dir ein Auto und fahr in ein Baum,
dan ist das Leben ein Traum.

Trink, trink Buderlein trink
lasse die Sorgen zuhaus,
kauf Dir ein Auto und fahr in die Mies
dan ist das Leben erst süß,
kauf Dir ein Auto und fahr in die Mies
dan ist das Leben erst süß.

Prevod:

Pij, pij, bratec, le pij
pusti skrbi doma,
kupi si avto in zapelji v drevo,

Nekdanje kegljišče

potem bo življenje sanje,
kupi si avto in zapelji v drevo
potem bo življenje sanje.

Pij, pij, bratec, le pij,
pusti skrbi doma,
kupi si avto in zapelji v Mežo,
potem bo življenje sladko,
kupi si avto in zapelji v Mežo,
potem bo življenje sladko.

Lahko si mislimo, kaj bi bilo, če bi nadarjeni koroški pesniki hoteli dandanes ob vsaki prometni nesreči napisati pesmico... To je tisti košček Guštanja, kjer si se pripeljal po cesti iz Dravograda in kjer je leta 1927 prvi avto doživel svoj prometni krst. Ko gremo od tod po ovinku nekaj korakov nazaj, je bil nekoč čez Mežo most, kjer je bila pod javorniškimi hribom klet, ki smo ji rekli »Eiskeler« (ledenica). Tu je bil lepo urejen, s streho pokrit prostor, kjer so bile postavljene mize in stoli, to-

čili pa so najboljše pivo iz naravnega hladilnika, iz skalnate kleti. Od tod je predor, pravijo, da pod vsem javorniškim gričem. Na vrhu še danes stoji del starega poslopja, ki mu pravimo »Preichaus«, kjer so proizvajali pivo. In od tod so po predoru spravljali pivo v sodčkih do kleti. Največji promet je bil tukaj ob petkih in nedeljah. V teh dneh je prihajalo tod mimo veliko ljudi od blizu in daleč, ko so hodili na romanje k sv. Križu nad Dravogradom. Gospodar te kleti je bil takrat Jakob Prosenc, gostom pa je stregla s pivom zelo privlačna in prikupna Mina Krajger, znana Guštanjčanka, mati Lipija Krajgerja. Ženske so ji bile nevoščljive in so ji zavidale, ker je bila moškim zelo všeč. Če se vrnemo od kleti po cesti nazaj, pridemo na kraj, kjer je nekoč stalo veliko gospodarsko poslopje, to je dandanašnja kinodvorana. Nasproti nje ob Koroški cesti pa je stalo (in še stoji) mogočno Brundulovo poslopje, takrat je bila tam gostilna pri Jagru. Tik ob Reki, nasproti poslopja, je stalo kegljišče, ki so mu dajali gosto senco mogočni kostanji. Ob Meži je bil ograjen vrt za goste, kjer je stala lepo ohranjena, stara kapelica. Tu smo otroci posebno ob sobotah in nedeljah zaslužili kakšen krajcer, ko smo številnim kegljačem postavljali keglje. Takrat še nihče ni mogel sanjati o avtomatskem kegljišču. Tu je bilo priljubljeno zbirališče starih Gutenštannerjev; pogosto se je slišala tu koroška ljudska pesem. Sem so radi zahajali kmetje, ki so se ga že prej v gostilni »nacukali«, potem pa nadaljevali na kegljišču. Marsikdo je tu pustil po celo mesečno plačo. Dostikrat je tudi kateremu zavrela kri in so se celo stopli. Gostilno je vodila Brundlova gospodinja, trgovino pa gospodar. Ta trgovina stoji na vogalu Stare ulice, danes »Koloniale«.

Vedno večji razvoj prometa pa je zahteval od mestnih očetov, da so morali misliti na novo cesto skozi Guštanj. Stara glavna prometna žila je šla po današnji Malgajevi skozi trg in po današnji Partizanski. Zadrževali so rešili tako, da so novo cesto speljali mimo Mihelača. Tu je prej tekla samo

Nekdaj gostilna — sedaj zadruga

Emica Danič

LJUBEZEN NA HRIBARJEVI DOMAČIJI

Topel mesec april je že v prvih dneh privabil na polje orače. Brneli so motorji težkih traktorjev, vozili so na njive gnoj.

Tudi Hribarjev mladi gospodar je z ženo Marjanco prišel na njivo navsezgodaj. Malo zatem, ko mu je Marijanika po očetovem naročilu nekaj pripovedovala, stoječ na ozarah, je pripeljal na njivo voz z gnojem. Mirno je ustavil konje. Komati so bili v sijaju kot pred šestdesetimi leti. Okrasni pokrovčki iz medenine so pošiljali svetlobne reflekse na brsteče zelenje ob njivi. Že dolgo ni tega nihče več očiščeval. Konji so bili le redko napreženi. Sosedov Falentej je kdaj pa kdaj zapregel konje, da je Hribarjevim pripeljal kako reč. Hčerka Marjanica je zapregala krave za dovoz krme in drv. Oče ni zmozel več dela s konji. Odprodali pa jih tudi niso. Očeta bi to bolelo.

Ko je Marjanica drugič rodila, so rekli sosodje: »Revica — saj bo sama morala biti oče in mati.«

Prvič je rodila dečka Draga in Vladko, drugič pa zopet dvojčka Zmaga in Radka. Ljubki so bili. Ljudje so se navadili. Marjanica ni potožila. Bolečino je nosila tiho, vdano. Ostala je sama oskrbnica otrokom. Bogat je bil Hribarjev dom. Ni in ni se mogla odločiti za poroko. Težko je pozabiti očeta otrok.

To vigrad pa spremlja čez njivske lehe Marjanico njen človek — novi Hribarjev gospodar. Bil je delavec zdaj tu, zdaj tam, kot je zahtevala njegova služba, a večje je bil tudi kmečkih opravil.

Ko je posijalo sonce, je ob njivi stala tudi drobna triletna postavica z rdečo kapičo, prišla je za vozom.

steza, Meža pa je imela svojo strugo tam, kjer danes stoji bencinska črpalka, ki so jo zgradili leta 1966. Tako so strugo premaknili: takrat je odpadlo precej Petračevega sadnega vrta. To se je zgodilo leta 1937. Tu, kjer danes stoji železniška postaja, zgrajena leta 1963 (začeli so jo graditi leta 1960), je bilo takrat priljubljeno sprehajališče »Mihelačev pigl« (Griček), ki so ga krasili trije mogočni bori. Živo je bilo predvsem ob sobotah zvečer, ko so se na tem griču zbrali pevci in muzikantje. Največkrat sta prišla takrat najboljša muzikanta Rebernikov Anza in Čegovnikov Pepi. In tako so v tiho noč zaplavali nežni zvoki roga in trobente in ljudje so jim zamaknjeni prisluhnili. Posebno lepo sta zazveneli: Po jezeru bliz Triglava in Gozdič je že zelen...

Če bi še danes bil tisti lepi »Mihelačev pigl« in bi se povzpел nanj, bi namesto polj in sadovnjakov oko uzrlo stolpnice, moderne trgovine, asfalt in avtomobile pod seboj, pa gost dim iz tovarne. Slišalo bi se brnenje strojev, motorjev na cesti. Včasih pa človek rad prisluhne odmevom preteklosti, ko je koroška pesem zaplavala med nizke in tihe hiše, tja proti trgu in navdajala ljudi z lepoto in mirom starega Guštanja.

Tomažek — mladi Hribar — je zasukal prazen voz s konji, jih spet tiho ustavil, obrnil je končnico, jo položil na rob voza, se nanj usedel in vzel na kolena triletnega dvojčka Radka. Pri naslednjem vozu je prišel za njima tudi Zmago.

Tomažek se vrača proti Hribarjevi domačiji. Sonce je vroče. Dvojčka sta mu zadremala na kolenih.

Ob televizijskem aparatu posedajo Marjaničin oče Lipej. V kotu stoji divan. Marjanica poda Radka očetu, da more položiti Zmaga in naravnati odejo, da položi še Radka. Pokrije ju in tiho naroča očetu: »Pokličite me, ko se prebudita.« Nato hiti pomagat nalagat gnoj. Petletni Drago se igra z Marjaničinimi vilami. Marjanica pokara prvorojena dvojčka, naj bosta zdaj malo bolj tiho, da mlajših bratcev ne prebudita. »Bova,« sta ob igrah okoli voza obljubila Drago in Vladko. Kadar sta mala dva v postelji, takrat petletna dvojčka Drago in Vladko rada zlezeta Tomažku na kolena, ob kosilu, malici in večerji se to pogosto zgodi. Marjanica ju kara: »Saj se atek še naje težko, ko oba tiščita vanj.« Tomažek pa se otrokoma ljubeče nasmehne: »Saj je ja vse bolj dobro, če skupaj jemo, morata še ja zrasti.«

Tako lepo je Tomažek sprejel otroka, ko da bi bili njegovi. Njegova duša se zdi sosedom neverjetno globoka — bogata.

Bil je deževen dan, pravzaprav je bila nevihta. Pri Hribarju je rahlo potrkalo. Boječe je vstopila Trezika — mlada dekla dvajsetih let, morda leto ali dve več. Prišla je iz vasi, oddaljene za pičlo uro. Prej je služila pri Hribarju. Noseča je morala zapustiti službo. Odšla je služiti k drugemu kmetu. Okolica je sušljala, da bo otrok Lipijev — Hribarjev.

Takratni odnosi gospodarjev do služinčadi so bili povsem drugačni od današnjih.

Trezika je s plodom pod srcem odšla od Hribarja. Pri drugem kmetu je vedno bolj hirala. Zgodaj po porodu je bilo treba na njive. V mrzlih in deževnih jesenskih dneh se je Trezika še prehladila.

Razočaranju nad Lipijem se je pridružil še pljučno obolenje.

Morala je zapustiti službo. Odšla je k sestri, ki je bila poročena z delavcem. Od sestre so Hribarjevi že poprej vzeli fantka Lipija, ker je vzdrževanje dveh tujih bilo sestrinemu možu težavno, saj je slabo služil.

Od tod se je bila Trezika napotila po dolgem obotavljanju in odlašanju nekega poletnega jutra, da pogleda po otroku. Morda je tiho tudi upala, da bo on, ki ga je tako ljubila, ki mu je bila zvesta in vdana, za katerega je garala in ki ji je obljubil zvestobo ter poroko — da ji bo ta njen Lipej — še vedno si je domišljala, da je morala od hiše po krivdi koga drugega — da ji bo pogledal toplo v oči, in ji rekel: »Trezika, odpusti, neumen sem bil — poslušal sem druge — vrni se.« Vse bi mu odpustila.

Zaročljala je kljuka na vratih, utihnilo je. Po dolgem premoru je pa le rahlo potrkalo.

Sredi kuhinje je stala Trezika. Pogledi Hribarjevih so se ob njenem prihodu začudeno srečali, spogledali so se. Hčerka Majdica je poklicala deklo, ki je pri hiši še ostala in ki je s Treziko poprej spala v isti kamrici. Razobešala je mokro Trezikino ruto nad štedilnikom. Ni je utegnila naravnati, kajti na ukaz Hribarjeve hčerke Majdice je morala oditi v drugo sobo. »Vkrāj sem te poklicala, veš, Lipej mora to žensko pognati, kaj bo hodila k nam in nam delala špot. Naj bo ona sama v kuhinji, ko jo bo pognal.«

Račke

Jožko Kert

VRESOVO ŠESTO LETO

Zborovodjevo dopustniško razmišljanje o našem zborovodstvu

Zaključili smo šesto sezono.

Predvsem delovno, zato tudi po vseh običajnih merilih uspešno. Zadnja sezona nam je prinesla:

— 14 koncertov, od tega štiri v zamejstvu — Opčine pri Trstu, Šmihel, Šentjakob v Rožu in Pliberk;

— prijateljstvo z oktetom Gallus in zborom Tabor iz Opčin ter dramskim igralcem Stanetom Rztresnom iz Trsta;

— trikrat smo se potili pred mikrofoni Helidonovega studia v Ljubljani, kjer smo snemali gramofonsko ploščo koroških ljudskih pesmi (upajmo, da bo plošča to jesen že v prodaji);

— sodelovali smo v vseh družbenopolitičnih akcijah v občini — ČLOVEK — DELO — KULTURA, PREŽIHOVO 77, s šestim letnim koncertom pa smo počastili letošnje jubileje tovariša Tita;

— družbenopolitične organizacije železarne Ravne so prevzele pokroviteljstvo nad letošnjimi koncerti;

— o uspehu na republiškem tekmovanju amaterskih zborov NAŠA PESEM 76 smo že poročali;

— tudi letos smo izdali koncertno knjižico VRES 77, poleg tega pa še vresovo značko.

Skopo je takšno poročilo, za vsem naštetim pa se skriva vse glavno zborovo delo — pevske vaje. Po končanem delu in uspelem pikniku zboru imajo pevci zaslužene počitnice, zborovodja pa se ta čas pripravlja na novo sezono. Ob izbiri in sestavljanju sporeda pa prihajajo vedno nove misli, modrovanja in želje, kaj in kako izboljšati delo v zboru, da bi dvignili naše zborovstvo za stopnico više, da bi zadovoljili poslušalce in tiste, ki bolj s strokovnimi očmi gledajo na zborov-

stvo, ne pa le z ušesom in čustvi ob lepo ubranih vižah ljudske pesmi.

Z dosedanjim delom, zlasti pa z uvrstitvijo zboru na republiškem tekmovanju, je zbor vedno bolj izpostavljen očem slovenske kulturne in posebej zborovske javnosti. Poti navzdol naj ne bi poznali — to si želimo verjetno vsi — obdržati se na doseženi ravni in napredovati — to pa je čedalje težavnejša naloga. Pot navzgor odsej ni več odvisna samo od pevčeve ljubezni do petja. Če je dosedanji vzpon zborove kvalitete bil v glavnem sad določene prizadevanj posameznikov — pevcev in zborovodje — ter v glavnem rezultat naravne obdarjenosti — talenta, je nadaljnja pot zboru odvisna od strokovnega dela in miselnega pristopa pevcev do resnega pevskega študija — vse seveda ob ugodnih delovnih pogojih in zagotovljenih denarnih možnostih ter ob znatno boljši organiziranosti kulturnega delovanja. — V vseh teh naštetih kategorijah pa naš amaterizem močno peša.

Vse več govorimo, pa tudi res je, da meje med kvaliteto amaterske in profesionalne kulture vse bolj izginjajo — republiška tekmovanja zborov in propozicije nam to vedno bolj dokazujejo. Torej ni več »amaterske« kulture, le pogoji dela ostajajo amaterski, dolžnost družbenih in kulturnih institucij pa bi bila, da bi se zavzemale za kar najboljše (profesionalne) delovne razmere.

Dosedanje delo zboru je pokazalo, da je hitreje in lažje doseči solidno kakovost petja v zboru, kot pa vzgojiti pevcem pravi moralni, vsebinski in odgovorni čut do zboru in njegovega poslanstva. V tem je morda največja ovira vsem našim umetniškimi skupinam. Ta vzgoja je dolgotrajnejša in še posebej v današnjem času, ko posamezniki napačno pojmujejo svobodo in demokracijo, veliko težavnejša. V nobenem primeru pa naj ne bi bila to samo

Vresovci Kernjaku

REKLI SO

Po zvoku spoznaš kovino, po govorjenju človeka.

B. Gracian

Beseda je obleka duše.

Seneka

Beseda je žebelj, na katerega obesimo misel.

H. W. Beecher

Koča slovenskega planinskega društva iz Celovca na Bleščeči planini

naloga vodij posameznih skupin, pri tem delu bi morali imeti zborovodje podporo, pomoč, žal pa ostaja zborovodja s temi problemi pred zborom sam in kot kaže, tudi zaman pričakuje takšno pomoč v prihodnje.

Izbira programa je ena težjih nalog. Slovensko zborovstvo je v programskem pogledu daleč za drugimi narodi, pa čeprav niso v naših očeh zapisani kot narodi pevcev — kot naj bi bili Slovenci. Poznano reklo pravi: pokaži, kaj poješ, pa ti povem, kdo si. Veliko resnice je v tem. Po koncertnem sporedu spoznamo zbor in zborovodjo. — Za vse naše zборе je značilna močna tradicionalna zasidranost v ljudski pesmi, kar predstavlja zborom in s tem seveda splošni glasbeni razgledanosti poslušalcev že pravo oviro. Odpor pevcev (in zborovodij) do sodobnejših vokalnih stvaritev je iskati v odklanjanju miselnega pristopa do pevskega študija. Laže in ugodneje je prepevati ljudske viže in brenkati na sentimentalne strune poslušalcev, kot pa ubadati se s sodobnejšimi izraznimi sredstvi glasbene govornice in z njimi pritegniti poslušalce do razmišljanja ob poslušanju in ga vznemiriti ali pomiriti s takšnimi novotarijami, ki so povsem zunaj doseganje zborovske prakse. Pa s tem nikakor ne mislim, da je treba črtati ljudsko pesem iz pevskega sporedov — potrebna je in mora ostati, toda preveliko zavzemanje samo za to vrst ne vodi zborovstva na pravo pot, ne zadovoljuje več pevcev in ne poslušalcev.

V dvome prihaja zborovodja pri snovanju programske politike, če se ozira na okus pevcev in poslušalcev, pa tudi, če bi sledil številnim parolam o lepoti in potrebi ljudske pesmi, ki jih razni govorniki na pevske srečanjih okteto, zborov, na taborih kaj radi že z zaskrb-ljujočo mero solzavega sentimentalizma izrekajo zbranim pevskim množicam in poslušalcem — po drugi strani pa se ves strokovni glasbeni svet skorajda obrača vstran od ljudske pesmi — ji zapira pot na vsa »uglednejša«, »resnejša« pevska

srečanja, da o tekmovanjih sploh ne govorim. — In sredi teh, v čuden krog začaranih pogledov, je postavljen zborovodja, ki naj uskladi lastne sposobnosti, sposobnosti zbora, strokovna pojmovanja o programski usmeritvi zbora, ki naj upošteva želje poslušalcev — tem je navsezadnje namenjeno naše petje — ob vsem tem pa naj ima celotno kulturno delovanje družbeno vzgojni in izobraževalni namen! Tudi pri tem delu je zborovodja skorajda sam, če nima v zboru ali ob sebi dobrih svetovalcev — teh pa nimamo.

Skrb za strokovno usposabljanje zborovodij bi morala biti ena osnovnih nalog republiške zveze kulturnih organizacij in naših občinskih zvez. Brez strokovno usposobljenih zborovodij zaman pričakujemo bistvenejše kvalitete rasti našega zborovstva. O organizacijskih težavah bi bilo možno razpredati tudi številne misli. V tem smo morda — pa čeprav še zdaleč ne dosežemo vzorne organiziranosti — še najbolj daleč. Drugi nam že kar zavidajo marsikatero izvedeno akcijo. Vsekakor pa nam ti problemi jemljejo vse preveč časa, tako da ga za reševanje vsebinskih vprašanj našega dela ne ostane. In tako je verjetno tudi povsod drugod. Organizacijske težave so nastale tudi v celotnem kulturnem delovanju. Vsebina dela je morala odstopiti mesto organizaciji.

Morda sem v sestavku prikazal nekaj novega tistim, ki sicer spremljajo naše delo, pa ob tem ne pomislijo, kako poteka delo v zborih, ki mislijo — tem je pa lušno: si zapojejo, pa so dobre volje. Smo dobre volje, ko se ozremo v minulo sezono in ko odpremo stran v kroniki naše dejavnosti, se spomnimo, da smo imeli kar 33 nastopov in snemanj. Poleg nastopov in snemanj pa je zbor imel še 92 vaj, torej smo se v minuli sezoni sestali kar 125 krat.

Morda pa bo kdo od bralcev iz članka lahko tudi razbral, kolikšne so žrtve naših pevcev, saj so v končni fazi pa le ti edini, ki morajo od sebe dati pričakovani sad — pesem in z njo zadovoljiti. Morda bo kdo od bralcev le spoznal, da je temu

pevcu treba dati več družbene podpore, ga za to njegovo delovanje nagraditi — če ne drugače, vsaj s tem, da mu omogočimo še uspešneje sodelovati ali pa ga spodbuditi za resnejše delo, če sam do tega spoznanja še ni prišel. Ne zanemarjajmo teh obvez do naših ljubiteljev kulturne dejavnosti. Ni povsod toliko teh navdušenec, kot jih je pri nas, zato z večjim poslušom njihovim problemom naproti.

Ajnžik

V KRESNI NOČI

»O kresi se dan obesi«, pravi ljudska modrost.

Takrat ko sonce doseže svojo najvišjo krožno pot, je noč najkrajša, in ker smo takrat še najbolj zagnani v spravilo sena, moraš te kratke ure nočnega počitka res skrbno izkoristiti. Če se zdrav in do kraja zdelan uležeš k počitku, je noč tako hitro pri kraju, da jutraj komaj verjameš, da se je zemeljska obla že utegnila zasukatiti okrog svoje osi in tako obrniti naše kraje spet soncu naproti.

Na kresni večer so včasih ljudje coprali. »Načinov mnogo ta večer je čaranja in praznih ver.« pravi nekje Mavrel.

Vse sorte reči so ljudje radi ta večer zvedeli; poleg ljubezni še seveda marsikaj drugega. Na ta večer lahko čuješ tudi, kako se pogovarja živina. To se zgodi samo takrat, če imaš pri sebi praprotno seme, pa tega ne veš.

Na coprnije dandanes ne verjamemo več. Vkljub temu pa si marsikdo želi, da bi čul to, kar mu je še skrivnost.

Večkrat smo tako zagnani v delo, da pozabimo na datume in razne svetnike. Prav gotovo bi tudi letošnji kresni večer kar neopazno drknil mimo mene, če se ne bi zgodilo nekaj, o čemer se mi zdi vredno pisati.

Iz trdnega, krvavo potrebnega spanja me je prebudila žena. Kar precej dolgo se je morala muhati, da me je spravila k pameti. V hlevu da je nekaj narobe, mi je dopovedovala. Nenevadno mukanje ali boljjenje živine je vselej sumljivo. Kaj lahko se zgodi, da se katero govedo odveže in, bodisi iz firbca ali iz hudobije se znesne nad drugim, slabejšim. Posledice so lahko hude; poškoduje ga z rogovi, ali ga vrže v korito, kar se lahko čudno slabo konča. Zato vsak dober gospodar vsak večer, predno gre spat, ali če pride ponoči domov, še pogleda v hlev.

Na pol oblečen sem se spravil proti hlevu. Že sem hotel prižgati luč, ko sta mi roka in dih zastala. Iz hleva sem namreč čul nenavaden glas.

»No, saj zdaj je veliko boljše, odkar je uničil muhe.« Glas je prišel od tam, kjer so privezane krave.

»Dolgo je odlašal s tem. Ne zaveda se, kako mučno je ležati privezan, če te napačajo celi roji muh.« Zdaj je bil glas malo bolj oddaljen.

»Ja, ja, marsikaj bi bilo treba urediti v našem hlevu.« Šele zdaj sem ugotovil, da se pogovarjajo naše krave.

Včasih je studenčnica najboljša (z izleta po Koroški)

»Pravijo, da je bil ta hlev pred dvajsetimi leti moderno preurejen, zdaj pa nismo več zadovoljne«, je s počasnim, hripavim glasom rekla Drina, ena najstarejših krav v našem hlevu.

»Gospodar se že dolgo pripravlja na preurejanje hleva,« je bilo čuti Dimo.

»Izgovarja se, da ni cementa.« Katera je rekla to, ne vem točno.

»Cement, cement! Kako so ljudje neumni, da čakajo na domači cement, ko ga pa v Avstriji lahko dobiš, kolikor hočeš.« To skrivnost je izdala Volga. »Saj je res dražji, toda tudi za mleko dobi lepe denarje.«

»Res dobi kar veliko za mleko, toda ima tudi velike izdatke,« me je zagovarjala Drina. Pravijo, da če bi računal svoje delo, bi bili njegovi proizvodni stroški veliko večji, kot dobi on za mleko.«

»To mi že ne boš pravila,« se je vmešala Srna. »Tisti, ki mleko kupujejo, ga morajo kar drago plačati.«

»Ne rečem, da je za potrošnika mleko poceni,« je spet s počasnim, mirnim glasom razlagala Drina. »Veliko pri mleku poberejo posredniki. Iz zbiralnic vozijo mleko v mlekarne, na stotine kilometrov daleč, kjer ga stelizirajo...«

»Pa-ste-ri-zi-ra-jo,« se je zdaj vmešala in zlogoma poudarjala Šema, mlada krava, ki sem jo lansko jesen kupil v Prekmurju. Mladi si namreč laže zapomnijo in izgovarjajo vse mogoče moderne in učene besede, katerih je zmeraj več, sem še utegnil ugotoviti sam pri sebi, potem pa sem že moral slediti nadaljnjemu pogovoru, ki je postal čedalje bolj zanimiv.

»No, preburljajo ga tako, da uničijo bakterije, je nadaljevala Drina. V našem mleku je menda na milijarde bakterij, ki so ljudem škodljive. Vse to delo podraži mleko in te stroške mora nositi kmet.«

»Tisti, ki imajo delo s prevozom, predelavo in prodajo mleka, tudi ne morejo delati zastonj,« je zdaj Drini priskočila na pomoč Roža, tudi je že precej v letih, saj je že malo pred penzijo. »Tudi ne morejo de-

lati z izgubo in kar ostane od prodajne cene, ostane kmetu — ne glede na to, ali so pokriti njegovi proizvodni stroški ali ne.«

»Zakaj pa ne dvignejo prodajne cene mleka?« je bila radovedna Srna.

»Zato, ker bi se zmanjšala poraba, ki pri nas že tako ni velika,« je modrovala Drina naprej. »Res je čudno. Pri mleku, ki je najosnovnejša prehrana, — z našim mlekom namreč poleg telet odraščajo tudi ljudje, — je potrošnik občutljiv. Mleko za otroka se mu zdi drago, predraga pa ni nobena igrača, katerih mora sodoben otrok imeti na kupe. Prav zanimivo je, da našega mleka ljudje niso zmožni porabiti, igrače pa še uvažajo ne le iz vseh evropskih držav, ampak tudi iz daljne Japonske. Ko bi ljudje vedeli,« je nadaljevala zaneseno kot kakšen delegat, »koliko dela je z mlekom! Ne samo, da ima kmet z nami delo vsak dan, pri proizvodnji mleka smo zaposlene tudi krave. Saj moramo stalno žreti; kolikokrat moraš utrgati travo, da je vsaj za silo poln zmeraj lačni vamp! In potem prežvekovanje! Naš delovni dan je žretje in prežvekovanje, ki se zavleče pozno v noč. Nimamo pravega spanja, kar tako mimogrede malo zadremljemo. Čula sem, kako je veterinar pripovedoval gospodarju, da mora za en liter mleka preteči skozi vime dvajset litrov krvi. Naš vamp pa je menda bolj zapleten kot atomska centrala. Veliko so že ljudje pogruntali, ne morejo pa narediti stroja, ki bi iz trave delal mleko.«

»Če bi to pogruntali, bi nas ne bilo treba,« se je spet oglasila Dima.

»Kdo bi pa potem dajal goveje meso?«, je ugovarjala Drina in nadaljevala zamišljeno: »Z mojim mlekom je odraslo že veliko otrok, morda so nekateri že učeni gospodje.«

»Jaz pa nekaj ne morem razumeti,« je zdaj spet Rjavka segla v besedo, zakaj je ravno pri mleku tako strogo glede čistoče. Kdo pa drži za vrat tiste, ki onesnažujejo in zastrupljajo zrak!? Topilnica svinca v Žerjavu bo gornji konec naše doline čisto uničila. Les se zmeraj bolj suši, škoda se

delo tudi na polju. Živina mora žreti travo, zastrupljeno s svincem in žveplom, krave ne ostanejo breje, teleta crkavajo, nekateri kmetje že resno mislijo na preselitev. Sicer pa,« je poudarila Rjavka, »je tudi v našem hlevu potrebno več čistoče.«

»V leta že leze gospodar,« me je spet zagovarjala dobra stara Drina. »Saj vidite, da zmeraj dela in...«

»Naj pa hudič kakšno sejo izpusti,« je zvišala glas Rjavka. Kar se tiče sej, je čula od moje žene, hudiča pa je prav gotovo pobrala pri meni. Je že tako na tem ljubem svetu. Če imaš opravka z živino, se res ne moreš vselej preveč kulturno obnašati, kajti tudi živina včasih rada ponagaja. Življenje je včasih res težavno.

»Jezi me tudi to,« je nadaljevala Rjavka, »ker nam ne privoščijo zadosti paše.«

»Glede paše se nam res ni treba pritoževati,« je ugovarjala Roža. »Nimate pojma, kaj je planinska paša.« Rjavko sem namreč kupil v Javorju, zato ji je bila planinska paša poznana. Tam so nas zjutraj nagnali na pašnik, zvečer pa so prišli po nas. Imele smo vsega na razpolago: zadosti paše, vodo, dosti lesa ali grmovja, kjer smo se mogle omuhati. Tukaj nam pašnik sproti zagrajujejo s tisto frdamano žico, kot bi se bali za travo. Šele zdaj mi je postalo jasno, zakaj mi pri paši najbolj nagaja Rjavka.

»Če pašnika ne bi zgradil, bi mu vso travo naenkrat pomendrale,« si je upala ugovarjati Drina. »Trave smo ena drugi favš in če ne bi pašnika sproti ograjeval, bi letale kot nore.«

»Mislite, da so ljudje kaj boljši?!«, je naravnost vzrojila Rjavka. »Poglejte samo, kako se obnašajo pri nabiranju črnic in gob! Vse pomendraj, potem pa drug za drugim pobirajo ožnude. Pravijo, da imajo ljudje pamet. Zaradi črnic se kregajo, tudi stepejo, nadlegujejo sodnike in dajejo zaslužiti advokatom. Ta njihova »paša« je naredila že veliko razprtij in sovraštva ne samo med sosedi, ampak tudi med trgovci, podjetji in med poslovnimi ljudmi. Ali ste že čule...«

Tu je glas Rjavke nenadoma utihnil kot bi ugasnil radio. Bila je namreč polnoč in krave niso imele več pravice govoriti. Prav žal mi je bilo, kajti čudno sem bil radoveden, kaj bi še zvedel o črnicah.

Rad bi čul tudi, kaj menita še Ruma in Bara, ki se še sploh nista oglasili. Je že tako tudi pri živini kot pri ljudeh; enim gre jezik bolj, drugim manj, nekateri so pa najraje kar tiho.

Kako sem prišel nazaj v posteljo, tega ne vem. Nisem mogel več prav spati; premetaval sem se in bil v nekakšni kvami. Zjutraj so se krave obnašale tako, kot bi se nič ne zgodilo.

Ali je bila vse to res moč čorabne kresne noči ali hude, moreče sanje, tega še danes ne vem. Vem le to, da je vse, kar sem v letošnji kresni noči čul od krav, sama resnica.

Resnica je namreč o našem hlevu in cementu. Cement smo že dva dni zatem uvozili iz Avstrije. Kar se pa tiče črnic, je najbolje, da naredim tako kot naše krave: ne povedati do konca.

Ajnžik

GRUNTOVCI

»Gostilne in ulice so se praznile ob tistih nedeljskih večerih, ko je bila na TV nadaljevanka »Gruntovci«.

Tako je bilo zapisano v neki filmski kritiki o tej TV nadaljevanki.

Sodeč po tem, kako je tudi v našem kraju pritegnilo to delo vse, staro in mlado, o tem smo se lahko prepričali na vsakem koraku, lahko tej pohvalni kritiki verjamemo.

Težko se kot laik spuščam v tako kritiko, upam si le s preprostimi besedami povedati, da so vsi glavni junaki odigrali svoje vloge tako naravno, neprisiljeno, rekli bi prisrčno, da so nam za te ure pričarali resnično življenje na vasi — v katerikoli — in odnose med ljudmi.

Razen po mojstrski izvedbi vlog se delo odlikuje tudi po svoji tematiki; obdelana je snov, ki je tako aktualna in prisotna v našem vsakdanjiku. Na eni strani ljudje, ki težijo samo za tem, kako izkoristiti sočloveka, na drugi pa žrtve le-teh. Zelo nazorno, prepričljivo so nakazane človekove nečedne lastnosti: hinavščina, zavist, predvsem pa nevoščljivost. Že stara ljudska modrost obžaluje, da nevoščljivost ne gori. Kar odkrito priznajmo, da so vse te nečedne lastnosti prisotne tudi v našem vsakdanjiku!

Že rajni urednik Gustl je nekoč o tem zapisal zelo posrečene, izvirne misli. Bilo je takrat, ko so se začeli pojavljati prvi avtomobili. Kadarkoli smo zagledali nov avto, smo obstali in dajali najrazličnejše pripombe, v katerih je bila očitna zavist, nevoščljivost.

»Če dobiš uši, ti jih nihče ni favš,« začena svoje misli Gustl in nadaljuje: »Kakor hitro si kupiš kolo, se začne nevoščljivost, ki se potem stopnjuje z nakupom motornega kolesa in dalje z avtom, hišo itd.«

Kar se tiče avtomobilizacije, v tem pogledu smo se že nekoliko unesli; ni nam na novo, če pripelje sosed lepega dne avto. Čas je namreč prinesel svoje.

Vrline, na katere nikakor ne moremo biti ponosni, pa lahko butnejo na dan tudi še pri drugih rečeh.

Preteklo leto je bila dokončno obnovljena in asfaltirana cesta Ravne—Strojna. Glavni investitor je bil cestni sklad pri SO Ravne ob močni udeležbi železarne. Pri polaganju tampona — temelja za asfalt — je pomagal obrat za kooperacijo Ravne, ki je izvajalcu del, »KOC-u« Velenje dobavil in navozil gramoz. Ker so bili dejanski stroški znatno nižji od predračunske vrednosti, je izvajalec predlagal, da bi asfaltirali nekaj metrov priključkov. Predsednik cestnega sklada, ki je obenem tudi direktor obrata za kooperacijo Ravne, je menil, da s to »flikarijo« ne bi veliko pridobili, predlagal je, da bi s tem denarjem in s samoprispevkom prizadetih kmetov asfaltirali en kilometer gozdnokamionske ceste. »In ta asfalt je bil najbolj primeren do tvoje hiše« čujem v duhu nagajivo opazko.

Res je bilo najbolj primerno, toda ne zaradi naše hiše, temveč zato, ker je ta

del gozdnokamionske ceste utrjen s kamnito podlago, kar je sicer zelo v redu, je pa težava pri uravnavanju ceste z gradanjem, ki je tu in tam izruval kamenje. To je bil prvi povod, drugi pa je bil ta, ker je imel izvajalec vse stroje na tem koncu.

Kot sem že pričakoval, so se čule od vseh strani najrazličnejše opazke, ki so imele prizvok nevoščljivosti. To me ni motilo. Kako naj zameriš ljudem, ki jim ni znano ozadje, vsakemu namreč ne moreš tolmačiti vsega.

Zamerilo se mi je nekaj drugega. Zvedel sem za kritiko nekaterih, ki bi vsaj morali biti bolj razgledani. Kritizirali so na takem mestu, kjer bi kot delegati lahko kaj bolj koristnega razpravljali! Nihče jim ne odreka pravice do kritike, vendar kritika mora biti objektivna. Če hočeš kako stvar kritično oceniti na javnem mestu, se moraš prej potruditi, da spoznaš vse okoliščine. Nekam v tri dni lahko kritiziramo samo na cesti ali za šankom.

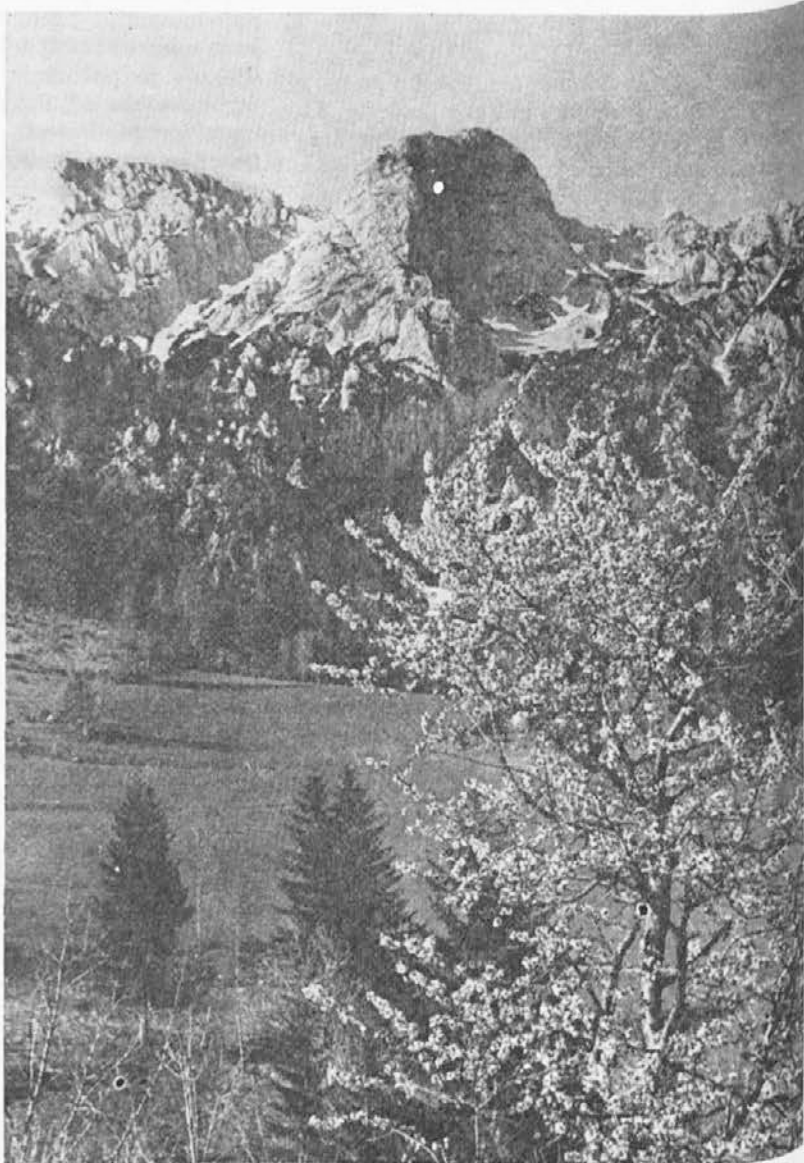
Že dolgo imam željo napisati o naših cestah nekaj misli. Bom kar zdaj nadaljeval, skušal pa bom biti kratek.

Obrat za kooperacijo Ravne, Lesna Slovenj Gradec, ima zgrajenih rekordno število gozdnokamionskih cest. Če bi jih raztegnili drugo za drugo, bi se lahko po njej

peljali od Raven do Ljubljane, dalje od Ljubljane nazaj do Celja! Kdor tega ne more verjeti, naj se na obratu zanima za številke in sešteje kilometre! To je investicija, ki gre v milijarde. Ves ta denar je bil pobran od kmetov: z odbitki pri prodanem lesu, s samoprispevki, s povišano biološko amortizacijo, z letnim dobičkom, ki bi se lahko delil med kmete.

O važnosti gozdnokamionskih cest ne bom pisaril, ker bi prišel predaleč — za to bo še gotovo kdaj priložnost. Nakazal pa bi rad drugi zelo pereč problem. Vzdrževanje teh cest terja vsako leto ogromne vsote denarja, ki pa je spet pobran od kmetov. Kje je zdaj tu logika? Za kmetov denar so bile zgrajene, za kmetov denar se vzdržujejo — uporabljamo jih pa vsi od kraja. Že nekaj časa razmišljamo o tem — tako se izražam zato, ker že vrsto let sodelujem v samoupravnih organih Lesne — da bi vsaj glavne prometnice prekategorizirali v ceste četrtega reda. S tem bi namreč dobili povrnjenega vsaj nekaj denarja, ki se pri prodaji goriva posredno pobira za ceste.

Še o nečem že nekaj časa razmišljam. Da bi bilo vzdrževanje cenejše, bi radi ceste polagoma asfaltirali; vsaj tiste, ki so primerne za to. Mnenja smo, da bi bila

Pomlad v Topli

Plavšarija

večja, enkratna investicija cenejša od pogostnega gramoziranja, ki tudi ni poceni. Vse to je še pred nami.

Za seboj imamo lepe uspehe, pa četudi se čuje to kot samohvala. To je rezultat samoupravnih odnosov, ki so pri gospodarjenju s privatnimi gozdovi prisotni že nekaj let. Sami smo si določili višji odstotek biološke amortizacije in to razliko dajemo za gradnjo cest, sami smo določali višino odbitka pri prodanem lesu, kar gre spet za ceste; da bi imeli še več denarja, smo se odrekli delitvi letnega dobička in dajemo samoprispевke v lesu.

Vsega tega pa gotovo ne bi zmožl bivši svet kmetov — lastnikov gozdov, ali sedanjí zbor delegatov, če ne bi imel velike gonilne sile v osebi direktorja obrata.

Nikakor mu nimam namena peti hvalnic ali mu posaditi krono na glavo. On si tega najmanj želi. Ker pa so zaradi tega ljubega konca asfalta tudi na njega letele strupene puščice, se čutim dolžnega, da ga branim.

Domačin, »naše gore list« je. V službi kakor tudi zunaj nje si izredno prizadeva za dobro in razvoj našega kraja. Nekoliko poznam njegov delovni dan. Če je v svoji skromno opremljeni pisarni, nima miru pred strankami, ki pa znajo včasih biti tudi sitne. Gre za spravilo lesa, denar, predvsem akontacije. Največ sitnih razprav ima s strankami zaradi gradnje cest. Kdaj bo prišel merit za novo cesto, kdaj bo prišel, oziroma zakaj ne pride buldožer, zakaj nam ne utrdite ceste??? Ta večni

zakaj in kdaj! Prošenj, zahtev, včasih tudi izsiljevanja ne manjka. Pojasnjuje, obljublja. V tej skromni pisarni se pa včasih čujejo tudi druge reči, ki pa ne bi prispevale k razvoju kraja, če bi se jih držal. Najdejo se tudi sebičneži, ki bi radi s svojim ravnanjem zavirali razvoj.

»Ne pustim, da gre cesta čez mojo nji-vo!«

»Imam že dosti škode, ne dovolim, da se dela cesta do sosedu!«

Neredke so takšne sebične izjave in najtežje je delo s takšnimi ljudmi.

In na terenu! Nič kaj fletno gotovo ni, kadar mora prenašati svoje odvišne kilograme po strmih, zaraščenih in težavnih terenih, ko išče primerno traso in vleče nulto linijo za novo cesto. Sicer pa delo na terenu ni težko tam, kjer so si kmetje glede ceste edini in složni, kjer ne nagajajo drug drugemu. Kdo bi naštel tiste ure, ko je nagovarjal kmete za novo cesto, jih miril, prepričeval, prosil, no, molil menda do zdaj še ni. Kadar mu je uspelo, mu ni bilo žal zamujenega časa. Žal pa ima še danes primere, ko ne more spraviti sosedov, da bi potem njim omogočil cesto! Zaradi tega trpi večje področje! Ali...

Ne upam si več naštevati; zna mi kdo očitati, da ga imam za heroja. Samo nekaj še.

On, kot direktor obrata in tisti kmetje, ki sodelujemo v samoupravnih organih Lesne, smo zmožni zbirati denar za vedno nove ceste in za njihovo vzdrževanje, ni-

mamo pa, rekel bi, nadnaravne moči, da bi spravili na smrt skregane sosede in s tem rešili cestno povezavo določenega področja!

Kaj pravite? Ali ne bi iz vsega opisane-nega lahko nastala dobra nadaljevanka o »Gruntovcih«? Vprašanje je samo, kako bi si razdelili vloge.

Kljub vsemu pa želim vsem srečno vožnjo!

Jernej Krof

MILKI HARTMAN ZA 75-LETNICO

Spod Uršlje gore lep pozdrav
Milki Hartman, da bo prav!
Ena koroških si deklet,
ki nam znaš prav lepo pet.

Pesem sem namenil zate!
Saj ne pridem k tebi v svate;
ker sem jaz sorodnik tvoj!
se pač mene res ne boj.

Si Korošica z onstran meje,
kjer še duh slovenski veje;
tebi kličem in vsem v pozdrav,
Držite se, da narod bo ostal!

Pesem tvoja je res živa,
ki jo tvoja misel sniva;
vse to v spomin nam bo
in narodu slovenskemu.

Lepe pozdrave pesnici Slave!

PREGOVORI

Pomisli, preden kaj rečeš; tudi beseda
človeka ubije.

Ljudska modrost

Rajši srce brez besed, kot pa besede brez
srca.

Kongo

Često sem obžaloval, kar sem govoril,
toda nikoli, kar sem molčal.

Ksenokrat

Besede, ki jih nismo izrekli, so cvetovi
molka.

Japonski pregovor

Če se smejiš, se smejiš bližnjemu; če jo-
češ, jočeš nad samim seboj.

Indijski pregovor

Kdor se smehlja, namesto da bi besnel,
je vedno močnejši.

Japonski pregovor

Franc Rotar

Zlata poroka zakoncev Rac

Konec junija sta si na matičnem uradu na Prevaljah ponovno obljubila zvestobo ob 50-letnici zakonske zveze Pavla in Jože Rac iz Šentanela.

Jože se je rodil 12. 3. 1903. leta. Po končani osnovni šoli se je šel izučit čevljarске obrti, ki jo je celih 34 let vestno opravljал. Ko je nastopila druga svetovna vojna tudi na obronkih Šentanela, je skupaj z ženo Pavlo pomagal partizanom prva leta boja. Julija 1944 pa je zapustil svojo družino ter odšel kot bорец v koroški bataljon.

Pavla Miler se je rodila 25. 6. 1909. leta v Šentanelu kot hči kmeta. Leta 1927 sta se z Jožetom poročila; rodilo se jima je sedem otrok. Danes pa imata že tudi devet vnukov, ki ju radi obiščejo.

V Šentanelu, kjer sta si postavila dom, smo slavljence obiskali in se z njima pogovorili.

Jože, ki je kljub letom videti čil in zdrav, si želi, da bi ga še naprej spremljalo dobro zdravje. Rad bi še dolgo in uspešno gojil svoje čebele, saj je že celih 40 let čebelar. Bil je tudi dolga leta član zelene bratovščine. Lovstvo je že pred leti opustil, predvsem zaradi tega, ker se mu smilijo živali. Kljub temu pa danes še zmeraj rad z daljnogledom pogleda za lepim srnjakom.

Pavla pa je povedala, da je najbolj srečna takrat, ko nastopijo šolske počitnice, saj tedaj zagotovo ve, da jo bodo obiskali njeni vnuki. Predvsem pa meni, da lahko zakonski par doseže tako visoj jubilej zakonske zveze samo, če je pošten drug do drugega. Seveda tu brez ljubezni in složnosti ne gre.

Ob zlateg jubileju je zakonca Pavlo in Jožeta Rac ponovno poročil predsednik občinske skupščine Rudi Vrčkovnik, ki jima je takole govoril:

SPOŠTOVANA SLAVLJENCA

Minilo je petdeset let vajinega skupnega zakonskega življenja. Vajin jubilej praznujemo svečano in slovesno, s svečanostjo zlate poroke. Želela sta simbolično potrditi vajin »DA«, ki sta ga 27. 6. 1927 kot mlada nevesta in mlad ženin izrekla drug drugemu in se s tem napotila svojemu zakonskemu življenju naproti.

V skupnem življenju sta doživela marsikaj, na kar vaju vežejo spomini, bilo je veliko lepega, veselega, pa tudi žalostnega. Naše življenje je pač tako, da nam ni z rožicami postlano, vsak si kuje v življenju svojo srečo, ki jo pa kalijo motnje od vseh strani, ki jih sami ne moremo odvracati, ker so zunaj naših moči. Da pa sta znala in zmogla voditi vajino zakonsko barko tako, da se je izognila vsem nevarnim čerem, dokazuje današnja slavnost, petdeset let skupnega življenja, ki ga ni omajal niti najhujši vihar — vojna, ki vaju je razdružila in je ostala žena sama s štirimi otročički, medtem ko je mož z orožjem v rokah pomagal biti boj za svobodo in lepšo prihodnost.

V svojem življenju sta se vrasla v naš prelepi Šentanel, žena tu rojena, mož pa

od leta 1926, ko se je priselil v ta lepi košček koroške zemlje. Tu sta si uredila dom, ustvarila družino, delala sta trdo, da ste se preživljali in še sedaj, ko sta v letih, imata še vedno polne roke dela in skrbi.

Za vaju ni bilo nikoli počitka in dopusta, le delo in dolžnost sta poznala, z delom sta preživljala svojo družino, šolala sta svoje otroke in jih spravila do kruha in samostojnega življenja. Znala sta se hrabro spoprijemati z vsemi življenjskimi težavami in tegobami, znala sta se pogovoriti in jih s skupnimi moči odpravljati in reševati. Znala sta in znata biti dobra soseda in pomagati drugim. Med NOB sta kljub številni družini in pomanjkanju pomagala in dajala pomoč našim borecem, bila sta zanesljiva aktivista OF in mož od poletja 1944 borec koroškega bataljona. Za vajino nesebično pomoč v NOB, za vajino aktivistično delo in moževo sodelovanje v NOB vama v imenu DPO in občinske skupščine ob vajinem zlatem jubileju izrekam ponovno zahvalo in priznanje.

Vsi, ki vaju poznajo, spoštujejo in imajo radi, posebno vajini otroci in sorodniki in mi vsi, krajanji Šentanela in občani naše občine, vama želimo ob vajinem jubileju

Franc Rotar

Zlata poroka zakoncev Juteršek

Ob koncu meseca junija sta si ponovno izmenjala poročna prstana ob 50-letnici zakonske zveze zakonca Marija in Franc Juteršek iz Šentanela. Lahko bi rekli, da je bil to praznik vseh Šentanelcev, še posebno pa krajanov Prevalj, ki so si z navdušenjem po dolgem času lahko zopet ogledali pravo koroško ohcet.

Franc se je rodil 23. 11. 1899. leta na Šentanelu. Že v rani mladosti je moral prevzeti kot edinec vse delo in odgovornost na očetovi kmetiji. Med vojno je bil zanesljiv aktivist OF in borec za severno mejo. Po vojni pa ga je spremljalo težko in trdo delo na kmetiji, saj mu ni bilo lahko nasititi šestnajst svojih otrok.

Marija Smolnikar se je rodila 8. 11. 1909. v Gradišču pri Slovenj Gradcu. Vsa leta do poroke s Francem je morala delati na raznih kmetijah kot dekla. Francu in Mariji Juteršek se je v zakonu rodilo šestnajst otrok. Danes pa imata že tudi 24 vnukov in štiri pravnuke.

Na prevaljskem matičnem uradu, kjer je bila zlata poroka, smo oba zlatoporočenca vprašali, kaj si želita ob jubileju. Topel nasmeh in orosele oči so povedale svoje. Želita si še nadalje zdravja in ljubezni, ki jima je nikoli ni zmanjkalo.

»Danes,« pravi Marija, »nama je lepo. Otroci so odrasli. Zato nama ni več potrebno toliko delati, kot sva morala vsa ta leta, saj ni bilo lahko nasititi otrok.« Ob koncu nam je Marija še povedala, da je vseh šestnajst otrok rodila z vso ljubeznijo in da nikoli v življenju ni pomislila, da bi ji bilo

Zakonca Rac

še mnogo trdnega zdravja in še mnogo skupnih dni ob vajinih dragih, prijateljih in znancih, ob vajinih Šentanelcih. Želimo vama, da bi bila jesen vajinega življenja srečna in da bi v njej užila vse lepote življenja, saj sta še vedno živahna, delovna in ustvarjalna.

žal, ko je morala tolikokrat roditi. Franc pa nam je povedal, da je vselej kljub obilici težkega in poštenega dela na kmetiji znal dokazovati svoji ženi ljubezen. Pravi, da brez ljubezni do dela in žene nikoli ne bi zmožl vsega tega.

Predsednik občinske skupščine Rudi Vrčkovnik je zlatoporočencema na matičnem uradu na Prevaljah dejal:

SPOŠTOVANA SLAVLJENCA

Danes slavita pomemben mejnik vajinega skupnega življenja. Pred nekaj dnevi se je izteklo petdeset let, odkar sta si v mladosti in ljubezni obljubila zvestobo in sklenila zakonsko zvezo. Odločila sta se, da ta vajin življenjski mejnik — zlato poroko — proslavita svečano in slovesno med svojimi otroki, sorodniki in prijatelji. Sklenila sta, da na svečan način potrdita vajino odločitev izpred petdesetih let, da bosta naprej stala trdno drug ob drugem, da si bosta pomagala in pomagala tudi svojim otrokom — svoji družini po svojih močeh in zmožnostih, želimo pa, da pomagajo tudi oni vama, da bi bila vajina jesen življenja čim bolj srečna in zadovoljna.

Moral bi imeti sposobnost pisatelja, da bi pisal o vama, vajini življenjski poti in vajinih skupnih petdesetih letih. Kdor bi to znal popisati, bi ustvaril lep roman. Predstavil bi bralcu dva človeka, ki sta od zgodnje mladosti do pozne starosti živela in dihala na zemlji, ki je prepojena z nurnim znojem, da sta pridelala vsakdanji kruh zase in za družino.

O takih, kot sta vidva, je znal pisati naš veliki pisatelj Prežihov Voranc. V njegovih pripovedih o našem koroškem kmetu, bjarjarju, olcarju bi lahko našli tudi veliko resnic, ki so se prepletale tudi v vajinem življenju in delu na kmetiji. Že zelo mlada sta morala poprijeti za vsa, tudi najtežja dela na kmetiji, žena kot dekla, mož kot sin kmeta, ki je moral kot edinec že v zgodnji mladosti prevzeti na svoja pleča vse delo in odgovornost za grunt. Trdo in težko delo je spremljalo vajino mladost, dela je bilo preveč, počitka, sproščenosti in zabave premalo. Tako vaju je delo na zemlji oblikovalo v mlada človeka, ki sta nosila v sebi moči in vero, da le delo, naj si bo še tako naporno in še tako garaško, pogoduje človeku življenje, zadovoljstvo in srečo. So časi, ko človek ruši, kar je zgradil — vojne, ruši, da bi zgradil novo. Vojne

svojili. Pa kaj bi v zakonu brez otrok. Imela sta jih in ker sta jih želela in ker so bili vajeni in želeni, sta jim dala v življenju, kolikor sta mogla in imela, ljubezni in kruha. Pomagali so vama in vama vračajo ljubezen in zahvalo. Veliko materialnih dobrot jim nista mogla dati, pač toliko, kot je lahko dajal vam vsem grunt, ki ste ga skrbno obdelovali. Dala sta jim lahko več le tistega, čemur preprosto rečemo očetova in materina skrb za otroke — skrb in ljubezen, v kateri odraščajo in se oblikujejo v človeka, v osebnost, ki nosi v sebi očetovo in materino kri in svoj značaj, ki

sta ga oblikovala starša z vzgojo od zibelke do zrelih dni. In če je bila vajina sreča in duhovna dota bogatejša od materialne, sta dala otrokom veliko in vse, kar sta morala in mogla. Le dotaknili smo se vajine mladosti in skupnega življenja, in to samo zato, da bi vama vsi skupaj na vajin slavnostni dan, ob vajini zlati poroki, izrekli priznanje in zahvalo in naše skupne želje, da bi bila vajina jesen življenja srečna in zadovoljna, da bi dočakala še veliko let skupnega življenja.

Ob zlatem jubileju čestita zakoncema Juteršek tudi naše uredništvo.

Rok Gorenšek

Stoletnica rojstva hotuljskega župnika Ivana Serajnika — „Vireja“ iz Prežihove „Jamnice“

20. majnika letos je minilo 100 let, odkar je bil v Šent Jakobu v Rožu na Koroškem v hiši Mirka Serajnika, poznanega iz ljudske povesti »Miklova Zala«, rojen Ivan Serajnik, poznejši hotuljski župnik. V Kotljah je služboval vse od leta 1914 pa do svoje smrti 12. junija 1954. V 40 letih življenja, ki ga je preživel med nami v Kotljah, je moral kar dvakrat v pregnanstvo. Obakrat zaradi tega, ker je bil kot zaveden, vnet koroški rojak in Slovenec trn v peti Nemcem in nemčurjem. Prvič je moral bežati med boji za Koroško leta 1919, ko so avstrijski Heimwehrovci med svojo ofenzivo za avstrijsko »nedeljeno koroško domovino« zavzeli Kotlje. Povsod so ga iskali in na vprašanja ljudi, kaj mu vendar hočejo, odgovarjali rekoč: »Nein, er ist keinen Schuss Pulver wert, aufhängen wollen wir ihn! Weil er ein verdammter Tschuss ist!« — kar pomeni po naše: »Ne, on ni vreden strela, obesiti ga hočemo, ker je prokleti Čuš!« Vseeno pa se mu je posrečilo, da se jim je pravočasno umaknil s še nekaterimi drugimi zavednimi Hotuljci čez Uršljo goro. Drugič so ga odpeljali v pregnanstvo Nemci leta 1941, takoj po okupaciji naše dežele. Tam je ostal vse do osvoboditve leta 1945.

Ivan Serajnik je bil zelo vnet za kulturo in prosveto. V Kotljah je prav od vsega začetka sodeloval pri uprizarjanju iger. Svetoval je in pomagal hotuljskim igralcem pri njihovih prvih plahih poskusih. Skupno z igralci se je veselil vsake uspelo odigrane igre. Prva igra, ki so jo Hotuljci igrali takoj po nastanku stare Jugoslavije, je obravnavala razmere, ki so do takrat vladale na slovenskem Koroškem. Prikazala je težave Slovencev, ki so jih imeli po uradih in ustanovah, kjer so smeli in morali govoriti samo nemško. Takemu pritisku in takim razmeram pa smo žal priča tudi še dandanašnji, ko vsak dan sproti vidimo, kakšen potujčevalni odnos ima sosednja republika Avstrija do naših rojakov. Ta prva hotuljska igra se je imenovala »Nemško ne znajo«. Pozneje je sam s svojim denarjem, s svojimi sredstvi, nakupil veliko in lepo knjižnico, kjer smo si hotuljski fantje in dekleta pred drugo

svetovno vojsko lahko brezplačno izposojali knjige in si tako širili obzorje. Med njegovimi knjigami so bile tudi knjige naših naprednih pisateljev. Dobro se spominjam, kako me je na dan, ko je Hitler napadel Poljsko in se je začela II. svetovna vojna, poklical k sebi in mi izročil »Polžganico«, knjigo, ki jo je spisal naš hotuljski rojak in komunist Prežihov Voranc. To je bila prva Vorančeva knjiga, ki mi je do tedaj prišla v roke. Ko mi je izročal knjigo, mi je rekel: »Le dobro si jo preberi in si zapomni njeno vsebino! Kajti od Nemcev in njihovega pohlepa po slovenski zemlji se tudi nam Slovincem zopet hudi časi obetajo.« Žal so se njegove preroške besede še prehitro uresničile. Okupator pa je takoj po prihodu vso njegovo knjižnico uničil in sežgal.

Najlepša in največja vrlina Ivana Serajnika je bila njegova globoka slovenska narodna zavest. Bil je koroški Slovenec skozi in skozi. Kljub zagrizenemu odporu Nemcev in nemškutarjev v celovškem škofijstvu se je potegoval in slednjič dosegel, da je prišel za župnika v Kotlje. Prvo, kar je po svojem prihodu v Kotlje storil, je bilo, da je uvedel slovenščino v cerkvi. Prvi je bil, ki je začel že leta 1914 pisati župnijsko kroniko v slovenskem jeziku. Poprej so jo namreč pisali v nemščini in celo v gotici, da bi bolj držalo. Lepi so njegovi zapisi v kroniki, posebno tisti iz časa bojev za našo Koroško.

V tem zapisu bi rad podal le njegov zanimivi zapis iz kronike, ki je datiran s 1. 7. 1921.

»Dobili smo novo ustavo.

Listi poročajo, da je bila ustava na Vidov dan v konstituenti sprejeta in je že podpisana. Z ustavo je sprejet tudi centralizem, ki pa ni nič drugega kot absolutizem in pomeni nadvlado srbskega plemena. S to ustavo so hoteli skopati nam Slovincem grob, pa smo še premladi in prečvrsti, da bi se vanj ulegli. Smo preveč vajeni boja; niso nas mogli pokončati Nemci, nas tudi ne bodo Srbi, naši — bratje. Hrepeneli smo po Jugoslaviji in hoteli smo jo objeti kot objema ženin svojo nevesto, pa zgodilo se nam je kot že-

Zakonca Juteršek

rušijo za oblast, za interese, ki so največkrat vsakemu človeku tuji — vojne so zlo in nesmisel človeštva — doživela sta dve, v prvi je mož Franc dobil rano in častno mesto med borci za severno mejo. V drugi sta bila aktivista OF, pomagala sta NOB, borila sta se za svobodo, za ta košček slovenske zemlje in še več, pomagala sta se boriti za nov, pravičnejši svet, za novo Jugoslavijo, za nacionalno in socialno osvoboditev. Vajin delež in delež premnogih vrednih sinov in hčera naših narodov je vtkan v naš narodnoosvobodilni boj, v našo revolucijo. Tako je vtkan tudi vajin delež v izgradnjo naše samoupravne socialistične skupnosti. V obeh vojnah sta pomagala graditi novo, boljše in rušiti staro, zato vama kot aktivistoma OF, možu pa kot borcu za severno mejo, ob tej svečanosti izrekamo ponovno priznanje in zahvalo.

Vajino življenje so pretresale še neštete velike in drobne skrbi, težave in tegobe, ki sta jih morala premagovati in reševati. Z dobro voljo, pridnostjo in medsebojnim razumevanjem in spoštovanjem sta jih reševala. Že sama skrb za vajino številno družino vama je nalagala obilico dela, šestnajst jih je bilo, vajinih otrok, rastle so in z njihovo rastjo so rastle tudi skrbi in brige za njih, dokler niso dorasli in se osamo-

»Krivoprisežnika« so igrali v Kotljah 19. in 26. 4. 1931

Od leve ležita: Franc Sajbler, Joško Breznik; sedijo: Irica Herman, Franc Herman-Hrvat, Ivan Serajnik — šolski upravitelj, Adolf Sokol, Marija Sajbler; stojijo: Flori Ivartnik-Pavšer, Justa Kostvajn, Pepi Kolar, Marija Dvornik, Ernst Lizin, Micka Podpeška, Ana Sadovnik, Helena Metarnik, Jožefa Kostvajn, Ignac Vastl, Roza Sromova, Franc Gradišnik, Jože Sater — scenarist, Fradiški Ložj, Pregovski Franc

ninu, ki pride na poročni dan s svati po nevesto na njen dom, pa najde vrata zaprta. Na dolgo trkanje mu skozi vrata ponudijo staro, grdo babo, pravo nevesto pa hranijo še zaprto in se mora ženin zanjjo še dolgo skušati, preden mu jo izroči. Tudi nas še čakajo dolgi, do sedaj še nepoznani boji. Podpisana je tudi »OBZNANA«. Šiba je torej namočena in če kdo ne bo tiho, pride kazen. Fakt je, da smo sedaj zedinjeni na zunaj, ne pa tudi na znotraj. Srca naša, ki so hrepenela po zedinjenju v ljubezni, so zopet ločena in namesto ljubezni jih polni neka mržnja in nevolja, posledica prevare.«

Malokdo pa ve, da je bil Ivan Serajnik tudi nekaj pesnika, napisal je nekaj pesmi, kajti če je bilo treba ali je tako nanoslo, je kar sam spesnil potrebne vrstice. Tako je spesnil pesmi ob slovesu hotuljskih zvonov, ki so jih pobrali za vojsko. Pesem ob prihodu novih zvonov, pesem »Pred poroko«, ki se glasi:

Blagoslovi, oče večni, vsemogočni
 mladi par, neskončno srečni
 stopa zdaj pred tvoj oltar.
 Dvoji sreci, ena duša
 iti hočta ista pota
 prosta vez, ljubezni var,
 ki ne mine več nikdar.

Jože Lodrant

IVAN HOJNIK

Nekdanji župnik v Koprivni, bi bil 21. marca letos sto let star. Rodil se je na Rudi pri Velikovcu, kjer je po posvečenju 20. julija 1902. v Celovcu novo mašo pel. Kak arhivar bi natanko razbral, kje in kako dolgo je bil kaplan; za blag spomin, ki mu je v teh vrstah posvečen, bodi dovolj rečeno: menda v sosednji Črni in Železni Kapli.

Na pomlad 1906. je prišel v Koprivno. Mati mu je gospodinjala, dokler je živela. Iz spoštovanja do posvečenega sadu svojega telesa ga je dopoldne, zavoljo svetega opravila zjutraj, vikala, popoldne pa tikala. Živahna, ustvarjalna misel vselej nemirnega sinovega duha je z globoko sočutnim srcem spremljala materino naporno pot po vodo k oddaljenemu studentu. Tudi sosed Mežnar z mogočnim gruntom čez pol Olševe je bil le revež zaradi borne vode. Z združenimi močmi denarja in duha so jo napeljali — kako od daleč in z visokega! Tako bi bil z napeljavo vode začel seznam premnogih del, ki so pomnila izpolnjevanje programa telesnih dobrih del usmiljenja. Le te nasvete je dal zapisati kot stalno pridigo na svodu cerkve svetega Jakoba v Koprivni. Kajpak tu-

di duhovna dela usmiljenja. Toda vera brez dobrih del je mrtva...

Na drobno je prehodil odročne strmine in grape. Risalna deska in ravnilo, morda še preprost kompas, je bila oprema njega, načrtovalca gozdnih cest in steza. Čez desetletja postajajo tudi steze ceste. Snoval jih je prodorni pogled duha, ki se ni ustrašil skalnih, krušljivih strmin. Vsak čas si utira svoja pota in steze. Zato nekatere zarašča planinska zel. Čas gloda tudi v pečevju nadelane sledi. Svoj cilj so vse dosegle: koliko kosov kruha je bilo urezanih za revne, brezposelne ljudi, ki so jih kopali!

Kdo ni izkusil peklenko zajedljivih zobobolov? Nobena beseda ne pomaga toliko kot klešče za izdiranje zob, ki si jih je, svojim ljudem za pomoč priskrbel. Gotovo ne brez navodil in knjig. Teh je bilo kakor ne bi pričakovali od župnika nekje daleč za gorami — nad vse veliko. S kolikerih področij!

Ko je prislujnil skrivnostni sili elektrike, ga je zopet vsega prevzela; že tedaj in kljub oddaljenosti od sveta — ali nemara prav zato. Med prvimi v dolini, gotovo jih ni bilo dvajset, je lovil radijske

Zvezo tukaj sta mladostno sklenila za vekomaj,
 bije srce zdaj radostno,
 srečen mladi par sta zdaj.
 Dvoji sreci, ena duša
 iti hočta ista pota,
 prosta vez, ljubezni var,
 ki ne mine več nikdar,
 kakor je današnji dan,
 naj bo sleherni krasan.

Še neki dogodek je značilen za njegovo notranje prepričanje, za njegove skrite želje. Bilo je tistega dne leta 1950 zjutraj, ko je poprej ponoči radio objavil začetek vojske na Koreji. Ob 6. uri zjutraj sem šel v službo v takratno hotuljsko kmetijsko zadrugo. Na sejmišču, pod lipami na vasi se srečam z župnikom Serajnikom »Dobro jutro!« pozdravim »No, kako je kaj, kaj bo sedaj, ko so se spopadli tam v Aziji?«, ga vprašam. On me pogleda in pravi: »Nič ne vemo! Vemo le to, da plaz drči. Lahko se še ustavi, lahko se pa tudi razširi in pogoltne ter zruši vse pred seboj. Eno pa si zapomni! Narodi in kraljestva tega sveta gredo zmeraj od vzhoda na zahod. Tudi trije Modri so prišli Kristusa od vzhoda obiskat. Sedaj pa sam razmišljaj naprej, saj poznaš zgodovino bolje od mene.« Obrnil se je in odšel v farovž.

Tak je bil naš župnik Ivan Serajnik, ki ga je lepo opisal Prežihov Voranc v svoji »Jamnici«, romanu hotuljske soseske. Zato je prav, da se njegovih misli in dejanj, ki so prav sedaj, zaradi ravnanja sosednje Avstrije z našimi rojaki na Koroškem, zopet aktualna in nas spominjajo, da se tam gori ni veliko spremenilo. Prav je, da se ga čisto malo spomnimo in se mu v mislih zahvalimo.

zvoke, ko je bila za to potrebna polna miza naprav. Pred petdesetimi leti je bil kot občinski tajnik povezan po telefonu z višjimi iz doline. Vendar: kdo je bil kadarkoli višji in kdo nižji v vseh pomernih besede?

Glavno korist je prinašala mala hišna električna centrala spodaj pri Lipoldu. Svetili so si z elektriko pri Lipoldovih, pri Mežnarjevih, v župnišču in v cerkvi. Tedaj je bila električna žarnica res še opravičljivo vredna vsega češčenja v oltarju. Počasnim pametim je seveda še danes bolj važna kakor predmet, ki ga osvetljuje...

Na državni meji so bili že od nekdaj razporejeni varuhi domovine. Od kdo ve katerih strani neba in krajev so tja nastanjeni vojaki najbrž vselej z naveličarostjo opravljali svojo službo. Rodoljub in človekoljub Hojnik je snoval svojim domačinom v pomoč ureditev, da bi vendar domači fantje in možje najbolj uspešno vršili službo mejašev, po naše graničarjev in carinikov. Najbrž pa bi nikjer in nikdar na svetu pri vladajočih ne naletel na odobravanje.

Samota, njen blagoslov in prokletstvo! Skrivnosti srčnih želja se skrivajo v ar-

Gospa Sveta

hivskih skladovnicah papirja. Med spisi je morda in menda tudi neuslišana prošnja za neko »častnejše« mesto v dolini. Zato pa je »neuslišani« zopet na novo, leto za letom, dokler tudi tam ni prišlo do nezaupanj, ostajal šolnik, učitelj in upravitelj.

Potem se je nadenj zgrinjala stiska za stisko. V župnišču je šola. Na stanovanju in hrani učitelj in učiteljica, on sam le veroučitelj. Za goste, ki jih je bilo vselej dovolj, saj so hodili tam mimo v planine, je gospodinja uredila gostišče. V nabavni knjižnici za trgovino je bila bolj in bolj prazna bilanca. Morda bo nekaj pomagal hlapec s konji? Župnijskega grunta ni niti pedenj ob hiši. Ta velikan duha je revež v bogatem kraljestvu narave. Temni oblaki grozeče napovedujejo strahote druge svetovne vojne. Priklenjen je v nemoč svojih namenov. Spomnil se je lisjaka, ki ga je imel nekoč priklenjenega na verigo. Kako je divje begal v vsiljeno mu zavetje pa zopet na prosto. In v kakšen posmeh samemu sebi je bila njegova »vzgoja ljubezni« med psom in mačko, ki sta morala prebivati v isti hišici, vsak v svojem nadstropju! Zdaj, ta čas, ko je očitno, kako malo je sožitja sposoben človek, razumna in veličastna krona narave.

Boln nasmeh mu je šinil čez lica, ko se je ob zadnji Veliki noči 1941, tedaj je bilo zanj vse končano, spomnil ene od mnogih poprej. Strelska strast fantov in mož se je za krstnico in vstajenje z vigredno zagnanostjo širokoustno postavila pred »gospodom«. »Gospod« pa se je hudomušno zarotil. Zaspali me boste, zamudili, ko bom prišel v gornjo Koprivno na žegen. Res so prežali. K hiši so videli prihajati beraškega starca, sključenega pod velikim košem, zanemarjeno opravljenega. Vsaj danes bi lahko strojil, so menili in dalje prežali s kajfežem v ognju, da bi bil nared za strel v pozdrav in ženskam v hiši z žegni v opozorilo. Pa so ženske od hiše prehitile čakajoče gromovnike z nabitimi

možnarji in pripravljenimi železi v ognju. Klicale so, naj hitro pridejo, da ne bodo zamudili, ker so gospod že v hiši. Tedaj se je možem posvetilo, pa ne iz možnarjev, ampak v glavi, da so bili »gospod« tisti dedec s podvihanimi hlačnicami in obrnjenim suknjičem.

Na spominski plošči pri svetem Jakobu v Koprivni je zapisana za kraj Hojnikove smrti Stična, 29. oktobra 1943. Pokopan je tam, umrl pa je najbrž v Novem mestu (bolnišnica), menda zaradi zastrupitve s hrano. Vendar bi že hladno naštevanje postaj križevega pota od aprila 1941 pa tja do smrti z največjo bolečino domotožja bolje pustilo razumeti razmeroma zgodnjo smrt komaj šestinšestdesetletnega mladostnega starca. Ali bi bil sicer doma že goden za smrt? Ali pa ni bila prav Koprivna tista najbolj usodna srčna bolečina, ki je izsesala moč in voljo do življenja, ne da bi pravično vračala, kar je prejela? Nekdanja pesem, ki jo je vodil, je domala onemela. Ni ga domačina, ki bi zbral v spomine bogato dediščino, katero je ustvaril Ivan Hojnik.

Za Hojnikovo stoletnico rojstva je njegova bolečina spet zaživela. Občutiti jo mora, kdor nadaljuje njegovo poslanstvo. Mrk je zastrl koprivsko nebo. Vendar ne sončni, ne lunin, ki bi ga napovedali zvezdoznanci že zdavnaj vnaprej. Ista je trnjeva krona, ki je bodla nekoč in zbada še danes. Potuhnjena in neuka hinavska skrb za neko umetnost razodeva nezaupljivo duhovno lenobnost, ki pošilja može postave zasledovat Hojnikovega naslednika. To je mrk nezaupanja, ko raje številni zbori razpravljajo o izmišljotinah, kot da bi prislunili, kaj Hojnik, še vedno njih dobrotnik, danes misli. Kronist bo zlahka našel spise, kako se je v Koprivni na tihem in glasno obhajala stoletnica velikega Koprivca Hojnika.

Bolj ko je temna noč, bolj zvezda zažari. Bolj ko je človek razočaral, v tem lepši šopek se je povezala narava. Belo

ostenje Raduhe vabi v objem in svetel pokoj. Konica Olševe je neumorni klic ostrine kvišku. Kordeževa glava Pece spominja na modrost, ki je neskončna in večna. Gozdovi rastejo in vedno zelenijo. In sveti Jakob zbira vseh dolin in gor pozdrave. Lepši in ljubši so od tistih, ki so kot njihovi pogledi ozko uprti le v zemljo in vase, ne pa v višino in širjave.

Andrej Stiplovšek

V ROŽU

Tu borov gozdiček, tam bukev, spet breza, med drevjem pa vztrajni bršljan se razpreza in znamenje moli v zamišljeni senci — Ovenčala rada bi misel z venci, ljubezni ti moje zasanjani cilj.

Če drug te ne ljubi, pa sveta Marija, šent Jakob, šent Janž — kjer te Drava ovija.

Za stražo je dana pobožna Šmarjeta, v zelenje macesnov, smrek, bukev odeta, in dolga še vrsta svetnikov z nebes.

Kaj v oljšju šepeče, kaj v Selah žaluje? Povodni mož, revček, pregnan je na tuje in žalite žene so na gore zbežale, ko so po polju ti tolpe divjale, ubogi trpin, težko skušani Rož.

A zdaj je že dan in ljubezen razlita, po polju je klasje, — mak, roža rdita in pesem se s cest in iz hišic razlega. Vsi božji, patroni, varujte nas zlega in večne svobode prižgite nam kres.

To je iz šolskega arhiva iz leta 1920. Pred dnevi smo lahko čitali kako postavljajo v Rožu table, tako sem se spomnil na to pesem, saj sem jo moral takrat na pamet znati.

Pred vojvodskim prestolom

Ajnžik

BLAŽU MAVRELU V SPOMIN

Ni še leto naokoli, odkar sem lahko o Mavrelu pisal bolj vesele reči.

Ko sem zvedel, da so Blaža iz bolnice odpeljali v Dom počitka v Slovenske Konjice, je bila moja prva misel in skrb, ali bomo dobili pravočasno pošto, če nam možej tako daleč od doma **zamrije**? V času letnih dopustov, ob nedeljah in državnih praznikih, se lahko pri obveščanju čudno zatakne. Dalje, kdo bo organiziral prevoz, kdo po plačal stroške? Mislim, da je podobno skrito skrb imel še marsikdo. Vendar nas je teh skrbi rešil Blaž sam, oziroma njegovo domotožje. Vse se je nekako po sreči izteklo. Žalostno bi namreč bilo za vse Strojance s Šentanelci vred, kakor tudi za vse družbenopolitične organizacije v občini, če ne bi mogli Blažu izpolniti njegove poslednje volje.

V senci nje si bom izbral
grob za mirno spanje,
list in cvet mi bo šumljal
vedno lepe sanje.

To je Blažev testament, zapisan v pesmi »Lipa«. To njegovo poslednjo voljo smo mu izpolnili v ponedeljek, dvajsetega junija. Blizu lipe pri sv. Urhu smo ga pokopali in vselej, kadar se bo sonce **navezenilo** na Karavanke, bo njena senca dosegla Blažev grob.

Težaven dovolj je bregovni ta svet,
mikavna je cerkev in z vrha razgled.

Res čudno lep razgled bo imel. Od tam se vidi skoro vsa Mežiška dolina s Pohorjem na jutranji strani, na jugu in na večerni strani Karavanke s predstražama Uršljo in Peco. Čisto zadaj na severovzhodu se vidi na laboško stran. Dol po bregu, levo in desno, povsod so raztresene domačije.

Kako vesel bi bil Blaž, ko bi mogel vedeti:

da je umrl in bil **nad zemljo** pri Žirovniku — med svojimi,
da počiva pri svojem farnem patronu, da je bilo na njegovem pogrebu ljudi kot na Urhovem žegnanju,
da so Strojanci pustili suho seno na **travnici** in počastili njegovo zadnjo pot, da so prišli pogrebci tudi iz doline, da so mu v slovo recitali njegove pesmi najmanjši Strojanci,
da mu je z lepo domačo besedo govoril Kolmanov Tevži,
da se je poslovil od njega njegov znanec iz mladosti — gospod dekan,
da je opravil svojo dolžnost tudi predsednik Koroškega kino kluba, katerega častni član je bil,
da so mu doživeto in od srca zapeli Šentanelski pavri in
da so mu zagodli tudi prevaljski muzikanti.

Ko je ležal v slovenjegraški bolnici, sem ga obiskal. Kar dolgo sva marnvala in ko sem ga pobaral, če še kaj bere, je odkimal in dal z roko znamenje, da ne more več. Takrat sem vedel, da je z njim ko-

nec. Pravijo, če staremu tobakovcu ne diši več tobak, je po njem. Če Blažu ni bilo več do knjige, njegove največje prijateljice v življenju — iz vseh knjižnic v dolini jih je nosil v nahrbtniku tri ure hoje v samotno bajto, kjer jih je pri medli svetlobi bral, potem...

Od rajnih se ponavadi poslovimo z željo: »Ohranimo ga v lepem spominu!« Za Blaža tega ne bi zapisal. V svojih skromnih, toda lepih delih bo on živel naprej.

Blaž Mavrel

Dipl. ing. Mitja Šipek

MAVRELEMU PVOŽLNU NA GROBU

Skoraj bo minilo 33 let, ko sem ga spoznal — Pvožlna Stantnerja. Bil je novembra 44., v kruti in krvavi zimi, ko se je peščica preganjanih partizanov umikala v globokem snegu vse višje v hrib in našla dvodnevno zatočišče sredi strojnskega pragozda pri Pvožlnu. Dva dni poprej so pobili Rakitnikove, gostoljubne kmečke hiše so v smrtnem strahu zapirale vrata pred peščico slabo oboroženih borcev, skoraj še otrok, Pvožl nam je odprl brez besed in nevolje. Pogreli smo se v njegovi nizki bajti, nahranil nas je s koruznim močnikom in razvedrili smo se ob njegovi samorastni zbirki pesmi, tako da smo skoraj pozabili na smrt, ki je prežala skozi zasnežene krošnje stoletnih smrek. Ko smo se drugo jutro prebudili, nam je za dobro jutro prebral pesem o Titu, ki jo je to noč napisal, ko je prvič in zadnjič stal na partizanski straži in bdel nad smrtno utrujenimi partizani.

Tokrat je imel okoli sebe prvič v življenju veliko število prijateljev in poskrbel je zanje kot za številno ljubljeno družino. Verjetno nikoli prej pa tudi nikoli pozneje ni dovolil, da bi mu nepoznani ljudje vdrli v njegovo tišino. Le pticam in divjim petelinom je dovolil, da so ga v ranih jutrih budili in srnam je dovolil, da so mu v poznih večerih voščile lahko noč.

Danes pa ima zbrano tako številno družino ob sebi kot še nikoli poprej. Veličasten pogreb vedno pomeni, da je imel pokojni veliko žlahto ali pa je bil pomemben zemljan, morda tudi to, da je velikodal družbi ali pa, da to družba od njega še pričakuje.

Pvožl ni bil ne eno, ne drugo in ne tretje. Očitno pa je, da je dal družbi mnogo tistih lepot, ki jih moderni človek tako mrzlično išče, pa večkrat zaman.

Njegove pesmi, ki se po stilu in uglašenosti nikakor ne morejo meriti z zvenečimi imeni, so zbrane v dveh zbirkah. To sta dva njegova naslednika, dva otroka, ki jih je spočel v samotni strojnskih gozdov, njima je daroval vse svoje skromno življenje, svoja čustva je vpletel v ta venec, svojo srečo in bol s tako okornimi besedami, pa vendar tako pristrčnimi in polnimi resnice, da so osvojile še tako zakrknjeno in samotno dušo.

Za marsikoga je veljal kot posebej in zanimivost, pa je vendarle bil prav tak, kot smo vsi ljudje — s srcem in dušo, s solzami in smehom, z upi in razočaranji. Skromno je bogastvo, ki ga je nabral, pa še tisto je razdal vsem, ki so ga vredni in ga občutijo.

Lepota slovenske besede je neizmerna, tudi Pvožlnova resnica je to besedo požlahtnila, zato bo njegov delež v slovenski literaturi prav tako cenjen kot delež pesnikov velikega imena. Kaj bi cvetlični park z razkošnimi cvetovi, če med njimi ne bi cvetele drobne marjetice in spomničice, take so Pvožlneve rože iz strojnskih senožeti.

Hvala ti, Pvožl, za tvojo pesem, še bolj pa ti hvala za tvoj nauk, da je ljubezen svojega imena vredna le, če je rojena v srcu, kot je bila tvoja.

Jernej Krof

PEVCU STROJNE

Umril je Blaž — je li mogoče?
Pred nekaj dnevi pride vest;
kakor da pisati več noče,
oh, saj bil je priden, fest.

Življenje težko ti je bilo,
na kmetiji si živel,
vedno se je v verze vlilo,
kadar si misel lepo ujel.

Pesmi tvoje so bogate!
Tudi o moštu kaj velja.
Bridke ure opisuješ
naroda slovenskega.

Počivaj mirno v koroški zemlji.
Na Strojni dolgo si živel;
ker si lepo jo opeval
te je grob tu vase vzel!

Rok GORENŠEK

STOLETNI BORI ŽALOSTNO ŠUMIJO

Nacesnikova gostoljubna hiša na sončnih Brdinjah in z njo vsi, kar jih je Nacesnikovega — Logarjevega rodu, vsi so danes zaviti v globoko žalost, vsi trpe in žalujejo za svojim gospodarjem, možem, očetom in bratom, ki jim ga je usodna, kruta bolezen veliko prezgodaj za vedno vzela. Kakor daleč nazaj so se naši pradediji, dediji, babice, očetje in matere lahko spominjali, kakor daleč nazaj so pomnili, vseskozi je na tej čvrsti, slovenski domačiji, trdno zasidrani na svojih brdinskih bregih, živel rod Logarjev — Naceski rod.

Nacesnikova domačija je v tem stoletju morala veliko prestati. Smrt ji ni prizanašala, pogosto jo je zavijala v žalno črnino. Ob eksploziji granat v koroških bojih 28. maja leta 1919 je terjala v enem samem hipu življenje šestih ljudi. Med njimi dveh hčerk, Fanike in Pepce, ter sina Francija, vseh treh v cvetu najlepše mladosti.

Med drugo svetovno vojno so jo izropali in opustošili Nemci. Sinova Anzi in Gustl z ženo Francko so odšli v les k partizanom. Očeta, mater, hčerko Roziko in vnuka Pepija pa so pregnali v taborišče. Vsa opustošena in zapuščena je Nacesnikova domačija 1944. leta objokovala smrt sina Gustija in žene Francke, ki sta padla na Svinški planini na Koroškem. Po končani vojski, ko so se domači vrnili pa se je smrt zopet oglasila že 1946. leta. Vzela je Nacesnikovo mater in leta 1950 je prišla še po očeta. Nato se je smrt potuhnila vse do predvečrajšnjim, ko nam je tako zgodaj, v lepih majskih dneh, vzela našega dragega, od vseh nas spoštovanega Nacesnikovega Anzija — Nacesnika. Zato danes ne žaluje samo Nacesnikova domačija — ne šume prežalostno le stoletni borovci in smreke v lesu na Naceskem vrhu. Skupaj z Naceskimi, skupaj z Logarjevimi žalujemo in objokujemo težko izgubo dragega človeka vsi Hotuljci, sosedje, soborci, prijatelji in znanci, ki nas je njegova izguba tako hudo in boleče zadela.

Rajni Anzi je bil rojen 8. maja 1909. leta pri Nacesniku na Brdinjah. Star je bil šele 68 let. Mnogo, zares mnogo prezgodaj je prišla ločitev. Prav zato ga bomo ohranili v najlepšem spominu, ne le kot dobrega gospodarja, moža, očeta, brata, sosedu, znanca, soborca in prijatelja, pač pa se ga bomo vsi Hotuljci — pa tudi drugod okoli — spominjali kot pravega muzikanta samouka, harmonikarja. Nikomur dolga leta harmonika ni tako lepo zapela kakor prav njemu. Komaj devet let star je pričel gosti in godel je po steljerajah, lepih nedeljah, praznikih, godovanjih, ovsetih, gasilskih in združnih veselicah, skratka ob vsaki priložnosti. Sam ali skupaj s Pratekarjevimi in z Dvornikovimi muzikanti. Kajti bili so časi, ko sta bili v Kotljah kar dve muziki, dve godbi, ki sta med seboj tekmovali. Pozneje pa so bili znani kot »Hotuljski godeci«: Nacesnikov Anzi, Konečki — Kolarjev Pepi, Pfau, Kurtnik in Čegovnik.

Kjer je bil Anzi s svojo harmoniko, tam je bilo veselje in dobra volja. Sam sem ga spoznal kot petletni fantič, ko je na Štručevi steljeraji igral na harmoniko. Harmo-

nika je Anziju kar vriskala, tako jo je znal potegniti. Na njegov prešerni »hejrasa«, mu je odgovoril topot nog in vrisku podobni »hopsasa« plesalcev. Nato pa so se pari zavrteli kot vihar ob zvokih »Hotuljske polke«, ki jo je znal zaigrati kakor nihče drugi. Da pa ni bila le Hotuljska na sporedu, je poskrbel sam s tem, da je naročil note za polke in valčke kar iz Češke — Prage.

Logar Ivan — »Naceski Anza«

Umrl je Naceski Anzi je že leta 1943 začel sodelovati s partizani. Že tedaj je bil na Brdinjah prav pri Nacesniku ustanovljen odbor OF za Kotlje. Tam so takrat bili Žavcer Pavle — Matjaž, Marjetka Djon in drugi. V partizanih je deloval pod imenom Blisk, predvsem na terenu in v prvem koroškem bataljonu. Za svoje junaštvo je bil tudi odlikovan z ordenom in medaljo za zasluge za narod in z medaljo za hrabrost.

Nacesnikovega Anzija pa si tudi nismo mogli predstavljati drugače kot lovca. Bil je član lovske družine »Prežihovo« vsa leta po vojni. Pa tudi gasilsko društvo je z njim izgubilo enega svojih najstarejših članov, ki je s svojim sodelovanjem in pomočjo veliko pomagal k napredku društva.

Predvsem in v prvi vrsti pa je bil rajni Nacesnik po končani drugi svetovni vojni kmet in gospodar. Ljubil je Naceski grunt. Ljubil je svojo domačijo. Zaljubljen je bil vanjo. Skrbel je, da se je razvijala, da se je modernizirala. Prenovil je hišo, obnovil hlev, kupil traktor, avto itd. Brezplačno je kot muzikant sodeloval na vseh občnih

zborih bivše hotuljske kmetijske zadruge. Pomagal je pri elektrifikaciji Kotelj. Pri gradnji združnega doma. Vmes pa je skrbel za družino in vzgojo otrok. Bolj ko je prihajal v leta, bolj je cenil naše stare domače šege in običaje. Cenil je domači lesnikov mošt in črničevce pa rženi kruh, zato ni čudno, če je Nacesnikova hiša daleč naokrog znana po pristni slovenski koroški gostoljubnosti. Vsak, kogarkoli je pot zanesla k Nacesniku, je bil deležen te gostoljubnosti, te naše pristne kmečke ljubezni. Domačega kruha, mošta in klobas pa še česa žganega vmes. Telega nikoli ni zmanjkalo pri Nacesnikovi hiši.

Pa kaj bi še govoril in našteval, saj dejanja govorijo za našega Nacesnika. Dragi Nacesnik, dragi Naceski Anzi, ob preranem odprtem grobu se ti najlepše in iz srca zahvalim za vse, kar si v življenju storil za svojo Nacesnikovo domačijo, za svojo ženo in otroke in za nas Hotuljce. Hvala ti kot dobremu očetu, dobremu možu, dobremu sorodniku, sosedu, znancu in prijatelju. Hvala ti kot kmetu združniku, partizanu — soborcu. Hvala, prisrčna hvala ti za vse!

Toda če bi ti, Anzi, mogel, če bi lahko sedaj še enkrat spregovoril, potem bi mi v tem trenutku prav gotovo rekel: »Rok! Zahvali se v mojem imenu mojim otrokom in zetom, posebno pa se zahvali moji ljubljeni ženi Micki za vse, kar so v času moje bolezni zame storili, zame prestali. Zahvali se Micki za vso njeno ljubezen, za vso skrb, za vse prečute noči, naj ostane trdna in čvrsta, naj ostanejo trdni in čvrsti sedaj brez mene, da bo ostala tudi za menoj taka, tako trdna in čvrsta Naceska hiša — Naceska domačija.«

Srce je tvoje mrtvo, zdaj spalo tukaj bo svoj tihi sen, za nas naprej živelo bo — z nevidno silo ostal na tebe, Anzi, častni bo spomin!

Počivaj v miru v naši koroški hotuljski zemlji, ki si jo v življenju ljubil in se zanj boril. Naj ti bo lahka!

Detajl na cerkvi v Gospe Sveti

Flora Kotnik

ODŠLA JE KANČEVA MAMA

Tako vse na svetu mine, kakor roža razcveti, radost, mir in bolečine, vse le kratek čas trpi. Tako nekako danes premišljamo, ko se zadnjič poslavljamo od trdne koroške kmečke matere, Kančeve mame.

Kot nekdanja sosedka in sovrstnica bi ji rada spregovorila nekaj besed.

Dolgo vrsto let sta z možem pridno in vztrajno gospodarila na Kančevem gruntu. Ni bilo lahko njeno delo, niso ji cvetele na njeni življenjski poti rožice, ampak je bilo tudi trnje vmes. Kot korajžna kmetica se je spoprijela z vsemi tegobami. Dostikrat je opravljala na kmetiji tudi moška dela. Spominjam se, ko je poročila Ravnjakovega sina, da so sosedi govorili: »To pa bo gospodinja, ki bo vsem sosedom pokazala, kaj pridna kmetica zmore.«

Rodila je otroke. Prišla je okupacija, s tem so bili njeni križi še večji. Pa kaj bi naštevala, saj je nasitila marsikaterega izmed naših borcev. Tudi sama sem bila deležna njene dobrote, ko sem se v partizanih gibala tudi v bližini njenega doma, ki smo mu po partizansko rekli »Pri ravpšicu«.

Ko se je naša družina po osvoboditvi vrnila domov, je bil dom do kraja izropan, seveda tudi brez živine. Takrat sta nam priskočila na pomoč tudi Kančeva dva. Da-

Kančeva mama

rovala sta nam telico, konjsko vprego ter razne gospodarske potrebščine.

Omenim naj še to. Ko me je policija v partizanih ujela in so me gestapovci v

Dravogradu ter Celovcu strahovito mučili, tako da so vsi, ki so me poznali, govorili, da so me ubili, potem pa iz Celovca tik pred osvoboditvijo izpustili, tako da niti moja družina ni vedela, da sem še živa, je bila zopet Kančeva mama tista, ki me je prva sprejela na svobodi. V njeni hiši sva se zopet srečali z mojo najstarejšo hčerko — partizanko. Ne da se opisati tako pristré-nega srečanja matere s hčerko, pri tem pa je imela nepozabni delež tudi Kančeva mama.

Večkrat sem zadnja leta mislila nanjo in na njeno zahrbtno bolezen. Večkrat sem si želela, da bi se še videli in pogovorili o nekdanjih časih, vendar čas se vrti z neizmerno hitrostjo in tako nisem niti najmanj pomislila, da bi se morala posloviti ob njenem grobu. Ko bi ji mogla zadnjič seči v roke, bi ji rekla: »Draga Kančeva mama, iskrena ti hvala za vse, kar si nam dobrega storila!

Naj ti bo lahka koroška zemlja pri Barbari! Končano je tvoje delo na polju in travnikih, minile so bolečine, ki so včasih tudi na skrivaj razjedale tvoje materinsko srce. Obljubljamo ti, da te ne bomo pozabili.«

Dipl. ing. Mitja Šipek

PAVLIJU DOMEJU V SPOMIN

Šesti je po vrsti med Šentanelskimi pavri, ki se je za vedno poslovil, enajsti sin petnajstčlanske družine Domejeve.

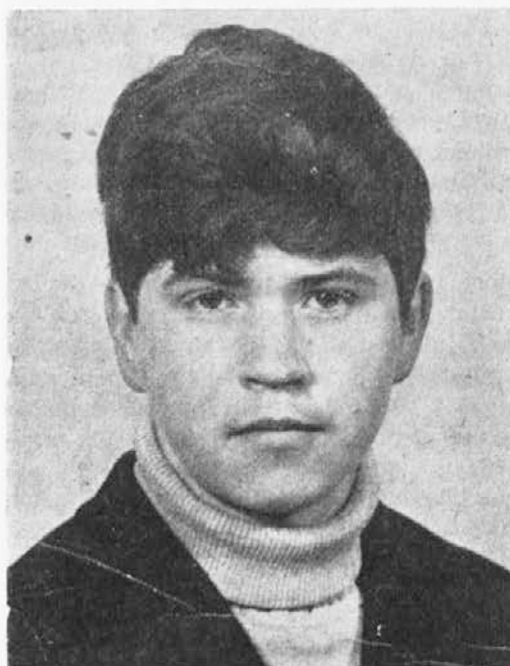
Zorali so poslednjo brazdo in dali plug sinu v roke, odpeli so poslednjo pesem in njen odmev položili v usta svojih vnukov, potem so legli, sivolasi, ukrivljenih hrbtov in razoranih lic in odmev njihove pesmi jih je pospremil k zasluženemu počitku, te stare pavre, ponosne in zveste sinove koroške zemlje.

Pavli pa je odšel tako nenadoma, tako kot je prišel, tih, skoraj neopazen, še poln otroštva, z zasanjano tihoto strojnskih gozdov v očeh je zazvenel in ugasnil, ne da bi dočakal odmev svoje srčne pesmi.

Ljudje smo navajeni, da pojemo slavospeve velikim možem, ustvarjalcem zgodovine, spominske plošče odkrivamo zaslužnim znanstvenikom in kulturnikom in spomenike postavljamo herojem in velikim dogodkom, pri tem pa je le redkokdaj naše srce prisotno, da bi častilo ta znamenja naše hvaležnosti in spomin, ki so ga utelesila, največkrat so prisotne le besede, ki se porazgube v vetru.

Pavli ni bil velik mož, ustvarjalec zgodovine, niti znanstvenik, niti heroj, človek je bil, poln nad, poln lepote, ki jo je razsipal med svoje prijatelje, ko je s pavri zapel. Skoraj skrivnostni akordi njegove harmonike so prebili še tako trd oklep

brežutnosti in samote. Včasih, ko je tako gođel, se mi je zdelo, da se je odmaknil od resničnosti tega sveta in je v zvokih zaživel v spominih na težko, čeprav kratko prehojeno pot in takrat smo ga imeli vsi zelo radi. Lepoto nam je podaril, da bi

Domej

nam pomagala živeti, tisto, ki jo je sam občutil.

Izjemo je storil med Pavri, zastavil je plug, pa ni oral njive, vzcvetel je, pa se je cvet usul v maju, pesmi ni izpel, odšel je tako hitro, kot je prišel med nas, mi bomo izpeli njegovo pesem njemu v spomin in zahvalo, pesem, ki je hvalnica in plošča in spomenik, pesem, ki se rojeva v srcu in nima konca. Taka je pesem odkritih in hvaležnih prijateljev.

ONEMELI STA PESEM IN HARMONIKA

SKITKOV PAVLI se je za vedno poslovil od »Šentanelskih pavrov«.

Ne vem, kdo ga je pripeljal, niti ne natančno, kdaj, kar naenkrat je stal čisto zadaj pri prvih basih, pa ni rekel ne belo ne črno, temveč je zapel z nami, kot da je deset let pri zboru. Silno prefinjen posluš, čeprav bolj šibak glas, je opozoril na odličnega pevca. Potem ga naenkrat ni bilo več, pa se je spet pojavil in zopet izgi-

nil. Začel sem dvomiti v njegovo najboljšo voljo, da bi rad resno sodeloval pri pavrih. Tako petje, kot ga gojijo pavri, zahteva še posebno disciplino — na vaje morajo hoditi vsi, ker po glasovih ni mogoče vaditi — niti not in niti priredb in uspeh se rodi le, če vadi ves zbor.

Rekli so, da je daleč doma, da je pač mlad in zato nekoliko neresen, vendar vse to ne more odtehtati nediscipline. Pri pavrih velja načelo, da po treh neupravičenih izostankih zaporedoma pevcu ni treba več hoditi na vaje. Tako smo tudi Pavliju postavili ultimatum in — zopet ga ni! Pravkar objavljam dokončno odločitev: ker danes že tretjič manjka na vaji, ga izključimo — ko se v tem hipu odpro vrata in Pavli do koke moker peš primaha s Prevalj v Šentanel, da ga ne bi doletela obsodba. Tedaj sem spoznal, da ga naša pesem ne samo veseli, temveč da je do dna duše z njo povezan. Pri priči smo pozabili na njegove muhe, potem pa sem nekega popoldneva izluščil pravi vzrok. S seboj je prinesel svojo diatonično harmoniko. Že prvi akordi so zazveneli nekako neobičajno, veselo pa vendar občuteno, kot da jih pojejo človeška grla in ne piščali, potem pa je igral vedno bolj živeto, njegovi prsti so se vpletli med tipke in harmonika in telo sta postala nerazdružljiva celota ritma in melodije. Igral je čudovito, izvabljal je božansko glasbo iz teh meh. Kadar se je predal glasbi, je zaprl oči, ni se zmenil za okolico, skratka, ni imel več zveze s kruto resničnostjo.

Tako smo izpeljali tudi domači glasbeno folklorni program »Med Peco in Uršljo so viže in rej«, kjer je ravno njegova harmonika mnogo pripomogla k uspehu.

Pavlija so hoteli povsod, pa se nikjer ni ubranil. Na ovsetih in gavdah — potem ga ni bilo na vaje pavrov, pri folklori, ki je mnogo načrtov gradila na njegovi muziki, pa na družabnih prireditvah vseh vrst.

Potem pa je prišla tista otožna vest, ki ji ni bilo mogoče verjeti — Pavli se je smrtno ponesrečil!

Ko sem izbral besede za njegovo slovo, mi je stopila pred oči tista temačna pokrajina strojnškega pragozda, kjer sem pred mnogimi leti — v partizanih — obiskal njegovega očeta na Rebrnikovi bajti — blizu Pvožna, ki se je kmalu za njim poslovil. Tedaj se Pavli še rodil ni. Zdelo se mi je, da le ta nedotaknjena tišina lahko zaživi v srcu umetnika, pa če je še tako preprost — v Pavliju je oživela melodijo harmonike, v Pvožnu melodijo besede, potem je utihnila tako nenadoma, kot se je nenadoma oglasila.

Ne zaradi številne žlahte, ljudje so zagrnili Barbaro na dan njegovega pogreba, morda se je v njih oglasila pesem strojnške tihote, pa če so jo le enkrat čuli.

Beseda, ki je prišla iz srca, mi je obtičala v grlu kot požirek grenkega pelina — in če je že bila izrečena, pa naj ostane zapisana — Pavliju v spomin!

Franc Čegovnik, varn. inž.

Varnostni ukrepi pri gradnji najvišje stavbe na svetu

V programu študijskega in strokovnega izpopolnjevanja s področja varstva pri delu v ZDA, ki ga je leta 1972 organizirala VTVŠ iz Ljubljane v dogovoru z ministrstvom za delo ZDA in I. S. S. — mednarodnim študentskim servisom iz New Yorka, sem si v skupini sedmih Jugoslovancev ogledal tudi gradnjo »WORLD TRADE CENTER« — najvišje stavbe na svetu. Podatki o velikosti, gradnji in funkcionalni uporabi te stavbe so splošno zanimivi, zato sem se odločil, da o njih s krajšim sestavkom seznanim tudi našo javnost.

Stavba WORLD TRADE CENTER stoji na zahodnem delu otoka nebotičnikov MANHATTAN v New Yorku. Namenjena je za poslovno uporabo ladijske družbe THE PORT OF NEW YORK AUTHORITY. V času obiska še ni bila popolnoma gotova, vendar so večji del prostorov že uporabljali. V kompleksu centra bo zaposlenih 50.000 ljudi, vsak dan pa jih bo prihajalo v center okrog 80.000. WORLD TRADE CENTER so odprli jeseni 1972. leta. Center sestavljata dva enako visoka nebotičnika s po 110 nadstropji, 2 stavbi s 6 nadstropji in ena s 15 nadstropji, v kateri je hotel za poslovne stranke. Nebotičnika merita 411 m v višino in sta za en sam

čvelj višja od slavnega EMPIRE STATE BUILDINGA brez TV antene. Temelji so 25 m globoko pod zemljo, kjer so trdna nosilna tla. Vrhnja plast je sestavljena iz nasipine, ker je na tem mestu do nedavnega še tekla reka HUDSON. Temelje so gradili kesonsko. Kesoni imajo prerez 5 × 7 m. Stranski podporniki pod kotom 60° so prav tako kesonske izvedbe in ojačujejo stabilnost glavnih kesonskih stebrov.

V nebotičniku je urejen osebni prevoz z dvigali. Skupaj je montiranih 15 lokalnih in ekspresnih dvigal, prirejenih s posebnim sistemom, tako da se da z vsakega mesta v nebotičniku priti do kateregakoli drugega mesta največ v 90 sekundah. Pri dvigalnih napravah je bil uporabljen sistem METROJA — podzemne železnice, le da je v pokončni izvedbi.

Konstrukcijo nebotičnikov si moramo predstavljati tako, da so trije stolpi postavljeni drug na drugega. Območje prvega stolpa sega do višine 44. nadstropja, drugega stolpa do višine 78. nadstropja in tretjega stolpa do vrha, to je do 110. nadstropja. Nosilne stene so samo na sredini pri dvigalih in na obodu. V posameznih etažah je s prestavljivimi pregradnimi stenami dana možnost kombinacije. V zgrad-

WORLD TRADE CENTER
— najvišja stavba na svetu

Poklicni gasilec

bi je 72 odstotkov prostora izrabljenega za koristne poslovne prostore, ostalih 28 odstotkov pa zavzemajo pomožni prostori, hodniki in dvigala.

Klimatske naprave so vgrajene med stropne montažne elemente in tla, tako da prihaja zrak skozi mrežne odprtine pri lučeh.

Pogonske naprave za dvigala so nameščene v peti etaži pod zemljo. Vsa okna so trajno zaprta in se sploh ne dajo odpirati. Pri posebnih raziskavah počutja na velikih višinah ob oknih so ugotovili, da je veliko ljudi, ki se bojijo delati ob oknih velikih dimenzij, zato so izbrali posebno obliko ožjih oken, ki so stalno zaprta. Stekla v oknih so obarvana z rahlo nianso zelenkaste barve, ki daje zaščito pred sončnimi žarki in ustvarja ugodnejše počutje. Za zasteklitev oken so porabili 43.000 kosov stekla. Ekonomska računica jih je privedla do tega, da je bolj rentabilno in praktično, če se zunanja okna čistijo s posebno napravo, ki deluje popolnoma avtomatično. Celoten pas oken od vrha do tal očisti avtomatska naprava v eni sami uri. Pri tem steklo operejo, posušijo in obrišejo.

Onesnaženost zraka v mestu je velika, zato je potrebno zunanja stekla na oknih nebotičnika čistiti vsak dan. New York je po stopnji onesnaženosti takoj za Tokijem drugo najbolj onesnaženo mesto na svetu.

Za gradnjo WORLD TRADE CENTRA so porabili 2000 ton jekla. Predračuni, ki so jih na podlagi projekta izdelali ponudniki velikih železarn, so bili zelo visoki, zato so se investitorji odločili, da bodo dobavitelji jeklenih delov konstrukcij številna manjša podjetja. Tako imajo v konstrukcijo nebotičnikov vključene jeklene dele iz 15 podjetij. Zaradi raznovrstnosti podjetij so morale kontrolne službe zelo skrbno opraviti svoje delo, saj je imel vsak kupljeni kos konstrukcije točno določeno mesto.

Za pokritje podnih površin so porabili 20 milijonov ploščic. Električno energijo, ki je potrebna za oskrbovanje centra, dovajajo iz treh različnih virov in iz sedmih rezervnih diesel generatorjev za primer, če bi v celoti izpadel električni tok. Priključna moč znaša 132.000 KW.

Zelo pomembna ugotovitev, ki sem jo opazil pri gradnji centra, je ta, da se v prvi vrsti daje poseben poudarek varnostnim ukrepom pri delu in varovanju ljudi.

V času obiska je bilo v kompleksu centra zaposlenih že 33.000 ljudi. Pri gradnji in obrtnih delih, pa je bilo povprečno zaposlenih okrog 5000 delavcev. Gradnja ni ovirala zaposlenih ljudi v centru in prometnega vrveža ob vznožju nebotičnikov ter v njegovi okolici, kjer je bilo vsak dan na prehodu nad 40.000 ljudi. Prav tako se je celoten cestni promet normalno odvijal, za kar sta še posebej skrbeli prometna policija in delovna inšpekcija.

Gradnjo WORLD TRADE CENTRA smo si ogledali predvsem z namenom, da bi videli, kako se izvajajo na tako ogromnem delovišču tehnični in zdravstveni varnostni ukrepi pri delu, zato bom dodal nekaj ugotovitev o tem.

V petih letih gradnje centra so imeli 8 smrtnih delovnih nesreč. Vse je povzročil padec delavcev s prve linije postavljanja jeklenih konstrukcij. Za varnostne ukrepe na velikih višinah okrog 400 m visoko sem se posebej zanimal. Izvedel sem, da delajo na višinskih montažnih delih posebne kategorije ljudi, ki živijo samo za danes. Veliko zaslužijo, ne pokažejo, da jih je strah, z drugimi službami niso zadovoljni in skrbijo samo za to, da je delo v rokih opravljeno, varnostnih ukrepov ne upoštevajo. To precej ovira izvajanje varnosti pri delu. Zavedajo se tudi, da v primeru smrti in invalidnosti dobijo ožji svojci visoko odškodnino. Za nadomestilo v obliki odškodnine dobi prizadeta družina v primeru smrti hranitelja starosti do 30 let okrog 60.000 dolarjev. V primeru trajne

invalidnosti pa tudi do 400.000 dolarjev. Delovno zmožnost delavca ocenjuje posebna invalidska komisija. Po zveznem zakonu je postal delodajalec v celoti odgovoren za varstvo zaposlenih, zato je prevzel tudi celotno preventivno skrb za preprečevanje poškodb in bolezni delavcev.

Med varstvenimi ukrepi dajejo velik poudarek na prepričevanje vsakega posameznega delavca, tako glede uporabe zaščitnih sredstev pri delu kot tudi o pravilnem načinu in postopku dela. Ne govorijo o tem, kaj ne sme delati, marveč, delaj tako in tako.

Delavcem, ki več kot štiri mesece nimajo nobene nesreče pri delu, podeljujejo praktične nagrade, na primer televizorje, radioaparate in druge uporabne predmete. Varnost in zanimanje za varno delo popularizirajo z objavami v javnih in internih publikacijah. Delavci so na to ponosni in vzgledno vplivajo na ostale delavce, s čimer jih pritegnejo k upoštevanju varnostnih ukrepov. Pogostnost nesreč pri delu z izostankom več kot en dan znaša okrog 1 odstotek. Na 5000 delavcev se jih je letno poškodovalo 48. Z izgubo časa dela do enega dne, to je mikro poškodb je bilo precej več. V centru je organizirana prva pomoč s stalnim zdravnikom in dvema medicinskima sestrama. V opremljenosti zdravstvene postaje je tudi rentgen ter vsa druga oskrba. Glede na to, da je za strokovno prvo pomoč dobro poskrbljeno, gre do delavci radi po pomoč. V štabu za varnost pri delu je zaposlenih 13 ljudi, ki skrbijo za organizacijo in izvajanje varstvenih ukrepov pri delu. Nazivajo jih inšpektorje za posamezna področja, na primer za stroje in naprave, za požarno varnost, za zdravstveno varnost, statistiko in tako dalje. Vsak ima svoje podrejene sodelavce po organizacijski shemi. Delovodje in mojstri imajo s svojimi sodelavci vsak teden redne sestanke, na katerih se pogovarjajo o ukrepih in zahtevah varnega dela. Inšpektorji iz štaba za

Pevci z Boštjanom

Mirko Knez

NAŠA RJAVČKA

Ko sem iskal primeren uvod za ta sestavek, sem vprašal sina — gimnazijca, če so se že učili kaj o živalih. Odgovor je bil bolj mrmrajoč kot ne, v tem smislu, češ, kaj živali, mi se učimo vse kaj drugega. Tudi moja ekspedicija v njegovo razmetano kraljestvo šolskih in drugih knjig ni obrodila sadov.

Pa me prešine odrešilna misel — Slovenski pravopis — tam bo vse, tam najdeš vse, kar se komu ali čemu po slovensko reče. Imam ga, čisto novega — Slovenski pravopis — ne kaj drugega, in na 377. strani sem našel, kar sem iskal. Vse o njej piše, pa še polno izpeljank je navedenih, kot npr.: volk sit in ... cela; stara ...; dekleta je zmerjal s ...-ami; in še in še piše o — kozi. Kakor druge stvari, ima lahko tudi žival, v tem primeru koza, ime in naši kozi smo rekli: Rjavčka.

V primeru naše koze je šlo za poimenovanje po rjavi barvi, lahko pa bi jo tudi drugače imenovali: Sivka, na primer, Rogača, Trklja, kaj jaz vem, kako še, glede na njene navade in lastnosti.

Skratka, imeli smo Rjavčko!

Stanovali smo v Žerjavu, pod Šumahovim bregom, nekaj niže od današnje mesnice, za Mežo. Bili smo tipična slovenska družina: oče, mati, jaz in babica.

Oče je bil strugar, mati gospodinja, jaz šolar, babica, Nana so ji rekli, pa upokojenka in vdova. No, Nana in Rjavčka sta najbolj kontaktirali, ostali člani družine pa le bolj občasno, takrat, kadar Nane ni bilo doma in je bila Rjavčka zaupana nam.

In s tem se je vse začelo!

Ko smo Rjavčko kupili, je bila še kar draga, 200 dinarjev smo dali zanjo, kar je bilo za tiste čase precej denarja in staro kozo, prejšnjo, še zraven. Lepa cena, a ne?

Primeketala je na gorico in nato slavnostno zasedla svoje mesto v hlevu. Hlev je bil kar poleg drvarnice in male orodjarne z »oblponkom«, kjer pa je kraljeval oče. Meni je bil dostop v to njegovo sveetišče uradno prepovedan, saj bi lahko pokvaril kako žago, sekiro, kladivo in posledica te prepovedi je, da še danes ne znam prav zabiti žeblje. To se mi posreči šele po tretjem poizkusu, ko imam že krvave prste, pri tem pa me spremljajo ženin in sinov škodoželjni smehljaj in besede, ki jih ni mogoče zapisati.

Torej, prejšnja koza je bila zanič, dajala je premalo mleka, ta, Rjavčka, pa je bila dobra mlekarica, skoraj lahko trdim, da je bila to koza z rodovnikom.

Da, mleko, pa še kozje povrhu! Stalno sem hodil, če sem bil le doma, z babico Nano v hlev in dobil sem svojo merico še toplega namoženega mleka in lahko rečem, da je bilo izredno dobro. Seveda, takrat sem bil še majhen, vendar sem se tega obreda navadil in sem postal neverjetno okrogel in zalit, poln »putra« da sem, so mi pravili. V kasnejšem življenju pa je ta »puter« zelo naglo odneslo.

Bila pa je naša Rjavčka zelo priljudna, predvsem z babico Nano sta se skorajda pogovarjali. Kdor ima živali rad, mi bo potrdil, da je to mogoče! Resda Rjavčka ni odgovarjala, vendar je stalno hodila zraven Nane, z glavo ali vratom dotikajoč se je in od časa do časa je na Nanin pogovor rahlo zameketala, češ, ja, saj je res tako.

Pa smo doživeli, da je Rjavčko pičila kača v vima. Vime je takoj strahovito oteklo, bili pa sta z Nano v »Novni«, to je v »frati« nad vhodom v jamo v Žerjavu.

Nana je bila že stara in ni mogla tako naglo domov, Rjavčka pa v dir, strašno se

Na plaži

varstvo pri delu imajo tedenske sestanke z mojstri. Zelo razvita je komunikacija obveščanja z zvočniki, mikrofoni, oddajniki in telefoni za posredovanje obvestil dežurne službe, s katerimi se opozarjajo delavci o pretečnih nevarnostih, zlasti o atmosferskih vplivih močnega vetra, megle in padavin. Hitro in učinkovito obveščanje je za varnost nujno potrebna, zato je komunikacijska dejavnost močno razvita. Med varnostnimi ukrepi in preventivo posvečajo izredno pozornost požarni varnosti. V zadnjih letih niso imeli velikih požarov vse do pred dvema tednoma pred našim obiskom. To je bil prvi večji požar, ki pa je bil verjetno podtaknjen in nameren. Zaradi dobro organizirane preventive je bil ogenj hitro pogašen.

V vsaki etaži imajo indikatorske naprave, ki odkrijejo požar, že preden začne goriti. Vgrajene imajo posebne rdeče telefone za javljanje požarov, za gašenje začetnih požarov pa ročne gasilne aparate. Za intervencije v primeru požara imajo seznanjenih in usposobljenih 150 poklicnih gasilcev.

Pri ogledu gradnje WORLD TRADE CENTRA smo bili posebno navdušeni nad čudovitim razgledom z najvišjega 110. nadstropja, od koder smo z višine 410 m imeli pod sabo velemesto New York in odprt pogled na vse strani bližnje in širše okolice.

IZREK

Samo ena resnična tragedija je v življenju žene. To je dejstvo, da je njena preteklost njen ljubimec, njena prihodnost njen bodoči mož.

WILDE

Vresovci — tokrat drugače

je drla in mimo žične, preko mosta čez Mežo, mimo Sokolskega doma, naravnost v kuhinjo. Mati je videla, kaj je narobe, peljala jo je v hlev in kasneje sta ji z babico namazali vime z žganjem, prav tako pa sta v žganje namočili kruha in ga ji zarinili v gobec, da ga je morala požreti. Rjavčka je bila takoj pijana. To pa ji je tudi pomagalo. Zjutraj potem, ko je celo noč »švicala«, je stala na prednjih nogah, mleko pa je šlo od nje v celih kosih, ampak Rjavčka je preživela tudi kačji pik.

Za primerjavo njene priljudnosti naj povem, da jo je lahko celo oče pasel, kar je bilo od sile nenavadno, saj je imel v njenimi prednicami drugačne izkušnje. Pravil mi je, da smo imeli neko Sivko, ki je bila tako lena, da si jo moral porivati, če si hotel, da se je premaknila, in ji kazati travo, če si hotel, da je žrla. Za v škodo pa je bila vedno prva in najhitrejša. Sledila je seveda kazen, izvršena je bila na »gorici« pred hišo. Najprej jo je dobila s šibo, nato pa »špilo« v gobec. Ja, »špilo«, to je konec lesa, da se še pasti ni mogla, čeprav bi se bila tedaj najrajši pasla. Seveda se je količina mleka ravnala tudi po tem, bilo ga je pač zelo malo.

No, pa nazaj k Rjavčki!

Ali poznate rože, ki se jim reče »človeško življenje«? To so okrasne rože, za na okna, imajo krhka stebila in cvetjete rdeče. Cvetovi pa so lahko menda tudi beli! Mislim, da sem prav napisal. Soseba Mojca, s katero smo delili kuhinjo, je imela polno okno teh rož in so ji čudovito uspevale. Ker pa je bila Rjavčka nekakšen peti član družine, je imela tudi povsod dostop — v kuhinjo seveda tudi.

Pa se je dogodilo, da je prišla sama na obisk, nikogar ni bilo takrat v kuhinji, rože pa lepe in kar na oknu. Hop, na prednje parklje in lepe rože so izginjale druga za drugo. Pomagala si je tako, da je zlezla na stol, da je ja vse dosegla.

Ko je prišla mati, jo je skoraj kap, čeprav je bila takrat še mlada, kajti vedela je, kaj bo Mojca rekla, ko ne bo več rož. »No, Rjavčka, ka si pa naredva? Bejž, von bejži!«

Rjavčka se je najprej ozrla, kdo jo moti, odgriznila še zadnjo rožo in se, z rožo v gobcu, počasi odpravila iz kuhinje. Za njo so ostala v »tegljih« le gola, štrleča stebila, brez listov in cvetov.

Strah pred posledicami Rjavčkinoga kaznivega dejanja je vse v hiši skorajda popolnoma ohromil, kajti, vedeli smo, kako more biti Mojca huda. Kadar je bila res jezna, ni več vpila, ampak je »gnala kar eno štimo«, kot nekakšno hukanje.

Zagleda torej Mojca to razdejanje in »štibile« in reče:

»No, prekleto, a zdaj pa ta koza že moje rože žre!«

Naprej pa je bilo le še hukanje, ropotanje z lonci, treskanje z vrati in, seveda, mula.

Menda po tistem nesrečnem dnevu te rože nikdar več niso bile tako lepe kot takrat in mati je rekla, da je Mojca zaradi teh nesrečnih »človeških življenj« tako »mokala kot bider«. Mislim, da si to lahko predstavljate.

Pri vходу v naše stanovanje skozi »gank« in lopo, smo imeli pod streho shranjene razne »deže«, »mevtre«, med osta-

Plavalni tečaj v počitniškem domu v Portorožu za mlade in

... za manj mlade

S čolnom je seveda še bolj imenitno

lim pa tudi »dežo« s pokrovom, v njej pa otrobe.

Rjavčka je te otrobe redno dobivala v hlevu, dogodilo pa se je, da jih nekaj dni ni dobila. Ob prvi priložnosti je prištorkljala po stopnicah na lopo. Buf! — z rogovi v vratca in k deži. Z rogovi je odbila pokrov in se nažrla otrobov za nazaj in za naprej. Pojedina je bila obilna, pa smo spet kupovali otrobe, ja, pa ne le otrobe, ampak tudi mleko, kljub temu da je bila Rjavčka dobra molznica. Da, ne boste verjeli, pri Punzengruberju, v trgovini, smo bili naročeni na kravje mleko.

Rjavčkino mleko pa so pojedli sosedi in častni obiskovalci, »ovsena gospoda« smo jim rekli.

V tistih časih so bili trgovci in »komiji« že taka gospoda, radi so kaj dobrega mlačali. Ne vem, kdo jim je povedal, da imajo pri Knezu čudovit »kofe«, da ga Nana znajo tako dobrega narediti. In tako so redno prihajali na »kofe«.

»Ah, kako je ta kofe dober! Pa kako je bell Veste, Nana, če bi bilo v njem kozje mleko, bi ga že ne jedel!«, tako so govorili, pri tem pa je že tretjo šalico zлил vase in vse mleko je prispevala Rjavčka. Prav tako se je dogajalo z razno »žlahto« in nekimi domišljavkami, pa naj jim bo, obtičalo nobenemu ni.

Rjavčka pa ni marala vsakogar. Posebno besna je bila na pse. Pri sosedu Mastekku, mesarju, so imeli takrat velikega, pravega mesarskega psa, bernardina, Bari mu je bilo ime. Bil je zelo krotak, vendar ogromen. Mati je vedno rekla, da »pride Mastekovo tele«, bil pa je le Bari. Rad je prihajal k nam, v kuhinji je vedno ležal tam, kjer je bilo največ prostora, redno je spal in vsi smo se ga morali izogibati.

No, Rjavčka je najbrž mislila, da ima v njem konkurenco, in ga je dobila na piko. Sicer priljudna, se je redno zakadila v Barija, da je zajamral in pospešil, da je bilo veselje.

Če je bila Rjavčka v hlevu, se je Bari zaradi varnosti hlevu vedno izognil, krvavo gledal proti hlevu in jo največkrat poceni odnesel.

Sploh je bila za nas otroke prava dogodivščina, če je prišel Bari na obisk, tudi zaradi dvoboja z Rjavčko, ki pa ga je Bari stalno izgubil.

Že v začetku sem omenil, da je Rjavčko varovala babica Nana, kadar pa nje ni bilo doma, smo imeli preostali z njo križe in težave.

Začelo se je že takrat, ko se je stara mama poslavljalja od Rjavčke. Čisto resno ji je govorila:

»No, Rjavčka, pa pridna bodi! Saj bom kmalu nazaj prišva! Oh, pa ja vem! Mica (moja mati), te bo pa že pritšniva! Ti boja Rjavčka!« Slovo je bilo vedno težko vendar pa je nekako minilo. Rjavčka pa, kot da bi vedela, da Nane ni, se je pri molži stisnila ob steno, k plankam in komaj kaj mleka je prišlo od nje. Mati pa:

»Mrha rjava, a bo kaj?«
Rjavčka pa nič. Nekaj časa je pri molži stala mirno, ko je bil »žehtar« do polovice poln, pa se je prestopila. In že je bila ena noga v mleku, vse se je zlilo. Mati jo je nabunkala, umila »žehtar« in

Pavel Kernjak in ...

...njegova Mojceej pred hišo

Na Bleščeči planini v Avstriji

Jernej Krof

PESEM KOROŠKIH SLOVENCEV

Kvišku, bratje, duše mile!
S slovom z djanjem vsi za dom!
Kličejo nas slavne vile
v kolo k bratom Slovjanom.

Da smo tudi mi Slovani,
da slovensk' je Korotan,
narod naš dokaze hrani,
jezik naš in duh in stan.

Priča to nam zgodovina,
priča krajnih sto imen;
priča čutov nam milina,
da slovanstva mi smo člen.

Priča to šumeča Drava,
priča sto vodice in rek,
priča glavac nam Triglava,
ki nas gleda vek na vek.

Priča cerkev Gospe Svete,
priča svetih sto hramov
pričajo vasi neštete,
priča starih sto gradov.

Priča to grad Ostrovice,
priča vojvodski prestol,
pričajo gore, gorice,
na mejah okrog, okol.

Naj zato nas duh navdaja,
Samov duh in njega djanj,
narod v zavesti vstaja
iz pretežkih, hudih sanj!

Kvišku, bratje, duše mile!
S slovom z djanjem vsi za dom!
Kličejo nas slavne vile
v kolo k bratom Slavjanom.

Razlaga besed:

S slovom z besedo, Slovo pravijo Rusi,
Čehi in Poljaki. Iz besede »slovo« je bržčas nastala beseda Slovan. Samo: Slovani so si ga izvolili okrog leta 627 za kralja.

Kronist Fredegar poroča, da je vladal Samo Slovanom 35 let. Jedro njegove države je bilo na severnem Češkem, kar nam je jasno iz pogostih bojov, ki jih je vodil Samo proti Frankom, Darinkom (Türingom) in Saksoncem.

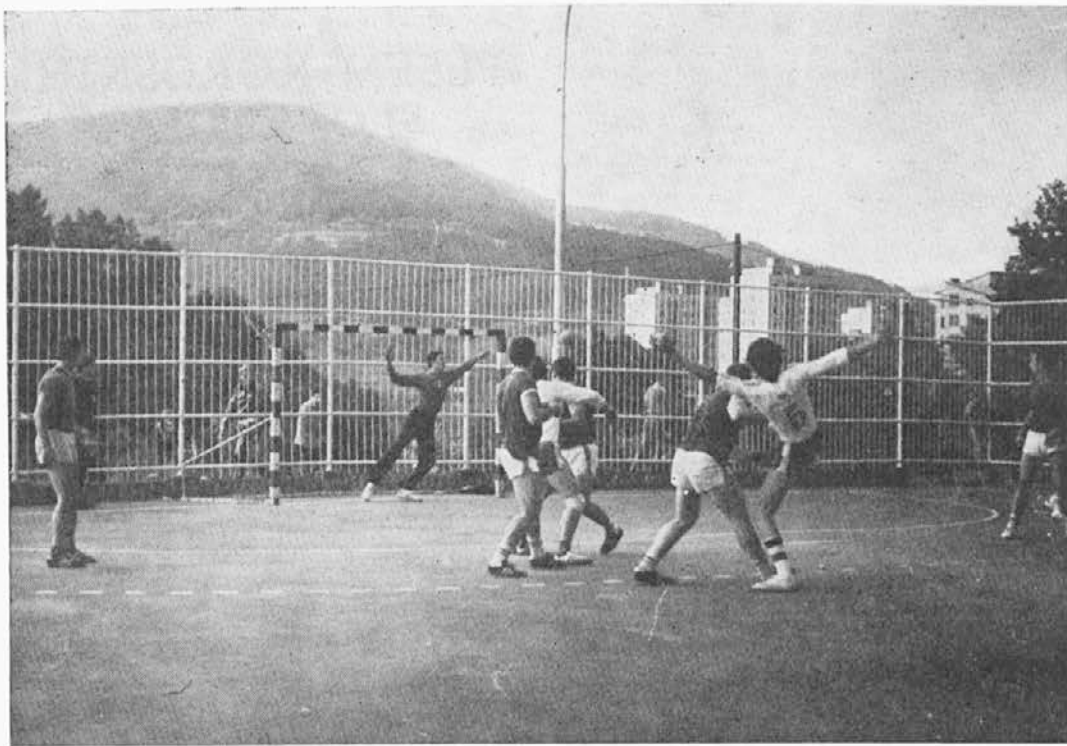
Fredegar tudi poroča, da je segala Samova država tudi prek Donave, prek Korotana do Italije, da je torej združevala češka in slovenska plemena. Samo je klical Slovane na boj proti Obrom, s katerimi se je vojskoval uspešno iz leta 623.

(Priobčila Mlada Jugoslavija, Velikovec, 15. svečana 1919 leta)

OBVESTILO UREDNIŠTVA:

Članke in slikovni material dostavljati na naslov: Uredništvo Koroškega fužinarja, Železarna Ravne, 62390 RAVNE NA KOROŠKEM ali oddati v tajništvu prodaje — soba št. 109.

Rokopisov ne vračamo.

Zorko je branil na Ravnah

molzla naprej. Rjavčka je bila zopet nekaj časa mirna, na vsem lepem pa se je ponovno prestopila in zopet v »žehtar«. Mleko je šlo po tleh, mati pa huda in jo je jasno, nabila. Vendar nič ni pomagalo, Rjavčka je to z neizprosno doslednostjo ponavljala, mati pa tudi. V tem primeru je bilo dobro, da smo bili naročeni na mleko v trgovini. Noge ji nismo mogli zavézati, ker bi se bila tedaj celo Rjavčka prevrgla.

Tako je naša Rjavčka »štrajkala«, oziroma prekinila proizvodni proces.

Ko pa je bilo muke z molžo konec in je mati odšla iz hleva, se je Rjavčka vzpele na lesno, položila glavo na »špriklje« in se je tako drla, »da je kar zategava«, kakor pravi mati. To je trajalo vse dotlej, da se je vrnila stara mama.

Takega snidenja pa še ne! Toliko, da ni sta obe jokali! Rjavčka je treščila v žep za skorjo kruha, ki jo je imela Nana vedno s seboj, in se je držala kot klop. Nana pa: »Ja, Rjavčka, saj boš dobva kruha! Na, na! Mica te je pa že tepva! O, ti boga Rjavčka, ti! Boga, boga!« in jo je božala.

In bilo je vse v redu, bili smo zopet srečni, razen Barija, ki se h koncu ni upal niti do bližine hleva. Raje se je obrnil in počasi odhlačal nazaj domov, češ, kaj se bom pa s kozo pretepal. Leta so minevala, Rjavčka in Nana sta postajali stari in ko je nekega dne napasla Rjavčko v »Novni«, je bila hitrejša od nje in je, še preden je lahko Nana preprečila, obrala nekaj fizioloških listov v vrtu bivšega trgovca Čampe. Ta pa je prihrumel nad babico

Slike so prispevali:

Rado Vončina, E. Wlodyga, Broman, Rok Gorenšek, Petrač, Klančnik, Kotnik Flora, F. Rotar, Vošank, fotolaboratorij, ki je prispeval tudi naslovno fotografijo, Jožko Kert, Mitja Šipek, fotokrožek gimnazije Ravne, F. Kamnik, Dolinšek, arhiv »KF«.

z dolgo ranto in jo po vseh pravilih namlatil, njo, to letno starko. Ni mu mogla uiti.

Takrat je Nana prijokala domov in je rekla, da Rjavčke ne more več pasti. Tako se je čez nekaj časa, ko je prišla mati od nekod domov, zgodilo tole:

»Čuj, Mica, ni je več! Ali boš huda? Rjavčko sem prodala!«

In je šla Rjavčka za borih 20 okupacijskih mark od hiše. Odpeljal jo je Nanijev Falent iz Staneče bajte.

Rjavčkin rod se menda še sedaj dobro drži, vendar je škoda, da Rjavčke nimamo več.

To je vse! Ni pa samo zgodba o Rjavčki, ampak je tudi del življenja ljudi, ki so jo imeli radi!

REKEL JE

Če hočemo, da nas bodo žene ljubile, jih moramo prepričati, da jih ne poznamo. Njim ne gre v glavo, da bi jih lahko nekdo ljubil in poznal hkrati.

R. CHAMFORT

Listnica uredništva!

Vse vas dopisnike prosimo, da dostavljate svoje članke za Koroški fužinar pravočasno, za naslednjo številko najkasneje do 15. oktobra (pa ni treba čakati na zadnji dan). In še to prosimo, da članke, ki jih pišete s strojem (najraje sprejmemo take) pišete z razmakom 1½ (ena in pol), da lahko med vrsticami še kaj popravimo, če je treba. Če pa pišete z roko, potem pa pišete čitljivo, ker moramo vaš članek prepisati!

Zaradi pomanjkanja prostora nismo mogli objaviti vseh prejetih člankov. Avtorjem teh se opravičujemo, članke pa bomo objavili v naslednjih številkah.

Lep pozdrav

Urednik

Alojz Mager

SPOMIN NA PRVI MAJ

Ko tudi upokojenci Raven v prvih dneh meseca maja doživljamo zlati čas najlepše pomladi in se obenem spominjamo začetnih dni meseca maja 1945. leta, ko nam je zasijala ZLATA SVOBODA, ko smo bili Slovenci rešeni okupacijskega biča in ko smo letos v tem mesecu obhajali 85. letnico rojstva našega dragega predsednika TITA in ker to zlato svobodo uživamo pod njegovim vodstvom že 32 let, sem se spomnil pesmi, katere smo se slovenski šolarji učili v letih pred prvo svetovno vojno v slovenski osnovni šoli na Fari pri Prevaljah in je bila napisana v prvem slovenskem berilu in slovnici.

To pesem želim podariti naši mladini za praznik dneva mladosti. Pesem se glasi:

Oj zlati čas!
Minuta, ki minila,
ne bo se povrnila,
kar časa zamudiš,
ga vekomaj zgubiš.

Oj zlati čas!
Če v mladih letih setev
bo v starih dobra žetev,
če pridni bodemo,
nam nikdar žal ne bo.

Oj zlati čas!
V mladosti kdor praznuje,
na stare dni zdihuje,
lenuhov brat je glad,
in potepuhov — tat.

Oj zlati čas!
Le danes si pomagaj,
na jutri ne odlagaj,
ne veš, al doživiš,
kar danes zamudiš.

Oj zlati čas!
Kdor čas svoj prav obrne,
se s čednostjo ogrne,
vesel si pesmi poje,
in zadovoljen zmeraj je.

Oj zlati čas!
Če v življenju vsi se trudimo,
in časa ne zamudimo,
doživimo vesele stare dni,
in srečni bodemo!

Izdaja odbor za informiranje in kulturno dejavnost
Zelezarne Ravne. Ureja uredniški odbor: dipl. inž.
Jože Borštner, prof. Silva Breznik, inž. Jožko Kert,
Marjan Kolar, Frančiška Korošec, Jože Sater, dipl.
inž. Mitja Šipek, inž. Stefan Vovk, Milan Zafošnik.
Lektor: Marija Potočnik. Odgovorni urednik: Jože
Sater. Telefon 86 031, interni 298. Tiska CGP Mari-
borski tisk, Maribor.
Glasilo je po 7. točki prvega odstavka 36. člena za-
kona o obdavčenju proizvodov in storitev v pro-
metu (Ur. list SFRJ, št. 33/72) in mnenju sekretariata
za informacije SRS, št. 421/72) prosto plačila promet-
nega davka.